

HELGÅDAL'S Nytt

UTGITT AV HELGÅDAL I.L.
15. ÅRGANG - 1986
Pris: Kr. 40,-

Forord

Kjære lesere!

Igen er et år på hell og dermed en ny utgave av Helgådals Nytt. Vi håper at årets avis, den 15. i rekken, har et eller annet å tilby for enhver smak.

Som kjent går det ikke å gjøre alle til lags, men vi har gjort vårt beste i et forsøk på å lage et produkt med variert innhold, slik at vi alle kan finne noe av interesse. Våre trofaste bidragsytere er fortsatt med oss, noe vi setter overmåte stor pris på, og som vi håper vil fortsette. Nye bidragsytere kommer stadig til, og vi kan i år presentere for våre lesere et titalls nye sådanne. Dette er meget positivt og gledelig, samtidig som det er med å utvide bladets variasjon, og dermed dets kundekrets.

I og med at årets utgave er ment som et jubileumsnummer, har vi bestrebet oss på å satse mer både av arbeid og penger for å kunne gi noe ekstra til leserne. Om vi har lyktes i våre anstrengelser, får bli opp til dere å vurdere, og vi er mottakelige for både negativ og positiv kritikk.

Vi takker alle våre lesere og medarbeidere for det året som er gått, og håper på fortsatt godt samarbeid i årene som kommer.

Med julehilsen
fra redaksjonskomiteen

Forsidebildet viser Einar Snekkermo (t.v.) og Arne Julnes, de to fra Julnesgrenda som har fått Kongens sølv. Bildet er tatt på Snekkermoen av Håvard Elnes.

Museumsbestyrer Steinar Berg har laga den nye forsida og akvarellen på baksida. Temavignettene inne i bladet er laga av Lasse Johnson junior.

I redaksjonen:

Ansvarlige redaktører:

Lasse Johnson sen. og Håvard Elnes

Øvrige medlemmer:

Reidar Prestmo

Arnt Kjesbu

Johs. Overmo

Joar Nessemø

Brit Ness

Bjørn Inge Langdal

Trykt i Verdal Boktrykkeri A/S

MONTÉR TYVERIALARM I BILEN!

- ★ Effektiv tenningsperre!
- ★ Kraftige sirener i flere utgaver!
- ★ Sikrer panser og bagasjerom!
- ★ Sikrer alle dører til kupéen!
- ★ Sikrer radio og stereoanlegg!
- ★ Godkjent av forsikringsselskapene!

Politiet anbefaler at du monterer tyverialarm i bilen din. La oss gjøre jobben for deg. Ta kontakt med oss for pristilbud på montering av Cosmos alarm.

HICO-RECORD A/S

Postboks 147 Bryn, 0611 Oslo 6
Tlf. 02/65 19 40

Representert ved Vuku Bil-Senter

n' Arne og Kleppengrenda

Av Håvard Elnes

I en liten stue — i ly av storskogen — bur han Arne Julnes. Der nyter han en tilsynelatende rolig og fortjent pensjonisttilværelse bak en livsgjerning som det virkelige står respekt av. For 60 års slit i tømmerkogen gav ikke bare Kongens fortjenstmedalje i sølv, men også varige merker på en slitt og velbrukt kropp. Men han klaget aldri, selv om høyrefoten fungerer dårlig og aldri mer vil bli bra. Det må heller ikke glemmes at slitet og strabasene fra tømmerkogen har gitt både spenstighet og styrke i den seige og sterke kroppen, og det er Arne den første til å erkjenne.

Kongens sølv fikk Arne for sin lange arbeidsdag, og det på sin 70-års dag, med stor festivitas og talere som gav han mange tilleggs-poeng for hjelpsomhet og menneskelige egenskaper. Medaljen setter Arne stor pris på, men i glansen av den kommer ofte minnene om «gammelkaran» fram, som ikke sluttet arbeidsdagen før gikt og alderdom tvang dem til det.

Det er disse sliterne — som ut fra hverdagens enkelhet — maktet å skape liv og livsgrunnlag i grenda — han så gjerne skulle ha delt medaljen med. At Arne i dag fører en stille og rolig tilværelse er vel i grunnen ikke riktig, for han er fortsatt aktiv på mange områder.

En stor slekt og mange venner gjør at Arne både titt og ofte er borte på besøk, og er en velsett og trivelig gjest over alt. For Arne møter alle med tillit og velvilje, og sprer bare glede og godhet på sin veg.

På langveggen i Arnes trivelige stue henger det tre vakre bilder i mektige rammer. Det er bilder av hans foreldre. Mor Inga, som døde

n'Arne med Kongens sølv.

fra Arne så alt for ung og far Ole, som gav han og etterslekta så mange gode egenskaper. Det tredje bildet er av Hilda, hun som tok Inga sin plass — av naturlige grunner — og ble det sentrale midtpunktet i en stor familie.

Det er med kjærlighet og beundring at Arne verner om livshistoria til sine foreldre, for det er de fineste minner han har. Derfor har bildene en sentral og solvendt plass på langveggen. Og en stille

kveldsstund i stua «oppå Julnessi», blir tradisjonen rundt Arnes foreldre og hans barndom levendegjort og fortalt med historisk bevissthet, slik at vi lever med den unge Ole Julnes — Arnes far — i hans unge år. Vi møter han på en av hans mange og lange fisketurer til Storbekkdalen, når han i kveldsstunda kommer ruslende nedover den gamle setervollen med skinnsekken på ryggen og fiskestanga på aksla. For på Flyvollen var Ole

Arne med bildene av lillebror Einar og mor Inga.

velkommen. Der delte han sin ungdommelige lykke med seter-tausa fra Flyan — Inga Johannes-datter Holmli — i lyse sommernet-ter — der tid og sted så fullstendig forsvant.

For Inga og Ole gikk det som det så oftest går, det ble giftemål (1911) før de forpaktet gården til Ole's morbror — Elias Åkran — og bosatte seg der. I årene som kom fødte Inga to gutter, Einar i 1912 og Arne i 1913, begge karsevner av det rette slaget. Men lykken ble kort, for Inga fikk tæring, en uheldig sykdom som knuste alle drømmer og forhåpninger, og lille Einar måtte flytte til farmor Ellen på Julnesset, til sin syke mors store fortvilelse og sorg. En kald og klar marsnatt i 1915 var Inga's strid og sykdom over. De siste kreftene var brukt opp, og hennes gode hjerte slo det siste slag da himmelen rødmet for dagen i øst . . .

Tilbake stod Ole med sorg og tunge tanker om sin Inga, som gjorde sin gjerning i det stille så lenge hun maktet.

For Arne går det selvfølgelig noen år før han forstår at mor er død, og en viktig del av hans barn-

doms lykke og trygghet er revet bort.

Etter Ingas død skaptet det — av naturlige grunner — et sterkt avhengighetsforhold mellom far og sønn, der minnet om Inga bevares i Arne sin fremtid. Men i troen på fremtiden rammes Ole av en ny tragedie i det lille Einar dør — brått og uventet — bare fem år gammel. Livet sto ikke til å redde.

For Arne blir brorens død det første erindringsglimt fra barne-åra, og sterkest er synet av lille Einar i kista inne på burslemmen. Begravelsesdagen kom med snøsmelting og regn, og begravelsefølget fikk store problemer med å komme over Helgås.

Etter Einars død ble Ole og Arne boende på Åkran i noen år før de flyttet tilbake til Julnesset. I 1921 kjøpte Ole og hans bror Iver barn-domsheimen av Verdalsens kom-mune. Deres far, Anders Julnes, hadde da vært leilending på gården i over førti år. Arne opplevde sine første år på Julnesset som gode og lykkelige med farmor Ellen som en snill og omsorgsfull «mor». Ellen, som var over 70 år, var fort-satt den styrende hånd, med mye

strev og travelhet rundt sin arbeidsdag som hadde vært lang og hard. Derfor kunne hun — i trygg forvissning — overlate ansvaret til yngre krefter da Hilda Bakken kom til Julnesset i 1924 og ble Ole sin kone og Arne sin nye mor. Hilda hadde vært gift med Oluf Bakken som døde fra henne og deres fem barn så altfor ung. På «vegen» til Julnesset opplevde Hilda det sårt og vondt å skilles fra de små og bryte opp fra heimen hun hadde delt med sin kjære Oluf i mange år. Bare «småungen», Gunnar og Knut, ble med mor. Hanna og Hermann ble «satt bort» til Hansine og Ole på Skjæker-moen, mens Otto kom til Serianna og Iver i Leirset. Mang en tung stund opplevde Hilda når tankene gikk til de «små» som ikke ble med . . . Men hun trøstet seg med at de hadde det bra og led ingen nød. Det var tanker som varmet når dagene ble lange og gråe.

På Julnesset fikk Hilda mye å henge fingrene i. Fem barn satte hun igjen til verden i en tid da gårdkjerringa sin rolle i et utkant-strøk var ufattelig hard og strevsam. Men Hilda klaget aldri, for hun ble tidlig vant med travelhet og mye folk. For Julnesset var et sted der mange tok inn, gamle som unge, omstreifere som skogsfolk,

Hilda — hun som ble det sentrale midtpunkt i en stor familie.

Det er disse sliterne Arne så gjerne skulle ha delt «Kongens sølv» med:

Fra v.: Nils Snekkermo, Hans Snekkermo, Jon Brattås, Olaus Brattås, Martin Nessemø, Severin Helgås, Iver Julnes, Lauritz Ottermo, Gustav Julnes, Edvard Ottermo, Martinus Helgås og Martin Kleppen.

og alle var velkommen, for i kjøkenet hos Hilda kjente gjestfriheten ingen grenser.

En vinter var det sytten som bodde på Julnesset, og i høytidshelger hendte det ofte at det stod tjue par tresko i gangen. Da var en stor bønne med potet den vanlige rasjonen til kjøttgryta.

— Hilda var et enestående menneske, sier Arne, som aldri glemmer hennes godhet og tålmodighet.

Den unge skogskaren.

Skogskaren.

Nedenfor huset til han Arne drar Helgås forbi. Mild i sin sommertone, men høystemt og vill i snøsmelting og vårflo.

Litt lenger ut henter hun sin styrke og vekst i Juldølas vannmasser før hun haster av sted nedover dalen på vei mot storhavet.

For folket på sørsida — Snekkermo og Julnesset — skapte Helgås, før Brattåsbrua ble bygd ca. 1920, mange problemer, ikke minst i tidsspranget mellom vinter og vår. Men det hendte også at Helgås var sein i sin isgang, slik som i 1917, da gikk Julnesfolket over elveisen i festantrekk den 17. mai.

I dag er det lenge siden Helgås bar tømmerstokker på sin brede og sterke rygg. Men dager og døgn i elva har Arne ikke glemt. Fortsatt kan han se for seg gammelkaran ved stakkelden et eller annet sted i Forlandet, mens nysnøen låg som et kvitt teppe over skogåsene og senket våren. Men han husker også mai-dager med sol og varme og oppbrettede skjorteærmer, ja da var det virkelig trivelig i løyfta.

Sine første erfaringer med løyft-haka gjorde Arne i Helgås som bare unggutten. Stort sett har Arne bare gode minner fra den tid, dramatisk var han heldigvis forskånet for, selv om det var nære på mange ganger. I ca. tretti sesonger var Arne med i fløyterlaget

nedover Helgås fra Bekkalunet og ned til Skjækerfossen, der fossefallene i Forlandet ofte skapte bryderi, men ikke verre enn at vi maktet oppgaven, forteller Arne. De fleste år i løyfta var Arne båt-kar, og slik som sin far Ole, så loset også Arne båten trygt og vel-overveid i mange år.

Selvfølgelig minnes Arne mange harde dager i tømmerstokken, der forbruket av krefter ovenfor fros-sen bark og knallhard kvist var ekstra stort. Ikke rart at ullskjorta nesten stod av seg sjøl når den kom av om kvelden i koia. — Det var harde tak, sier Arne, og minnes også dager med mildvær og silregn som spesielle. Da var det å stå på fra tidlig om morgenen og til seint på kveld for å få muligheten til å øke kubikkmassen som låg mellom frosset ved og tiet bark. I slike dager var det at enkelte hoggere tok med seg parafinlampa til skogs for å få «utnyttet» lys-stunda.

— Snakk om iver og innsats, sier Arne, og haster i raske bevegelser mot kaffikjelen som friser iltet borte på komfyren.

En slik kveld — i stua hans Arne «oppå Julnessi» — blir mange tilbakeblikk og bruddstykker fra et langt liv i skogen, levendegjort, en rører bokstavelig talt med så mangt en slik stund . . .

— Var 9 år da jeg hogg min første gran, og den siste er enda ikke felt.

— Faren var over 80 da han la bort øksa og svansen og tenkte å kjøpe seg motorsag, men da sa vi «ongan» nei.

Om gamle Ole Julnes kan en vel si at han var en ekte skogskar, med roen og tryggheten som fremtredende egenskaper. Ikke minst som båtkar i løyften en mannsalder. Han tilhørte også den generasjonen som avsluttet den gamle idyllen fra kaffevarmens tid, før mekaniseringens inntog brøt stillheten og lettet slitet i tømmer-skogen. — Ja, var det virkelig idyll, spør Arne og stryker en velbrukt hand over den grå hårluggen og lar blikket fange storvinduet i sør, som rammer inn Andersvelta i skygger fra solfallet en velsignet vakker vårdag. Velta er oppkalt etter Arnes farfar, også han skogskar, og minner Arne om det slit og den fare en slik velt var forbundet med. For ofte var det slik at guttunger fikk sin debut i tømmer-skogen, nettopp i tømmervelta.

I Arnes lange liv fikk skogskokka en kort, men betydningsfull rolle. — Likte best å rote for meg

sjøl, sier Arne, men legger raskt til at de få gangene han var i kokkelag, så var tilbaketuren til koia, fra en hard dag i teiga, lettere når en visste at både mat og varme ventet innenfor tømmerveggene.

— Få av oss skogskara har maket å verdsette skogskokkas innsats i koia, sier Arne, og forteller oss om hennes lange og harde arbeidsdag under primitive forhold rundt en kullsvart og brennhet ovn med gryter og kjeler.

Og Arne innrømmer mer — uten at det må misforståes — at kokkas nærvær i koia skapte gode kveldstunder . . . ikke minst når glohet kaffi rant ned i tørste struper rundt langbordet, der kortstokken så ofte var i bruk i lag med filkrakk og heiner.

Det verste husværet Arne har opplevd, var i ei koie i Grimsåsdalen vinteren 1936. Koia var oppsatt om høsten av rått rundtømmer med store åpninger, slik at kulde og vind hadde fri adgang mellom ujevne stokkefar. At husværet var kaldt og trekkfullt var en ting, langt verre var det at mu-

lighetene til litt rengjøring og hygiene vart nesten umulig mellom snøfonner og istopper av snusspytt på grove gulvplanker. — «Du dæven for et losji», sier Arne og minnes en vinterkveld hadde gått til ro etter en hard dag med frossen bark og lita for tjeneste. Da våknet han av et forferdelig leven og spetakkel ved utgangsdøra. Inn kom Stor-Johan fra nabokoia — feststemt og høgrøsta — i lag med sitt «udyr» av en hest — storhingsten. Det ramla og knaka og flere golvbord gav etter, men rundturen ble likevel gjennomført, og i det han passerte matbordet la hesten fra seg en «durablel» ruse — nesten som en pyramide — av rykende hestelort som forpestet lufta i den kalde koia. — Men ingen må tru at noen fjernet rusa før dagen etter, forteller Arne, som minnes Stor-Johan som en «bussji» gubbe. Det var under oppholdet i denne koia at en av de andre skogskarene klaget både titt og ofte over slik hodepine. Ved nærmere undersøkelse viste det seg at han hadde en stor issvull under hodeputa . . .

Fra Julneset:

Foran fra v.: Ola Gaundal, Martin Lustad, Ellen Julnes, Astrid Julnes, Anders Julnes, Frits Lundstrøm med Maren Nessemo og Johan Gaundal.

Bak fra v.: Anna Lustad med Edfrid Nessemo, Iver Julnes, Emma Nonset, Gustav Julnes og Marie Lundstrøm.

Trives i festlig lag.

Han Arne er glad i en god kark. Det har han alltid vært og har aldri lagt skjul på det, og hvorfor i all verden skulle han gjøre det? I festlig lag mener Arne at en dram eller to hører med, det liksom «gjær sæ», for uten det blir det som regel tamt. Det sier Arne, som i sine unge år var aktivt med i avholdslaget Helgådølen i Kleppen. — Aktiv og aktiv, æ va da iallfall med, sier Arne, og legger raskt til at da var han så alt for ung og hadde så lita livserfaring . . .

— Men fra spøk til alvor, det var et trivelig lag ja, ja i rættele trivele lag . . . Der var alle velkommen, selv om de tok seg en sup eller to, for trivsel og sosialt samvær var likestilt med idealisme og målbevisst lagsarbeid. Det var lærer Anders Vandvik som stifta avholdslaget. Om han såg det som en plikt og et behov for å føre «livslagnaden til kleppingen ut av skumringa» med å drive lagsarbeid mot brennevinsdrikking, er vel heller tvilsomt. Men sikkert er det at Helgådølen såg dagens lys i 1931, og Vandvik var formann der til han reiste fra Kleppen i 1945.

— Etter den tid fikk vi «drekke i fred», sier Arne med et lurt smil, og legger raskt til at uttalelsen ikke må taes bokstavelig, før han forteller om den første festen han var på.

— Var sju år den gangen, — truga mæ me faren til julefest i vesterstua på Snekkermoen. «Du dæven» for et liv og for en stemning, my artiar enn juletefesten fer oss ongan borti Klæppa, sier Arne, og tar seg en solid sup fra en kopp med noe godt oppi, før han gir oss et stemningsfullt møte med det voksne festliv en julenatt i nabogården for godt og vel 60 år siden.

— Husker spesielt spillemennene som satt borte i ei krå under lyset av en osende parafinlampe, og drog opp den ene låten «likar» enn den andre.

Han «Kalle Plassa», (Karl Karlsson) hadde et enestående drag over trekkspillet sitt, synd at han reiste til Amerika, sier Arne, som heller ikke glemmer sin onkel Gustav som spilte sitter. — Du verden så vakkert det «let».

Og vakkert og stemningsfullt var det sikkert på Snekkermoen,

der ungdommen fra Kleppen og Vera møtte hverandre til dans og leik i en velsigna vakker julenatt. De danset og lo til toner av Kalle og Gustav, mens noen lurte seg ut til korte, men romantiske møter under stjernestredd himmel — i ly av stallporten . . .

— Enda ser jeg for meg hu Kristine Johnsen og de andre veitjan. De var så unge den gangen, og de danset hele natta. Glemmer heller ikke han Lauris fra Ottmoa, en «fæling» i pols, — ja, han var ikke borte vekk han onkel Iver heller, ingen slo seg så ofte på hælen som han når polsen ljoma i tømmerveggan.

Da tonene fra vesterstua stilnet, takket «Veresingan» for laget og forlot Snekkermoen med sang og glade rop, mens Arne, trøtt og sliten, ruslet heim i lag med faren, fast bestemt på å bli «fæstar» når han en gang ble stor . . .

Arne forteller at han alt fra barndommen beundret de som var glad i en fest og «tørd» en skvett brennvin. — Såg faktisk opp til slik «kara», sier Arne og minnes delinga av julebrennvin mellom Julnessingan og Rønningskaran som noe stort og opplevelsesrikt. Uansett vær og vind så kom Rønningskaran når brennevinsankera fra Trondhjem Brennevinssamlag skulle deles. Alltid ble det delt slik at det ble god konjakk igjen som ble satt til livs samme kveld og natt, og da var det forjulsfest i vesterstua på Julneset heilt til den lyse morgen.

— Du verden så arti og festlig det var, sier Arne og forteller at dette var fast tradisjon i mange, mange år.

«Inderst Ola» (1829—1909)

— Har du hørt om han «Inderst Ola?», spør plutselig Arne en kveld vi sitter og drikker kaffi i sofakroken «oppå Julnessi».

— Det var en underlig person. Ikke kunne han skrive, heller ikke lese, og sin egen alder hadde han ingen anelse om. Men så var «Inderst Ola», eller «Støsekker Ola», som han også ble kalt, en av de mest originale personer som noen gang har levd i Kleppengrenda. Og slik er historien om «Inderst Ola», bygget over den muntlige beretning Arne gav en varm sommerkveld vi satt på tomta til hans hjem — Bastumoen — mens kveldssola la en vemodig glans over Snekkermobakken og skogåsene i øst.

Ole Olsen Julneset, som var hans riktige navn, var ikke i slekt med folket på Julneset, selv om han budde i den gamle badstua som tilhørte gården. Hvilke rettigheter han hadde til å bu der skal være usagt, men sikkert er det at der levde han i et ubeskrivelig skittent rom i lag med en svart ovn, en seng og et lite bord med et

Arne på besøk hos tante Anne Lustad på Verdal aldersheim. Det er Anna som har fortalt Arne om «Inderst-Ola».

uhøvlet sete. I et par sprekker i den røyklagte tømmerveggen satt en skje og en velbrukt kniv, og borte i vinduskarmen lå det hauger med døde fluer i lag med skitt og lort slik at dagslyset fikk en gråaktig tone før det kom inn til Ola. Alt dette stod i stil med hans underlige livsførsel, for Ola sov om dagen og var oppe om kvelden og natta.

Bakgrunnen for en slik livsførsel var en nervesjukdom som gav utslag på mange underlige vis, slik at Ola levde i den tru at han alltid var sjuk.

Slik var det også en kveld han kom ned til gården og møtte Ellen som i uaktsomhet uttrykte seg slik: I dag tror jeg du Ola er «viller». Men det skulle hun aldri ha sagt, for Ola ramlet om og ble senge-liggende i flere dager. Etter den tid kraup han alltid opp dørrappa når han kom til Julnesset på besøk.

Ellers ønsket Ola ingen forstyrrelser i sin tilværelse. Derfor var det et forferdelig spetakkel når Ellen en gang om året skulle vaske og fli litt i kåken hans. Heller ikke hans fillete og skitne klær fikk hun komme i berøring med. For de ble vasket av vær og vind og skyllet av en regnskur i ny og ne.

«Inderst Ola» elsket fjellet og ensomheten, og opplevde der sine beste og lykkeligste stunder i livet. Slik som i stille sommerkvalder, når snøret fra rognstonga danset over vannflata på et bortgjemt vann inne på Juldalsfjellet, — eller når myrene stod gule av multer under en blå høsthimmel, — eller når haukreiret ble funnet i Forlandets ville natur, — da levde virkelig «Inderst Ola». Levde godt, det gjorde «Inderst Ola» også når seterfolket på Østre Juldalsvollen tok høst og reiste med buskap og budeier til bygda. Da var han alltid på plass og fikk melka fra det siste fjøsstellet og anna godt som seterfolket hadde til overs. Ola «busette» seg da på «Østervollen», laget ost og dravle og levde livets glade dager så lenge matbeholdningen rakk.

«Inderst Ola», som var en stor og kraftig kar, levde heile sitt liv i en ubeskrivelig fattigdom. Men i hans uberegnelige sinn, levde det sikkert et håp som gav mening til hans kummerlige tilværelse. Et håp ingen maktet å ta fra ham. fra ham.

«Inderst-Olas» nærmeste familie

Av Joar Olav Nesse

Når jeg skal sette opp en kort oversikt over Ole Olsen Julnessets — Inderst-Olas — nærmeste familie, velger jeg å ta utgangspunkt i hans foreldre, Ole Olsen og Anne Andersdatter. Da de gifter seg i 1819, kaller han seg Ole Olsen Bynen og hun skriver seg Anne Andersdatter Stor-Langdal. De bor først på Green øvre, så på Elnes og Sundbyenget før de flytter til Julnesset.

A. Ole Olsen f. 1795 (Stor-Langdal), d. 1854, g. 1819 med Anne Andersdatter f. 1797 (Stor-Langdal).

B1. Andreas Olsen f. 1819 (Green øvre), d. 1880, g. 1849 med Martha Olsdatter Snekkermo f. 1823 (Snekkermo).

Bosteder: Snekkermo (1865), Julnesset (1875).

C1. Ole Andreassen f. 1849 (Snekkermo), g. 1870 med Serianne Johnsdatter f. 1839.

C2. Thomas Andreassen f. 1852 (Snekkermo). Utv. USA 1889?, g. 1874 med Anne Martha Thomasdatter f. 1844 (Skjækermo).

C3. Ole Anton Andreassen f. 1862 (Snekkermo), g. 1888 med Karen Maria Mikalsdatter, f. 1859.

B2. Margrete Olsdatter f. 1824 (Elnes), f. 1844 med Ole Lagesen f. 1824 (Ottermo- vald).

Bosteder: Hauganvald (Stavn vestre 1865, 1875).

C1. Andreas Olsen f. 1842 (Ottermo), g. 1863 med Anne Martha Ellingsdatter f. Bosteder: Skrove, Ausa i Leksdaalen (1865).

C2. Olaus Olsen f. 1844 (Ottermo- vald).

Attest Sverige 1872. Til USA?, g. 1872 med Magdalena Jonasdatter f. 1845.

C3. Halvor Olsen f. 1846 (Ottermo- vald), d. 1925. Utv. 1886 til USA, g. 1867 med Martha Johnsdatter f. 1842 (Bjartan). Utv. 1890 til USA.

Bosteder: Böhle (1876), Kolåsen (1894), Sulviken (1899).

Bosteder: Hauganvald (1865, 1875), Helgåsvald, Brainerd Minnesota, Mohall Nord-Dakota.

C4. Lars Olsen f. 1849 (Ottermo- vald).

Utv. 1870 til USA, d. 1921, g1. med Karen Maria Thomsdal f. (Larvik), d. 1889,

g2. 1891 med Sophia Sondral f. 1891 (Iowa), d. 1925.

Bosteder: Overholmen (1865), St. Paul Minnesota (1871), Cass County Nord-Dakota (1878).

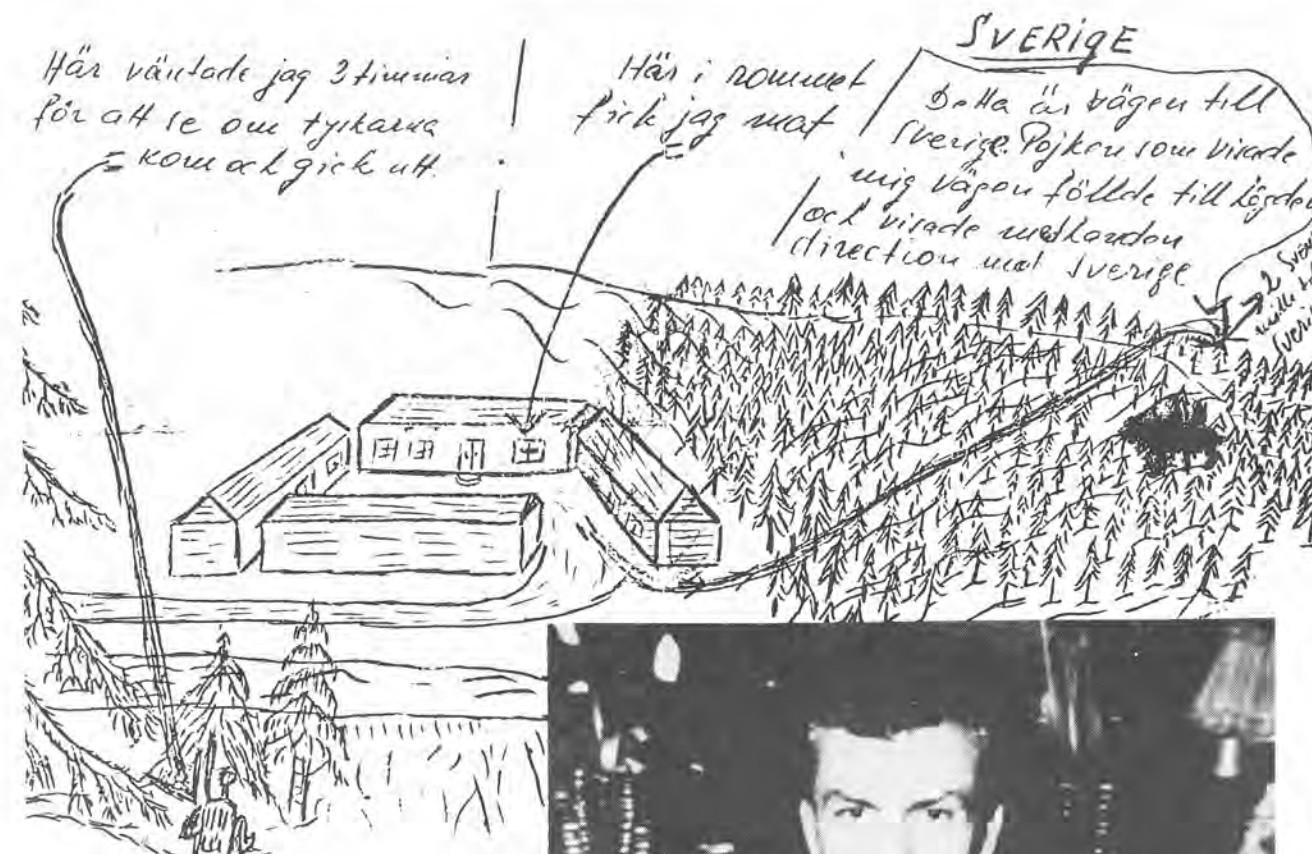
C5. Ivar Olsen f. 1852 (Hauganvald).

Attest Sverige 1873. Utv. til USA fra Sverige.

Bosteder: Flyan (1865), Cloquet Minnesota?

B3. Ole Olsen «Inderst-Ola» f. 1829 (Sundby- enget), d. 1909 (Julnesset).

Bosteder: Julnesset (1865, 1875), Bastuen (1891, 1900).

En jugoslavisk flyktning.

Jo da — det er mange personligheter Arne har hørt om — og møtt. Men ingen har umiddelbart skapt så sterkt et inntrykk som Aleksandar Vokovic — en jugoslavisk partisan-fange han hjalp til friheten en høstdag i 1943. For av han har Arne et varig minne, en enkel og vakker tegning av Julnesset, slik han så gården fra sitt skjulested mens han ventet på et passende høve til å gå fram for å søke hjelp til sin videre flukt mot friheten.

Tegningen har Aleksandar Vokovic tegnet 21 år etter sin desperate flukt — rundt minnene fra tortur og umenneskelighet og en gripende lengsel etter frihet og trygghet. Derfor er den et lite kle- nodium som Arne har tatt godt vare på. Den er også en varm takk for hjelp og forståelse fra en rad-mager og snauklipt jugoslav som nådde friheten på svensk grunn etter en flukt som vi i dag nærmest oppfatter som ubeskrivelig.

Arne husker Aleksandar Vokovic som en uthungret og forpint mann som i frykt og usikkerhet kom fram til Julnesset en høstdag i

Aleksadar Vukovic, med sin tegning av Julnesset.

1943 fra sitt skjulested sør for gården. Men frykten var ubegrunnet, for han var ikke den første som fikk hjelp til å komme «over» av «Julnessingen».

Flyktningen var etter forholdene i bra form, men alt for dårlig kledd til å ferdes i høstfjellet. For klærne var bare filler som hang og slang rundt den lange og magre kroppen. Enda verre var fottøyet, det var filler av strisekk som var surret rundt vonde og verkende føtter med ståltråd. — Et utrivelig syn — sier Arne.

Etter et solid måltid og med en stor nistepakke, drog jugoslaven og Arne i veg oppover Snekkemo- marka med kurs for Esingen. En hard og tung flyktningerrute, men en forholdsvis sikker lei, som også

Ole Julnesset hadde brukt med hell. Om flukten forteller Arne at den gikk uten noen form for dramatik. Ved høgda for Fiskeløsningen tok Arne farvel med flyktningen. — Skulle så gjerne ha vært med til grensa, men treskoene strakk ikke til da vi møtte is og snøskavler på høgfjellet, forteller Arne, som da var sikker på at jugoslaven ville klare å nå grensa i løpet av natta. I taknemlighet og glede stemte da Aleksandar Vokovic i en av sitt hjemlands vakre sanger, uten tanke på at hans klare og høye røst kunne røpe flukten og skape katastrofale følger for både han og Arne. Men heldigvis gikk det bra, og sangen var riktig vakker, for Aleksandar Vokovic var ikke operasanger for ingen ting, forteller Arne.

Foran f.v.: Ole Mikalsen Aakran, Ingrid Olsdatter Skjærkermoen og Lauriz Halvorsen Ottermo.

Bak. f.v. Albert Spillum, Inga Larsdatter Bjartan og Karl Johan Burmand.

Karl Johan Burmand 14/8-1980—23/3-1959

Karl Johan Burmand var en av Arne sine helter fra barneåra. En høyreist og stilig kar som ble omtalt med respekt og beundring over alt hvor han kom. Tradisjonen rundt den store og sterke svensken har Arne tatt godt vare på gjennom tante Anna Lustad sine mange fortellinger.

Burmand kom til Martin Kleppen i et av årene rundt 1915. Der arbeidet han i tømmerkogen for kost og losji. Om Burmand er det fortalt at han var en meget begavet mann som hadde lest bibelen tre ganger og behersket fem ulike språk. Så godt behersket han ikke øks og svans, men han ble fort en fullbefaren skogskar som etter en tid satte seg i respekt både i tømmerkogen og i løyfta. En av grun-

nene til at Burmand kom til Helgådalen, fra en jobb i det svenske forsvar, var en personlig og tragisk hendelse som han aldri maktet å glemme. Under en sommerdans i hans heimbygd, hadde han i ungdommelig overmot og glede utfordret til kappdans i pols, og under den attende polsdansen segnet hans forlovede om og døde i hans sterke armer. Etter denne kveld sverget den unge Burmand — dyrt og hellig — at han aldri meir skulle sette sin fot på et dansegulv, en lovnad han maktet å holde.

Siden gikk livsvegen gjennom et ulendt og mangfoldig landskap, der det ikke alltid var så lett å ta seg fram. Men en dag var også Burmand ved målet. Bred og sterk i sin tro til å møte sin vakre flicka igjen... Burmand døde på aldersheimen i Duved, 68 år gammel.

En storartet kar.

En av gammelgubban som Arne minnes med respekt og beundring, er Olaus Brattås. Han bodde på Brattåsen, et lite bruk på nordsida av elva med selve Fagerlifjellet som solid ryggstø. Der blinket morgensola i frostrimete ruter lenge før «julnessingen» fikk det første gløttet av vinterdagen i øst. Slik sett kan en si at Olaus bodde på «solsida». Men livet ble alt annet enn solskinn, for han møtte så alt for mye motgang og prøvelser i sitt lange og strevsomme liv. I sitt ekteskap med Ellen Skoknes hadde Olaus fem barn.

Martin (f. 1844) omkom i løyfta, 15 år gammel.

Laura (f. 1846) døde i spanska, 32 år gammel.

Iver (f. 1892) døde av magesjukdom, 31 år gammel.

Petter (f. 1900) døde av tuberkulose, 20 år gammel.

Bare Ole, som var fødd 1897, levde opp i høy alder og døde i 1978 etter mange år på aldersheimen.

Tragedien rundt Martins død maktet aldri Olaus å glemme. Den var som et vondt sår som aldri ville gro. Martin, som da var 15 år og uerfaren i løyfta, steg på feil side av stokken og ble tippet over og ut i den ville og vårdigre Helgåa nedenfor Kløftåfossene. Ingen maktet å finne unggutten det første døgnet, selv om det ble soknet og gått manngard langs elva. Olaus tok dette forferdelig tungt, og maktet ikke å leve med tanken på at gutten ikke var funnet. Han brukte hver ledige stund — i vår- og sommernetter — til vandring og leiting langs Helgåa. Fortvilelsen og sorgen var i ferd med å ta overhand da han endelig fant gutten i Kringlåtunet en dag utpå sommeren.

Olaus var Værdalsbrukets tjener, skogsformann eller oppsynsmann i øvre Helgådalen med til dels harde og krevende plikter som tømmermåler, fløtebas og tømmerhogger. I tillegg drev han sitt småbruk og sin lille handelsvirksomhet — tobakkshandler for Stornæss i Vuku. En beskjeftigelse som ga han og Ole nesten gratis tobakk. Sin lange arbeidsdag tøyde Olaus til han var 84 år. Da avsluttet han sin siste dag i skogen —

lenge før det ble kveld — den gamle kjempen maktet ikke mer.

Men Olaus kunne gå fra teiga ved Brattåsen i trygg visshet om at han hadde gjort sitt, for et langt og hardt liv i skogen hadde satt sine merker. Olaus Brattås vil for alltid bli husket i Kleppen-grenda, for han etterlater seg minner det er verdt å ta vare på. Minner om en mann der det gode og menneskelige alltid stod i sentrum.

Fam. Brattås. Foran f.v. Jonetta, Ellen, Ella (datter av Laura) og Olaus. Bak f.v.: Laura, Ole, Iver og Petter.

Kleppen-grendas «Sterk-Ola Bakken»

Einar Snekkermo er, eller rettere sagt var, Kleppen-grendas «Sterk-Ola Bakken». Utallige er de historier som fortelles om Einars styrke i hans unge og gode år. Mang en tømmeraks slet han regelrett av, og et nytt kukjør gav etter for hans kjempekrefter i et utrolig basketak i Tomashålgruva en gang for mange år siden.

— Ingen va vær te å ta et tak enn han Einar, sier Arne, og gløtter med beundring bort på kjempen som står med si breie ryggstavle mot oss og passer kaffikjelen borte i komfyrkråa.

På sine gamle dager er Einar blitt en huslig og pratsom kar som har fått merke et av velferdssamfunnets store problem, bukse-lingninga er blitt for stram. Muskler og sener, som i hans velmaktsdager aldri fikk dovne under vadmestroya, er nå i ferd med å visne bort.

— Det er lite igjen av karen, sier Einar i en undertone av beskjedenhet i det vi slurper i oss glohet kaffi ved kjøkkenbordet på Snekkermoen en lun sommerdag. Her på Snekkermoen har den moderne verden hatt et kontrollert innpass. Ingen heim i Kleppen-grenda eller i heile Helgådalen forøvrig, har et slikt særpreg som heimen til Einar og bror hans, Håkon. En tenker da på det bygningmessige som representerer noe heilt unikt i dagens samfunn. Derfor er Snekkermoen — en vakker sommerdag — den rene pro-

spektkortidyll med de gamle trehusa som prøver å skjule sin alderdom og skeivhet i en flora av somerens blomster og busker. Idyllisk, vil mange si, men ikke han Einar, for han er realist og han kjenner slitet og strevet fra ungdom til alderdom. Det har kostet å leve livet på Snekkermoen både av slit og menneskelig forsakelse, det er det ingen tvil om.

En ettermiddagsstund i lag med Einar og Arne er berikende og trivelig. Ikke minst når julidagens tradisjonelle torden-skur slår mot vindusruta og legger en dempende skumring i kjøkkenkråa, slik at en nesten opplever stemningen i slåttbua på Snekkermofjellet en lun sommerkveld for mange år siden, da Einar forteller om fjellslått.

Ingen gård i Kleppen-grenda hadde så mye fjellslått som Snekkermoen. Fra Lauvhaugen og til Sørsletta mot Juldøla var det vanlig med en seksti stakker. Bak et slikt tall ligger det ubegripelig mye slit og arbeid. Ikke minst på heimkjøring vinters tid, da en stakk vart regnet som et bra lass, og et lass representerte en lang og hard dag både for kar og hest.

Ikke rart at fortvilelsen var stor da tretti stakker ble totalt ødelagt av reinsdyra til Mattsson en vinter på tretti-tallet. Ellers forteller Einar at han faktisk slo myrgraset så seint som ut i september. Da var det lett å føre ljaen når rimfrosen låg som et hvitt teppe over fjellmyra.

For Snekkermoen sin del ble fjellslått avviklet et av de første

etterkrigsåra. Mye slit og strev var heldigvis forbi.

Under samtalen med Einar og Arne er det uunngåelig å komme utenom skogsarbeid. Det er også uunngåelig å ikke spørre de to sliterne — med over hundre sesongers erfaring bak seg, om de ikke har opplevd en skogskar som har gjort dem rangen stridig, — en som det virkelig har vært «sus» over.

Til det rister Einar på hodet og svarer et bestemt nei. Men etter en liten tenkepause kommer det fort, — jo, det må bli han Hermann det, — han Hermann Bakken, det var en hard-kar, sier Einar og får et bekræftende blikk fra han Arne. Begge er da fort enige om at han Hermann virkelig hører til en av de store fra tømmerkogen, noe som ikke er vanskelig å forstå når følgende fortelles.

Med øks, svans og barkespade hogg han 33 kubikk på tre dager. 96 stokk, også det rundbarket, er rekorden for en dag. Dette er i høyeste grad tall som bekrefter at Hermann var en skogskar utenom det vanlige. Men så var det ingen åtte timers dag han brukte. Tolv til fjorten timer var en meir vanlig dag for hardhausen da han herjet som verst med øks og svans. Arne forteller at Hermann alt fra barnedomsåra hadde sterk vilje og stor arbeidsglede, noe som bekreftes i følgende historie. Da Hermann var 11 år gammel, flyttet han til Hansine og Ole på Skjærkermoen. Første gangen han kom dit tok han seg ikke tid til å gå inn og hilse på

sjølfolket. Nei, unggutten «strauk beinest» borti bysvala, fann fram øks og sag og reiste til skogs og hogg ei tørrgran og drog til gårds. Først da var det tid for å sjå inn en tur...

— Jo da, han Hermann var en hardkar, sier Einar, og «priser» inn en solid klype snus.

Det er i østerstua at Einar har diplommet og Kongens sølv hengen. Stort var det også å få helsing fra Kongen, ei helsing som Arne bar med de mange milene fra Kongens slott og til Snekkermoen, da han var i audiens hos Kong Olav og takket for sin medalje en høstdag i 1983.

Da nevnte han, at en nabo av han, Einar Snekkermo, for noen år siden hadde vært i samme ærend, og Kongen, som er kjent for sin gode hukommelse, husket faktisk den store skogskaren, og ba han hilse så meget.

Og en tung og grå høstdag, da storskogen langs Snekkermoen stod høyreist og regntung, bar Arne fram den Kongelige hilsen. Steig inn på kjøkkenet på Snekkermoen, ristet den regntunge lua mot komfyren så den freste og sa: — God dag, Einar, æ ska hælts dæ frå Konga... Aldri har Einar mot-tatt en hilsen med større undring og glede...

Einar Snekkermo kan fortsatt behandle låen.

To kjemper i storskogen — Hermann Bakken og storgarna ved Kvernbecken i Juldalen. Litt av en gran å bryne seg på selv for en tømmerhogger av Hermanns format. (36 m lang og 7½ m³.)

Men Hermann var ikke bare en hardkar i tømmer-skogen, han var også en fjellkar utenom det vanlige. En ensom ulv som søkte jegerens og fjellmannens stier og som nesten aldri kom tomhendt hjem.

Enda fortelles det om «rypbøla» han bar fra Hardbakvollen og til Skjækermoen. 96 store dalaryper hadde han i ryggsekken, — utrolig, men sant.

Fortsatt er Hermann utrolig sprek, alderen tatt i betraktning. I sommer syklet han fra Øra (Tinden) og til Stam-tjønna i Juldalsvegen i sterk motvind, og tredve-kilos opppakning, — en strekning på ca. 5 mil. Derfra strauk han beinest til fjells og plukket sekken full av multer før han tok kveld. Slå den!

Uværsdøgn på Lunna-fjellet.

I sene og fortrolige kveldstimer — i sofakroken hans Arne — kommer ikke samtalen utenom uværsdøgn på Lunna-fjellet senvinteren 1978. — Da var det nære på, sier Arne og får et alvorlig og tenkende drag over sitt ellers så livaktige ansikt. For scooterturen med materialer til hytta ved Heståtjønna, fikk nesten katastrofale følger for både Arne og unggutten Tom Bakken, da uværet kom så ufattelig brått. På kort tid blåste det opp til full storm og snødrevet stod så tett som en vegg. De mistet fullstendig retningen og det breie og harde snøscootersporet kom plutselig bort mens scooteren sank dypere og dypere ned i løssnøen.

For Arne og Tom ble det en ubeskrivelig lang og mørk natt i ei lita barhytte som gav litt ly for de verste stormkastene. Dagen etter sprer ryktet seg fort, Arne og Tom er fortsatt på fjellet, uten mat, lite med klær og uten muligheter til å få opp varme. Fortsatt raser uværet i full styrke. Leteaksjon er organisert, men uværet gjør letingen meget vanskelig. Hos de som står Arne og Tom nær, og det er alle i grenda, er det uro. Fortvilelse og håp har i løpet av dagen skiftet i takt med de verste stormkastene og snøskurene. Skuffelsen og maktesløsheten er ubeskrivelig stor da de siste av letemannskapene kommer ned til Julnesset i skumringen — uten resultat. En slik stund oppleves sterk, og en tenker så mangt når mørkret igjen kler skogåsene til en ny natt — en natt som favner Arne og Tom sin skjebne...

For de aller nærmeste er denne stunda ufattelig hard. Mange håper, men få tror at Arne og Tom kan makte enda en natt i uværsfjellet — hvis de fortsatt er i live. I løpet av kvelden har slekt og venner kommet til Julnesset for å ta del i letingen. Noen drar opp til Julnessetra og ligger der og venter på at uværet skal lette. Over alt føres samtalen om det som har skjedd og det som kan skje, og det lyser fra nesten alle vinduer, for ingen makter å sove en slik natt. Heller ikke han Ingvald på Sveet går til ro. Gang på gang har han gått ut for å sjå på graderstokken, og hver gang livende redd for at

65 år gamle Arne Julnes: — Det var alvor...

Arne Julnes (65), den eldste av de to karene som tilbrakte to netter under åpen himmel i Verdalsfjella, er innlagt på Innherred sykehus med mindre frostskafer. Da vi besøkte ham i går, lå han og leste om letingen etter seg selv og kameraten i T-A.

kvikksølvet har krøpet for langt ned. For gubben på Sveet kjenner fjellet, og han vet at i denne natt befinner Arne og Tom seg i den ytterste fare, og blir det for kaldt, ja, da er alt håp ute.

For Arne og Tom oppleves denne uværsnatten forferdelig lang og fæl i ei lita barhytte i Finnkalldalen, etter en dramatisk og problemfylt dag. Kreftene og motet begynner så smått å svikte, selv om Arne «opplives» av unggutten vilje og mot, og hans urokkelige tro på at dette skal gå bra. Samtalen dem i mellom stilner etterhvert, og tankene på de heime som ingen ting vet, føles forferdelig vond. Arne vet at dette er alvor, og han vet at i denne natt kan alt skje, men han prøver bevisst å hindre tankene i å skape tvil, for han vil leve så lenge han makter...

Ut på morgenen, da mørkret må vike plass for en ny dag, har uværet stilnet. Endelig får han et lite gløtt av en gråtung himmel mellom kvistene i barhytta. Ubevisst går tankene til han som har makta bak morgenskyene — må han ordne det slik at de får komme hjem — i alle fall han Tom — for han er jo så ung...

En herlig og fryktløs følelse av

varme og velvære trenger seg på, og han dører nesten bort i noen korte, men livsfarlige sekunder. Men Arne føler faren, og han vet at han nå befinner seg i et grenseland — dit veien er så ufattelig kort... og tankene vandrer stadig på flukt mellom virkelighet og fantasi.

Sterkest opplever han det første møtet mellom sine foreldre, slik far Ole fortalte det en gang. Det hendte en gråkald vinterdag, da Inga var med far sin — som dreiv i allmenningen — og hentet tilbake hesten fra Julnesset. Da møtte hun den unge Ole for første gang. Den gangen var Inga ung — og hun lo mot livet...

For Arne og Tom kom redningen i nesten siste sekund, og det som kunne ha fått katastrofale følger, endte heldigvis bra. Arne fikk dessverre ikke oppleve den glede og lettelse som alle følte i noen hektiske formiddagstimer da nyheten ble kjent, at de var funnet i god behold. Heller ikke den ekte glede en beveget, men lettet mor følte da hun gav «redningsmannen» Einar Holmvik en god klem for at han fant Arne og lisguttene. For da låg Arne i sykehuset på veg til sykehuset, klar og sliten, men så glad, så glad.

Tilbakeblikk.

I dag føler Arne at han gjennom slitet og forsakelsen har nådd fram. Ikke til rikdom og berømmelse, men til det rikeste et menneske kan nå, trygghet og tilfredshet og en sterk følelse av at ærlig arbeid har gitt noe igjen. Sin alderdom opplever Arne som meningsfylt og god, og gleder seg over hver dag han får ha helsa i behold.

På mange vis er han glad for å ha levd i en annen tid, selv om det var en hardere tid, materielt sett. Men det var en tid med mer hjelpsomhet og menneskelighet, og fremfor alt en tid med mer ro, og tid til ettertanke og forhåpninger.

At Arne i dag lever i ei lita grend som i likhet med andre utkantstrøk sliter med avfolkning og «forgubbing», bekymrer ham ikke, men han innrømmer at det er litt tankevekkende at 24 av grendas 29 innbyggere er over 50 år. Heldigvis, sier Arne, så er det unge folk på de «likest» bruka, og det er selvfølgelig en god garanti for grenda. I dag er det lite igjen av det som en gang var Kleppen-grenda i all sin velmakt, et lite, men livskraftig samfunn som kjempet for framgang og vekst og formet mang en menneskeskjebne. Skolen er nedlagt, skyssstasjonen er borte, «posthuset» har opphørt og sentralen er automatisert bort. Men en del av grendas særpreg er fortsatt i hevd, hjelpsomheten og gjestfriheten, den har ingen maktet å radere bort.

— Det var nå liksom Kleppen som var sentrum i grenda, i min barndom og ungdom, forteller Arne. Skole i østerstua, helt til skolestua ble bygget i 1934. I østerstua fikk Arne sin første boklige lærdom. — Husker sprekkekalde vinterdager, da det ble fyr på spreng, men aldri ble det så varmt at læreren fikk ta av seg ytterjakka borte ved kateteret. Arne forteller at da faren, Ole Julnes, gikk der, var det faktisk 18 elever som var benket rundt om i østerstua med steintavle og griffel.

Ellers var Kleppen et kjærsted for trøtte skogsfolk, skysskarer og hester. For der drev Oline og Martin Kleppen sin lille skyssstasjon i mange år. Av den grunn ble også Kleppen et samlingssted for oss unge, forteller Arne. Der var det

Fam. Julnes/Bakken fotografert av Anders Vandvik (rundt 1933). Foran f.v. Ingrid Julnes, Ole Julnes med Torbjørn på fanget, Einar Julnes, Hilda Julnes med Odd Julnes på fanget og Knut Bakken. Bak. f.v.: Gunnar Bakken, Otto Bakken, Hermann Bakken og Hanna Bakken (Skoknes).

På skoletur med lærer Anders Vandvik. Bak Vandvik: Knut Bakken, Reidar Hallem og Adolf Lustad. Foran fra v.: Magnus Kleppen, Margrete Lustad (Bakken) og Elsa Kleppen (Snekkermo).

Foran fra v.: Hjørdis Kleppen, Agnes Kleppen, Else Kleppen, Ella Brattås. 2. rekke fra v.: Trygve Helgås, Petter Elnes, Margit Kleppen, Helga Ottermo, Arne Julnes. Bak fra v.: Oline Kleppen, Kirsti Kleppen, Konstanse Kleppen.

ikke bare husrom, men også gjestfrihet, og der ruslet Oline og Martin godblide og snille mellom gjestene og fortalte historier og minner fra fortiden. — Ikke rart at vi likte oss «i Kleppa», sier Arne, og minnes gamle Kirsti Kleppen som en lidenskapelig wisth-spiller.

Det første telefonapparatet kom til Kleppen-grenda og til Brattåsen like etter århundreskiftet i forbindelse med Værdalsbrukets bygging av Veresdammen. Et såkalt «gjennomgangsapparat» som hadde direktelinje til Værdalsbrukets kontor i Holmen, og forbindelse mellom Vera og sentralen i Vuku. Tormod Skoknes, som i 1938 overtok skogvokterjobben etter Olaus Brattås, forteller at denne form for kommunikasjon var helt avhengig av menneskelig betjening for å fungere. Derfor var det naturlig for ham å gi beskjed til Vera og sentralen når han reiste bort, og dermed avskar all forbindelse helt til gjennomgangsapparatet ble betjent igjen.

I 1942 bygde Televerket linje til Vera og sentralen ble lagt til Kleppen, med Oline som den selvskrevne sentralborddame. Hennes samtaler med han Julius på sentralen i Kolstad var av en slik art at de ikke foreldes, de er med andre ord blitt klassikere.

Postgangen til Kleppen og Vera er en lang og interessant historie, med mye slit og strev under all slags vær og føre. Sentralt i denne forbindelse står «Skåkneskaran».

Pliktoppfyllende som få og nøyaktige i all sin ferd, slik også i posttjenesten. Mange minnes «Skåkneskaran», når de i mørke førjulsdager kom til Kleppen på bjørkski og med svære bambusstaver, — ristet snøen nøyaktig og veloverveid av den gamle skinnsekken med «postluren» på og la igjen post til «synnerbyggin», eller når de banket på døra til det «private posthuset» på Brattåsa, der «øvergålingen» hentet posten.

De var velsett og velkomne overalt, for de hadde med seg brev og nyheter fra den store verden til den innerste utpost — fjellbygda Vera, der det var brevhus med stempel — «Vestat» i Nord-Vera, og tvungen overnatting fra lørdag til søndag.

Men for Arne og «Kleppingan» av i dag er det «Post-Martin», Martin Åkervold som står sterkest i minnet. Han overtok «Skåkneskaran's» nøyaktighet og delte ut post til «kleppingan» i tretti år med bare godord og tålmodighet.

Før Brattåsbrua ble bygget (rundt 1920), var det ferje over Brattåslunet som fraktet både mennesker og dyr, og ble betjent av Olaus Brattås. For de på sørsida, Julneset og Snekkermo, ble det benyttet båt over Helgås utenfor Kleppen, der Oline varslet med sin høge og klare røst hvis noen skulle over fra nordsia.

For ei lita utkantbygd som Kleppen har det gjennom alle tider vært vanskelig å få sine enkle og naturlige krav gjennom hos de be-

På skolebenken: Oddveig Bakken, Brit Nesse, Rigmor Snekkermo, Magne Ottermo og Hilmar Skoknes.

stemmende myndigheter. Om dette har skapt irritasjon og fortvilelse, så har det også skapt styrke, slik at mange ting er gjennomført med samarbeid og sterk vilje, slik som byggingen av hengbrua ved Julnesberget i 1947.

— Da tok vi «spaddin» i eiga hand og bygget bru uten et øre i offentlig støtte, sier Arne, og forteller videre at de arrangerte korgfester i gammelhusa på Julneset, der all inntekt gikk til bruprosjektet som var tegnet og beregnet av Petter Leirhaug.

— Der var det fest og moro til den lyse morgen, forteller Arne, som fortsatt synes det er rettelig trivelig å bu oppi Kleppen-grenda.

Alltid trivelig å slå av en prat med «Post-Martin» før en konsentrerer seg om dagens nyheter, synes gamle Ole Julnes.

Utvandringsliste med kommentarer

Av Joar Olav Nesse

Amerika-feberen nådde også Kleppen-grenda, og mange pakket kofferten og la ut på langferd mot en ukjent og uviss framtid. Tross trange kår og mange vanskeligheter, så var det ikke alltid så lett å ta farvel med heimbygda. For tross alt var det sterke

bånd som var knyttet til heimen, kameratene og kanskje kjæresten . . .

Men likevel rullet det mangt et flyttelass langs Helgås med forventningsfulle, men også vemodige amerikafarere. Faktisk utvandret det rundt 40 personer fra Kleppen-grenda i tidsrommet mellom 1867 og 1922,

Navn	Utv. fra	Født	Utv.	Bestemmelsessted	Merknader
Halvor Olsen	Helgås	1846	1886	Grantsburg, Wisconsin	
Martha Johnsdatter	Helgåsvald	1841	1890	Brainerd, Minnesota	
Bernt Halvorsen	Helgåsvald	1880	1890	Brainerd, Minnesota	
Lasse Halvorsen	Helgåsvald	1874	1890	Brainerd, Minnesota	
Maren Anna Halvorsd.	Helgåsvald	1877	1890	Brainerd, Minnesota	
Anton Halvorsen	Helgåsvald	1883	1890	Brainerd, Minnesota	
Iver Martin Halvorsen	Helgåsvald	1868	1887	Davenport, Nord Dakota	
Ole Halvorsen	Helgåsvald	1871	1887	Davenport, Nord Dakota	
Maren Olsdatter	Helgås	1863	1879	Hancock, Michigan	
Olaus Olsen	Helgås	1869	1890	Fargo, Nord Dakota	Kom tilbake i 1897
Jon Carlsen	Helgås	1894	1914	Jackson, Minnesota	
Ole Olsen	Kleppen	1817	1869	Quebec, Canada	Reiste via Namsos
Lisbet Larsdatter	Kleppen	1822	1869	Quebec, Canada	Reiste via Namsos
Lars Olsen	Kleppen	1850	1869	Quebec, Canada	Reiste via Namsos
Oline Olsdatter	Kleppen	1859	1869	Quebec, Canada	Reiste via Namsos
Martha Olsdatter	Kleppen	1843	1869	Quebec, Canada	Reiste via Namsos
Mortinus Olsen	Kleppen	1845	1867	Quebec, Canada	
Martinus Gundersen	Brattås	1842	1869	Quebec, Canada	Reiste via Namsos
Sefanias Martinusen	Brattås	1867	1895?		Reiste til Sverige i 1890
Ole Halvorsen	Ottermo	1846	1882	Fargo, Nord Dakota	
Johanna Olsdatter	Ottermo	1845	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Hanna Olsdatter	Ottermo	1869	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Ole Olsen	Ottermo	1871	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Gustav Olsen	Ottermo	1873	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
John Olsen	Ottermo	1875	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Sofie Olsdatter	Ottermo	1877	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Gurianna Olsdatter	Ottermo	1880	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Oline Olsdatter	Ottermo	1882	1886	Fergus Falls, Nord Dakota	
Elisabeth Halvorsdatter	Ottermo	1849	1880	Windom, Minnesota	Søster til Ole Halvorsen
Håkon Halvorsen	Ottermo	1885	1913	Jackson, Minnesota	Kom tilbake ca. 1960
Marius Halvorsen	Ottermo	1895	1914	Jackson, Minnesota	Bror til Håkon Halvorsen
Karl Karlsson	Ottermo	1887	1922	Genoa, Nebraska	Født i Sverige
Anna Karlsson	Ottermo	1898	1922	Genoa, Nebraska	Født i Sverige
Gustav Karlsson	Ottermo	1917	1922	Genoa, Nebraska	
Ole Olsen	Snekkermo	1847	1886		Reiste via Meråker
Elen Olsdatter	Snekkermo	1875	1890	Quebec, Canada	
Ole Olsen	Snekkermo	1875	1890	Quebec, Canada	Kom tilbake 1914 (fotograf)
Severin Olsen	Snekkermo	1880	1890	Quebec, Canada	
John Olsen	Snekkermo	1872	1892	Quebec, Canada	
Thomas Andreassen	Snekkermo	1852	1889?		Kalte seg Thomas Julnes i USA
Laurits Olaussen	Skoknes	1887	1911	Clinton, Minnesota	

Som oversikten viser, er det mange som har utvandret til USA fra Kleppen-grenda. I tillegg kommer de som flyttet til Sverige og andre steder i Norge; og det var ganske mange personer. Hvis man tar folketallet i betraktning, så var det en forholdsmessig stor del av befolkningen som forlot grenda. Under utarbeidelsen av denne oversikten har jeg forsøkt å gruppere utvandrerne i familier og gårdsvis. Opplysninger fra Jostein Molde har vært til stor hjelp under oppsettingen av denne oversikten. Det bør også påpekes at bosted kunne være et helt annet sted enn bestemmelsessted. Quebec i Canada er ofte oppgitt som bestemmelsessted — destinasjon. Mange av utvandrerne kom fra Namsos til Quebec, som fungerte som et midlertidig stoppested før de dro videre vestover.

Blant dem som reiste over Quebec, var også Kleppenfamilien. De bør vel betegnes som pionerer siden de dro før 1870. Sønnen, Mortinus Olsen Kleppen, utvandret allerede i 1867. Han er muligens den første helgådaling som tok veien over «blåmyra». Foreldrene, Ole og Lisbeth, søsknene Lars, Oline og Martha utvandret sammen i 1869. Martha kaller seg da Martha Olsd. Holmlivald og er gift med Baard Andersen Holmlivald f. 1841. De har med seg barna Sefanias f. 1862 (hans uekte sønn) og Anders f. 1867 (deres sønn).

Martha og Baard kom til Town of West Union, Todd County Minnesota, og var noen av de første innvandrere der. Det bør også nevnes at Martinus Gundersen Brattås reiste med samme båt som denne familien. Sønnen, Sefanias, dro senere til USA, men det er ennå et ubesvart spørsmål hvor det ble av far og sønn. Se forøvrig Haugen-ætta.

Snekkermobarna, Ole, Elen og Severin, dro også over Quebec. Deres far Ole hadde utvandret til USA i forveien, via Meråker. Det er fortalt at de hadde merklapper på seg da de dro. Dette var vel for å være sikre på at de skulle komme fram til faren. Snekkermofamilien oppholdt seg i Brookings i Sør-Dakota. Ole Snekkermo, fotografen, kom tilbake til Norge i 1914, angivelig for å fotografere. Imidlertid brøt 1. verdenskrig ut, og han kunne derfor ikke dra tilbake til USA, og han ble senere gift her.

Thomas Andreassen Snekkermo bør også nevnes. Han utvandret sannsynligvis til USA i 1889 fordi han skriver brev hjem til Norge før jul dette året, og nevner der at han var hjemme i julen året før. De første brevene fra ham er fra Sioux Falls, Sør Dakota, senere fra Collingston, Utah. Han kaller seg først Thomas Julnes, senere Tom Andersen. Det er også et mysterium hvor det ble av denne utvandrerens. I brevene hilser han til familien i Norge, og i 1950-årene

var det en arvesak i forbindelse med denne personen.

Elisabet Halvorsd. Ottermo var enke da hun utvandret. Hun kom til Meiumfarmen i Jackson County, Minnesota. Der ble hun gift med enkmann Thomas Meium. De fikk ingen barn sammen. Se bildet av henne. Der holder hun Tilmore Meium, barnebarn til hennes mann, på fanget. Tilmore Meium og hans kone Frances var på besøk her i Verdal i 1983. På deres farm i USA er Elisabets kjøkken med tilhørende rom bevart slik som det var, da hun brukte det. Elisabet var søster til Ole Halvorsen Ottermo, og tante til Marius og Håkon Ottermo. Ole Halvorsen var farmer ved Kragnes i Minnesota, og utvandret i 1882, fire år før kona og barna. Håkon Ottermo kom også tilbake til Norge, og han døde ved et slagtilfelle på gårdsplassen på Ottermoen.

Halvor Olsen Helgås dro til USA i 1886. I 1887 dro sønnene, Ole og Iver Martin etter faren. Resten av familien dro fra Helgåshaugen i 1890. Denne familien bodde også en tid på Hauganvald (vestre Stavn). De tok navnet Haugan i USA, og de her en tallrik etterslekt der.

Hvis det er noen som har flere opplysninger å bidra med i forbindelse med denne utvandringen, så er redaksjonskomiteen interessert. Av interesse er: Amerikabrev, bilder og muntlig tradisjonsstoff.

Jon Carlsen Helgås.

Thomas Andreassen Snekkermo.

Laurits Olaussen Skoknes.

Sittende foran: Halvor og Martha Helgås (kalte seg Haugan i USA). Stående bak: Maren Anna, Lars, Anton, Ole og Iver Martin.

Fra venstre:
Gustav, Anna og
Karl Karlsson.

Elisabet Halvorsdatter
Ottermo.
På fanget:
Tilmor Meium.

Håkon og Marius
Ottermo.

Ole Olsen Snekkermo
(fotograf).

Ei dramatisk bjønnjakt

Av Johannes Overmo

I Helgådals-Nytt 1977 hadde vi med en liten artikkel om bjønnjakta hans Arnt Ulvilden. Så for et par år siden sendte Tormod Aarholt i Ogdal oss et avisutklipp fra 1793 om hendelsen.

Vanligvis prøver vi å unngå å gjenta oss selv her i Helgådals-Nytt, men i dette tilfelle finner vi det riktig å komme med en ny artikkel av flere grunner. For det første tidfester avisartikkelen hendelsen og gir noen flere opplysninger, for det andre kan vi nå gi flere opplysninger om Arnt Ulvilden, vår redaksjon er nemlig styrket på slektssiden med personer som tørster etter å stikke hodet ned i gamle kirkebøker og andre kilder, og for det tredje har bjørnen på ny rotfestet seg i Verdalsfjellene.

Her følger avisartikkelen.

Fra «Tondhjems AdresseContoirs
Efterretninger» for 22/11 1793:

Besynderlig tildragelse

I de første Dage af Juni Maaned d.A. traf Huusmand Arnt Ulvilden af Værdalen, som gik paa Jagt allene i Skoven, 2 voxne Bjørne, hvoraf han skjød den ene, som blev truffen igjennem Struben, hvorpaa dette frygtelige Dyr i rasende Forbittrelse over det erholdte Saar, attaquerede Jægeren, som til sit Forsvar i mangel af ladet Gevær, dog var behjertet og resolveret nok, til at myrde Bjørnen, og trykte sin høire Haand med muligste Force ind i dyrets gulbende Mund, hvor han greb sig fast i Tungroden, samt med den venstre Haand, greb omkring Bjørnens Strube: i saadan stilling udholdte han en lang Tid. Imidlertid tilkendte Bjørnen ham mange alvorlige Ørefigen, hvorved han tildels blev truffen, og en Gang mistede Huen, men undgik de fleste, ved at holde sit Hoved ret under Bjørnens Hals. Under denne Kamp blev han ved hvert Aandepust overøst med dyrets Blod igjennem Kuglehullet af Struben, indtil Blodet saaledes forandrt Bjørnen at han Tid efter anden tabte kræfterne.

En var det en Vanskelighed at, faae Haanden tilbage af dyrets Mund, førend den i Dødsoieblikket ble tilklemmt, særledes da Bjørnen allerede har bidt sine Tænder igjenum Kjolarmen, og ind i Kjødet, paa Armlæggen, men den resolve Jæger fandtes heller ikke heri Raadløs? han fik den venstre Kjolarm af sig, vriede lempelig paa den høire Haand, saa Bjørnens Tænder kom ud af kjødet, og trak derpaa Haanden ud, men da Bjørnen i det samme tilklemte Tænderne og Døde, saa ble opslaget af Kjolarmen, igjensiddende i Munden, indtil samme bagefter med Geværpiiben blev opbrekket og som et usvigeligt Beviis paa historiens Rigtighed, blev saaledes befunden.

Arnt Ulvilden fik ved denne Tildragelse et bidt som meldt over Armlæggen, og et over Næven, hvilke dog ikke var Betydeligere end at han 2 Dage derefter, gik til Skoven og søgte efter den Bjørn, som forrige Gang var i Selskab med den skudte. Denne behjertede og ved en udmærket Mandighed vel udførte resolution fortjener offentlig Bekjendtgjørelse; ja Arnt Ulvilden, har derved virkelig fortjent at erindres med en paa Kampens Vigtighed passende Belønning.

Røsvollen (glenna i skogsåsen) sett fra sørøst. Kampen mellom mann og bjørn foregikk visstnok i Seteråsen vest for Røsvollen, til venstre på bildet.

Underoffiser Wildmann, af Værdalen skjød paa samme Tid i Selskab med en anden Huusmand, i et Skud laddet med skrage 4re Bjørne, nemlig en Bingse og 3 unger af dette Aars Yngel hvoraf de 2 havde hvid Ring om Halsen. De roede derpaa med Bjørnene over Lexdalsvandet, hvorfra Huusmanden som er før og stærk, bar Bingsen eller den voxne Bjørn, og Underofficer Wildmann bar alle 3 Ungerne, til sin Faders Gaard, som ligger en Fjerding Vej fra Vandet.

Arnt Olsen Ulvilden var født i 1752 av foreldre Ole Olsen Sundby og Maren Pedersdtr. Hestegrei. Han var yngst i en søskenflokk på 9. Farfaren het Ole Olsen Forbord Østvold, og var sersjant og lensmann.

Arnt ble i 1784 gift med Ingeborg Johannesdtr. Ulvild, og de fikk følgende etterslekt:

B1: Brynhild f. 1784 d. 1814, gift med Arnt Olsen Karlgård.

C10.: Peder f. 1807, far: Hans Arntsen Langdal, gift 1833 med Anne Johnsdtr. Molden.

Ingen barn funnet. De bodde på Hessibæk i Inn-dals almenning både i 1865 og 1875.

C2: Arnt, f. 1812. Utflyttet 1843 til Alstadhaug. Var da ugift.

B2: Ingeborg, f. 1786

B3: Kierstie, f. 1789, gift med Casper Olsen Østnes.

C1: Kristiana, f. 1815, gift 1837 med Nils Olsen Tryggstadvald.

D1: Ole f. 1837, d. 1837.

D2: Ole f. 1839.

D3: Carl Oluf f. 1841.

D4: Martin f. 1843.

D5: Cornelius f. 1845.

D6: Erik Andreas f. 1848.
D7: Julianne f. 1850, d. ung.
D8: Johannes f. 1851.
D9: Michael f. 1855.

Alle disse utvandret 1866 til USA.

C2: Ingeborg, f. 1818. Flyttet 1845 til Trondheim.
C3: Ole, f. 1825. Flyttet 1841 til Hitra.
C4: Arnt, f. 1828. Flyttet 1851 til Alstahaug, finnes der i 1865.
B4: Peder, f. 1791. Gift 1. gang 1825 med Elsebe Klüver, f. 1798 d. 1825. 2. gang 1826 med Kristine Jonsdtr. Volen.

C1: Arnt, f. 1827, gift med Klara Arntsdr. f. 1824 i Soknedal.

D1: Peder Arntsen Guddingsvald, f. 20/6 1849. Gift 11/11 1883 med Anne Hansdatter Lys-haugen, f. 3/11 1844 i Nord-Fron.

E1: Clara Berntine, f. 24/3 1883 i Alsen, Sverige.

D2: Anneus Lantz, f. 12/6 1853. Flyttet til Lockne, Sverige, gift med Karolina Persdotter, f. 17/12 1857 i Lockne.

E1: Nils, f. 22/11 1879

E2: Klara, f. 7/5 1883

E3: Marta, f. 4/9 1884

E4: Katharina, f. 19/6 1886

E5: Per Anton, f. 20/4 1888

E6: Axel Laurentius 15/5 1890

E7: Anna Karolina f. 3/10 1891.

E8: Sven Otto, f. 15/12 1893

E9: Gustaf Sigurd, f. 30/1 1895

D3: Kjerstina Arntsatter, f. 1856 på Oppemsvald, gift med med Jon Ellevsen Hafstadvald.

E1: Klara Johnsdatter, gift med Per Haugan, Vuku. Stor etterslekt i Verdal.

D4: Sirianna, f. ca. 1858.

D5: Karen Anna, f. 1864.

D6: Mette Arntsatter Oppemsvald, f. 20/10 1867. Gift 10/3 1894 med Sven Johansson, Lockne i Sverige.

E1: Katharine Augusta, f. 17/9 1893, gift med Gregor Persson i Rödön.

F1: Sigge Gregorsson.

F2: Per Einar Gregorson, f. 1923

E2: Jenny Karolina, f. 27/4 1896.

gift med Hallström på Hammarnäset.

E3: Karin, gift Lind på Hammarnäset.

E4: Klara, gift Jonsson i Hackås.

F1: Karin

F2: Ollanne

E5: Axel Svensson. Har en datter og en sønn.

E6: Karl Svennsson, gift med Ingrid.

F1: Sven Erik

F2: Hans

E7: Signe, ugift. Bodde Stockholm.

E8: Anna. Ugift. Bodde i Stockholm.

C2: Elsebe, f. 1828.

C3: Lars, f. 1834. Utflyttet 1851 til Lofoten.

B5: Anne, f. 1794.

Gift 1817 med Otte Olsen Hetlo.

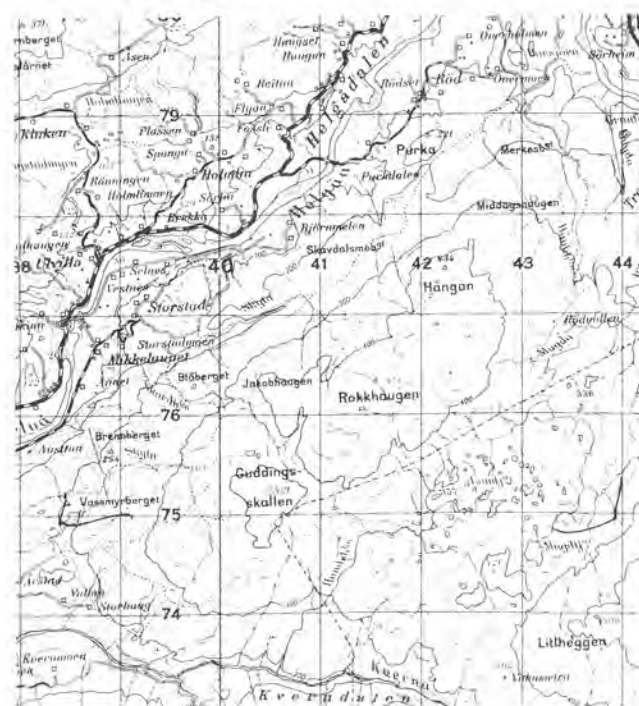
C1: Andreas, f. 1818, ikke konfirmert i Verdal.

C2: Søren, f. 1824. Flyttet 1835 til Stod, 1840 til Hitra.

Huset vi ser restene av i forgrunnen er bygd i 1902, så det var nok en eldre utgave av seterhus Arnt Ulvillen skaut fra gluggen av denne junidagen 1793. De to bjørnene kom oppover vollen i bakgrunnen.

Arnt Olsen Ulvilden ble ingen gammel mann. Da avisartikkelen om hans bragd sto på trykk var han allerede død. I kirkeboka kan vi nemlig se at han døde 16/9 1793, altså drøye 3 måneder etter hans basketak med den skadeskutte bjørnen. Uten tvil har det vært lesjonene han fikk i Seteråsen denne junidagen som tok knekken på han. Legehjelp var det smått om på den tiden.

Arnts kamerater skulle ha en karsk eller to før de forlot bygda. Rødvollen, står det på kartet, der Arnt møtte bjørnen.

Tinsvollen

«TIN'N»

Av Joar Olav Nesse

Tinsvollen 1916.

Foto: Ingemar Kolstad.

Da vi i år skulle introdusere vår nye serie om setervoller, falt valget naturligvis på Tinsvollen. Det er den seteren som Helgådalen idrettslag har restaurert. Hvis noen har opplysninger om setervoller, så er redaksjonskomiteen interessert. Det er meningen at denne serien skal fortsette i flere år framover. Alt stoff fra seteren og livet der er av interesse for den videre gransking av seterdriften i Helgådalen. Tradisjonsstoff fra setrene kan det ennå skrives en hel del om. Det begynner å haste med å få skrevet ned mer om dette i tillegg til det som før er nedskrevet, fordi de som var setertaus og gjeterne den siste seterperioden begynner å dra på årene. Om noen år er setertiden en svunnen tid, og da kan det være bra at det nå blir skrevet litt mer om dette. Vi oppfordrer derfor våre lesere til selv å skrive om dette, eller ta kontakt med redaksjonskomiteen så noen der kan skrive om det.

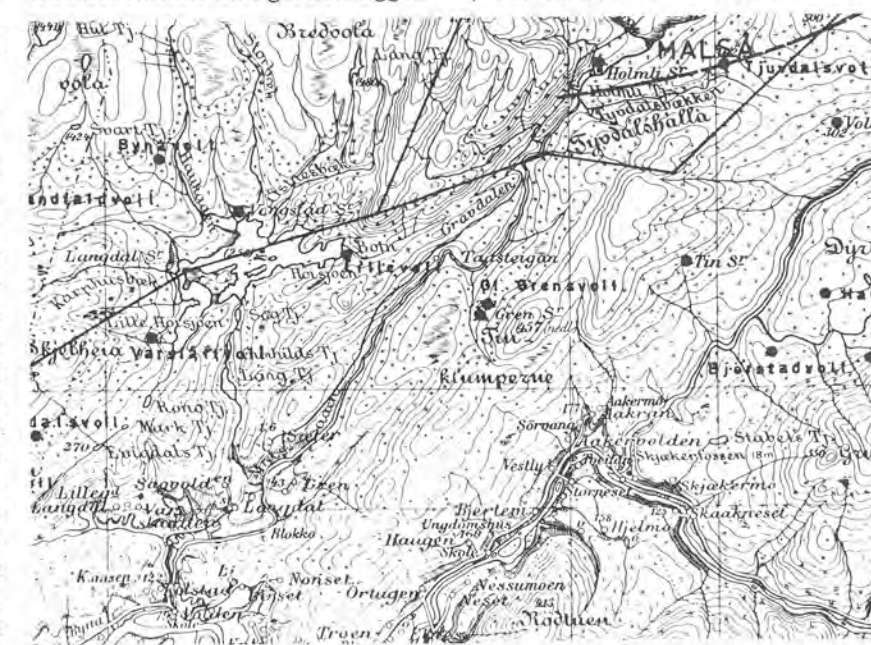
Tinsvollen ligger inne i Skjækerdalen på Værdalsbrukets grunn, og den er seter til gården Varslot. I et dokument fra 1792, som Kristoffer Lein i Volhaugen har, støtter man på navnet Tinnen. I dette dokumentet fra 1792 blir det henvisning til året 1762, og det står blant annet: «Kristen Jonsen Volden innvilges at forflytte sin sæterbolig under Tinnen til Storbekken». Det skulle klart bevise at Tinsvollen eksisterte allerede på 1700-tallet. Det interessante i dette dokumentet er nemlig at Tinsvollen på den tiden sannsynligvis har tilhørt gården Volden. Tinsvollen ble senere nabogården Telsnessets eiendom. Kanskje dette kan være den vollen som nå benevnes som Gammel-Tinsvollen. Jeg vil understreke at

dette er antagelser som artikkelforfatteren selv har foretatt. Gammel-Tinsvollen var plassert lenger opp mot Tinsklumpen enn Tinsvollen er nå.

Ole Nilsen Volden (1830-1923) har fortalt at svigermora hans, Marit Larsdatter (1802-1879), hadde vært setertaus på Gammel-Tinsvollen. Da hun var setertaus ble de plaget av rovdyr, spesielt bjørn. Dette kan antagelig være en av grunnene til at vollen ble flyttet dit Tinsvollen nå ligger. På den tiden var det vanlig å ta med nesten hele buskapen til seters — griser og høner var også med da.

I 1842 kjøpte Ole Sivertsen Telsnesset gården Varslot, og fra 1842-1849 drev han begge gårdene. Da solgte han Telsnesset til Iver Tørrisen Tuset. Fra dette salget var unntatt «under den gården ligger-

de seter». Det er den setervollen som i dag kalles Tinsvollen. Siden den gang har Tin'n alltid tilhørt Varsloten. Varsloten hadde også en seter ved Lille-Høysjøen oppe ved Skjelheia. Denne seteren kalles Hanivollen eller Varslotvollen, og den ble nedlagt i tidsrommet 1891-1893. I 1894 var Olaf Varslot og Martin Green gjeterne på Tinsvollen. Mens de drev begge setrene, ble det først setret på Tinsvollen og senere på Hanivollen. Flyttingen foregikk på skogsleien fra Tinsvollen om Jensvukutjernet og ned i Malsådalen. De passerte et stykke framfor Tosteigan, og tok så leien forbi Gunhildstjernet, som ligger mellom Høysjøen og Langtjernet. Derfra dro de rundt Lille-Høysjøen og opp til Hanivollen. Bestemor til Sverre M. Green, Martha Kristensdatter Sagvold (1858-1945), var setertaus for

Kart som viser beliggenhet av Tinsvollen og Varslotvollen (Hanivollen).

Martha Kristensd. Sagvold.

Varsloten, og har fortalt at hun var med på denne flyttingen. Hun ble i 1890 gift med Ole Olsen Varslot (1857-1917), og det var etter at hun ble gift med ham at hun var seter-
taus på Tinsvollen og Hanivollen.

I 1894 var Lisbet Jonasdatter Trøen f. 1839 setertaus på Tinsvollen. Det var samme året som Olaf Varslot og Martin Green var gjete-
re der, og de hadde mange artige opplevelser sammen. Lisbet hadde med seg en gutt som hun var så glad i. Martin og Olaf hadde mye moro med å erke denne gutten.

Seterdriften på Tinsvollen var helt slutt en tid før den ifølge Borghild Røe kom igang igjen i 1912. Da ble det bygd nytt geitfjøs, kufjøs ble restaurert, det ble også

Borghild Røe.

Olaf Varslot.

bygd ny mastue, og en del av kjelkskjulet oppretta. Det ble senere oppbygd av Johannes Ørtugen og Ole Trøbakk i 1926 eller 1927. Kufjøs ble nedrevet og bygd på nytt i 1924.

Til seters

Borghild forteller at hennes far, Nils Varslot, i god tid begynte å spørre folk som kom østfra, om det begynte å bli noe mat til krøttera. Til slutt dro han dit for å undersøke hvordan det var. Graset kom tidlig på Tin'n, så derfor var det forholdsvis tidlig flytting dit. En gang flyttet vi dit den 6. juni, men som regel var det omkring St. Hans at man begynte å setre på Tin'n. Det var skrevet opp på en stokk attmed graven når vi kom, og

hvem som kom. Det var notert for mange tiår nedover den veggen. Disse opplysningene kom bort da graven ble revet. Borghild husker flere av disse datoene. Det var tidlig på Tinsvollen på grunn av beliggenhet, men også tidlig om høsten. Graset visnet tidlig på høsten så derfor ble sesongen den samme.

Den dagen vi flyttet dit, måtte vi tidlig opp og komme oss avsted. Vi melket hjemme den morgenen. Da vi dro fra Varsloten, var det bare våre krøtter, men det kom med flere dyr etter hvert som vi dro innover. Da vi kom på Kolstadtrøa, møtte Martin og Teodor Kolstad opp med krøtter. De hadde bestandig krøtter på Tinsvollen på den tiden. Senere kom også Sigurd Kolstad med, men han var ikke med fra starten av. Ved Volden fikk vi med krøtter derfra, og flere kom med fra Elnesgrenda. Blant annet hadde Oskar Berg og Martin Elnes krøtter på Tinsvollen. Borghild husker at det var med krøtter både fra Ulvilla og Vinne. Oline Håbet kom helt fra Vinne med kua til oss om våren. Det var med en person fra hver av dem som hadde dyr på Tinsvollen, for det var mye som skulle ordnes opp.

Da vi kom til Åkran, ble dyrene så kjent at de dro i vei fortore. Bjellekuene tok ledelsen og gikk direkte til vollen. De gikk opp til Tin'n på rett sted, og bort til fjøset hvor de tok båsene de hadde hatt året før. Det var tydelig at de kjen-

Bakerst: Julie, Telena, Nils og Marie Varslot. Foran: Lovise, Anna, Borghild og Ole Varslot.

te seg igjen fra tidligere år. Det første vi gjorde da vi var kommet frem, var å koke oss kaffe. Fjengschou, som var skogvokter på Verdalsbruket, var på forhånd varslet. Han skulle blinke den veden som skulle hogges. Veden fikk vi gratis. Min far, Nils Varslot, var flink til å organisere alt dette arbeidet. Det var mye som måtte gjøres. Borte i fjøset måtte båsene klargjøres til bruk. Besene måtte settes inn ordentlig. Noen tok øks og sag og dro avsted for å hogge ved. Andre kjørte veden fram til vollen med hest og drag. Så gikk karene løs på den med langsaga. Det stod en «kaill» på hver side av sagbukken. Veden ble deretter rastet opp attmed gjerdet på vollen. Senere da den var tørket, ble den bragt i hus. Hvis det var ny gjeter, fikk noen i oppdrag å orientere ham. Alle disse karene som var med, var dyktige og flinke til å rette på ting. Det var også de som laget grua på vollen. I dag skal man ha fagfolk til å gjøre alt, men den gangen gjorde man alt selv. Det var bortimot 15 menn der og hjalp til. Blant dem var Teodor og Martin Kolstad, Ola Røsten og John Haugseth. Johns datter, Ingrid, var også gjeter en sommer. Mennene var på seteren den første uken og hjalp til. De lå og sov på golvet. Det første kvinnene gjorde var å tømme den gamle halmen ut av sengene. Den ble byttet ut med ny halm som vi hadde oss. Så måtte vi vaske og fli og lage til mat. Alle som var der, hadde med litt mat som de leverte til oss. Vi fikk i oppdrag å servere den. Det var brød, smør, pålegg, spekeflesk og flatbrød m.m. Vi hadde den ordningen at vi hadde felles måltid. Det kunne være vanskelig å holde rede på hvem som eide de forskjellige «daillene».

En tradisjonell arbeidsdag

Det første vi gjorde da vi kom til fjells, var å flytte klokka en time og bruke sommertid. Vi stod opp klokken halv seks, rett klokke var da halv fem. Det gikk fort å venne seg til dette både for oss og dyrene. Å stå opp en time tidligere betydde mye når vi kom litt ut i august, for da begynte det å bli mørkere om kveldene. Det var til stor hjelp for oss at det var lyst en time

Diverse seterutstyr: Daller, kjørrol, osv.

lenger om kvelden. Så tente vi opp i grua og hengte over kjelen, og dro bort i geitfjøs for å melke. Før vi gikk bort i kufjøs for å melke, drakk vi kaffe.

Det var en uskrevet regel at vi måtte være ferdige i kufjøs når klokka var halv åtte. Gjeteren dro i vei med kuene klokken åtte. Han tok med seg niste og var med dem et stykke bortover. Setertausa og medhjelperen måtte så frakte alt bort i mastua og begynne å separere melken. Da all melken var separert, ble rømmen tømte over i «daillene», og dem var det mange av. Det var 12 – 14 seterparter, eiere, på Tinsvollen. Vi måtte til enhver tid måle hvor mye melk de forskjellige partene hadde, og kontrollere om de holdt målene.

Det var 12 smør- og rømedailler, for det var noen parter som bare hadde geiter på vollen. De hadde ikke noe med rømmen å gjøre. Vi holdt på ca. 1 time med separeringen, forteller Borghild. Part etter part ble tømte over i separatoren, og en måtte holde rede på hvilken part det var. Da Borghild separerte, var det søsteren Maria som holdt rede på dette og tømte i melken.

Da vi var ferdige med denne arbeidsoperasjonen, var det melk i alle kjelene, og vi hadde allerede tent opp under dem – kjeskoppene eller ystekoppene. Da det var passe badetemperatur i melken, 35-40 grader Celsius, tilsatte vi kjeslaup. Dette ble brukt for å få

melken til å laupe sammen og skille ut ostestoffet. Man fikk kjøpt dette tilsetningsstoffet på meieriet. Et år ble vi imidlertid opprødd. Da kom tilfeldigvis Johannes Helmo – Lissenget – dit en dag, for han hadde noen geiter der. Beret, mor hans, hadde sendt med ham noe som vi ikke forsto hva var. Det var omhyggelig pakket inn i et plagg. Vi spekulerte på hva dette kunne være for noe, for vi hadde aldri sett noe slikt før. Johannes sa ikke noe om hva det var.

Da Telena Varslot kom til vollen, spurte vi henne hva det var. «Det er kjes det», sa Telena, «og den må dere bruke». «Dere må ha det i ei mugge og slå på «mussu» hver eneste dag. Ta så av denne kjesen og ha ned i kjelene, for da blir produktet mye bedre enn om

Kjeskjel.

«Kjørrol»: Merk hullene.

de bruker kjesen som er kjøpt på meieriet», sa hun. Det ble til at vi brukte av den kjesen som Johannes Helmo bragte med seg til Tinnsvollen. Dette kan ha vært kjeslaup laget av løpemagen fra spekalv. Da de slaktet spekalv, tok de vare på løpemagen, rensset og tørket den, og den gjorde samme nytten som det man fikk kjøpt på meieriet.

Etter at vi hadde tilsatt kjesen, dempet vi varmen i grua en stund. Det sto slik til man kunne skjære det. Da «rotet» vi skikkelig med en øse i det, og så vasket vi oss grundig framfor albuen. Neste arbeidsoperasjon var å samle opp oste-stoffet, som nå var skilt fra mysen, opp i «kjørrolene» — osteformene. Vi hadde både firkantede og runde osteformer, og det var hull i dem slik at mysen kunne sive ut. Oste-stoffet ble presset ned i formene — «kjørrolene» — og de sto da i noen trebunker, slik at man kunne samle opp mysen. Deretter ble osten tatt opp igjen og plassert i mysen igjen. Denne arbeidsoperasjonen ble gjentatt flere ganger.

Til slutt ble det lagt en klut ned i «kjørrolet», før man presset osten ned i det. Osteformen ble også snudd flere ganger for å få det jevnt og fint. Vi brukte bestandig å sneu osten i «kjørrolom», forteller Borghild, og vi hadde et trau hvor vi hadde de lange ostene i. Geitostene ble bestandig laget i «langkjørrol». «Kjørrolene» var laget sammen som andre trekopper, og laget slik at de lett kunne demonteres og osten taes ut av formene.

Tinnsvollen under krigen.

hild. Dravlen var verdifull, og den ble derfor tilsatt osten — «mys-smøret». Da vi kokte mysen, var det bare å fyre, for den kokte sjelden over. Etter en stund begynte det å minke i kjelene. Dravlen ble da pisket, før den ble tilsatt. Kokingen fortsatte etter tilsettingen, men nå måtte man være mer påpasselig, særlig etter at det tyknet i kjelen, for ellers kunne det bli brent. Vi kunne ikke sende hjem brent mysost.

Hvis vi svidde den, så brukte de å si at vi «fikk frieran» eller at «det lukte friera hen». Litt senere ble kjelene tatt av varmen, og vi kaldrørte i dem. Dette ble som regel gjort ute, og vi rørte til det ble kaldt. Deretter ble stoffet øst opp i mysostformene som var firkantede og leddet i tre hjørner. I det fjerde hjørnet var de satt sammen med en trepinne, slik at de lett kunne åpnes. Når vi holdt på å koke mysost, måtte vi også utføre andre gjøremål hvis det var mulig. Det kunne være rengjøring av forskjellig utstyr som vi hadde sølt til.

Klokken var vanligvis seks da vi var ferdig med dette, og da var det tid for å melke geitene igjen. Første tiden på seteren var det svært mye å gjøre — vi holdt på hele tiden. Mange kvelder måtte vi kjerne og «fli» smør utover mot midnatt, for vi rakk ikke å gjøre alt om dagen. Utover sommeren ble det gradvis mer lettvin, for «høstberkuene» begynte å sine. Kjelene ble da halve istedenfor fulle. Det var lettere å koke opp dette enn det vi

hadde tidligere på sommeren. Kjelene kunne tas av før, og det ble også mindre å kjerne.

Borghild husker spesielt en «kårku» fra Østre Elnes som tilhørte Martha. Det fantes nesten ikke melk når man var ferdig med separeringen. Lite melk var det i den kua, og den var helt gul. Da denne melken ble separert, så kom det meste ut av rømmerøret og lite ut av melkerøret på separatoren. Smøret ble så gult og fint, men det ble ikke mye ost, for det var for lite melk.

Om morgenen når gjeteren hadde vært i vei med krøttera, måtte han fli geitfjøset. Dette var ikke så tungt arbeid, for gluggen var nede på veggen, og han fikk måket ut «frauen» der. Det var gjeteren eller setertausa som flidde kufjøset. Der var gluggen lenger oppe på veggen, så det var tyngre arbeid. Vi hadde krøttera inne om natten. Hvis det var regnvær, hendte det også at geitfjøset måtte rengjøres før geitene ble satt inn for natten. Grunnen var at geitene hadde en tendens til å stå inne i fjøset og grise det til hvis det var dårlig vær.

Hvis det var regn, var det lite geitmelk og mye kumelk. Det motsatte var tilfellet hvis det var solskinn, for da melket geitene godt. Det var som om geitene koste seg hvis det var finvær. Kuene var det verre med, for de tålte ikke «åtet». De kom derfor og ville inn i fjøset for å slippe unna disse små plageåndene. Det hendte til og med at kuene var inne om dagen og ute om natten hvis «åtet» var helt umulig.

Geitene likte å ligge på berget ovenfor vollen når de kom hjem fra skogen. De lå der oppe og solte seg. I kjelskjulet var det et hull i veggen — se forøvrig bilde fra vollen. Det viser en geit attmed hullet på veggen. Geitene kom i tur og orden ned til hullet for å slikke salt, for innenfor hullet brukte vi å legge salt til dem. Du kan tro de likte å slikke salt. Når de hadde slikket en stund, gikk de opp på berget for å legge seg igjen. Vi måtte bestandig passe på å ha salt liggende innenfor hullet.

Setertauser og gjeterere.

Da seterdriften kom i gang i 1912, var Julie Ørtugen setertaus på Tinnsvollen. Hun var der fra 1912 — 1915, for i 1916 ble hun gift med Johannes Ørtugen. Da måtte hun være hjemme. Fra 1916 — 1921 var hennes søster, Marie Green, setertaus. I 1922 ble det problemer fordi Lovise Varslot ikke ville dra dit, og jeg var bare 17 år ennå, forteller Borghild. Imidlertid reiste Julie dit denne sommeren også. Hun tok med seg noen av barna til vollen.

Telena Varslot var der i 1923, og Borghild i årene 1924 — 1929 og i 1931 og 1932. I 1930 måtte hun være hjemme og hjelpe til, fordi Telena var syk. Hun døde i august dette året. Hennes mann, Nils Varslot, hadde dødd i januar samme året. Dette året var Olga Elnes på vollen, og hun var der flere år senere også. De to siste årene Borghild var på vollen, hadde hun seterholdet sammen med søsteren Anna Lustad.

Første gangen Borghild var på Tinnsvollen, var hun bare 7 år. Hun var med søsteren Julie, og meningen var at hun skulle holde henne med selskap, men det ble til at hun arbeidet en del også. Hun likte godt å hjelpe til med forskjellige gjøremål. Ofte hjalp hun til med å dra separatoren.

Den første vi hadde, skummet bare 60 liter i timen. Så fikk vi en ny separator av merket Diablo, og den hadde en kapasitet på 120 liter i timen. Separatoren sto på et bord, og vi satt på en skammel og dro. Enkelte ganger måtte gjeterne hjelpe til med separeringen.

Det var trivelig når mor og far kom til vollen, men desto tristere da de dro hjem igjen. Vi var bestandig med dem på veien fram til «Jøyta». Før de kom, sa Julie at jeg ikke måtte fortelle dem at jeg hadde hjemlengsel. Hun var sikkert redd for at de skulle ta meg med hjem hvis de fikk vite dette. Julie så at jeg var på gråten flere ganger da de dro, men hun trøstet meg og sa: «Når vi kommer opp på vollen, så skal du få sjokolade av meg». Som regel hadde gjestene med seg sjokolade, sukker, kaffe og kaffebrod. Borghild husker at hun fikk to «reinner» med sjokolade, og hun ordnet seg slik at hun hadde 14 da-

Julie Ørtugen.

Marie Green.

Nils og Telena Varslot.
Foran: Sønnen Ole.

ger av dette. Hun gjemte sjokoladebitene i et hull i veggen ovenfor sengen.

Da det ble for langsomt, krøp jeg under teppet og tok meg en sjokoladebit. Jeg måtte døyve lengselen etter mor og far med sjokolade. Den var trøsten for meg. Det var verst da jeg var liten, og idet mor og far skulle dra. Senere, da jeg ble voksen, trivdes jeg alldeles utmerket i fjellet. Det var nydelig å se solen skinne på fjelltoppene rundt omkring. Anna, søsteren min, kunne ikke på samme måten som jeg se skjønnheten i naturen, og det var vel fordi hun ikke trivdes så godt som jeg på Tinsvoll.

I 1931 og 1932 var det ikke seterdrift på Vollavollen, og dyrene derfra var av den grunn på Tinsvoll. Vi hadde en del problem med dem, for de ville dra til Vollavollen hvor de var vant til å være. Vollavollen er naboseter til Tinsvoll og ligger litt lenger inne i dalen. Borghild husker spesielt en gang, da gjeteren hadde dratt hjem for å gå «åt presta». Hun og Anna var derfor alene. De var sikre på at kuene var nede på Skjækra. Kuene begynte også å komme opp på Haugslette, men Vollakuene var ikke med. Borghild måtte derfor avsted og se etter dem, mens Anna tok imot og melket de andre.

Første stoppested for Borghild var Vollavollen, men det var ingenting å se der. Det ble heller ikke noe positivt resultat på Kolstadvollen. På myrene innenfor der møtte hun noen som drev med fjellslått, men de hadde heller ikke sett noe til dem. Borghild dro tilbake til Vollavollen igjen, og derfra opp på Sagvoldvola. Hun hørte bjeller der, men de viste seg å være fra Sagvoldhaugen. Borghild var nesten nede i Malsådalen, før hun snudde og dro i retning av Tinsvoll. Det var sent da hun om dit, og kuene var allerede kommet tilbake. Det var en strabasøs tur til ingen nytte.

Borghild husker ikke så godt hvem som var gjeter på Tinsvoll da Julie var setertaus der. Da Maria Green kom dit, var Ole Varslot gjeter. Han gjette sammen med søsteren Lovise og Martha Krogstad, født Hage. Iver Teodorsen Kolstad var gjeter på Tinsvoll i 4 år. Han var en hjelpsom og praktisk kar, og kunne gjøre nesten alt mulig. Det var dårlig med verktøy og ut-

styr på vollen, men Iver hadde en utrolig evne til å få løst problemene. Han var «hag og sneihendt» med kniven, forteller Borghild.

I 1924 var Ole J. Haugan fjellgjeter på Tinsvoll. Ole var en trivelig gjeter, tålmodig og snill, og Borghild satte stor pris på Ole fordi han var så lettlivet og pratsom. Ole forteller selv at det var 16 melkekuer og 52 melkegeiter det året. Nils Varslot var svært nøye med melkingen, og at det ble melket til rett tid hver dag. Han var kanskje i strengeste laget, sier Ole. Nils roste Ole, og sa at han var den eneste som ikke hadde gjett bort ei ku, men fått fram alle til melking hver kveld.

Ole minnes spesielt en varm sommernatt fra Tinsvoll, da han lå i øverste sengen mellom Nils Varslot og Petter Ørtugen. Han trodde at han skulle bli ihjelklemt mellom de to svære karene. Om Ole ikke gjette bort kuene, så var det to ganger at geitene kom bort fra ham. Den ene gangen var de nordenfor Tinsklumpen, og da fant han dem ikke. Ole trivdes godt på Tinsvoll, og setertause- ne der var veldig staute. John J. Haugan var gjeter i 1925. Han var stillere av seg enn Ole, men han var en god gjeter, forteller Borghild.

Edel Sørli og Ruth Elnes var også på Tinsvoll for å hjelpe Borghild med forskjellige gjøremål. I 1927 var Odd Green gjeter der en halv sommer, før han måtte hjem og hjelpe til med slåttonna. Det var

Olga og Johannes Nonset.

Foto: Ole Buseth.

veldig mye ryper dette året, og det var tre kull inne på vollen. Slåttekarene slo ihjel rypekyllinger når de holdt på med slått. Da Odd Green reiste hjem, tok Margit Nessemo over som gjeter resten av sommeren. I 1928, 1929 og 1931 var Peder Ørtugen gjeter.

Olga Nonset var setertaus på Tinsvoll i 13 somre, siste året i 1944. Hennes sønn, John Nonset, forteller at mora tok med seg hele familien til vollen. Olgas mann, Johannes Nonset, brukte å gå på arbeid fra Tinsvoll. En sommer gikk han til Grensvollen, for han var med og satte opp skogskoaia der. Andre år gikk han helt fram i bygda på arbeid. John og hans sø-

Tinsvoll ca. 1940. Fra venstre: Oddbjørg Elnes (bak). Olga og Mathilde Nonset. Julius Kolstad er vedhogger.

sken, Mathilde, Karla og Ruth, hjalp til med alt mulig på setra.

Siste driftsåret på Tinsvoll — 1945 — var Mathilde Olsen og Anna Berg Haugan setertaus, mens Reidar Elnes og John Nonset var gjeter. John gjette også flere år, og minnes spesielt en hendelse fra 1938. Da var det ei ku som tøyde seg over gjerdet og åt opp deler av buksa hans. Alt nedenfor knærne ble fortært av kua, og John var fortvilt over dette. Buksa ble imidlertid reparert, og alt endte vel. Buksa ble til og med brukt på skolen. Andre som var på vollen og hjalp til, var Magnhild Sellæg, Hilda Kolstad og Oddbjørg Holmen. Magnhild Sellæg var der i 7 år, siste året i 1937.

John Nonset nevner følgende gjeter fra denne perioden — Olaf Nonset (1934), Konrad Elnes (1935), Paul Elnes, Sverre Sellæg (1937, 1938), Rolf T. Olsen (1939), Jan Kulsli (1942), Jan Nymoen (1943) — i tillegg til de som før er nevnt. Tallene i parentes angir det året de var gjeter. Det er svært vanskelig å få med alle som har vært med på Tinsvoll, så artikkelforfatter ber om forståelse hvis noen skulle være glemt.

Slåttonn på Tin'n

Det var slåttonn på Tinsvoll. De første årene var det noen fra Varsloten som kom til vollen for å slå og hesje. Senere ble denne slått leid bort til andre, fordi Nils Varslot hadde nok gras hjemme, og trengte derfor ikke tilskudd av fôr fra vollen. Først var det Kristine og Martin Elnes som drev slåttonn der en stund. Borghild husker at de kom opp på Tin'n klokken halv seks om morgenen. Vi hadde da vært i aktivitet en god stund, og Kristine syntes vi sto opp tidlig på vollen. Senere var det Jon Ågesen som drev slåttonn der. Det var etter at han kom til Åkran. Jon var gift med datteren til Elias Åkran. Det kunne være mange hesjer på vollen, for som regel var det bra med gras der. Høyet ble kjørt inn i ei høybu. Senere på vinteren ble fjellhøyet kjørt hjem til gården med hest og slede.

«Kipling»

Den siste uken vi var på seteren, fikk krøttera gå inne på vollen og beite. Når de var innenfor gjerdet, visste vi hele tiden hvor vi hadde

dyrene. Det var stort sett bare kuer og geiter vi hadde på vollen. Noen ganger kunne vi ha kjeunger der også, og det var som regel de som skulle settes på som ble med til seters. Borghild forteller at det stoppet ikke gjerde for kjeungene, de passerte nesten hva som helst. De skulle avvennes på den tiden vi dro til seters, og derfor byttet de forskjellige gårdene kjeungene mellom seg.

Da de ble tatt bort fra moren, slapp man problemet med avvenningen, for det var meget sjelden at geitene tok til seg fremmede kjeunger. En annen avvenningsmetode var «kipling», men vi likte ikke denne fremgangsmåten. Det var en fæl metode, og vi så faktisk på den som dyrplageri. Når kjeunger ble kippet, var det umulig for dem å suge, men de kunne ete. En trestokk som var spiss i begge ender, ble plassert inne i munnen på dem. Denne trestokken ble festet med et snøre som ble knyttet rundt kjeungens nakke. Trestokkens spisse ender stakk utenfor munnen på begge sider. Når kjeungene skulle suge, stakk de spisse endene geita så den sprang vekk. De ble veldig såre av å ha dette i munnen.

Det var plagsomt for dem, og vi ville ikke ha kjeunger som var kippet på Tinsvoll, forteller Borghild. En sommer hadde vi imidlertid seks kjeunger fra Åkran. En dag hørte vi et vræl ute. Det var ei geit som hadde tatt en kjeunge på hornet og slengt den opp. Hornet var stukket inn i magen på den, og tarmene hang ut gjennom hullet. Vi sendte gjeteren, Peder Ørtugen, til Åkran for å varsle om dette. Jeg tok en øks og slo den ihjel, for jeg ville gjøre slutt på dens lidelser så fort som mulig, forteller Borghild.

Godtgjørelser

Borghild Røe husker at hun ikke fikk noen betaling for at hun var setertaus. Det var faren hennes som tok inn pengene av dem som hadde krøtter der. Vi kunne få et klesplagg eller noe annet da vi kom hjem. Betalingen for å ha krøtter på Tinsvoll var basert på ukespenger. Det var visstnok 1 krone pr. uke for ei «nyberku», og kr. 0,75 pr. uke for ei «høstberku». For geitene måtte man betale 50 øre pr. uke. Imidlertid kunne man få mange kroner i drikkepenge-

for hver seong. Både setertause og gjeterne mottok drikkepenge. Som regel fikk setertause litt mer i drikkepenge enn gjeterne.

Det varierte mye hva de forskjellige personene ga i drikkepenge. Noen kunne gi deg 1 krone. Når hele sommeren var over, kunne man ha 70 — 80 kr. til sammen. Det var når de kom og hentet ost, at de delte ut drikkepenge til de som var på seteren. Ole J. Haugan, som var fjellgjeter på Tinsvoll i 1924, forteller at lønna hans den sommeren var på 80 kr., mens drikkepengene kom seg på 130 kr. Ole syntes det var veldig artig at han fikk mer i drikkepenge enn i lønn. Han fikk drikkepenge flere ganger da de kom for å hente ost. Jeg syntes dette var «morskt», for man må huske på at det var dårlige tider i 1924.

Første sommeren da Maria og Borghild var der, var det mange som la veien om Tinsvoll. Det var folk som var på tur, eller folk som arbeidet inne i fjellet. De brukte å kjøpe mat på Tinsvoll. Vi hadde med oss vekt og litermål dit, så vi kunne selge noe av melken. Smør og fløte ble det også solgt en del av, men «dravel» solgte vi aldri. Vi hadde også en avtale med Martin Kolstad om at vi kunne selge av melken hans hvis det ble for lite. En liter nysilt melk kostet 11 — 12 øre den gangen.

«Kauking»

Både Borghild Røe og Ole J. Haugan forteller at det var vanlig å rope, «kauke», på et visst sted før man kom til Tinsvoll. «Jøyta» kaller Borghild dette stedet. Kauking var brukelig før i tida for å varsle at folk var i anmarsj. Hundene var også gode til å varsle dette. Vi hadde en hund som hadde meget god teft. Spesielt lørdag, litt utpå dagen, var den urolig. Det var på den tida folk kom til Åkran. Hunden ble uroligere og uroligere og sprang nedpå en forhøyning nedenfor vollen. Der la den hodet ned på labbene og begynte å logre med halen. Til slutt ble den veldig urolig. Da visste vi at de besøken- de ikke var så langt unna. Akkurat i det de «kauka», bar det i vei med hunden. Vi ropte igjen da vi hørte dette, og det var tid til å sette på kaffekjelen.

Denne ropinga var en form for kommunikasjon, og for å varsle at

man var i fjellet. Ole J. Haugan forteller også at det var vanlig at gjeterne ropte. Vi skulle rope helt til setertausene svarte. Jeg brukte bestandig å rope da jeg kom opp på Tinsklumpen. Da svarte det på Tinsvollen, Vollavollen, Grensvollen og noen ganger fra Bynavollen. Denne ropinga var skikk fra gammeltiden. Når man kom og skulle til seters, så skulle det ropes. Da kom setertausene ut og svarte. Når man var på en fjelltopp eller høyde, var det også vanlig å rope, for at man skulle høre om det var folk på de andre setrene. Jeg husker en gang jeg ropte, forteller Ole J. Haugan, da svarte det helt inne på Kulslivollen, men det var sterkt «vestaver» da.

Småplukk fra Tin'n.

Da Ole J. Haugan var fjellgjeter på Tinsvollen, holdt Ole Snekkermo på med grøfting inne i Skjækerdalen. Han kom ofte opp på vollen, for han visst at det var kaffe å få, og han likte å prate med oss. Ole Snekkermo hadde vært i Amerika i sine unge dager, og han brukte å fortelle historier fra «over der». Setertausa, Borghild, ville ha ham til å fortelle en historie fra Amerika. Det kunne la seg gjøre, mente han. «I Amerika», sa Snekkermo, «der hadd kaillan og kjer-ringan vorti enig om at dæm skuill skjæl lag, og derfor seint dæm kaillan te fjells. Dæm va i fjellet heile året. Så fort det kom til ein stakkalong, seint dæm hain te fjells å faren». Da sa Borghild: «Dæm kuinn da itj få onga når dæm itj va i lam'me kaillan». «Jo», sa Snekkermo, «det gjol dæm ja, fordi det vart'n van, når dæm ha bynt å fått onga, så fekk dæm onga læll». Dette ville ikke setertausene tro på, ifølge Ole J. Haugan.

I begynnelsen av sesongen hadde vi det så travelt at det ikke ble tid til annet enn arbeide. Senere på sommeren ble det som regel tid til å ta seg en tur til Vollavollen. Setertausa der kom også på besøk til oss. Det hendte at vi var fram til Åkran på besøk, men hjem var vi ikke på hele sommeren. Borghild husker en gang da Ingeborg-Anna Åkran kom på besøk i august. Hun bragte med seg nypoteter og sild, og det ble et herlig måltid for oss alle på vollen. Ole J. Haugan sier at maten på Tinsvollen var upåklagelig.

Om morgenen og til nons var det «kak» med pålegg. Middagsmaten varierte en del. Det ble servert kjøttkaker, «kløbb», grøt m.m. Til kvelds åt vi ofte grøt og kaldgrøt. Spekemat og flatbrød må også nevnes som typisk seterkost. Ute på vollen var det en plate hvor vi stekte «skjeblakak». Bærplukking og fiskeing ga også et rikt tilskudd til den vanlige kosten. Det var molte som ble plukket.

Det var ellers far min, Nils Varslot, som hadde ansvaret for å bringe oss det vi trengte av mat og annet utstyr, forteller Borghild. De andre som hadde krøtter på vollen, kunne også ha mat med til oss. Da far kom, kjørte han med bakkjelke og drag, for han fikk med mer utstyr da. Han hadde kløvkista plassert på draget. For andre var det vanlig å bruke kløv på hesten. Far brukte vinterveien fra Åkran til Tin'n. Hver gang han kom og dro, skiftet han kjøredning på Åkran.

Når jeg tenker etter, må det ha vært reale og tålmodige folk på Åkran, forteller Borghild, for de fikk alltid lov til å ha kjøredningene og annet utstyr stående inne på låven der. Portene var bestandig åpne, og far og de andre dro stor nytte av hjelpsomheten der. Fra Varsloten til Åkran kjørte far kløvkistene med vogn. Han hadde osten i dem. Osten som ble hentet, ble forsøkt solgt utover bygda. Det var ikke alltid så lett å få avsetning på osten, for det var ikke særlig stor kjøpekraft da. Man måtte gå

Tinsvollen 1931. Lars Monrad Frøseth med ryggsekk, stående på trappe: Anna og Borghild.

på dørene til folk for å få solgt den privat. Smøret derimot ble levert til butikk og solgt der.

I 1931 fikk Borghild og Anna besøk på Tin'n. Det var Carl Monrad Frøseth, en Østerberg, en Chruis-hank og fruene deres. Carl er nå en kjent mann i Verdal etter at etterladenskapene hans ble donert til Verdal museum. Den gangen var han på Steinkjer, og de hadde gått fra Gaulstad til Skjæker-vatnet. Derfra kom de framover Skjækerdalen og stakk innom Tinsvollen.

Det var forresten et forferdelig regnvær den dagen, så de var søk-kvåte. De spurte om de fikk komme inn og tørke seg. Vi var i ferd med å gå i fjøset da, og sa at de fikk ordne seg som de ville. De fyrte opp i gruva, tørket klærne og åt seg god og mett før de dro videre, forteller Borghild.

Fra venstre: Karla, John, Olga og Johannes Nonset, Brynjulf Dillan. Foto: Ando Vollen.

Hjem fra seteren

Da vi hadde vært der så lenge at det begynte å bli høst i fjellet, måtte vi forberede oss på hjemturen. Det var som regel i midten av august, men hvis det var fint vær så var vi ut august. Det hendte også at man var der en uke ut i september, før man dro hjem. Været og grasets beskaffenhet avgjorde dette. Det var ingen vits i å være der lenger hvis graset var dårlig og været stygt.

Siste uken var en travel uke på vollen. Det var mye som skulle gjøres. Allerede siste søndag begynte man å koke helmelk istedenfor å separere den. Dette ble kalt «gommsy». Vi fikk «gommsy» når vi kokte helmelk, ikke separert melk. Så slo vi melken i noen spanner som vi hadde stående i vann til avkjøling, for den måtte ikke surne. Samme arbeidsoperasjonen gjentok seg både mandag og tirsdag. På onsdag tok vi inn melken fra søndag og kokte den opp igjen. Vi måtte gi den et oppkok til for å få det til å stå seg til fredag. Melken fra torsdag ble også kokt opp av samme grunn. Om torsdagskvelden kom Telena Varslot dit. Hun gikk beint over skogen fra Green via Åkervollgruva og fram til Tinsvollen. Hun kom for å hjelpe oss å koke gommen.

Det var ei viss spenning med gommeproduksjonen. Gommen vart laget av «gommsyen». Det var på fredag siste uken at dette foregikk. Vi var spente da mor kom, om vi hadde berget «gommsyen», den kunne lett surne eller bli svidd. Hele siste uken måtte vi passe på dette. Man kunne ikke reise hjem fra seteren med gammel gomme. Mor kom for å hjelpe til med dette. Vi rørte i kjelene med tresleiver. Det var mye «gommsy» som måtte kokes. Noen støhendte karer måtte hjelpe til med å røre i kummene. De var ikke uvillige til å være «gommstaur». Det gjaldt å holde bunnen og røre over alt. Man helte også på jevning, tilsatte egg, sukker, helmelk og hvetemel.

Den siste uken ble også kalt «gommsy-ukene». Da gommen var ferdig, ble den auset opp i «daille-ne» eller andre kopper. Alle de som hadde krøtter der skulle ha med seg ny gomme hjem fra sete-

Foran: Karla og John Nonset, Jens Buseth. Bak: Oddbjørg Holmen, Olga og John Nonset. Bakerst ved veggen: Mathilde Nonset.

Olga Nonset og Gunnelle Holmli. Foto: Ole Buseth.

ren. Telena var flink til å lage gomme, og den var så god at man kunne ete seg «forderva» av den forteller Borghild.

Gommeproduksjonen foregikk siste dagen før vi for hjem. Av melken siste kvelden kokte vi risengrynsgraut. Det var mange karer der den kvelden. De satt og fortalte skrøner og hadde det virkelig koselig. Mange av dem var gode til å fortelle skrøner, og spesielt Petter Ørtugen var en mester til å fortelle. Samme hva han fortalte så ble det veldig morsomt. Det var feststemning denne siste

kvelden på vollen. Det ble servert mye god mat, også gomme. Men nene syntes det var veldig artig å være på vollen den siste uken. De kom dit for å ta vare på sitt før man skulle dra hjem.

Allerede klokken halv fire siste morgenen stod de første opp for å klargjøre hjemturen. Vi startet hjemturen tidlig, for vi melket ikke på seteren, men hjemme denne dagen. Før vi dro, ryddet vi litt. Utstyr som ikke skulle brukes før året etterpå, ble plassert i mastuen. Vi dro hjem samme veien som vi kom om våren.

Oppbygging av Tinsvoll

Av Lasse Johnson

Tinsvoll før restaurering.

Etter at seterdrifta på Tinsvoll ble nedlagt i 1945, har det foregått en ugjenkallelig nebygging av seterhusene på vollen. Fjøs og andre uthus ble etter hvert takløse og nedbrytingsprosessen gikk forholdsvis raskt. Selve hovedbygningen var den som klarte påkjenningen best, men etter hvert ble også den tydelig merket av tidens tann. Etter en idé fra Hans Rotmo om å ta vare på en Setervoll i byg-

Tin'n under oppbygging.

Mønsåskanne?

da, fattet Helgådalen i.l. i 1975 vedtak om å søke om tillatelse til å restaurere seterhusene på Tinsvoll. Det ble enighet mellom idrettslaget, seterrettsinnehaver og grunneier om foretaket, og det ble opprettet kontrakt for en tiårsperiode. Idrettslaget fikk nedsatt en Tin-komite bestående av Håvard Elnes, formann, Lasse Johnson sen., Johs. Overmo, Snorre Green og Alf Åkervold.

Imidlertid viste det seg at huse- ne var i så dårlig forfatning at de ikke lot seg restaurere. Da Verdal kommune i 1976 vedtok å bygge ny skole i Volden, og utlyste riving av gammelskolen på anbud, kom Helgådalen i.l. inn i bildet. Skolen var oppsatt av kantet tømmer, og idrettslaget såg muligheten av å bruke tømmeret til oppbygging av Tinsvoll. De fikk tilslaget på rivingen, og det ble utført et enestående dugnadsarbeide. Under rivingen ble tømmeret behørig nedmerket med tanke på senere opp- tømring på Tinsvoll. Ansvaret for oppbyggingen ble tildelt Johannes H. Nesse og Magne J. Nesse. Disse to skulle ha en rimelig godtgjørelse for arbeidet. Det som i første omgang måtte gjøres var å tegne og målsette husene på vollen i minste detalj. Selve oppbyggingen foregikk på Modal, og i løpet av sommeren ble seterbygningen optømt. Den ble så stående der over vinteren. Neste sommer ble den merket, nedtatt og fraktet opp til Tinsvoll. Her var i mellomti-

den gammelhusa nedrevet samtidig som grunnen var ryddet og fundamenet satt i stand til nyoppbyggingen. Dette arbeidet ble utført på dugnad. I løpet av sommeren ble husene oppsatt og det ble etter hvert også lagt torv på taket. Alle mål på huset, på vinduer og dører er autentiske med det opprinnelige, og setervollen står i dag som et minnesmerke om svundne dagers kultur og levemåte.

Idrettslaget arrangerer hver sommer seterdag med rømmegrøt og spekemat i autentiske omgivelser og med sus av gammel kultur, et arrangement som etter hvert er blitt svært populært og blir besøkt av hundrevis av mennesker. Ennå gjenstår mye arbeid om setervollen skulle bli permanent. Det hadde vært ønskelig å få oppbygget også de øvrige hus på vollen, men dette er et økonomisk spørsmål som i øyeblikket synest uoverkommelig for et lite idrettslag. I første omgang har vi en ønske- drøm om å innrede seteren med utstyr som i gammel tid naturlig var å finne på setervollen, og i tilfelle det finnes noen som er i besittelse av gammelt seterinventar de kunne tenke seg å unnvære til fordel for vår gamle seterkultur, er Helgådalen i.l. svært takknemlig, og lover å ta godt vare på det. Kontrakten er nylig fornyet for 10 nye år. Helgådalen i.l. ønsker alle interesserte velkommen til en ny seterdag på Tinsvoll sommeren 1987.

På befaring: Fra venstre: Johannes H. Nesse, Alf Åkervold, Leif Svartås og Håvard Elnes.

Foto høst 1976: Johs. Overmo.

Mange og lange jaktdager

Av Leif Lykke

Jakt har jeg drevet i mere enn 70 år, fra fjell til fjære, fra nord til syd. Opplevelsene spenner fra reinsdyrjakt på Hardangervidda til alkejakt på sjøen, fra rypejakter i Jämtland, Norrland og Trøndelag til andejakt i Syd-Sverige, fra hare- og skogsfugljakt de fleste steder i Syd-Norge til hjortejakt på Hitra, fra revejakt på Strinda, (hvor det nå er bybebyggelse), til elgjakt i Skjækerdalen.

Jeg har jaget med alle slags skytevåpen, fra pil og bue, (bl.a. under siste verdenskrig), til de groveste elgrifler. Jakten har foregått til de fleste av årets og døgnets tider. I ettertid skjønner jeg ikke at jeg har fått gjort noe annet, — og det har jeg vel kanskje heller ikke!

I alle år har jeg ført en meget detaljert jaktjournal. Den er blitt til 4 bind. Den begynner i 1909, for 77 år siden, med «en trost i haven». (Min fars jaktjournal begynner i 1885 med: En katte bak låven sammen med Petter).

De fleste sider i min siste journal omfatter naturlig nok Verdal, og spesielt Skjækerdalen, — hvor jeg jaget i 50 år. Alla avkroker av dalen er gjennomløst, og i år med lite elg, — f.eks. i mellomkrigstiden, hendte det at jakten strakte seg over flere dalfører, hvis elgsporet gjorde det samme. De fleste elger falt imidlertid innenfor en radius av 2 km rundt Kulstaddalen.

Når jeg nå leser i mine gamle journaler, står alle situasjoner tindrende klart for meg, og jeg har stor glede av å oppfriske gamle minner.

Min faste følgesvend på elgjakt var i mange år Thomas Holmsberg. Han var en underlig profet. Hans sinn skiftet ustanselig fra den lyseste optimisme til den mørkeste pessimisme. Han skiftet mening like fort som det skifter mellom sol og regn i Trøndelag, og han var alltid bomsikker på at hans siste mening var den riktige.

På jakten var han kledd i en stor, svart hatt og en svart vadmelsskjorte. Svart vest hadde også til, med klokkekjede til det store ur

Thomas Holmsberg i Skjækerdalen 1945.

som lå i vestlommen. Det var nok mang en elg som oppdaget denne mørke skikkelsen på temmelig langt hold. Andre elger hørte ham antagelig ennå lengere unna av og til. Thomas hadde det vanligvis travelt. Det sa ganske høylydt «svupp» når han i det riktige humør forserte blautmyrene i lange kliv. Han var en god venn i skogen. Det kunne skrives en hel bok om Thomas.

Men det var jakten jeg skulle skrive om denne gang, og jeg slår opp på en tilfeldig side i jaktjournalen. Her står det 30/9 1946. Vi hadde 6 dagers elgjakt den gang, og dette var årets siste jaktdag.

Vi hadde vært helt inne i Tulle- råsen, og alt hadde gått galt. Mange dyr hadde vi gjort laus, men intet ville lykkes. Sent på eftermiddagen ruslet vi utover dalen. Thomas var sur og gretten og gikk bare bent frem uten å bry seg om noe. Nedenfor Bjartåsen gjorde vi igjen laus en liten okse, som dro i full fart utover dalen. Ved Nordbua, like før elgen kom ut på myrene, hadde den svingt nedover mot Skjækra, gjennom den lange granåsen nord for myrene.

«Du kan gå gjennom granåsen, mens jeg går ute i myrkanten», sa jeg til Thomas. «Hain e i Dyrhauja fer læng sea, men æ kain gjern gå der», var det korte svaret.

Jeg hadde ikke gått mange hundre meter før elgen kom ut av gra-

nåsen ca. 100 meter nedenfor meg. Her stoppet den opp for å høre på brøket fra Thomas som «brøytet» seg vei. Oksen gikk overende ved første skudd. Det ble stor glede, og som vanlig mange kommentarer om jaktens forløp, og Thomas utbrøt gledestrålende, «Va de itj det æ skjont at han va hen».

Vi flidde opp elgen, og gikk ned til den gamle Kulstaddalskoja for å få oss litt mat og kaffe før vi skulle gå hjem om kvelden. Det var blitt stappmørkt, og fremturen var ikke bare behagelig. Vi vasset over Skjækra like ovenfor koja, og forsøkte å finne stien langs Skjækra og over Skvempmyrene. Av og til var vi så lettsindige å tenne en fyrstikk for å se om vi var på stien. — Etterpå så vi selvsagt ingen ting på en lang stund. Vi snublet videre, datt og svor, (tror jeg!). Best gikk det når jeg lot «Ruska» gå foran i kobbelt. Hunden fulgte stien nøyaktig, og jeg kunne skimte den lyse undersiden av rompa, som hun bar opprullet. Gled og ramlet gjorde vi imidlertid til stadighet, og en gang i blant måtte vi sette oss ned for å ta oss igjen.

Omsider kom vi frem til Aakran, og fant bilen min. — Det siste Thomas sa da vi hadde ønsket hverandre god natt på Holmen, var: «Æ skjont nu at hain va der, ja!»

Vuku, 18/7-86.

SKINNFELLMAKER

Av Gunnar Haldorsen

Skinnfellmakeeryrket er vel nå et utdødd yrke, eller kan vi kalle det et håndverk? Min far, Gustav Haldorsen, født i 1881, død 1963, er den siste jeg vet om som drev dette yrket. Han hadde lært det av sin far Haldor Pedersen, Sør-Vera. Dette var ikke noe helårsyrke, men et tillegg til skogsarbeid og drifta på et småbruk i fjellgrenda Vera. Det var på den kaldeste tida om vinteren han drev med denne tilleggsnæringa.

Hva var det så en skinnfellmaker gjorde? Av navnet går det fram at han lagde feller av skinn, saueskinn, som ble brukt til sengetøy i gamle dager. I dag må en vel til et museum for å finne slikt sengetøy, men jeg tror nok det er en del av de eldre som husker skinnfellen i bruk i deres barne- og ungdomsår.

Fellen var et godt og varmt sengetøy. Selv om det på vinterstid, når en våknet om morgenen hendte det var rim i fellhårene der en hadde pustet. Jeg leste akkurat en bok om en dyrleges praksis i de nordøsterdalske bygder i 1950–1960-årene. Ved et besøk på en seter fikk han overnatte i en seng med skinnfell. Han følte seg som i «Baronens seng», så deilig syntes han det var.

Det ble lagd to typer feller, en av snaueklapte skinn, som ble brukt til underfell, og en av skinn med lang ull, og som ble brukt til overfell.

Når sauen var slaktet ble skinnnet strekt ut og festet på en vegg til tørking. Dette for at skinnene ikke skulle surne eller mugne. Det gikk med 6 skinn til en fell. Størrelsen på fellen var avhengig av størrelsen på skinnene. Det ble laget barnefeller av små skinn, da helt ned til lammeskinn.

Det tørkede, stive og til dels skitne skinn var råstoffet en skinnfellmaker måtte gå løs på. Det måtte beredes, vaskes og skjæres for det kunne sys sammen til en fell.

Det første trinn i prosessen var å myke opp de tørkede skinnene.

Det ble gjort ved å vaske på vann med en fille på skinnensiden, ulla måtte ikke bli våt. Så ble skinnnet brettet sammen og lagt bort til neste dag. Skinnene måtte gjennom samme prosessen flere ganger helt til de var passe myke og klar for neste operasjon. Dette kunne ta 4–6 dager.

Så var det å ta til med beredningen. Den gikk ut på å få bort underhuden, slik at bare overhuden som hårene sitter i var igjen. Til dette arbeidet ble det brukt et redskap for å feste skinnnet som ble kalt «reimerra» og «reispaden» som en skrapte skinnnet med. «Reimerra» besto av en planke 25 × 10 × 150 cm og med to bein i den ene enden. Den andre ble festet i veggen og var ca. 170 cm høy. Oppå planken ut mot den ene kanten var det en solid lekte på ca. 5 × 5 cm som satt fast i enden mot veggen, men som kunne løsnes i andre enden for å legge skinnnet mellom, slik at en kunne spenne det fast for å stå å arbeide med det.

«Reispaden» var en metallspade med et blad ca. 13,5 cm lang og 4,5 cm bred, svakt bøyd ut mot kantene med feste for et skaft midt på den ene breidsiden. Et treskaft var festet til den. Treskaftet endte i en bred, noe tykk plate som var avrundet slik at den passet i armhulen. Den var ikke skarp i eggen slik at den kunne skjære i skinnnet, men heller rund i eggen og kantene. Hele redskapet var ca. 40 cm langt. I bruk ble det holdt med høyre hånd ned mot bladet og oppunder armhulen med skaftet. Så holdt en nedre kant av skinnnet med venstre hånd, og en skrapte opp og ned mot skinnnet med spaden. Hele overkroppstyngden ble brukt da en la seg på spaden i nedover bevegelsen som var den effektive del av arbeidsbevegelsen.

Det var en nitid, møysommelig, nøyaktig og sikkert en slitsom jobb. Det var om å gjøre å få av underhuden jamt og pent uten å skade overhuden. Et skinn hvor

underhuden ikke var helt borte ble stivt og ubehagelig, mens et skinn som var fint og godt beredt var mykt og behagelig.

For å lette arbeidet og for å få huden så myk og behagelig som mulig ble det strødd et tynt lag med grovt grynmel på underhuden. Grynmelet hadde også til hensikt å suge opp fett som ble presset ut av skinnnet. Hvor lang tid dette arbeidet tok kan jeg ikke huske, men det var den mest arbeidskrevende delen av skinnfellingingen. Det var å ta stykke for stykke til hele skinnfellen var ferdig.

Da alle skinnene var ferdig beredt skulle de vaskes. Det var en sølejobb. En stamp (avsagd tønne) ble brukt til dette formålet. Bukjelen ble brukt til å varme vann i. Det var ikke den gangen som nå med varmt vann i springen og vaskemaskin. I stampen bar det med skinn og vann, og jeg tror at hjemkokt lutsåpe ble brukt som vaskemiddel. En planke ble lagt over stampen og skinnene ble lagt over denne og vasket med vanlig skurekost. Under dette arbeidet ble det avgjort om det skulle bli en hvit og fin fell. Det var ikke alle skinn som var like lette å få hvite. Skinn eller ull som hadde vært i mye kontakt med urin hadde lett for å bli gule. Det var heller ikke noe blekemiddel å bruke den gangen. Dette var en tung jobb, tenk hvor tungt et gjennomvått saueskinn med lang ull er. Til denne jobben var det far hadde det mest avanserte redskapet. Han hadde kjøpt en vrirmaskin. Den var laget av to gummivalser som gikk mot hverandre og ble skrudd fast på kanten av stampen. Skinnene ble sveivet mellom de to rullene for å klemme ut vannet. Den var ikke så ulik de vrirmaskinene som var på de første vaskemaskinene. Denne vrirmaskinen var far meget redd for. Den ble aldri brukt til annet enn vask av skinn. Vi ungene syntes det var veldig spennende og morsomt å få sveive, men det var ikke alltid vi ble betrodd denne oppgaven.

Skinnene ble så hengt ut til tørk. Etter at de var tørre hadde de blitt litt stive igjen. Da måtte de smøres med fett. Hva slags fett som ble brukt husker jeg ikke, men det var nok et hjemmeprodukt det også. Fettet ble smeltet på ovnen, smurt på med en fille og fellen brettet sammen og lagt bort. Dette var likt den første operasjonen da det ble brukt vann, også fettinnsmøringen ble gjentatt flere ganger, og mellom hver gang ble skinnene gnicket og myket opp, delvis i «reimerra» og delvis med skinnnet liggende over knærne.

Nå var skinnene ferdig for tilskjæring. Da ble det ryddet en så stor plass på golvet at alle skinnene kunne legges utover og tilpasses hverandre, de ble så merket for å komme på rett plass under sammensyningen. Her gjaldt det å få mest mulig ut av skinnene, hårretningen måtte også gå den samme veien. Under sammensyningen satt far på et bord som en skredder. Han brukte en grov lintråd, en nål med trekantet spiss som ble kalt skjærnål, og en solid saumring på langfingeren for å dytte nåla gjennom skinnnet. Skinnene ble sydd sammen med kastesting, dvs. at skinnene ble lagt med hårsiden mot hverandre og sydd med tette kastesting etter kanten.

Til slutt ble det tilskjært et smalt bånd på ca. 2 cm hvor hårene ble barbert av og sydd på over skjøtene for å skjule sømmene, men kanskje mest for å få bort den litt skarpe sømkanten som ble ved en slik søm.

Rundt kantene av fellen ble det påsydd en ca. 5–10 cm bred kant. Her ble skinn lagt mot skinn slik at det ble hår (ull) på begge sider rundt kanten. Dette gjorde at det tettet godt rundt kantene i senga, slik at en unngikk «skinnfelltrekken».

Det siste trinnet i prosessen var å karde ulla. Det ble brukt en karde og man dro med hårene og da skal jeg si at fellen ble myk, varm og innbydende.

Kronen på verket ble satt da fellåkleet ble sydd på. Fellåkleet var et fargesprakende hjemmevevd åkle som ble sydd på og dekte hele skinnensiden, oppsiden av fellen. Åklevevingen var et kapittel for seg selv. Dette var kvinnes arbeid gjennom mange og lange vinterdager. Her var også sauen utgangspunktet. Ull ble vasket, kardet og spunnet til garn og farget i all slags fine farger. I eldre tider ble det vel brukt naturfarger, men jeg husker kun at farger ble kjøpt. Veven ble satt opp og fargesans og fantasi satt i sving for å få fine åkleer. Jeg kan ikke huske jeg så to åkleer som var like når det gjaldt fargesammensetning og mønster, men teknikken som ble brukt var den samme på alle åkleene. På dette området føler jeg meg på tynn is. Det finnes sikkert mange som kjenner til åklevevingen og jeg utfordrer dere til å skrive om det.

Snakk om helull er det vel man kan si om sengekledet, skinnfellen, som ble brukt som sengetøy i gamle dager.

Gustav Haldorsen i tømmer skogen.

Oline fra Vuku

Av Magne Haldorsen

Oline Johannesdatter født i Vuku 1836 ble gift med Magnus Esing fra Esingen ved Anjan. Oline var søster til Johan Fergerberg som vart gift med Ingeborg Olsdatter fra Vera. Da Oline hadde sin bror i Vera er det trolig at det første møte mellom Oline og Magnus skjedde i Vera.

Dei bosatte seg i Gråviken og fikk 2 barn. Det eine var Petter Magnusson som bosatte seg på Verdalsøra. Det andre barnet var Britta og hun bosatte seg i Sverige. Hun hadde i hvert fall et barn, en sønn som fikk navnet Anders Andersson og bodde i Järpen. Han er død forteller slektninger i Verdal. Etter hva Emil Strøm i Kall forteller var det ikke rart stelt med hus i Gråviken da Oline kom dit, så livet vart nok ingen dans på roser for henne i Gråviken. En skjebne som hun delte med mange andre på den tiden.

Bosetninga i Gråviken før Oline kom dit fikk en sorgelig avslutning, forteller Emil Strøm. En vårdag skulle mannen bort på en handletur. Han tok med seg hesten, ei merr, som fikk på seg kløvsal, og drog over grensen til Norge. Han kom aldri tilbake. Etter hva Emil Strøm forteller var det mange gjetninger om hva som kunne ha hendt. En versjon gikk ut på at han reiste til Amerika, men hvorfor solgte han da ikke hesten? En annen teori gikk ut på at han skulle vore tatt av dage av røvere. Personleg trur jeg at mannen omkom ved forsering av Indalselva eller Verdalselva. Ganske lang tid etter at mannen hadde reist fra Gråviken fikk beboerne i Esingen se at det gikk en hest på den andre siden av sjøen. Det var merra fra Gråviken, og kløvsalen hadde hun på. Og kjerringa og ungene i Gråviken venta og venta at far skulle komme tilbake. Dei holdt på å svelte i hjel. Til slutt måtte kjerringa ta båten og ro til Baksjøneset. Hun hadde dårleg med klær til barna, men hun tok noen sauskinn som hun klippte hull i for armene, og kledde på barna. Og dei kom velberga til Baksjøneset. Dette forteller Emil Strøm.

Øvre Helgådal ungdomslag

Av Lasse Johnson

I årene like etter siste verdenskrig ble det stor oppsving i lagvirksomheten ut over bygdene. Lag som under krigen hadde ligget nede ble igjen levedyktige, og mange nye lag og foreninger såg dagens lys. Etter fem lange krigsår var det stort behov for oppbygging og samarbeid blant folket, og tiltakslysten og optimismen var særdeles stor. Den største bøygen for slikt arbeid var nok økonomien, samtidig som det var vanskelig å få tak i nødvendig materiell. Vi skal denne gang ta for oss et lag i øvre del av Helgådalen som ble stiftet etter krigen. Vi har hatt anledning til å gjennomgå protokollene for laget, og skal her forsøke å gi et tverrsnitt av virksomheten i de årene laget fungerte. Mye av det som her berettes er direkte sitat fra protokollene.

Øvre Helgådal ungdomslag ble stiftet 20. januar 1946. Dette laget hadde medlemmer fra Kleppen skolekrets, som omfattet alle oppsitterne fra Brattåsen til Slapgårds- holmen, ca. 12 husstander. Lærer i Kleppen den gang var Bernhard Moe fra Børse, som også var en av ildsjelene for tiltaket. I det heletatt var det ofte lærerne som gikk i spissen for slike organisasjoner. Første møte ble holdt på Kleppen skole, oppmøtet var stort og interessen for å få i gang laget var så absolutt til stedet. Det tegnet seg 26 medlemmer fra starten av. Lærer Moe hadde på forhånd utarbeidet forslag til lover for laget, disse ble vedtatt. Det ble også fattet vedtak om at laget skulle hete Øvre Helgådal u.l. Til lagets første formann ble valgt Olav Snekkermo. Til øvrige styremedlemmer ble valgt Mathilde Lustad, Oddny Kleppen, Ingrid Julnes, Sigbjørn Ottermo og Konrad Nesseemo. Under ordet fritt ble det drøftet om det var mulig å få til et ungdomshus i kretsen. Det ble også vedtatt å ta over arrangementet av en fest som noen ungdommer hadde

planlagt å holde på Kleppen. Program for festen ble oppsatt og såg slik ut: Skuespill, opplesnad, utloddning, kaffesalg og dans.

Allerede tre dager senere, 23. 1. ble det holdt konstituerende møte hvor styrets sammensetning ble bestemt. Spørsmålet om å få til ungdomshus ble også her drøftet, og det ble vedtatt å undersøke muligheten for å få tak i en tyskbrakke. Videre ble bestemt å holde et festmøte på kleppen skole i anledning morsdagen 17. 2. Det ble også fattet vedtak om å sette opp et nytt skuespill. Konrad Nesseemo fikk oppdraget med å ta ut stykke og aktører, samt selv å spille hovedrollen. Det ble også vedtatt å holde medlemsmøte annenhver søndag.

På styremøte 13. 4. ble det drøftet innmeldelse i Inn-Trøndelag Ungdomslag. Så ble det vedtatt å arrangere fest på Bjartråka så snart «føreforholdene» tillot det. Vi må her tenke oss tilbake til 1946 og de fremkomstmuligheter som var den gang. Det fantes ingen biler i grenda, og føreforholdene på vegen var for det meste svært dårlige ut over våren. All snøbrøyting foregikk med hest og treplog, og avstandene var store.

På et møte i månedsskiftet april-mai ble det vedtatt å forespørre Inn-Trøndelag Ungdomslag om plan til lagsfane. Så ble det vedtatt at laget skulle ha sommerferie.

Vi hopper nu frem til årsmøtet som ble holdt på Kleppen skole 12. 1. 1947. Etter årsmøtereferatet å dømme ser det ut til at laget har hatt en del problemer. Bl.a. ble det forespørsel om laget skulle fortsette. Dette ble imidlertid enstemmig vedtatt. Så ble paragraf 10 i lagslovene omgjort slik at alle hadde adgang til møtene selv om de ikke var medlemmer. Videre ble det gjort vedtak om å senke årskontingenten fra kr. 2,- til kr. 1,-. Innmeldelse i ungdomslaget ble utsatt

til senere. Fanespørsmålet ikke aktuelt.

Årsmøtet ser likevel ut til å ha fått en lykkelig utgang i det fire nye medlemmer tegnet seg. Arne O. Julnes ble valgt til ny formann. På neste års årsmøte 4. 1. 1948 ble det igjen spørsmål om laget skulle fortsette. Dette ble enstemmig vedtatt og Sigbjørn Ottermo ble valgt til ny formann. Her støter en på et nytt navn, Torfinn Bøe, som ble valgt til sekretær. Torfinn Bøe var fra Hallingdal og var tilsatt som lærer i Kleppen skolekrets. Det ble vedtatt å kjøpe inn sangbøker for laget.

Møte 20. 3. 1948. Folkeviseleik ble drøftet. Alfrida Haugmark var villig til å holde kurs i folkeviseleik på Kleppen skole. Det ble vedtatt å underhandle med Alfrida Haugmark om når kurset kunne holdes og på hvilke betingelser. Etterpå ble det en heit og lang diskusjon om hvorledes kurset skulle finansieres. Angående bygging av ungdomshus ble vedtatt et forslag fra Tormod Skoknes om å søke A/S Værdalsbruket om å få materialer til huset mot at laget tar på seg planting for bruket.

Styremøte mars 1948.

Vedtatt festlig tilstelning som avslutning på leikkurset. Festkomité ble valgt og tillagt følgende oppgaver: Å pynte festlokalet, koka kaffi og servere kaffi og kaker. Dertil må komiteen tinge spelemenn, pynte, koke og ordne med opplysning av lokalet. (Rett fra protokollen. Vi ser her at festkomiteen var ansvarlig for belysningen i festlokalet, hvilket betyr at elektrisk lys og kraft ennå ikke var kommet til øvre Helgådalen.

Møte 2. 5. 1948

Referert skriv fra A/S Værdalsbruket hvor laget tilbydes gratis tømmer til en verdi av inntil kr. 2000,- til ungdomshuset. Videre ble vedtatt å arrangere fest i Pinshelgen. Sted: Høyloa til Rudolf Langdal. Til å ordne med scene og til å pusse løa ble valgt teatergruppa. Bevertning: Brød, brus og alkoholfritt øl.

Møte 8. 10. 1948.

Drøftet spørsmålet om å melde laget inn i Noregs Ungdomslag. Spørsmålet blir å ta opp på førstkommende årsmøte. Tormod Skoknes og Jakop Frøset ble valgt til å forsøke å skaffe en passelig tomt til ungdomshuset, gratis eller til en rimelig pris.

Møte 19. 12 1948.

Vedtatt å arrangere fest på Bjart-råka i midten av januar. Kaffikokk leies. Til å hjelpe kokken ble valgt alle kvinnelige medlemmer av laget. Andre saker: Anskaffelse av lampe. Sigbjørn Ottermo påtok seg å forsøke å få tak i en petromax, 300 lys.

Årsmøte 22. 1. 1949.

Fra ei lang og fyldig årsmelding taes med en liten del: Laget har i året hatt eit skodespellig med Jakop Frøset som formann. Laget har hatt ein leikarring med Ingeborg Lustad og Torfinn Bøe som leikledarar. Laget har hatt 10 lagsmøter og 4 styremøter. Laget har arrangert tre festar i året som gikk. Ein fest på Ottermoen der skodespelliget synte fram spelstykket «Kallane i Oladalen». Ein fest i Leksdalen der samme spelstykke vart framsynt. Ein fest på Bjartråka der det som underhaldning ble vist ein del sketsjar. Tormod Skoknes og Jakop Frøset arbeidde lenge utan resultat for å skaffe laget tomt til huset. Til slutt fikk dei tilbod fra Magnus Kleppen om tomt nedafor Julnesbrua, mot at lagsmedlemmene hogg tømmer hos han. Tilbodet var så rimeleg at det vart straks vedteke og ordna. Det samla resultat av arbeidet dette året vert altså at laget har tomt, tømmer og ein del pengar til bygging av hus, men enno er det likevel ein bra bøyg opp bakketoppen.

Til slutt kan ein nemna at det har vori planar oppe om å byggja eit bad saman med ungdomshuset. Då vil ein få hjelp både av skul. styret og samvirkelaget.

Årsmeldinga er underskrevet av Torfinn Bøe som sekretær. Ellers nevnes fra årsmøtet: Vart einstemmig vedteke å melde laget inn i Inn-Trøndelag ungdomssamlag. Av di laget vart innmeldt vart det vedteke å kjøpe brevordnar til lagsstyret.

Velfortjent rast på Damstutaket ved Fiskløsningen. Foran fra v.: Einar Julnes, Sigbjørn Ottermo, Torbjørn Julnes, Alfrida Haugmark, Teodor Nesseemo. Bak fra v.: Reidar Langdal, Adolf Lustad.

Møte 12. 2. 1949

Forslag fra styret om å velge ein byggekomité som kjem med overslag hva ungdomshuset vil koste, uten og med bad. Og så ble det selskapsleik. Så ble framvist en sketsj av Jakop Frøseth og Theodor Nesseemo. Det vart vedteke at kasseraren skulle sette en del pengar i banken.

Møte 13. 3. 1949

Jakop Frøseth gav ei utgreiing om ungdomshuset og overslaget byggenemnda hadde utarbeidet. Det ble vedtatt at byggenemnda skulle søke om byggetillatelse. Så ble det spørsmål om når vi skulle ha skituren til Vera. Det ble bestemt til den 27. mars hvis ikke hindringer kommer i vegen.

Lenger ut i møteboka finner vi et fyldig referat fra overfor nevnte skitur. Vi refererer rett fra møteboka om selve skituren til Tronsmoen, og ellers noen bruddstykker fra oppholdet der. Øvre Helgådal ungdomslag hadde skitur til Vera søndag den 3. april. Men ved starten fra Ottermoen viste det seg dessverre at bare 8 stykker, derav 5 av lagets medlemmer ble med. Turen gikk i fint vær og bra føre, til om våren å være, over Lauvhaugene og Fiskløsningen til Tronsmoen. Deltakerne fikk en enestående fin og trivelig fjelltur, og ved fremkomsten var alle i fin form. Selv selskapets eneste kvinnelige deltaker var ikke det minste sliten, selv om hun er fra ytre Verdalen og ikke hadde hatt ski på be-

ina før i vinter. Ved fremkomsten til Tronsmoen spiste vi en bedre middag, servert av Berta Tronsmo. Så ble det holdt felles møte med u.l. Fjell, Vera. Møtet ble opna av formannen i Fjell, Gunnar Haldorsen. Han håpet at vi i framtiden kunne fortsette med slike sammenkomster og at samarbeidet lagene i mellom kunne bli det beste. Vi fikk så litt musikk av spellaget der oppe. Etter kaffepausen ble det gjettekonkurranse mellom lagene.

Torfinn Bøe holdt så 5 humoristiske valgtaler, og så den velkjente Hitlertale. Han fikk god og velfortjent applaus. Så ble det leik, med Alfrida Haugmark som leder. Til slutt ble det dans. Hjemmereisen foregikk i ypperlig skiføre. Vi reiste fra Tronsmoen kl. 11 og var hjemme kl. 1. Alle glad og fornøyd over en herlig og morsom tur. Referatet er undertegnet av Sigbjørn Ottermo som formann og Reidar Langdal som sekretær.

Så går vi frem til møte 13. april 1949. Det var spørsmål om å sende noen fra laget til et møte i Trondheim. Det ble vedtatt at formannen skulle reise på dette møtet hvis han hadde noen råd for det. Han sa seg enig i å reise på egen bekostning, men det ble bestemt at han skulle få en del godtgjøring. Ein representant som hadde vært på årsmøte i Ogdal gav ei utgreiing om møtet der. Det ble diskutert om kor mye godtgjøring det skulle være til dei som reiste på

møte. Thomas Kleppen kom så med et forslag om at vi måtte ordne eit reisefond. Og det måtte ordnes slik at kvart medlem skulle betale ein ekstra kontingent på kr. 2,- som betales i to terminer. Og at størrelsen på denne kontingenten skulle bestemmes på årsmøtet kvart år. Og så skulle kassen betale 50% av utgiftene. Dette forslaget ble enstemmig vedtatt. Det ble vedtatt at laget skulle betale skyss og opphold, men ikke tapt arbeidsforteneste.

Møte 30. 4. 1949

Spørsmål om ungdomshuset, om vi skulle søke om byggetillatelse eller om vi skulle bygge uten. Det ble vedtatt å søke om byggetillatelse.

Møte 27. 11. 1949

Det var avstemning om hva navn det skulle bli på ungdomshuset. Det ble Engheim.

Årsmøte 14. januar 1950

Sigbjørn Ottermo ble enstemmig gjenvalgt til formann. Det vart bestemt at årspengane og reisefondet skulle slås sammen. Ellers var det som vanlig en fyldig og god årsmelding. Vi refererer litt av denne: Laget har holdt 9 medlemsmøter, et styresmøte og et fellesmøte med u.l. Fjell. Laget har arrangert tre fester i arbeidsåret. To vanlige dansefester og en juletefest. Overskuddet av dansefestene ble meget godt, men uheldig vær gjorde at juletefesten gikk underskudd. Som program på en av festene ble leid Arne Haldås til foredragsholder. Han var meget rimelig, og tilbød seg å komme igjen på oppfordring. Programmet på møtene har vært allsidig, så som allsang, diskusjon, opplesnad, avis, sketsjar, gjettekonkurranser, lek o.l. Oppmøtet i første halvår var meget godt, men delvis mindre godt i det siste. Styret håper dette snart blir bedre. Styrets siste nyttårsønske er at vi snart må få de ungdommene som står utenfor inn i våre rekker. Det er hvert medlems plikt å hjelpe til at laget går så godt at også disse ser seg råd for å gå inn i laget.

Møte 20. 5. 1950

Formannen les opp ei skrivelse fra Noregs Ungdomslag. Det var om å senda Sven Moren 10 kr. på

80-års dagen. Det vart enstemmig. Vi vart samde om at vi skulle planere ungdomstomta i sumarfieren.

På møte 25. 11. 1950 støter vi på enda et nytt navn. Johannes Nordtug blir her valgt til ny redaktør. Laget hadde også lagsavis som ble ført regelmessig og referert på hvert møte. Det var som redaktør for lagsavis Johannes Nordtug her ble valgt. Han var visstnok fra Beitstad og var lærer i Kleppen og Vera på denne tid. I dag er han, så vidt vi vet, lærer eller studieinspektør ved an av skolene i Steinkjer.

Møte 25. 12. 1950

Vi legger merke til at dette møtet er holdt på selveste juledagen. Vi tar med referatet i sin helhet: Øvre Helgadal ungdomslag var samla til møte på Kleppen skule 25. desember 1950. Møtet vart opna av formannen som ynskte alle vel møtt og god jul. Han gav så ordet til formannen i programnemnda, Mathilde Lustad. Det vart så sunget Deilig er den himmel blå. Referat fra forrige møte. Så vart det sunget Eg er så glad kvar julekveld. Så les Ingeborg Lustad opp eit stykke som heitte Holmgang. Pause og nummersalg. Så vart det sang og musikk. Det vart så kaffi å få av Konstanse Frøseth. Så var det lynforedrag. Til slutt lek.

Torbjørn Julnes
(sekr.)

Medlemmer av Helgadal ungdomslag. Bak fra v.: Torfinn Bøe, Odd Julnes, Sigbjørn Ottermo, Martin Volla, Jakob Frøseth, Magnus Kleppen, Torbjørn Julnes. Midtre rekke fra v.: Konstanse Frøseth, Ingeborg Lustad, Gunnlaug Julnes, Ruth Nesse, Else Snekkermo, Ingebjørg Kleppen, Anna Ottermo, Ingrid Julnes. Foran fra v.: Einar Julnes, Alfrida Haugmark, Reidar Langdal.

Årsmøte 20. 1. 1951

Som formann for året 1951 vart Sigbjørn Ottermo gjenvalgt med 17 røyster. Vi gjengir en del av årsmeldinga. Representasjoner: Til årsmøtet i Inn-Trøndelag Ungdomssamlag møtte Ingeborg Lustad. Det var i Asen. Til et formannsmøte i Trondheim møtte formann og Magne Ottermo. reiseutgiftene til Ingeborg Lustad ble, som det fremgår av rekneskapen, meget små. Sigbjørn og Magne Ottermo kostet turen selv. Så møtte 16 stykker av laget på et halvårsmøte i Verdal ungdomslag. Møter og fester: Laget har i 1950 holdt 13 medlemsmøter og et styremøte. Det er arrangert bare to fester. En dansefest på Bjartråka 2. dag jul og juletefesten 6. dag jul. Til program på festen 2. juledag viste spellaget fram stykket «På venteværelset». Juletefesten ble ledet av lærer John Huseby. Skuespillaget: Dette har innøvd noen sketsjer og så spelstykket «På venteværelset». Foruten framsyninga på Bjartråka synte dei det også fram på ein fest i Vera som u.l. Fjell holdt. Generalprøven var på Kleppen skole.

Om arbeidet i laget:

Også i år er det arbeidet med å få tinglest skjøtet på tomte til forsamlingshuset. Det kom forskjellige hindringer i veien, men i høst ble det endelig tinglest. Bernhard Moe målte opp tomte da han var her i høst, og det har kommet situasjonsplan fra ham. Det er en me-

Leikarringen framfører «Årolilja» (1949).

get fin tegning, og det er å håpe at vi får det til slik kring huset vårt som tegningen viser. Vi i styret kan ikke skryte av at så mye er gjort, men noe er det da, og det viktigste av alt, laget har kommet seg gjennom året uten at medlemmene har kommet i konflikt med hverandre, og det har heller ikke forekommet andre uoverensstemmelser. Den samme samarbeidsånd som alltid har satt sitt stempel på laget har også i år vært lett å spore.

Møte 17. 2. 1951

Bare 12 medlemmer var oppmøtt. Songen «Mot i brystet» vart sunget. Så var det tippekonsurranser og til slutt selskapslek.

Her ser vi at interessen i laget er avtagende i og med at det er dårlig oppmøte, men vi ser også at de som holder ut fortsatt har mot i brystet. Aktiviteten videre utover året har ikke vært særlig stor. Det er holdt en del møter, men ingen spesielle saker er tatt opp.

Årsmøte 9. 1. 1952

Det kom forslag om at vi måtte til å tenkje på bygging til sumaren. Så kom det forslag om å holde ein basar i påskehelga, og kvar den som hadde anledning til det skulle gjeva ein ting på snora. Til ny formann ble valgt Ingeborg Lustad.

Fra årsmeldinga tar vi med: Laget har i 1951 holdt 8 medlemsmøter og eit styremøte. Det er arrangert to fester. En korgfest på Bjartråka 3. juledag og en juletefest 5. dag i jul. Om arbeidet ellers i laget

kan seies at det lite er blitt gjort, da laget har vært nok så handikappet, da så mange av ungdommene har vært utreise. Det største taket som er tatt er at tomte til forsamlingshuset er ryddet og planert.

Møte 20. 4. 1952

Som utsending til årsmøtet i Inn-Trøndelag Ungdomssamlag ble valgt Magne Ottermo. Til å spørre om materiell til danseplattan ble valgt Arne Julnes og Magne Ottermo.

Vi merker oss her valget av to mann til å spørre om materiell til danseplattan. Uten at vi kan finne noe protokollført vedtak om å bygge danseplatt, går vi ut fra at en del medlemmer syntes det gikk i langdrag med ungdomshuset, og at det som en midlertidig ordning er vedtatt å bygge en danseplatt på tomte.

Møte 24.5. hos

Gustav Ottermo.

Det ble diskusjon om framkjøring av tømmer til danseplattan. De ble enige om å få det fram så fort som mulig. Til slutt svingom.

Møte 27.5. hos Martin Lustad.

Det ble diskusjon om vi skulle kjøpe gulvet oppe i koia. (Det er ikke beskrevet hvilken koie det her er snakk om, heller ikke hva gulvet skulle brukes til, sannsynligvis til danseplatt). De vart enig om å velge to mann til å fara og sjå på gulvet.

Årsmøte 11. 2. 1953

Til formann ble valgt Magne Ot-

termo. Det ble vedtatt å arrangere ein basar til inntekt for orgel. Fra årsmeldinga:

Laget har hatt 10 medlemsmøter og et styresmøte. Av fester har laget arrangert fire. Tre av disse er holdt på Bjartråka og en på lagets dansebane. Så og si samtlige medlemmer har vært med i festkomiteene på et eller annet vis. Angående tilstelninger på dansebanen ble været i fjor sommer mindre heldig for friluftsansarrangement, så laget har ikke hatt så stor inntekt av denne.

Møte 6. 12. 1953

Ingrid Julnes satte fram et forslag til ettertanke som gikk ut på følgende: Da det for tiden ser mørkt ut å klare å realisere lagets planer om å bygge forsamlingshus, ville hun foreslå at laget oppgir disse planene og i stedet går inn for å få reist et solid bad og eller badstue.

For årene 1954-55-56 kan vi ikke se at det er avholdt årsmøter, og ellers har det vært svært liten aktivitet i laget.

Møte 22. 11. 1956

Til stede var reiseskrivaren i Noregs Ungdomslag, Ivar Øygard. Det ble samtale om en skulle forsøke å få igang arbeidet i laget. Alle uttalte ønske om at laget skulle ta opp arbeidet igjen.

Møte 2. 12. 1956

Det ble vedtatt å kontakte småbrukarlaget om et sammøte angående badstue.

Møte 16. 12 1956

Valg av tre mann til badstukomite. Valg av festkomite til festen i Volden 3. juledag.

Årsmøte 3. 2. 1957

Til ny formann ble valgt Jakop Frøseth. Møtet vedtok å sette kontingenten til kr. 2,- pr. år. For gamle medlemmer blir det å betale for et år tilbake. Kontingenten må være innbetalt innen 6 mnd. fra dags dato for at medlemsskapet skal være gyldig.

Regnskapet viser en balanse på kr. 3.773,18.

Vi tar her med et utdrag fra en beretning fra styret for årene 1953-1956: Laget har i perioden holdt to styremøter og fem med-

lemsmøter. Av fester har laget arrangert tre dansefester og en juletefeste. Styret beklager at arbeidet har ligget nede lange perioder og håper at dette nå vil rette seg etter de nye valgene. Laget har skrinlagt sine planer om bygging av forsamlingshus inntil videre, og i stedet gått inn for å samarbeide med Kleppen bonde og småbrukarlag om å få reist en badstue i grenda. Disse planene er ennå ikke kommet til noen realitet.

Møte 18. 11. 1958

U.I. Varden har innbydd laget til hyggekveld på Soltun. Formannen sa videre at vi skulle holde flere møter for å holde laget ved like. Det vart så bestemt å gå igang med skuespill og halde fest i jula.

Noen ettertanker:

Sistnevnte møte er det siste som er ført i protokollen for Øvre Helgadal ungdomslag. Derimot finnes det en møtebok som er opprettet i 1964 hvor det går frem at det den 18. 10 ble holdt møte i den tidligere Kleppen skolekrets for å drøfte

om en skulle danne et andelslag for å overta Kleppen skole som grendehus. Disse planene ble da også realisert. Selv om dette er en annen historie som vi kan komme tilbake til ved en senere anledning, tar vi likevel med utdrag fra et referat i møteboka for A/L Kleppen grendehus:

Årsmøte 6. 9. 1968

Sak 2. Salg av Engheim. Det forelå søknad fra Odd Julnes om kjøp av tomta til hyttebygging. Det ble enstemmig besluttet å selge tomta. En ble enige om å forlange kr. 500,- En satte videre som betingelse at omkostningene til skjøte påhviler kjøperen, og at bygging må være påbegynt innen tre år, ellers forbeholder en seg gjenkjøpsretten til samme pris. Kjøperen gjøres oppmerksom på dette i brev. Så langt protokollen. Det kan videre tilføyes at omtalte hytte ble bygget, og den står der hvor ungdomshuset var planlagt og hvor danseplattan i sin tid fungerte til manges forlystelse.

Som vi her har sett var det veldig stor aktivitet i ungdomslaget

de første år. Det var stor optimisme blant medlemmene og ingen oppgave syntes for stor. Men etter hvert ble interessen mindre og laget måtte til sist legge ned virksomheten. Årsakene til det er mange. En stor del av ungdommene måtte søke ut for å få seg arbeid. En del utflytting var det også. Veiforholdene ble etter hvert bedre og ungdommene kom mere ut blant andre ungdommer. Etter hvert ble det også vanlig å anskaffe seg egen bil. Men det som først og fremst gav støtet til lagets oppløsning var nok at Kleppen skolekrets ble nedlagt. Kleppen skole ble nedlagt i 1954/55 og innlemmet i Bjartan skolekrets.

Selv om laget hadde mye motgang og mange problemer, vil vi tro at det på mange måter var en svært givende og interessant tid som skapte avveksling og samhold blant oppsitterne i en liten grend som ennå var ganske isolert. Vi vil tro at mange av lagets medlemmer i dag ser tilbake på denne tiårsperiode som noen av sitt livs beste år.

get. Gåsekullene oppholder seg for det aller meste ute i vannet, men å få tak i fuglene der viste seg å være umulig. Følgelig måtte de drives på land. Med to mann i båt og 3-4 spreke springere på land fikk vi gjennomført foretagendet. Etter iherdig innsats i to lange kvelder fikk vi ringmerket syv stykker gåsekyllinger i Veravatnet. Fuglene ble merket med ringer på begge ben med likelydende nummer fra 041 til 047. På høyre ben sitter en gul plastring, mens det på venstre ben sitter en blank metallring. Skulle noen i fremtiden komme over fugler med disse nummer vil de vite at de som kyllinger er ringmerket i Veravatnet den 22/7 eller 4/8 1986.

Hvor mange Canadagås som ble skutt under høstens jakt vet jeg ikke, men bare i Vera ble det skutt 12 stykker. Det rapporteres at fuglene ganske snart ble veldig skygg og vanskelig å komme på skuddhold.

Lasse Johnson.

Canadagås

Ved Veressjøen. Fra venstre: Arve Haldorsen, Hendrik Woll med godt grep om gåsa, Birger O. Sisselvold, Torgrim Woll.

Sommeren 1986 fikk jeg forespørsel fra Direktoratet for Naturforvaltning, via viltkonsulent Hans Inge Lund-Tangen ved Meraker Brug A/S, om å foreta ringmerking av Canadagås i Verdalen. Bakgrunnen for foretagendet var at det fra høsten av ville bli åpnet adgang til jakt på vedkommende viltart. Den største konsentrasjonen av Canadagås i Verdalen finnes i Høysjøen

og Veravatnet. Etter en mislykket dag i Høysjøen falt valget på Veravatnet. Utstyrt med diverse hjelpemidler så som ringmerker, skjemaer, lynlim og en stor hjemmelavet hæv med særlig langt skaft, startet ekspedisjonen en sensommerkveld. Takket være velvillig bistand fra en del oppsittere i Vera var det mulig å gjennomføre oppdra-

Minner fra skoletida

Av Iver M. Tronsmo

Da jeg kom heim etter den første skoledagen min, hadde mor spurt meg om hvordan det hadde gått. «Jo», hadde jeg svart, «det var den beste læreren jeg noen gang har hatt.» Vi gikk annen hver uke de første åra. Vi hadde den samme læreren både i Vera og i Bjartan. Da jeg kom så langt at jeg skulle ha sløyd, var jeg den første tida i Volden. Senere ble jeg sendt ned på Verdalsøra, både på sløyd og skolekjøkken. En kom da i lag med både eldre og yngre elever. Dette var jo ganske greit, for da kom en i kontakt med nye kamerater.

Den tida jeg var i Volden på sløyd, bodde jeg hos far's søksenbarn, Martha Kolstadeng. En gang vi kom på sløyden, var det så kaldt at vi måtte ha på yttertøyet den første timen.

Men tilbake til skoletida i Vera og mine første år der. Jeg synest at det var god kontakt mellom lærer og elever. I friminuttene var også læreren med oss ut på leik når han hadde tid. Det ble lekt gi vink, slå på stikka, vi kasta skotthyll og kanonball m.m. Når vinteren kom ble selvfølgelig skiene brukt, både i skoleveien og i friminuttene. Mange strabasiøse turer ble det både i dårlig vær og også dårlig føre. En gang jeg skulle til presten siste året måtte jeg snu i Nord-Vera. Jeg hadde gått på klabb som var 10-12 cm tykk helt fra Sveet. Måtte gå etter veien, for været var så dårlig at å legge i veg over sjøen fikk jeg ikke. Veien hadde øket igjen, og det var store fonner en måtte baste seg fram igjennom. Turen endte så i Nord-Vera, og det var visst en av de få gangene jeg ikke kom til Vuku.

En gang Astrid og jeg skulle på skolen, var det rundt +39°C. Vi måtte da gå den halve mila fram til kapellet, for

da holdt vi oss mer i bevegelse imot å gå på ski. Godt inntullet i klær kom vi velberget fram.

Den siste vinteren jeg gikk på skolen i Vera, hadde vi flest mil pr. elev i skolelandskampen på ski. Den gang var det bare hele halvmilene som ble rekna. Særlig ergelig var det om du hadde 3-4 kilometer, og så ikke kunne fullføre de resterende samme dag. Hvor mange kilometer som ble borte slik vet jeg ikke, men det ble mange gjennom året. Vera skole vant som sagt skolelandskampen dette året, diplom o.l. ble utdelt året etter også, men det fikk ikke jeg være med på.

Far lærte meg å sette rypesnarer. Jeg var da oppe så tidlig før skolen begynte at det ble tid til å se om disse først. Etter skolen ble de også innsisert, men fangsten ble så som så. En ting er i alle fall sikkert, at hadde vi ikke hatt annen føde, ville vi ha sultet, men moro, ja, det var det i alle fall. Far laga snarer av hestetaggel, og det var mye bedre enn mesingtråd som brukes i dag, synes jeg.

På skolen hadde vi ofte snøballkrig. Da var jentene på parti mot læreren og meg. Jeg var eneste hane i kurven, som det heter, fra andre året og utover en tid. Husker en gang jeg fikk inn en fulltreffer på min søster. Traff henne med snøballen i nakken så snøen kom nedover ryggen hennes. Jeg sto og gapskrattet og fryda meg over treffene. Men hvor lenge var Adam i sitt Paradis? En stor snøball kom i retur og satte punktum på latteren min. Der sto jeg da, med munnen full av snø.

En gang vi kjørte kjelke oppe i bakken bak skolen var læreren også med. Jeg skulle styre med en lang stav mens

læreren satt på. Det gikk ikke så bra, for gang på gang brasa vi inn i en stor snøhaug. Endelig ble det «fullklaff», og så ble det jentenes tur. De havna også i denne snøhaugen første gang, og da kom det spontant fra meg: «Dæm æg itj vætt.» Ei skiløype ble også laga ned bakken ved Petter Pettersen. Den passerte en stor stein og en lystolpe før vi runda fjosnåva og stansa på tunet. Jeg hadde så stor fart en gang at det gikk rett fram mot trappa til Petter. Han var da på veg inn med ei vedbør da jeg kom. Jeg måtte kaste meg over ende og segla så mot steintrappa og beina hans. Da han hadde summa seg etter skrekken, sa han: «Du må da itj ødelægg trappa mi.»

På ski skulle jeg være like dristig som de store ungene. Der de satte utfor kom jeg like etter. En gang laga de ei løype som gikk utfor en liten bergskrent, der det ble et hopp før ferden fortsatte. Min første og også siste tur der, gikk ikke så bra. Flaug opp som ei kråke og datt ned som en skinnfell, som det heter. Vel, vel jeg landa i alle fall på hodet i snøen, og slo meg ganske stygt, så der prøvde jeg meg ikke flere ganger.

Når de store ungene hadde engelsk m.a. hadde vi små tegning o.l. Ørene stod da på stikker, for vi skulle også prøve å følge med i deres leksjon. Det ble enklere når vi skulle ha engelsk, for litt hadde jo satt seg fast oppe i hodene våre. Jeg får si som gutten sa: «Æ e itj så stiv ti ængelsk, men så e æ desto stivar i gymnastikken.»

Da jeg ble konfirmert, hadde jeg overhøringa sammen med de andre i Vuku. Konfirmeringa deres var etter overhøringa samme dag. Helga etter var jeg alene som konfirmant i Vera.

Haugen-ætta

Av Bjørn Inge Langdal og Joar Nesse

Gården Haugen.

Foto: O. Snekkermo.

INNLEDNING

Denne slektsartikkelen omfatter livsløpet og en del av etterslekta til Johannes Torstensen Haugen og Else Henriksdatter. Ingen av de to hovedpersonene er født i Verdal, men de er på mange måter representative for den innflyttingen som bygda vår hadde i årene rundt 1800. De som har arbeidet litt med lokalhistorie og slektshistorie, vil vite at det kom flyttende mye folk utenfra til Helgådalen på denne tida. For slektsgranskere medfører dette ofte interessante problemer med å finne opphavet til disse innflytterne.

Haugen-ætta er av interesse for oss fordi svært mange i Helgådalen og også i hele Verdal kan spore sine aner tilbake til Johannes og Else. Ellers vil mange etterkommere av utvandrerne til USA finne dem som sine forfedre, videre kan nevnes at en del medlemmer av slekten har flyttet til Namdalen, Orkdalen, Nord-Norge og Sverige. Vi har valgt å bruke Haugen-navnet fordi det var der familien slo seg ned da de kom flyttende fra Gaulstad i 1795. På grunn av det svært store omfanget som denne ætta har, er det i år kun plass til å presentere en liten del av den. Johannes og Else hadde ni barn, og vi har valgt å presentere etterslekten til ett av barna, Anne Johannesdatter. Årsaken til at hun ble valgt henger sammen med at det foreløpig foreligger flest opplysninger om henne. I slektsregisteret er det satt en grense ved ca. år 1900 av plasshensyn, tilsammen utgjør det omtrent 580 navn. Den totale etterslekten til Anne teller antageligvis nærmere 3000 personer.

Denne artikkelen ville ikke ha vært mulig uten god hjelp av våre støttespillere. Bjørn Rotmo har stått for mye av innsamlingen av slektsopplysninger, Jostein Molde har gitt mange verdifulle opplysninger om utvandrere i slekta, Norma Trump i California har stått for utarbeiding av hele slekten til Henrikka Olsd., Jens Brønstad har bidratt med både slektsopplysninger og tradisjonsstoff og Tormod Aarholt satte oss på sporet av slekten i Ogn-dalen.

Redaksjonskomiteen er sterkt interessert i å få nye opplysninger og rettelser til ætte-tavla. Hvis noen har opplysninger kan de kontakte Joar Nesse-mo i Verdal, tlf. 076-70 492 eller Bjørn Inge Langdal i Trondheim, tlf. 07-54 53 28.

JOHANNES TORSTENSEN OG ELSE HENRIKSDATTER

Bygdeboka for Folldalen gir oss de første opplysningene om Johannes Torstensen. Forfedrene hans finnes under gården Hovde som hører til Foll-dal Øvre Nordre. Foreldrene var: Torstein Jakobson, f. 1701, d. 1785 og Ymbjør Ingebrigtsdatter Borkhus, f. 1709, d. 1793. Barna var:

1) Kari	f. 1734
2) Anne	f. 1741
3) Ole	fødselsår er ikke oppgitt
4) Mari	f. 1751
5) Johannes	fødselsår er ikke oppgitt

Neste gang vi treffer på Johannes Torstensen er i kirkeboka for Sparbu. I 1774 inngås ekteskap mellom Johannes Nordal og Else Henriksdatter. Det er usikkert hvor navnet Nordal stammer fra, men det kan være fra hjemtraktene hans i Folldalen eller han kan ha oppholdt seg et annet sted før han giftet seg. På denne tiden ble det ikke ført inn- og utflyttingsliste, og derfor er det vanskelig å finne ut om flytting hvis ikke kirkelige handlinger har funnet sted.

Når det gjelder Else Henriksdatter har det hittil ikke vært mulig å finne ut hvor hun kom fra, men det kan med sikkerhet fastslås at hun ikke er født hverken i Verdal eller Sparbu prestegjeld. Noen teori om hvor hun kan være fra har vi ikke.

De to bosatte seg som leilendingsfolk på gården Østre Skjelstad i Ogn-dal. Gården ligger på nordre side av Lustadvatnet i fjellgrenda Gaulstad. Alle de 9 barna de fikk ble født her og barna var:

1) Hans Henrik	f. 1774
2) Torstein	f. 1776
3) Karen	f. 1777
4) Ingeborg	f. 1779
5) Anne	f. 1780
6) Johannes	f. 1782
7) Mathias Friis	f. 1784
(Oppkalt etter gårdens eier.)	
8) Henrik	f. 1786
9) Jakop	f. 1790

Det kan i tillegg nevnes at Johannes Torstensen nok har hatt et lite sidesprang, i det han hadde et barn med en datter på nabogården samme år som han giftet seg, barnet var imidlertid dødfødt.

Johannes Torstensen var ikke den eneste av familien i Folldalen som kom til Ogn-dalen. To av søstrene hans, Anne og Mari, var faddere til noen av barna til Johannes og Else. Mari ble forøvrig gift og hadde barn i Gaulstad. Sønnen hennes er den Torstein Andreassen som har fått en liten hederlig omtale i Verdalsboka under Telsnesset (bind 5, side 185). Livet hans var alt for omfattende til å komme inn på i detaljer i denne artikkelen.

Folketellingen i 1775 bekrefter at Johannes og Else bodde på Østre Skjelstad og alderen deres gir oss 1749 som fødselsår for begge to.

Verdalsboka forteller når familien kom til Verdal. Under gården Haugen er det skrevet at Johannes Torstensen Nordal kjøpte gården i 1795 for 350 riksdaler av Sevald Kristensen.

Noen flere opplysninger om barna:

- 1) Hans Henrik Johannessen: Han ble konfirmert i 1791 og han bodde da på gården Wibe i Ogn-dal. Under folketellingen i 1801 bodde han på Haugen. Etterkommere finnes.
- 2) Torstein Johannessen: Han ble konfirmert i 1792 og han bodde da på gården Skei i Ogn-dal. Videre opplysninger eksisterer foreløpig ikke.
- 3) Karen Johannesdatter: Hun ble konfirmert i 1795 og hun bodde da i Volden. Hun døde i 1801, og noen etterkommere hadde hun ikke.
- 4) Ingeborg Johannesdatter: Hun ble konfirmert i 1795 og bodde da på Haugen. I 1801 bodde hun i Leirset. Stor etterslekt finnes.
- 5) Anne Johannesdatter: Se denne artikkelen.

- 6) Johannes Johannessen: Han ble muligens konfir-mert i 1797 og han bodde da i Ekren. I 1801 er det mulig at han bodde i Kolstad. Stor etterslekt finnes.
- 7) Mathias Friis: Han ble konfirmert i 1800 og han bodde da i Volden. I 1801 var han tjener der. Han døde i 1807 på Haugen uten å etterlate seg etterkommere.
- 8) Henrik Johannessen: Han var tjener på Frosta i 1801. I 1808 døde han på Haugen uten å ha noen etterkommere.
- 9) Jakop Johannessen: Han bodde på Haugen i 1801. En stor etterslekt finnes.

På grunnlag av dette kan man vel slutte seg til at alle barna utenom Torstein kom sammen med foreldrene sine til Haugen i 1795.

Kildematerialet forteller oss hvor Johannes og Else bodde i årene som kom. Folketellingen for 1801 viser at de fremdeles var gårdbrukere på Haugen, og begge er oppgitt til å være 60 år. Dette gir oss 1841 som fødselsår, og dette stemmer dårlig med alderen deres fra tellingen i 1775. Under folketellingen i 1815 bodde de i Vera, og de er oppgitt til å være 75 år gamle. I 1820 døde Else Henriksdatter, og Johannes Torstensen døde i 1823. Begge to bodde da på Ottermoplassen, og de har vel bodd sammen med den yngste sønnen Jakop de siste leveårene. Johannes er oppgitt til å ha vært 75 år da han døde, og som vi ser, er det i overensstemmelse med alderen fra folketellingen i 1775. Noen sikker konklusjon på fødselsårene er det derfor ikke mulig å komme med på grunnlag av opplysningene.

I opptegnelsene etter Peder Brønstad finnes det noen opplysninger om Johannes Torstensen. «Johannes Torstensen byttet bort seterretten som tilhørte gården for en tønne korn med Åkran. Denne byttehandelen må ha foregått før 1810. I 1810 solgte Johannes Torstensen gården for 690 riksdaler til Peder Mattiasen Mælen. Han skulle ha vært det man kaller en likgla-kar. I fjellslättemanntallet fra 1793 heter det at Haugen finnes ikke fjellslättemanntallet, men det at gården i det hele tatt er nevnt her tyder på at gården må ha hatt slik slått en gang. Sannsynligvis har ikke fjellengsskatten blitt betalt, og dermed har gården ikke kommet med i manntallet. Denne fjellslåtten har sikkert vært ved siden av seteren. Johannes Torstensen solgte altså både seterrett og fjellslått for en tønne korn, i grunnen en enestående handel.»

ANNE JOHANNESDATTER (1780–1871)

Det er mest sannsynlig at Anne kom flyttende til Helgådalen sammen med foreldrene sine. Konfir-masjonsregisteret for 1797 viser at Anne Johannes-datter Bjartan ble konfirmert dette året, og det er nok jenta fra Ogn-dalen. Under folketellingen i 1801 bodde hun plutselig i Frosta på gården Øver Huse-by. Her var både hun og broren Henrik tjenere, alderen til Anne var 21 år og Henrik var 15 år. Dette tyder på at familien til Johannes Torstensen ikke har hatt bedre levekår enn folk flest på den tida, barna måtte ut for å arbeide til livets opphold. Alle-rede året etterpå, i 1802, giftet Anne seg i Vuku kirke med Ole Jakopsen Prestegårdsvald, han var født i 1774. Opplysninger om slekta hans finnes i

Verdalsboka, bind 5 under Åkranætta, side 220. Bryllupet stod den 21. november, og forlovere var Johannes Johannessen Haugen, Annes bror, og Morten Jonassen Kulstad. I kirkeboka er det antydning at Ole Jakopsen skulle ha halve gården av svigerfaren. Dette var forøvrig et dobbeltbrullup i det også broren som var forlover giftet seg samtidig. Anne og Ole fikk i løpet av 20 år hele 10 barn. De 10 barna var:

- C1) Ingeborg f. 1803 på Haugen, d. 1804 på Haugen
 - C2) Karen f. 1804 på Haugen
 - C3) Jakop f. 1807 på Prestegårdsvald
 - C4) Elen f. 1810 på Prestegårdsvald
 - C5) Ingeborg f. 1812 på Prestegårdsvald
 - C6) Marta f. 1816 på Prestegårdsvald
 - C7) Johanna f. 1818 på Prestegårdsvald
 - C8) Henrikka f. 1821 på Prestegårdsvald
 - C9) Jens f. 1823 på Prestegårdsvald
 - C10) Olava f. 1823 på Prestegårdsvald.
- Jens og Olava var tvillinger.

Fødselsstedet til barna viser omtrent når familien flyttet fra Haugen til Prestegårdsvald. Prestegårdsvald var i dette tilfellet plassen som er bedre kjent som Tyve. Man kan ikke si noe om hvor lenge de bodde på Tyve, men på sine eldre dager bodde Anne hos datteren Marta på Brattåsen. Dette kan man se i folketellingen fra 1865.

BARNA TIL OLE JAKOPSEN OG ANNE JOHANNESDATTER

C2) Karen Olsdatter Skavdal (1804–1881).

Hun bodde storparten av livet sitt i Skavdalen. Etterslekten finner vi hovedsakelig i Verdal, men også i Jemtland i Sverige, Minnesota i USA og Fosnes i Namdalen finnes mange som hører til slekten hennes.

C3) Jakop Olsen Åkran (1807–1851).

Etterslekt i Verdal.

C4) Elen Olsd. Austhellen (1810–1876).

Hun bodde på Tyve helt til i 1851, da kom hun og mannen hennes til Austhellen som leilendinger. Mannen hennes var kjent under navnet Per Austhellen, og han drev gården fram til 1866 og var så kårmann der til 1877. Han fikk en trist skjebne i og med at han tok sitt eget liv ved å henge seg bare 3 uker etter at Elen var død. De hadde ingen barn, men et fosterbarn i 1865. Se Verdalsboka bind 4 side 686.

C5) Ingeborg Olsd. Snekkermo (1812–1889).

Hun og mannen Thomas hadde tre barn. Etterslekten befinner seg i Verdal og Steinkjerområdet.

C6) Marta Olsd. Brattås (1816–19??).

Hun hadde to uekte barn før hun ble gift, og en sønn med mannen som het Iver Olsen Brattås. Ved konfirmasjonen i 1831 bodde Marta på Volden. Hennes eldste barn er noe usikkert, men sannsynligvis er det en datter som het Karen født 1836. Da datteren ble født, bodde Marta på Storlongdalen og faren var Tore Hansen Volden. Fadderne var personer som hadde slektstilknytning til Marta, og dette indikerer at det er Martas datter.

Hennes andre uekte barn, Martinus Gundersen, fortjener en egen omtale. Faren til dette barnet var

Gunder Olsen fra Byevald, men som da bodde på Veglo i Overhalla. Marta har nok kjent Gunder Olsen gjennom sin bror Jens Olsen eller søster Olava Olsd., som begge bodde der på den tiden. Jens Brønstad mener at Martinus ble kalt for «Stappern» på grunn av hans spesielle ganglag. Han skulle visstnok også ha hatt litt penger i banken. Bankboka oppbevarte han ikke hjemme hos seg selv, men hos en han betrodde i Grunnan.

Denne Martinus fikk en mystisk skjebne. I 1869 reiste han til Amerika, angivelig for å tjene penger til familien som ble hjemme på Brattåsen. Han reiste før den yngste sønnen John ble født i februar 1870. I en skipsliste for en båt som gikk fra Namsos til Quebec, Canada, finnes navnet hans, og han reiste sammen med Peter Pedersen Elnesvald som kona hans ble tante til. Peter Pedersen var Henrikka Olsdatters sønn. Anna Carlson i USA kan fortelle at hun har hørt følgende fortalt om sin bestefar Martinus og onkel Sefenias:

«I begynnelsen var det en del brevveksling mellom Martinus og familien hjemme på Brattåsen, men etterhvert opphørte korrespondansen. Grunnen til bruddet med familien er uklart, men en teori er at noen bekjente av Martinus hjemme i Norge hadde skrevet til ham i USA og fortalt at kona Jonetta hadde vært utro. Dette skulle ikke ha vært tilfelle, men Martinus trodde og kuttet ut all kontakt med familien.»

Sønnen Sefenias som var født i 1867, reiste senere til USA for å forsøke å spore opp faren sin. Når han reiste, har vært umulig å finne ut i og med at utvandringen hans ikke er funnet i noe utvandringsregister eller skipslister. Han reiste imidlertid til Sverige da han var ca. 20 år gammel for å slippe unna militærtjenesten, og da er det mulig at han reiste til USA derfra. Det er mulig at det var i 1895 at han reiste. Sefenias lot høre fra seg en gang etter at han dro til USA, og da var han i California. Således er også hans videre skjebne ukjent.

Noen av etterkommerne som bodde i USA forsøkte ved flere anledninger å finne opplysninger om Martinus og Sefenias, men uten å lykkes.

Etterslekten til Marta finner vi i Verdal og i USA, der hovedsakelig i Colorado, Oregon og California.

C7) Johanna Olsd. Bjørsmo (1818–??).

Johanna bodde sammen med familien sin på først Årstadvald og senere på Bjørsmoen (Kvernmovald). Hun og mannen John Mikkelsen fikk tilsammen 9 barn. Denne familien var så avgjort delaktig i den store utvandringen til USA, i det både foreldrene og fem av barna reiste.

Den eldste sønnen, Mikal Johnsen født 1842, hadde et uekte barn i 1864, dette var Lorentz Rotmo og etterkommerne er å finne i Verdal. Mikal reiste til Vardø i 1872, og han giftet seg der i 1873 med en finsk kvinne. Han omkom på havet der oppe ved at en brottsjø slo ham over bord fra en håkjerringbåt. Dette skjedde mens han var i ferd med å trekke en krabbelinje. Uhellet inntraff samme dag som sønnen, Mikal Jeremias, ble født. Denne døde da han var ca. 2 mndr. gammel, og derfor finnes ingen etterkommere der.

Den neste sønnen, Olaus Johnsen Bjørsmo, hadde et uekte barn i 1872, dette var Lasse Hjelde og etter-

Johanna Olsd. og John Mikkelsen Bjørsmo.

kommere finnes i Verdal. Olaus reiste til USA før sønnen hans ble født i Norge. Historien som Jens Brønstad kan fortelle om Olaus, viser at han må ha vært en frisk type. Han skulle besøke noen jenter som overnattet på låven i Garnes. Det var mørkt, og under tumultene som oppstod, kom Olaus til å velte en likkiste som stod oppe på et bord der. Legdkjerringa som låg nede i kista, rullet dermed ut på golvet.

Barn nummer tre i rekka var Martinus Johnsen født 1846, han reiste til Hammerfest i 1870, hvor han ble gift med en enke og hadde flere barn med henne. Barn nummer fire var Anne Martha født 1848. Hun hadde en datter utenfor ekteskap og hun døde i 1873.

Barn nummer seks var Ragnhild født 1852, hun døde i 1871 uten å ha noen etterkommere.

Barn nummer åtte var Ingeborg Anna født 1857, hun døde i 1873 uten å ha noen etterkommere.

De øvrige barna utvandret til USA og denne kronologiske rekkefølgen viser hvordan utvandringen foregikk:

1872: Olaus Johnsen til Escanaba, Michigan.

1873: Jeremias Johnsen til Marquette, Michigan.

1880: Ellen Anne Johnsd. til Menomoneie, Wisconsin. Hun reiste sammen med sin svoger Olaus Olsen Prestegårdsvald (gift med Elen Johnsdatter) som hadde samme destinasjon.

1881: Elen Johnsd. til Escanaba, Michigan. Hun hadde med seg tre av de fire barna.

Olaus Johnsen Bjørsmo.

1888: John Mikkelsen og Johanna Olsd. Bjørsmo til Escanaba, Michigan. De reiste sammen med Anne Marthas uekte datter Ragnhild.

1898: Elens sønn Anton Olausen til Deloraine, Canada.

Så langt foreligger ingen opplysninger om hva som hendte med alle medlemmene av Bjørsmofamilien i USA, men familien til Olaus Olsen og Elen Johnsdatter finnes i folketellingen fra 1900 i Escanaba, Michigan. Olaus kalte seg da Ole M. Olsen og han var farmer i Ford River, Delta County.

C8) Henrikka Olsdatter Elnes (1821–1907).

Henrikka hadde en uekte sønn som het Elling før hun ble gift, og hun ble gift med Peder Paulsen Elnesvald. De fikk etterhvert 4 barn sammen, og alle barna var født på Elnesvald, som var plassen vi kjenner under navnet Trøen i dag.

Peder Paulsen Elnesvald er en person det finnes en del tradisjonsstoff om. Jens Brønstad kan fortelle følgende historie om han:

«Per skal ha vært et varmt og fint menneske, og han var kjent for sin vakre sangstemme. Ofte låg han i sengen sin om kveldene og sang. Han var i mange år plaget av dårlige nerver, og han var muligens på anstalt en tid. Per oppholdt seg mye i Holmlien, og han bodde også der da han kom bort. Maren Jonsd. Holmli og Mette Jonsd. Holmli, to søstre, var seter-tauser på Tverråholman. Holmli leide seterrett der. Per skulle i vei for å besøke disse jentene, og etterpå skulle han besøke noen som han kjente på Strådalsvollen. På denne turen gikk han feil og kom for langt nordover. Han ble funnet død oppe ved Lågsjøskutan i Sverige (vestenfor Tørrøen) i 1878, og det ble antydning at han hadde vært død et års tid. En finne fant ham liggende der med noe bar under hodet. Sannsynligvis hadde han vært så utmattet at han ikke klarte å gå lenger, han var da 66 år gammel. Ole Stefansen i Eng la ut penger for begravelsen, og Per ble gravlagt i Kall kirke den 28. august. Fattigvesenet i Verdal fikk senere tilsendt regning som lød på kr. 13,27.»

Man kan med sikkerhet fastslå at Peder Paulsen må ha hatt en vanskelig barndom. Både faren hans og farfaren hans døde da han var ett år gammel. I ver-geprotokollen kan man se at verger ble oppnevnt for han og de tre søstrene hans.

Også denne familien var representanter for utvandringen til USA. Bare den yngste sønnen, Ole Pedersen, ble igjen i Norge, og etterkommerne hans er Vangstadslekten i Verdal. De første som reiste, var Henrikka og sønnen Peder Olaus Pedersen som reiste sammen med Martinus Brattås i 1869. Eksakte opplysninger om utvandringen til Henrikka har vært vanskelig å finne, men sannsynligvis reiste hun samme året.

I 1871 reiste Elling Nikolaisen Elnesvald sammen med kone og 3 barn til Jackson, Minnesota. I 1881 reiste Gurianna Pedersdatter sammen med mann og to barn til Windom, Minnesota. Samtidig reiste også søsteren Elen Pedersdatter med sine to uekte barn.

Her legger man merke til at både Henrikka og to av barna hennes reiste til USA uten at mannen Peder

Henrikka
Olsd.
Elnes

Paulsen var med. Hva som har hendt i denne familien er det umulig å slutte seg til. Medlemmene av Elnesslekten som utvandret til USA, har etterlatt seg en stor slekt der borte og Norma Trump, som bodde i California, har laget en fin beretning om familien.

C9) Jens Olsen (1821–1881).

Han var kjent under navnet Jens Helmo. I 1844 hadde han en uekte sønn som het Oluf Helmo. Etter slekten hans finnes i Verdalen.

Da sønnen ble født, bodde Jens i Overhalla og var tjener hos doktor Hartmann. Han var lege der fra 1836 til 1846. I 1844 finner vi også Jens som fadder til søsteren Olavas første barn i Overhalla. Så flyttet Jens til Follbu i Gausdal, hvor han har en datter i 1850 med en kvinne som han giftet seg med i 1852. Kona hans var Olea Hansdatter født på Bøe i Gausdal. Jens og familien flyttet deretter til Ustad i Orkdal. Dette er ganske interessant i og med at den før nevnte lege Hartmann ble utnevnt til distriktslege i Orkdal i 1846, det er mulig at det er en forbindelse mellom han og Jens igjen. Fra 1854 til 1863 får Jens og Olea fire barn på Ustad i Orkdal. Både i 1865 og 1875 finnes familien som husmannsfolk på plassen Utseter under Ustad. Et av Jens Olsens oldebarn, Gunnar J. Ustad f. 1914 i Orkanger, forteller at oldefaren hadde sagt at han var «fra Tretten og Tyve». Det stemmer, for Tyve er det samme som Berg på Elneshøgda, Jens Olsen var derfra, Olea Hansdatter var fra Gausdal og det er jo like ved Tretten.

C10) Olava Olsdatter (1823–????).

Hun flyttet til Overhalla, men eksakt tidspunkt er ukjent. Der ble hun senere gift med en svenske med navn Erik Olufsen Blomgren fra Oviken, Jemtland.

Severt og Margaret Olson.

Ragnhild Jakobsd. og Ole Pedersen Elnes Vangstad.

De har nok flyttet rundt en del i Overhalla, barna er født på forskjellige gårder der. Her kan nevnes Haugom, Veglo, Klepdal og Ranum. I 1865 var de husmannsfolk på Eriksmoen under Ranum. I 1888 utvandret Olava og Erik til St. Paul i Minnesota, og en sønn utvandret en måned senere til New York. Foreløpig kjenner vi ikke til om noen av de andre barna reiste til USA. Utvandringsåret feller sammen med året som søsteren fra Bjørsmoen reiste, så kanskje er det en sammenheng her.

Ættetavle for Anne Johannesdatter Haugen

Kommentar: Stedsnavn i parentes angir geografisk hvor de ble født, og hvor de døde. Ved utvandring til USA angir stedsnavn i parentes oppgitt destinasjon – bestemmelsessted, men bosted kan være et helt annet sted.

B5. Anne Johannesd. f. 1780 (Skjelstad), d. 1871 (Brattåsen), g. 1802 med Ole Jacobsen Elnes f. 1774. (Åkranætta s. 220.)

Barn: Ingeborg, Karen, Jacob, Elen, Ingeborg, Marta, Johanna, Henrikka, Jens, Olava.

C1. Ingeborg f. 1803 (Haugen), d. 1803 (Haugen).

C2. Karen f. 1804 (Haugen), d. 1881, g. 1832 med Sevald Olsen Skavdal f. 1803 (Næsv.), d. 1902 (Skavdalen) (Hallanætta s. 707.)

Barn: Beret, Ole, Ingeborg, Inger, Anna, Johannes.

D1. Beret f. 1827, d. 1828.

D2. Inger-Anna f. 1832 (Prestegårdsv.). Flyttet til Fosnes i 1851, d. 1884 (Findanger). Att. Fosnes 1856.

g. 1859 med Ove Christian Olsen Finanger f. 1834 (Nærøy). Bosted: Findangerbakken i Fosnes (1865).

E1. Oluf Severin f. 1859 (Findangerbakken på Otterøy).

g. 1883 med Karen Martha Johannesd.

F1. Anna f. 1884.

E2. Carl Julius f. 1861 (Findangerbakken).

E3. Peder Edvind f. 1863 (Findangerbakken).

E4. Iverine Christine f. 1865 (Findangerbakken).

E5. Helmer Julius f. 1868 (Findangerbakken).

E6. Håkon Ragnvald f. 1871 (Findangerbakken).

E7. Inga Marie f. 1873 (Findangerbakken).

E8. Olaf Antonius f. 1886 (Findangerbakken).

D3. Ole Sevaldsen Green f. 1837 (Skavdal), d. 1916 (Ner-Green). g. 1866 med Elisabeth Henriksdatter Ulvild f. 1846 (Ulvild), d. 1938 (Ner-Green). Se Grundmo-ætta.

Flyttet fra Skavdalen til Ner-Green i 1878.

E1. Karen f. 1867 (Skavdal), d. 1950 (Lille-Langdal). g. 1898 med Ragnvald Langdal, f. 1870 (Bynahaugen), d. 1936 (Lille-Langdal).

F1. Jon f. 1890, d. 1914.

F2. Olai f. 1898, d. 1973.

F3. Ole f. 1899, d. 1973.

F4. Elise f. 1901,

g. 1924 med Arnulf Leirset f. 1894, d. 1983.

F5. Ragna f. 1902, d. 1979,

g. 1928 med Ole Lund, f. 1897.

F6. Klara f. 1904.

F7. Karen f. 1905.

F8. Rudolf f. 1906, d. 1980,

g. 1929 med Magda Brattås, f. 1901, d. 1965.

F9. Sara f. 1908, d. 1970,

g. 1928 med Andor Volla f. 1906.

F10. Ingeborg f. 1909, d. 1982, g. 1930 med Ole Storholmen f. 1900.

E2. Birgitte f. 1869 (Skavdal), d. 1939, g. med Peder Hansen f. 1859, d. 1952.

F1. Håkon Pedersen Trøbakk, f. 1891, d. 1976, g. 1915 med Elen f. 1888, d. 1974.

F2. Marie f. 1899,

g. 1918 med Olav Elnes f. 1894, d. 1953.

E3. Henrik (Henry) Severin Olson f. 1871, d. 1921. Utv. 1892 til USA, g. med Anne Marie Brobak f. 1884, d. 1974.

Bosted: Eau Claire, Wisconsin.

F1. Grace Eugenia f. 1902,

g. med August Kliest f. , d. 1965.

F2. Medeline Helen f. 1905,

g. med Clarence Cecka f. , d. 1977.

F3. Harry Jay Oliver f. 1907, d. 1969,

g. med Millicent.

E4. Ellen Pauline f. 1874, d. 1950. Utv. 1894 til New York, USA, g. med Charles Robert Johnson f. 1866 (Sverige), d. 1946.

Bosted: Eau Claire, Wisc., senere Jackson, Minnesota.

F1. Alice Elisabeth Marie f. 1903,

g. med Dewey Wallin f. 1897. Skilt.

E5. Severin (Severt) Olson f. 1877, d. 1959.

Utv. 1903 til Eau Claire, Wisc., g. 1903 med Margaret Olsd. (Erickson) f. 1884 (Verdal),

d. 1986 (Jackson, Minnesota). Utv. 1904 til Eau Claire, Wisc.

F1. Signe Matilde f. 1903 (Kulsli).

Utv. 1904 til Eau Claire, Wisc.

F2. Ella Margrete, f. 1905

(Eau Claire, Wisc.),

g. 1930 med George Canuch f. 1898.

F3. Clara Levina f. 1907

(Eau Claire, Wisc.),

g. 1939 med Arnold Petersen f. 1906.

F4. George Oliver f. 1908

(Eau Claire, Wisc.),

g. 1943 med Dorothy May Davies f. 1915.

F5. Ole Melvin f. 1910 (Jackson, Minnesota). Skiftet navn til Robert Lundell, g. 1950 med Irene Beulah, f. 1911.

Bosted: Whittier, California.

F6. Obed Tilmer f. 1914 (Jackson, Minnesota), g. 1953 med Agnes J. Ogilvie f. 1916.

F7. Edwin Alfred f. 1915

(Jackson, Minnesota).

F8. Henry Arnold f. 1917

(Jackson, Minnesota),

g. 1945 med Clarice June Erickson f. 1923.

F9. Gordon Rueben f. 1920

(Jackson, Minnesota), d. 1923.

F10. Geneva Lorraine f. 1923

(Jackson, Minnesota).

g. 1950 med Walter Kline Johnson, f. 1923.

F11. Norma Elizabeth f. 1925

(Jackson, Minnesota),

g. 1953 med Harold Marlin Monson f. 1923.

E6. Ole O. Green f. 1880, d. 1963,

g. 1909 med Marit Trøbakk f. 1886, d. 1963.

- F1. Ottar f. 1909, d. 1921. Druknet i elven.
 F2. Paul f. 1911, d. 1921. Druknet i elven.
 F3. Einar f. 1913, d. 1921. Druknet i elven.
 F4. Ole Matheus Green f. 1915,
 g. 1943 med Marie Kulsli f. 1921.
 F5. Ingeborg Green f. 1917,
 g. 1942 med Torleif Skjørholm f. 1918.
 F6. Alf Green f. 1919,
 g. 1953 med Oddvor Kulsli f. 1933.
 F7. Helga Green f. 1921.
 F8. Ella Green f. 1923,
 g. 1944 med Jeremias Haukå f. 1914.
 F9. Petter Green f. 1923,
 g. 1955 med Klara Mathilde Storholmen
 f. 1931.
 F10. Ingolf Green f. 1925,
 g. 1949 med Gunvor Kulsli f. 1929.
 F11. Anna Green f. 1925,
 g1. med Gunnar Overholmen f. 1929. Skilt.
 g2. med Johannes Storholmen f. 1920,
 d. 1968.
 E7. Anna Sofie f. 1883, d. 1964,
 g. med Severin Klucken f. 1888, d. 1938.
 F1. Olai f. 1903.
 F2. Tora Mathilde f. 1911,
 g. 1933 med Andor Storstad f. 1905.
 Ingen barn.
 F3. Elisabeth f. 1913,
 g. 1943 med Ottar Holmli f. 1910.
 F4. John f. 1915,
 g. 1946 med Målfrid Storstad f. 1917.
 F5. Hilde Bergitte f. 1917,
 g. 1942 med Gunnar Eggen f. 1918
 (Inderøy).
 F6. Sverre f. 1920,
 g. 1944 med Tora Kolstad f. 1918.
 F7. Astrid f. 1922,
 g. 1945 med Nils Langnes f. 1914.
 F8. Solveig f. 1925,
 g. 1954 med Kristian Holm f. 1921.
 F9. Ruth f. 1928,
 g. 1947 med Petter Storstad f. 1920.
 F10. Gunvor f. 1931,
 g. 1949 med Hermann Kristiansen f. 1926.
 E8. Paul Green f. 1886, d. 1964,
 g. med Anna Sofie Klucken f. 1884, d. 1953.
 F1. Tormod Green f. 1908,
 g. med Alfild Gunnellie Veie f. 1906.
 F2. Lise Green f. 1909,
 g. med Astor Røstad f. 1916 (Leksvik).
 F3. Matheus Green f. 1913, død i Järpen
 i Sverige, g. med Ragna Holmli f. 1916.
 Skilt.
 F4. Oddmund Green f. 1917,
 g. 1944 med Reidun Holmen f. 1927. Skilt.
 F5. Alf Peder Green f. 1919,
 g. med Magnhild Vollen f. 1918.
 F6. Odd Green f. 1924,
 g. 1958 med Elna Jakobsen f. 1921.
 F7. Sverre Green f. 1927,
 g. 1948 med Asbjørg Rødsjø f. 1927
 (Verran).
 F8. Ole Green, død som barn.
 F9. Hildur Green, død som barn.
 F10. Hilmar Green, død som barn.

- E9. Odin O. Green f. 1890, d. 1985.
 Utv. 1914 til Jackson, Minnesota, USA,
 g. med Olisa Olsd. (Erickson) f. 1897 (Verdal).
 Utv. 1908 til Eau Claire, Wisc., USA.
 Bosted: Fairmont, Minnesota.
 F1. Mildred Elaine f. 1922,
 g. med Cornelius Hodnefield f. 1916.
 E10. Lasse O. Green f. 1890,
 g. 1922 med Beret Marie Varslot f. 1896,
 d. 1986.
 D4. Ingeborg f. 1840 (Prestenget), d. 1924,
 g. med Johannes Hans. Skavdal f. 1841 (Sund-
 byenget), d. 1937.
 Bosteder: Lundskinv. (1865), Skavdal.
 E1. Sephanias f. 1862. Til Sverige 1883,
 utv. til USA 1883 (Seth Johnson i USA),
 d. 1954.
 F1. Henry.
 F2. Loveren.
 F3. Helen.
 F4. Ingeborg.
 E2. Ole Martin Johannessen Skavdal, f. 1866,
 d. 1956, g. med Siri Anna Olsd. f. 1863,
 d. 1945.
 F1. John Odin Skavdal f. 1888, d. 1979,
 g. med Margrete Skrove f. 1887, d. 1974.
 F2. Karen Olsd. Skavdal f. 1890,
 g. med Gustav Hage f. 1874.
 F3. Marius Olsen Skavdal f. 1892, d. 1966.
 Utv. til USA, g. med Elen Andersen,
 f. i USA (slekten fra Nord-Norge).
 Bosted: Osakis, Minnesota.
 F4. Aneus Olsen Skavdal f. 1894,
 g. med Jenny Landfald f. 1895.
 F5. Ingeborg Olsd. Skavdal f. 1897,
 g. med Sigurd Sørli, f. 1900.
 F6. Ingolf Olsen Skavdal f. 1899,
 d. 1919 ugift.
 F7. Paul Olsen Skavdal f. 1901,
 g. med Anna Kjesbu f. 1913.
 F8. Signe Skavdal f. 1904,
 g. med Iver Selnes f. 1898, d. 1973,
 ingen barn.
 E3. Carl Johan f. 1868, d. 1868.
 E4. Carl Jarius, f. 1869, d. 1892 ugift.
 E5. Anneus f. 1871, d. 1893 ugift.
 E6. Maria f. 1874. Utv. 1893 til Tanobe,
 Wisc., USA, g. med Adolph Johnson.
 F1. Carl.
 F2. Loveren.
 E7. Ingeborg f. 1881. Utv. 1900 til USA,
 d. 1963, g. med Mikal Pedersen.
 F1. Sigvald.
 F2. Pearla.
 F3. Melius.
 F4. Marvin.
 F5. Myrtle.
 F6. Ruth.
 E8. Ellen Olsd. Skavdal f. 1883, d. 1966,
 g. med Ole Bjørklund f. 1877.
 F1. Ella Bjørklund f. 1903,
 g. med Arvid Nordberg f. 1903 (Levanger).
 F2. Ingeborg Bjørklund f. 1906,
 g. med Petter Langdal f. 1913.
 F3. Johanna Bjørklund f. 1908,

- g. med Johan Holmvik f. 1906.
 F4. Aslaug Bjørklund f. 1911,
 g. med Bernhard Thomsen.
 Ingen barn.
 F5. Emma Bjørklund f. 1913,
 g. med Olav Larsson f. 1922 (Kopperå).
 F6. Astrid Bjørklund f. 1916,
 g. med Olaf Nonseth f. 1918.
 F7. Ingolf Bjørklund f. 1919, d.
 D5. Johannes Sevaldsen Skavdal f. 1846,
 d. 1918 (Sverige). Att. Sverige 1870 (1866?).
 g. med Ingeborg Sofia Bjørklund f. 1852
 (Sundsjo, Sverige).
 E10. Martin f. 1868. konf. 1884, d. 1893
 (Sverige). Mor: Beret Martha Olsd. Flyum.
 E2. Karl Olov Severin Sevaldsson f. 1872,
 g. 1896 med Ingrid Maria Thor f. 1874.
 F1. Ingeborg Kristina Sevaldsson f. 1896,
 g. med Johan Petter Myran f. 1873,
 d. 1942.
 F2. Ann Karolina Sevaldsson f. 1897,
 d. 1960, ugift.
 F3. Johan Anton Sevaldsson f. 1900,
 d. 1944 (Østersund),
 g. 1927 med Hildur Erika Køpsen f. 1906.
 F4. Karin Margareta Sevaldsson f. 1903,
 g. med Ernst Ferdinand Palmquist,
 f. 1889 (Fanbyn).
 E3. Sven August Sevaldsson f. 1873, d. 1878.
 E4. Sigrid Katarina Johansson f. 1875,
 d. 1960, g. 1899 med Nils Erik Stugholm
 f. 1871, d. 1914, (Sundsjo).
 F1. Johan Mikal Stugholm f. 1900 (Sund-
 sjø), g. 1923 med Julia Regina Jønsson,
 f. 1900.
 F2. Olov Anton Stugholm f. 1903,
 g. 1942 med Elin Margareta Jønsson,
 f. 1913 Sundsjø.
 F3. Nils Sigurd Stugholm f. 1905,
 g. 1937 med Astrid Andersson f. 1913
 (Sunnø).
 F4. Erik Petter Stugholm f. 1908,
 g. 1944 med Margareta Celin Norlen,
 f. 1918 (Sundsjo).
 F5. Karl Magnus Stugholm f. 1912,
 g. 1944 med Maria Elisabet Hansson,
 f. 1925 (Nyhavn).
 E5. Ida Amalia Johansson f. 1877,
 g. 1899 med Per Olov Jonsson f. 1865 (Gallø).
 F1. Erik Olov Jonsson f. 1897, d. 1898.
 F2. Ann Kristina Jonsson f. 1899,
 g. 1926 med Algot Teodor Jonsson
 f. 1897 (Revsund).
 E6. Anna Oliva Johansson f. 1880, d. 1962,
 g. 1900 med Olov Långström f. 1871
 (Sundsjo).
 F1. Olov Hjalmar Långström f. 1900 (Sund-
 sjø), g. 1924 med Anna Ester Beate Alegins
 f. 1894. Ingen barn.
 F2. Jonas Erhard Långström f. 1901 (Mjø-
 sjø i Sundsjø), g. 1952 med Ingrid Svea
 Margareta Eriksson f. 1909, ingen barn.
 F3. Per Edvin Långström, f. 1908,
 g. 1952 med Rut Lilli Kristina Andersson
 f. 1910 (Nyhavn).

- E7. Sofie Augusta Johansson f. 1882, d. 1957
 (Sundsjo), g. 1915 med Jonas Warner f. 1887
 (Alsen).
 F10. Jon Holger Persson f. 1902,
 g. med Ester Westin f. 1913,
 ingen barn. Bor i Umeå.
 F2. Per Joel Sigurd Warner f. 1917 (Alsen),
 g. med Anna Kristina Jonsson f. 1921.
 F3. Maria Sofia Elisabeth Warner f. 1919,
 g. 1940 med Lars Eriksson f. 1917,
 d. 1960 (Offerdal).
 E8. Sven Arvid Johansson f. 1884, d. 1937
 (Sundsjo), g. 1907 med Brita Bergsteth f. 1879
 (Brunflo).
 F1. Jonas Johansson f. 1907, d. 1929.
 F2. Olov Johansson f. 1909,
 g. med Karin Nilsson f. 1927. Skilt.
 F3. Erik August Johansson f. 1911 (Mjøsjo),
 g. 1942 med Brita Justina Eriksson f. 1919
 (Sundsjo).
 F4. Nils Algot Johansson f. 1913,
 g. 1941 med Marta Kristina Ullander
 f. 1917.
 F5. Mary Ingeborg Johansson, f. 1918,
 g. 1941 med Erik Olov Andersson f. 1920.
 F6. Karl Arvid Johansson f. 1921 (Mjøsjo),
 g. 1953 med Aina Kristina Andersson,
 f. 1920.
 E9. Hanna Otelie Johansson f. 1886,
 d. 1948 (Sundsjo),
 g. 1907 med Nils Jonas Jonsson f. 1883.
 F1. Birgit Agneta Nilsson f. 1908.
 Utv. til Alberta, Canada, ugift.
 F2. Marta Johanna Nilsson f. 1911, d. 1920.
 F3. Kristina Nilsson f. 1916,
 g. 1939 med Julius Eriksson f. 1910 (Sundsjo).
 F4. Nils Hans Nilsson f. 1923,
 g. 1954 med Marit Anette Sundström
 f. 1935.
 E10. Ellen Karolina Johansson f. 1888 (Sund-
 sjø), g. 1912 med Erik Olov Pettersson f. 1878.
 F1. Ingeborg Elise Pettersson f. 1913,
 g. med Viktor Backlund.
 F2. Marta Pettersson f. ????, død samme år.
 F3. Per Pettersson f. 1916 (Børjesjø),
 g. 1944 med Ingrid Sundberg f. 1913.
 F4. Nils Ingemar Pettersson f. 1918 (Børje-
 sjø), g. 1952 med Fredborg Kristina Bergitte
 Olsson f. 1916.
 F5. Elna Pettersson f. 1920,
 g. med Alf Söderlund, Kramfors,
 ingen barn.
 E11. Jonas Engen Johansson f. 1892, d. 1893.
 C3. Jacob f. 1807 (Prestegårdv.), d. 1851,
 g. 1831 med Marit Olsd. Kulstad f. 1802
 (Åkran), d. 1892 (Åkranætta s. 222).
 D1. Ole Jacobsen f. 1831, konf. 1846.
 D2. Ragnhild Jacobsd. f. 1835, d. 1931,
 g. 1878 med Ole Pedersen Elnes Vangstad
 f. 1855, d. 1929. Søskenbarn.
 E10. Jakop f. 1854, d. 1862 (Elnesv.).
 Far: Johannes Anderssen Hjelden.
 E20. Johannes Olsen Vangstad f. 1865,
 d. 1927. Far: Ole Halvorsen Ottermo f. 1846.
 Utv. 1882 til Kragnes, Minnesota, USA.

- g. 1890 med Mette Johannesd. Sørli f. 1857, d. 1930.
 F1. Julius Vangstad f. 1891, d. 1935, g. 1917 med Janna f. 1899, d. 1981.
 F2. Ragnhild f. 1893, d. 1893.
 F3. Ragna Sofie Vangstad f. 1894, d. 1906.
 F4. Olav Vangstad, ????.
 E30. Martin Olsen Berg f. 1867, d. 1946.
 Far: Ole Iversen Brattås f. 1847 (Brattåsen), d. 1876 (Brattåsen). Søskenbarn, g. med Ingeborg Anna Johannesd. f. 1861, d. 1940.
 F1. Oline Margrete f. 1891, g. med Gustav Jermstad f. 1887 (Sparbu), d. 1942.
 E4. Gustav Odin Vangstad f. 1878, g. 1904 med Olaug Amalie Olsen.
 D3. Lisbet Jacobsd. f. 1838, d. 1905. g. med Gundbjørn Andersen Sagen f. 1852, d. 1920.
 E1. Marenanna Gundbjørnsd. f. 1872, d. 1920, g. med Teodor Martin Olausen Kolstad f. 1867.
 F1. Iver Odin Kolstad f. 1915, g. med Borghild Elnes.
 F2. Guttorm Kolstad f. 1918, g. med Alfrid Kolstad f. 1922.
 E2. Julianna Gundbjørnsd. f. 1874, g. med Peter Pedersen Storstad f. 1868.
 F1. Paul Gerhard Storstad f. 1898, d. ung.
 F2. Petra Gunelie Storstad, f. 1899, d. ung.
 F3. Oline Storstad f. 1902, g. med Anton Nettet f. 1906 (Sparbu).
 F4. Gudrun Storstad f. 1904, g. med Ola Magnus Holmli f. 1911.
 E3. Oleanna Gundbjørnsd. f. 1880, d. 1902.
 D4. Olaus Jacobsen f. 1841. Utv. 1870 til Quebec, Canada (kalte seg da Olaus Holmen), reiste fra Namsos, g. ca. 1873 med Anna Christoffersd. Storstad f. 1845. Utv. med samme båt. Bosted: Neder Holmen (1865) og Michigamme, Marquette County, Michigan (1900).
 C4. Elen f. 1810 (Prestegårdsv.), d. 1876, g. 1849 med Peder Olsen Åkervold f. 1806 (Kleppen), d. 1877 (hengte seg). «Per Austhellen». Ingen barn.
 C5. Ingeborg f. 1812 (Prestegårdsv.), d. 1889, g. 1839 med Thomas Andersen Snekkermo f. 1807, d. 1875 (Bjartanætta s. 212).
 D1. Ole Thomassen f. 1842, g. med Ragnhild Hansd. f. 1847, d. 1922.
 E1. John Martin Olsen Elnesv. f. 1871, ugift.
 E2. Johanna Olsd. Elnesv. f. 1874, d. 1894.
 E3. Teodor Olsen Elnes f. 1878, g. med Kristine Karlsd. Storli f. 1874 (Sjøbygda).
 F1. Karl Elnes f. 1901, d. 1982, ugift.
 F2. Klara Telise Elnes f. 1906, g. med Alf Pedersen f. 1902 (Porsanger), d. 1947.
 F3. Reidun Johanne Elnes f. 1913, g. med Olaf Hermann f. 1905 (Henning).
 F4. Ole Elnes f. 1917, d. 1947, g. med Klara Marken f. 1912.

- F5. Sara Mathilde Elnes f. 1922, g. med Kolbjørn Olav Årstad f. 1917.
 E4. Anna Olsd. Elnesv. f. 1880, g. med Marius Johannessen Holmli f. 1887.
 F1. Olaf Marius Holmli f. 1900, g. med Berntine Johannesd. Ingstad f. 1895, ingen barn.
 F2. Ingeborg Holmli f. 1902.
 F3. Ragna Holmli f. 1916, g. 1935 med Metheus P. Green f. 1913. Skilt.
 E5. Ole Olsen Kulsli f. 1882, g. med Emma Oline Johnsd. Nonseth f. 1898.
 E6. Johannes Olsen Elnesv. f. 1884, d. 1886.
 E7. Martine Olsd. Elnesv. f. 1888, g. med Olof Gustav Andersson f. 1878 (Kall i Sverige).
 E8. Karen Olsd. Elnesv. f. 1891, d. 1892.
 E9. Ragna Olsd. Elnesv. f. 1893, d. 1964, g. 1919 med Iver Odin Johannessen Haugen f. 1890, d. 1954.
 D2. Anne Marta Thomasd. f. 1844, d. 1907, g. 1874 med Thomas Andreassen f. 1852. Utv. til USA 1889.
 E1. Anna Marja Thomasd. f. 1875, g. 1900 med Johan Hollås.
 F10. Ingvald Håkonsen Flyum f. 1899, d. 1986. Far: Håkon Flyum f. 1874 (reiste 1901 til Fergus Falls, Minn., USA), g. med Signe Hage f. 1898.
 F2. Anne Hollås f. 1900 (Gaulstad), g. med Karl Brosveet f. 1899 (Steinkjer).
 F3. Alfild Hollås f. 1903 (Gaulstad), g. m. Ingemar Svensson f. 1905.
 F4. Jon Hollås f. 1907, g. med Petra Kvitvang, f. 1909.
 E2. Trine Thomasd. f. ca. 1876, d. (Breidablikk Aldershjem i Levanger).
 E3. Jette Thomasd. f. 1880, d. 1954, g. med Johannes J. Kulsli f. 1879, d. 1930.
 F1. Reidulf Kulsli f. 1899, g. med Jorid Bergin.
 F2. Ida Albertine Kulsli f. 1902, g. med Johan Aron Lindal f. 1895 (Sverige).
 F3. Klara Kulsli f. 1905, g. med Jørgen Hanson f. 1904, d.
 F4. Tea Alfrida Kulsli f. 1908, d. 1980, g. med Marius Dillan f. 1903.
 F5. Alf Marius Kulsli f. 1909, g. med ????.
 F6. Mary Kulsli, f. 1911, g. med Hans Gregersen f. 1907.
 E4. Anne Maria Thomasd. f. 1883, d. 1883.
 E5. Marianne Thomasd. f. 1886, g. med Kristian Overbakk f. 1880 (Røra).
 D3. Oliva Thomasd. f. 1847, d. 1928, g. med Olaus Pedersen Elnes f. 1848, d. 1928.
 E1. Bernt Iver Olausen Elnes f. 1873, ugift.
 E2. Teodor Olausen Kolstad f. 1874, g. med Julie Jakobsd. f. 1878.
 F1. Olav Julius Kolstad f. 1902, d. 1914.
 F2. Petter Kolstad f. 1903, ugift.
 F3. Iver Teodorsen Kolstad f. 1905, ugift.
 F4. Magna Oline Kolstad f. 1906,

- g. med Mateus Leirfald f. 1908.
 F5. Jørgine Kolstad f. 1909, g. med Magnus Hjelde.
 F6. Trygve Kolstad f. 1911, g. 1938 med Margit Green f. 1919.
 F7. Jenny Kolstad f. 1914, g. med Arne Helberg f. 1906.
 F8. Jette Otelie Kolstad f. 1916, ugift.
 F9. Tora Kolstad f. 1918, g. med Sverre Kluken f. 1920.
 F10. Odd Kolstad f. 1920, g. med Magna Tiller f. 1912.
 F11. Kåre Kolstad f. 1924, g. med Karin Holmli f. 1927.
 E3. Petter Olausen Elnes f. 1876, d. 1898.
 E4. Martin Olausen Elnes f. 1879, g. med Kristine Røsten.
 F1. Olga Elnes f. 1906, g. med Johannes Nonseth, f. 1903.
 F2. Ruth Elnes f. 1908, d. 1928, g. med Martin T. Nesseemo, f. 1902, d. 1980.
 F3. Petra Elnes f. 1910, g. med Ole Holmli Buseth f. 1903.
 F4. Klara Elnes, g. med Martin T. Nesseemo f. 1902, d. 1980.
 F5. Magnhild Elnes f. 1915, g. med Peder P. Sellæg f. 1917.
 F6. Borghild Elnes f. 1917, g. med Iver Teodor Kolstad f. 1915.
 F7. Peder Elnes f. 1922, ugift.
 F8. Oddbjørg Elnes f. 1920, g. 1943 med Arvid Joel Holmen f. 1922.
 F9. Reidar Elnes f. 1928, ugift.
 E5. Ingeborg Anna Olausd. Elnes f. 1881, g. med Ole P. Røsten f. 1880.
 E6. Iver Olausen Elnes f. 1884, d. 1976, g. 1912 med Ingrid Marie f. 1888.
 E7. Kristine Olausd. Elnes f. 1887, d. 1968, g. 1911 med Ole Johannesen Kulsli f. 1890, d. 1982.
 E8. Odin Olausen Elnes f. 1889, d. ung.
 E9. Ellen Anna Olausd. Elnes f. 1892, g. med Severin Johannessen.
 C6. Marta f. 1816 (Prestegårdsv.), g. 1846 med Iver Olsen Brattås f. 1820.
 D10. Karen f. 1837 (Storlongdal). Far: Tore Hansen Volden.
 D20. Martinus f. 1842 (Prestegårdsv.), Far: Gunder Olsen Byevald (Overhalla). Utv. 1869 til Quebec, Canada, g. 1861 med Jonetta Paulsd. f. 1825.
 E1. Olaus f. 1861, g. med Elen Larsd. Skoknes f. 1854.
 F1. Martin f. 1884.
 F2. Laura f. 1886.
 F3. Ole f. 1897.
 F4. Iver f. 1892.
 F5. Petter f. 1900.
 E2. Peter f. 1863, d. 1863 (1 dag gl.).
 E3. Gurianna f. 1864, d. 1958 (?), g. 1887 med Johan Johannessen Wæren f. 1865, d. 1914.
 F1. Marie f. 1887. Utv. til Idaho, USA, g1. med Ernest Weaver, d. 1923 fra England,

- g2. med Nick Nansson.
 F2. Julie f. 1899, d. 1909.
 F3. Johanna f. 1891. Utv. til California, USA, g. med John Olsen (Danmark).
 F4. Maren f. 1893, d. 1985, g. med Olai Gjefsjø f. 1905.
 F5. Johannes f. 1895, g. med Anne.
 F6. Ida Gustava f. 1897, d. 1899.
 F7. Gustava f. 1900, g. med John Vollan.
 F8. Jenny f. 1902, d. 1984, g. med Ingvald Olsen f. 1888, d. 1978.
 F9. Sigurd f. 1904, d. 1980.
 F10. Ingeborg Anna f. 1906, g. med Petter Pettersen f. 1899, d. 1984.
 F11. Einar Ingemar f. 1908, d. 1983, g. med Borghild Sjømæling f. 1914.
 F12. Sverre f. 1911, g. med Anna Kristina Jønsson f. 1918.
 E4. Sefenias f. 1867. Reiste først til Sverige, utv. senere til USA, tidspkt. ukjent (1895?).
 E5. John Brattås f. 1970 (Brattåsen), d. 1946 (Ottermoplassen), g. 1893 med Marit Backmann f. 1872 (Jämtland, Sverige), d. 1945 (Ottermoplassen).
 F1. Anna f. 1898 (Kall, Jämtland). Utv. 1922 til Genoa, Nebraska, USA, g. 1916 med Carl Carlson f. 1887 (Jämtland, Sverige), d. 1964 (Genoa, Nebraska, USA).
 F2. Magda f. 1901, d. 1965, g. 1929 med Rudolf Langdal f. 1906, d. 1980.
 D3. Ole Iversen Brattås f. 1847 (Brattåsen), d. 1876 (Brattåsen).
 E10. Martin Olsen Berg f. 1867. Mor: Ragnhild Jacobsd. f. 1835, d. 1931. Søskenbarn. g. med Ingeborg Anna Johannesd. f. 1861, d. 1940.
 F1. Oline Margrete Berg f. 1891, g. med Gustav Jermstad f. 1887 (Sparbu), d. 1942.
 E20. Martin f. 1870, d. 1874.
 Mor: Kirstina Christiansd. Brattås.
 C7. Johanna f. 1818 (Prestegårdsv.) Utv. 1888 til Escanaba, Michigan, USA, g. 1842 med John Mikkelsen Bjørsmo f. 1815 (Aarstadv.). Utv. 1888 til Escanaba, Michigan, USA.
 D1. Mikal f. 1842 (Årstadv.). Att. 1872 Vardø, d. 1874 (Vardø), g. 1873 med Maini Mathilde Kiliniemi.
 E10. Lorentz Rotmo f. 1864, d. 1959. Mor: Martha Olsd. Kvernmo, f. 1841, g. 1884 med Anna Kristine Olsdatter f. 1865, d. 1936.
 F1. Ole Marius f. 1884, d. 1932, g1. 1907 med Inga Ellingsd. Lindset f. 1890, d. 1918, g2. med Signe Sefeniasd. Marken f. 1899, d. 1974.
 G11. Lorentz f. 1907, d. 1967, g. 1928 med Borghild Bakken f. 1901, d. 1967.
 G21. Elling f. 1908, d. 1930.

G3¹. Alf f. 1911,
g. 1936 med Ingrid Fikseanet, f. 1916.
G4¹. Magnus f. 1913,
g. 1948 med Marie Stubbsve f. 1911.
G5¹. Amanda f. 1915.
G6¹. Ingvar Ole f. 1918,
g. med Karen Ingeborg Guddingsmo
f. 1921, d. 1977.
G7². Sefenias Olsen Rotmo f. 1923,
d. 1966, g. 1946 med Ragnhild Mikalsen
f. 1926 (Mosjøen).
G8². Agnar Rotmo f. 1924,
g. 1947 med Lise Skavhaug f. 1927.
G9². Mikal Rotmo f. 1930,
g. 1954 med Hedvig Bendiksen f. 1929.
F2. Maren-Anna f. 1887, d. 1977,
g. med Karl Iver Olsen Flyum f. 1870,
d. 1936.
G10. Fridtjof Hansen f. 1908.
Far: Fredrik Hansen.
G. med Aslaug Aursen f. 1912 (Stjørdal).
Skilt.
G2. Bjørn f. 1915,
g. med Dagny Vikvang f. 1918.
G3. Magne f. 1918,
g. 1951 med Gerd Gjersing f. 1934.
G4. Aase f. 1918,
g. med Kristian Juberg f. 1913.
G5. Knut f. 1920,
g. med Synnøve Oksvold f. 1921.
G6. Lodve f. 1922,
g. med Solveig Skoknes f. 1927.
G7. Aasmund f. 1927,
g. med Ingebjørg Hofset f. 1927.
F3. Oliva f. 1889,
g. med Johan Konrad Sørhaug f. 1885.
G1. Eivind f. 1909, Oslo,
g. med Karen Kristine f. 1905.
G2. Aasta f. 1911,
g. 1931 med John Arnulf Sørli f. 1912.
G3. Kari f. 1912,
g. 1943 med Guttorm Slemdal
Geelmuyden f. 1914. Skilt.
G4. Arne f. 1915,
g. med Marie Ingeborg Olsen Haugen
f. 1923 (Høland).
F4. Olga Oline f. 1892,
g. 1929 med Harald Olsen Svartås f. 1899.
G10. Evy f. 1911 i USA. Far: Jeremias
Storhaug.
g. 1929 med Fred Jensen f. 1899
(Skogn), USA.
G20. Anny Blomli f. 1920.
Far: Hans Iversen (Målselv).
g. 1941 med John Martin Langdal
f. 1919.
G3. Ola H. f. 1926,
g. 1954 med Elvira Skogen f. 1931
(Nordli).
G4. Levin f. 1928,
g. 1953 med Lisa Østborg f. 1927 (Sørli).
G5. Grete f. 1929,
g. med Johan Lysaker f. 1917
(Foss i Vestfold).
G6. Orla f. 1931,

g. 1951 med Johan Erik Karlson f. 1921
(Sulviken, Sverige).
G7. Henny f. 1933.
F5. Mikal Lorentsen Rotmo f. 1894,
d. 1920.
F6. Amanda Lovise Rotmo f. 1896, d. 1915.
F7. Peder Aksel Rotmo f. 1901, d. 1979,
g. 1928 med Hjørdis Aasander f. 1905
(Stjørdal), d. 1978.
F8. Ingolf Konrad Rotmo f. 1904,
g. 1929 med Signe Bjørsmo f. 1905.
E2. Michael Jeremias f. 1874 (Vardø),
d. 1874 (Vardø).
D2. Olaus Bjørsmo f. 1843 (Årstadv.).
Utv. 1872 til Escanaba, Mich., USA
Bosted: Bjørsmoen (1865).
E10. Lasse Hjelde f. 1872, d. 1964.
Mor: Gurianna Lorntzd. Sundbyenget f. 1846.
G. med Sofie Petersd. Hjelde f. 1873, d. 1949.
F1. Oline Hjelde f. 1901,
g. 1925 med Edin E. Green f. 1896, d. 1978.
F2. Paul Hjelde f. 1904, d. 1974,
g. 1934 med Astrid Skavhaug f. 1904,
d. 1984.
F3. Gunnar Hjelde f. 1906, d. 1984,
g. 1938 med Jenny Skjerve f. 1909, d. 1975.
F4. Lars Hjelde f. 1909, d. 1982,
g. 1934 med Iris Høyem f. 1909, d. 1978.
F5. Bergljot Hjelde f. 1911, d. 1957,
g. 1937 med Agnar Holmsberg f. 1911,
d. 1986.
F6. Gunvald Hjelde f. 1914,
g. 1946 med Helga Molden f. 1919, d. 1971.
F7. Gustav Hjelde f. 1917,
g. 1944 med Lovise Skjerve f. 1925.
D3. Martinus f. 1846 (Årstadv.). Att. 1870 til
Hammerfest, g. 1870 med enke Anna Margrete
Johnsen Histrom f. 1844 (Hammerfest).
Bosted: Bjørsmoen (1865).
E1. Emma Kristine Johanna f. 1871.
E2. Adolf Marcelius f. 1875.
E3. Mathea Bergitte f. 1878.
E4. Johan Eliser f. 1881, d. 1882.
E5. Ole Jeremias f. 1884.
D4. Anne Martha f. 1848 (Kvernmoen), d. 1873.
E10. Ragnhild f. 1872. Utv. 1888 til Escanaba,
Michigan, USA. Far: Hans Olsen Tømte
f. 1836. Bosted: Bjørsmoen (1865).
D5. Elen f. 1850 (Kvernmoen). Utv. 1951 til
Escanaba, Michigan, USA,
g. 1872 med Olaus Olsen Prestegårdsv. f. 1850.
Utv. 1880 til Menomenie, Wisconsin, USA.
Bosted: Bjørsmoen (1865, 1875),
Escanaba, Mich. (1900).
E1. Inga Mathilde f. 1872, d. 1872.
E2. John Ole f. 1873.
Utv. 1881 til Escanaba, Michigan, USA.
E3. Martin f. 1876.
Utv. 1881 til Escanaba, Michigan, USA.
E4. Anton f. 1878.
Utv. 1898 til DeLoraine, Canada.
E5. Johanna Marie f. 1879.
Utv. 1881 til Escanaba, Michigan, USA.
D6. Ragnil f. 1852 (Kvernmoen), d. 1871.
D7. Jeremias f. 1854 (Kvernmoen).

Utv. 1873 til Marquette, Michigan.
Bosted: Bjørsmoen (1865).
D8. Ingebor-Anna f. 1857 (Kvernmoen),
d. 1873. Bosted: Bjørsmoen (1865).
D9. Ellen Anna f. 1859 (Kvernmoen).
Utv. 1880 til Menomenie, Wisc.
Bosted: Bjørsmoen (1865).
C8. Henrikka f. 1821 (Prestegårdsv.), d. 1907
(Douglas County, Minnesota). Utv. 1869 til Jack-
son County, Minn., USA,
g. 1844 med Peder Paulsen Ø. Eklo f. 1811
(Elnes), d. 1877 (Lågsjøskutan i Sverige).
D10. Elling Nikolaisen Elnes f. 1840, d. 1925.
Utv. 1871 til Jackson, Minn.
Far: Nikolai Nesset.
g1. 1863 med Ellen Andreasd. f. 1839, d. 1899.
Utv. 1871 til Jackson, Minn.
g2. med Julie Salater f. 1863 (Øra, Verdal),
d. 1956 (Tacoma, Wash.). Ingen barn.
E1. Theodor Elnes f. 1863, d. 1950.
Utv. 1871 til Jackson, Minn.
g. 1894 med Anna Amundsen f. 1868
(Coon Prairie, Wisc.), d. 1955.
F1. John Elnes f. 1895, d. 1896.
F2. Elmer Elnes f. 1897, d. 1897.
F3. Emma Bertha Elnes f. 1899, d. 1961?,
g. 1925 med Fay Long. Skilt.
F4. Josie Elise Elnes f. 1901, d. 1963.
F5. Tilford Elnes f. 1903, ikke gift.
F6. Alma Elnes f. 1906,
g. 1938 med Ole Sogge.
F7. Myrtle Elnes f. 1912,
g. 1938 med Ed Schuknecht.
E2. Anneus (Andrew) Elnes f. 1868, d. 1942.
Utv. 1871 til Jackson, Minn.,
g. 1893 med Carrie Juline.
F1. Delbert Elnes.
F2. Irvin H. Elnes f. 1899,
g. 1927 med Effell Christy f. 1901.
F3. Noel Elnes, gift og har en sønn.
F4. Almira Elnes,
g. med Ernest Legler fra Birmingham,
Alabama.
F5. Carrine Elnes.
F6. Willis Elnes.
E3. Hannah Kristina Elnes f. 1870, d. 1938.
Utv. 1871 til Jackson, Minn.,
g. 1889 med Sivert Olson Sliper f. 1866
(Mosvik), d. 1948. Utv. til USA.
F1. Mabel Elsie Olson f. 1890, d. 1967,
g. 1909 med John H. Hoeksema.
F2. Ella Louise Olson f. 1891 (Windom),
g. med Leonard Wick d. 1959.
F3. Sam Clarence Olson f. 1893 (Windom),
g. 1917 med Hilda Kalbfleisch fra
Madison, Wisconsin.
F4. Laura Ellinor Olson f. 1895 (Windom),
d. 1973,
g1. med Elmer Gregg. Skilt,
g2. med L. R. Stanley.
F5. Alma Lillian Olson f. 1897 (Windom),
d. 1923,
g. 1921 med William Larson, d. 1923.
F6. Pearl Rebecca Olson f. 1899 (Windom),
d. 1934 (Texas). Ugift.

F7. Harold William Olson f. 1901,
g. med Clara Olson fra Windom, Minn.
F8. Robert Leland Olson f. 1903, d. 1905.
F9. Curtiss LeRoy Olson f. 1906, d. 1974,
g. med Myrtle Paulson fra Madison,
Wisc. Har 5 barn.
F10. Richard Leslie Olson f. 1908
(Windom), g. med Mildred Isakson
fra Springfield, Minn.
F11. John Leonard Olson f. 1910,
g. med Mildred Powers, ingen barn.
E4. Ole Elnes f. 1871, d. 1956,
g. 1895 med Betsy Ingebrigtsen f. 1876,
Jackson, Minn.
F1. Edna Elnes,
g. med George Johnson.
F2. Irene Elnes,
g. med Charles Pierce.
F3. Orpha Elnes.
F4. Mariette Elnes,
g. med A. Wickner.
F5. Orland Elnes.
E5. Alex Elnes f. 1873, d. 1957,
g. 1900 med Gea Berthine Engen f. 1881.
F1. Emmet Elnes.
F2. Orvin Elnes f. 1903,
g. 1930 med Selma Hill.
F3. Allen Elnes.
F4. Muriel Elnes,
g. med Oren Olson fra Jackson, Minn.
F5. Hazel Elnes.
F6. Gordon Elnes.
F7. Joy Elnes.
F8. Norman Elnes f. 1920,
g. 1947 med Sadie Paulson.
E6. Edward Elnes f. 1874, d. 1922,
g. 1900 med Minnie Olson.
F1. Clifford Elnes.
F2. Lloyd Elnes.
F3. Leland Elnes.
F4. ?
F5. ?
F6. ?
E7. John Elnes f. 1876, d. 1951,
g. 1900 med Bertha Engen f. 1879.
F1. Ernest Elnes f. 1901,
g. med
F2. Lester Elnes f. 1902.
F3. Opal Gertrude Elnes f. 1909, ikke gift.
F4. Grace Alvina Elnes f. 1911, ikke gift.
E8. Elasmus Elnes f. 1877, d. 1942,
(Sterling, Nord Dakota i USA),
g. 1901 med Anna Engen.
F1. Elder Orval Elnes f. 1905,
g. 1928 med Hazel Feathers.
F2. Glen Ivan Elnes f. 1910,
g. 1931 med Florence Gosney, d. 1931.
F3. Levie Lucille Elnes f. 1912,
g. 1935 med Isam Belk.
F4. Otto Curtiss Elnes f. 1917,
g. 1947 med Doris Tompt.
E9. Calmer Elnes f. 1878, d. 1947,
g. med Clara Tobiasen.
F1. Ralph.
F2. Selgard.

- F3. Ione.
F4. Alberta.
E10. Amal Elnes f. 1880 (Windom),
g1. 1901 med Anna Mortenson, d. 1903,
g2. med?
F11. Frances Elmer f. 1903.
F22. Esther f. 1909.
F32. Stella f. 1912.
F42. Ruth f. 1914.

F52. Blanche f. 1915.
F62. Myrthle f. 1917.
F72. Almor Elnes f. 1919.
D2. Peter Olaus Pedersen Elnes f. 1844
(Elnesv.). Utv. 1869 til Jackson County, Minn.,
USA, d. 1912 (Douglas County, Minn.).
g1. 1878 med Julie Larson f.????, d. 1880,
g2. 1881 med Ingeborg Borsgard f. 1862
(Trondheim), d. 1954 (Douglas County, Minn.).
E11. Theodore f. 1879, d. 1880.
E21. Julie f. 1880, d. 1881.
E32. Hilda Julia Elnes f. 1884, d. 1908,
g. 1904 med Peder E. Bergh, d. 1938.
F1. Hilding Evelyn Palmer f. 1908,
g. 1938 med Nellie Gilland fra Mentor,
Minn.
E42. Olaf Elnes f. 1886, d. 1971,
g. 1915 med Minnie Jacobson.
E52. Simon Elnes f. 1886, d. 1973,
g. 1931 med Josephine Larson.
E62. Christine Elnes f. 1889, d. 1971.
Ikke gift.
E72. Imos Elnes f. 1891, Ikke gift.
E82. Conrad Elnes f. 1894, d. 1973.
Ikke gift.
E92. Calmar Elnes f. 1902,
g. 1928 med Elida.
D3. Gurianna Pedersd. Elnes f. 1847
(Elnesv.), d. 1898. Utv. 1881 til Windom,
Minn.,
g. 1878 med David Larsen Vist f. 1851.
Utv. 1881 til Windom, Minn.
Bosteder: Elnes, Vist (1875).
E10. Ole Michael Elnes f. 1869, d. 1951.
Utv. 1881 til Windom, Minn.
Far: Michael Petersen Vist.
g. 1912 med Rachel Anna Martin, d. 1956.
E22. Anton Louis Larsen f. 1878, d. 1910.
Utv. 1881 til Windom, Minn.
Var døpt Lars Anton.
E32. Albert Gustave Larsen f. 1881
(Windom, Minn.).
E42. Gena Amalia Larson f. 1886, d. 1939,
g. 1909 med John Heltope f. 1884 (Fredriks-
hald, Norge), d. 1964.
E52. Hilda Larson f. 1889,
g. 1911 med Fred Wakefield Arnold f. 1869.
E62. Inga Sarina Larson f. 1893,
g. 1920 med John Albert Arntsson.
D4. Elen Pedersd. Elnes f. 1853, d. 1942.
Utv. 1881 til Windom, Minn.
g. med Louis Mickelson.
E10. Ole Anton Elnes f. 1878, d. 1950.

- Utv. 1881 til Windom, Minn.
Far: Peder Andersen Kulstadviglass.
E20. Hanna Eline Elnes f. 1880, d. 1940.
Utv. 1881 til Windom, Minn.
Far: Em. Peder Jonsen Minsåsvald f. 1813.
D5. Ole Pedersen Elnes Vangstad f. 1855,
d. 1929,
g. 1878 med Ragnhild Anna Jacobsd. Vang-
stad f. 1835, d. 1931. Søskenbarn.
Bosteder: Elnesv. (1865), Brattåsen (1875),
Vangstadhaug Vestre (1900).
E1. Gustav Odin Vangstad f. 1878,
g. 1904 med Olaus Amalie Olsen.
C9. Jens f. 1821 (Prestegårdsv.).
Att. 1847 til Overhalla,
g. 1852 med Olea Hansd. f. 1826 (Bøe, Gausdal),
dtr. av husmann Hans Andreassen Olstad Eie og
Embjør Olsd.
Bosted: Ustad, Ustseter (1865), Ustad, Anders-
haugen (1875).
D10. Oluf f. 1844 (Mikvoldv.).
Mor: Anne Larsd. Mikvoldv.
g. 1870 med Oline Kristensd. f. 1838.
Bosted: Slapgårdsengen (1875), Helmoen
(1891, 1900).
E1. Anton f. 1871, d. 1894. (sparket ihjel).
E2. Anna Kristine f. 1874.
E3. Karoline f. 1877,
gift med Severin Helmo f. 1876, d. 1979.
Se Bynahaugætten.
D2. Anne f. 1850 (Follebu, Gausdal).
D3. Ole f. 1854 (Ustad, Orkdal),
g. 1879 med Marith Nikolaisd. Holen f. 1856
(Lesja).
E1. Ingeborg Olsd. f. 1882 (Ustad, Orkdal).
E2. Jens Olsen f. 1884 (Ustad, Orkdal),
g. 1911 med Ingeborg Sivertsd. Ekli f. 1884.
F1. Ole Sigurd Ustad f. 1911 (Orkanger),
g. med Severine Vuttudal.
F2. Gunnar Margido Ustad f. 1914
(Orkanger),
g. med Marie Kristine Eggen f. 1914
(Meldal).
F3. Arvid Ustad f. 1916,
g. med Marit Solås f. 1916 (Fannrem).
F4. Marie Ustad f. 1918 (Orkanger),
gift Johnson.
F5. Sigrid Ustad f. 1922 (Orkanger),
g. med Ingvar Gunnes.
F6. Jan Ustad f. 1925 (Orkanger),
g. med Olga Rindalsvold.
E3. Odin Olsen f. 1887,
g. 1909 med Ingeborg Jonsd. Vutudal
f. 1882 (Hemne).
E4. Nikolai Olsen f. 1890 (Ustad, Orkdal),
g. 1911 med Anna Marie Eriksen f. 1872
(Strinda).
E5. Hanna Olsen f. 1897 (Ustad, Orkdal).
D4. Hansine f. 1857 (Ustad, Orkdal),
d. 1906 (Utsæter),
g. 1888 med Martin Pedersen Ekli f. 1867.
E1. Anna Martinsd. f. 1889 (Ekli).
E2. Jens Martinsen f. 1891 (Ekli).
E3. Peder Martinsen f. 1894 (Ekli).
E4. Peder Martinsen f. 1896 (Ekli).

- E5. Ragnhild Olea Martinsd. f. 1898 (Ekli).
E6. Martin Håkon Martinsen f. 1901 (Ekli).
D5. Johan f. 1863 (Ustad, Orkdal).
D6. Anton f. 1863 (Ustad, Orkdal). Tvillinger.
g. 1891 med Karen Larsd. Stenshaug f. 1867.
E1. Oline Antonsd. f. 1892.
E2. Marith Antonsd. f. 1896 (Gjølme).
D7. Anna Jensd. f. 1868 (Ustad, Orkdal),
g. 1891 med John Sivertsen Isdal f. 1867.
E1. Oline Johnsd. f. 1893.
E2. Josefine Amalie Johnsd. f. 1894.
E3. Jenny Selma Johnsd. f. 1900.
E4. Anna Johnsd. f. 1902.
C10. Olava f. 1823 (Prestegårdsv.).
Utv. 1888 til St. Paul, Minn.,
g. 1844 med Erik Olufsen Blomgren f. 1915
(Ovigen, Sverige). Utv. 1888 til St. Paul, Minn.

- Bosteder: Eriksmoen under Ranum i Overhalla
(1865). (Bygdebok Overhalla bind 2.)
D1. Oluf f. 1844 (Overhalla).
D2. Andreas Olaus f. 1847 (Overhalla).
Til Nordland 1872. Gift.
E1. Christine Tørrisen.
Utv. til USA, brev fra henne i Seattle.
D3. Elias Bernhof f. 1849 (Overhalla).
Til Brønnøy 1871.
D4. Tilde Bertine f. 1852 (Overhalla).
Til Trondheim 1874. Utv. 1879 til USA.
D5. Lovise Hansine f. 1855 (Overhalla).
D6. Johan Edvard f. 1858 (Overhalla).
D7. Jørgen Johannes f. 1862 (Overhalla).
D8. Severin Høier f. 1864 (Overhalla).
D9. Nils Julius f. 1865 (Overhalla).
Utv. 1888 til St. Paul, Minn.

Dikt av Sissel Hermann

Vår i bøgda

Når kvitsømra blinke borti halla
og vassdammen tørskje, smått om senn,
når hæsten sparske og sler ni stalla
og gammelt haustlauv i bråttå brenn.
Når de bli grønt borti sløgda,
da erre vår i bøgda.

Når ongan bytte ut sparsk me sykkel
og kaste mynta og hoppa strekk,
og veitjan treppe ti skjørt ig kvitsko,
og vinterklean bli stuva vekk.
Når fotball'n rulle på høgda,
da erre vår i bøgda.

Visdomsord

Du lar deg vel ikke knekke
når verden går deg imot?
Du lar vel ingen få brekke
din rygg, eller vakle din fot?

Stå på — dette vil du nok greie
hvis bare du sier: — Jeg må!
Om tanker er tunge og leie
vil noen gi trøst og forstå.

Om børen dine vil trykke deg ned
ha livsmot og skrid til ditt verk.
Husk også når du igjen får suksess:
Det er motgang som gjør deg sterk.

Uten noter

Med fiolinen står en liten pode
og smiler litt, og ikke kan en note,
de så vanskelige ut
for slik en rastløs liten gutt.
Men inni hodet er det toner,
ja hundretusenmillioner.
Og de får liv og låt i fela
så det fryder inn i sjela.
Takten trampes lett med foten
glemt er G-nøkkel'n og noten,
melodier kan vår lille pode
men har dem alle i sitt hode.

Storbekkdalsteinen

Av Sverre Johnsson

Jeg tror det var i 1951-52 vi blin-
ket i Storbekkdalen for første
gang på mange år. Første året var
det ikke noe husvære der inne, og
vi var heller ikke så nøye på om vi
brukte «fotan», så vi lå i koia ved
Ottermotjønnna, gikk nordover my-
rene ned i Høgveilta og over elva.
Det ble lange slag helt til fjells ne-
sten, og et av femminuttene ble
tatt der den gamle seterveien til
Flyvollen krysser Storbekken.
Blinkere var Magne Blybakken,
«fastkaran» Arnold og Magne Kjes-
bu, Alfred Bengtsson, Kolbjørn
Sellæg og undertegnede. Jeg tror
det var Arnold som bakeset med en
fin, flat stein for å sitte på som
oppdaget at det var hugget inn
navn i den. Etter litt reingjøring
kom skriften fram, som mange har
sett både før og siden. Jeg håper
teksten kommer tydelig fram på
bildet, det er ganske artig plutselig
å bli satt 100 år tilbake i tida.

Steinen ble behørig satt opp, og
jeg husket den vel ikke før i slut-
ten av 60-årene, da jeg under et
Verabesøk nevnte den for Ingvald
Tronsmo. Han hadde merkelig
nok, så mye som han fartet i fjellet
i yngre dager, aldri hverken sett
eller hørt om steinen, men blæ
snart ivrig da jeg kunne fortelle at
under hovedinnskripsjonen stod
det mange andre navn, bl.a. Jo-
hannes I. Væren «i den femte må-
ned 1865»? Det var jo Ingvalds far-
far, og han skulle gjerne sett stei-
nen, men han var ikke såpass til
fots lenger.

Jeg sa ingenting, men året etter
på min Verestur, stoppet jeg på
Bringsåsvollen, gikk ned til
Svensklunet, og var så heldig å få
båtskyss over av en fisker. Det var
pussig nok en av karene som hogg
tømmer i Storbekkdalen nesten 20
år tidligere, nemlig Arne Sagvold.
De andre hoggerne var Olav Sag-
vold og John J. Haugan tror jeg,
driver var Odd M. Green. Arne
husket godt steinen og mente den
måtte stå der enda, og det gjorde
den. Jeg pakket den i sekken og
fraktet den uten videreverdigheter

på Sveet, d.v.s. fiskerne hadde for-
latt Svensklunet da jeg kom ned
igjen, og det var nokså stritt å
«våddå» lunet med tung bør, men
det gikk da bra.

Jeg tror kanskje Ingvald ble litt
skuffet da han fikk se steinen, for
selv om navnet på farfaren frem-
deles vistes tydelig, kom det jo litt
i skyggen av det flotte arbeidet til
Michael Flyum, som hadde laget
innskripsjonen, og var vel ripet
inn med en knivspiss eller spiker.
Men han takket og var overrasket
og takknemlig, og vi hadde som
vanlig en trivelig kveld med prat
bl.a. om «gammeldåggån».

Noen år senere fikk jeg høre fra
flere hold bl.a. av Ingvald selv, at
steinen i grunnen hørte heime i
Storbekkdalen, noe jeg også hadde
tenkt på og naturligvis var enig i.
Det hele endte med at Magnus
Hallem og jeg en fin høsthelg i
møten av 70-åra dro til Vera en
lørdag, tok en karsk med Ingvald
om kvelden og kjørte søndag ned
til Brattåsen og til høgste punktet
på den nye skogsbilveien. Jeg var
litt spent på om seterveien vistes
enda, og det gjorde den greit, ial-
lefall til vi var kommet opp «kro-
kan» i «Gleinna». Derfra er det
mye myr og krøttera spredde seg
sikkert mer, så vi tok bare peiling
på der vi trodde veien og bekken
møttes, og det gikk bra. Steinen
ble behørig satt opp og avfotogra-
fert, og en tur til Flyvollen ble det
også, Magnus hadde ikke vært der
før. Der fant vi også en flat helle
med fin skrift på, omtrent fra sam-
me tid, jeg håper noen har tatt va-
re på den.

Jeg hadde tenkt meg en tur i
sommer for å se om steinen frem-
deles sto, men det ble det natur-
ligvis ikke noe av. Dog har jeg ik-
ke gitt opp enda, «fotan» er ganske
bra og jeg vil samtidig få anbefale
følgende tur for to par eller to fa-
milier med ikke alt for små unger.
Kjør med to biler til Ottermoen-
get, klem dere inn i en videre til
Bringsåsvollen og gå ned til
Svensklunet forbi Maritmyrtjønn-

na. Jeg håper brua fremdeles er
der, ta så en tur ned og se på fos-
sen, fortsett til Flyvollen, og så se-
terveien om Storbekken og Glein-
na fram til Ottermoen. Jeg er
egentlig imot staker i fjellet, men
det ville kanskje være på sin plass
med litt merking, selv om seter-
veien er ganske tydelig lange styk-
ker. Foruten at turen ber byr på man-
ge flotte utsikter og naturopplevel-
ser kan man jo også som tidligere
nevnt prøve å sette seg 150 år til-
bake i tida, det er ganske artig. Ek-
stra spreke turgåere kan jo legge
veien høyere opp om Fagerlifjellet
på en klar dag er det vel verd stre-
vet. Vel fremme bestiger man bil
1, henter bil 2 og så heim til en be-
dre middag. God tur!

Samtidig vil jeg gjerne få minnes
min gode venn Magnus Hallem
med takk for denne og mange an-
dre fine fjellturer.

Det kunne ha gått verre

Av Magne Selnes

Har i mange år tenkt å skriva litt
i Helgådalsnytt om ei oppleving
frå den tida vi budde i Helgådalen,
men det har aldri vorte noko av.
Tenkte det sikkert som eit femti-
årsminne, men no har det gått
femtito år, og no må det bli.

No er det vel mest berre pensjo-
nistar som minnes oss som budde i
Stamna til på ettervinteren i 1935,
men eg vonar det kan vera noko
interesse for dette lell.

Dei siste fem åra vi budde i
Stamna dreiv vi fjellslått for å ha
fôr nok til krøttera på småbruket.
Sumaren 1934 hadde vi slege på
mange sletter. I Grundsletta nord
for Sjelheia, i Oksliene på sørsia
av Sjelheia, oppfor almenningss-
grensa, og så i Lillelangdalssletta
innunder Stortjønnfjellet i Malså-
dalen.

Når så snøen kom og isane vart
brukbare laut vi så til å samla
heim dette fôret. Langt som det
var frå Stamna til desse slettene
laut vi opp i otta skulle vi få heim
lasset på dagen.

Førejulsvinteren 1934 var det li-
te frost, men noko snø, så vi hadde
fått heim noko frå Malsåadalen,
men elva og bekkene var mye åp-
ne.

Så var det laurdag 24. november
1934. Far og eg starta frå Stamna i
halv sjutida om morgonen. Komne
forbi husa i Bjørstad tok Brunen til
å véra med nasen i vegen og sette
opp farten. Da sa far: «No er han
John på veg til Malsådalen han
og». Med god fart ei stund tok Bru-
nen att ein kjørar, og det var John
Holmen, han hadde noko bakved
straks innom Holmlivollen han
skulle henta. Det var ein del som
hadde kjøpt skog på rot av statsal-
menningen og saga der inne. Det
var visstnok Greenskarane som
hadde sag der inne.

Om ei stund overlet far taumane
til meg og slo seg ilag med John. Eg
vart så åleine heile Nordkleiva og
den lange Malsådalen innover.
Litt morgontroytt var eg enno, så

Sætersbrua. Teke etter ho vart lyfta ca. 1. meter opp.

det var tussig å halde seg vaken,
men litt likare vart det når det tok
til å lysna av dag. Komne eit styk-
ke inn om Holmlivollen, visstnok
kring der Grundvollen har lege,
svinga John av, og far kom og sette
seg på hos meg.

Vi tok oss så over elva der ho ik-
kje var så djup, for isen var ikkje
så sterk. Kjørde så forbi Malså ko-
parverk, oppover mot Fiskløn-
ningen og svinga i nord innover.
Langt om lenge kom vi da fram til
høystakken, det var den siste her

inne i Malsådalen. Etter å ha festa
tornistret med havre på Brunen,
fekk vi oss litt mat av nistepakken
hennar mor.

Så tok vi fatt på å lessa høy. Vi
hadde stuttingar med flake på,
som vi køyrde høy på, det var ledi-
gare enn vanlig slede. Da vi hadde
fått på alt høyet, hogg vi lange
bjørkestrangar som vi la etter side-
ne på lasset og slo reip rundt, både
på begge endane og på midten.
Dette for å ikkje missa noko av fô-
ret.

Etter at Brunen hadde ete opp havren sin og litt fint godt fjellhøy, sette vi så igang på den lange heimturen. Ein tur som for oss begge vart eit minne for livet.

Det gikk bra heile fjellet framover. Vi såg at John hadde kome ned på vegen og køyrd heim for ei god stund sidan.

Så kom vi til Sætersbrua. Vegen her er omlagt no. Den tida gikk han heilt oppe ved skogkanten og rett ned den bratte bakken til brua, med ein ganske tverr sving inn på brua. Attpåtil var brua kan-skje ein meter under det nivå ho har i dag. På andre sida var bakken brattare enn i dag. Her bruka alltid å halde att Brunen til han kom nesten ned på brua, for så å la han sette opp farten for å koma opp bakken på andre sida. Eg bruka alltid å stå på meiane og halde meg fast i bundstonga, men i denne bakken var det alltid så djupe spor etter meiar og «sponjarn» at det var umulig å hanga med, så eg sprang etter.

Men du og du.... Da ser eg at høylasset veltar mot brurekkverket. Eg ser at far grip etter tak i las-set, men får ikkje noko feste, og han kjem bort. Da eg kjem meg ned til rekkverket, får eg sjå den brune ryggen på vindjakka hans i ein stor vassdam i elva, det hadde ikkje lagt is her. Korleis eg kom meg ned i elva veit eg ikkje, men folk som hadde vore der etterpå, fortalde dei hadde sett spor etter meg, eg hadde hoppa ned gjennom bratta på øystre sida. Det var mykje snø der, så eg hadde nok late meg segla ned.

Kvar syttenåringen fekk makta frå den dagen, kan eg ikkje den dag i dag forstå. Det måtte vera høgare makter som hjalp. Eg minnes eg vada ut i vatnet og fekk tak under armane hans og fekk han opp på snøkanten. Han var med det same heilt slapp og borte, men plutselig opnar han munnen og misser gebisset, da vaknar han til og prøver å få tak i tennene. Eg hjalp han, og no fekk eg han på føttene. Eg hadde ikkje tenkt over enno korleis eg skulle få han opp på vegen att. Men pluteleg får eg sjå som ein veg under brua og opp på den nordvestre sida. Eg leier han med meg, og merkeleg nok er det ikkje noko som vantar føtene

hans. Men eine sida av ansiktet var som ei blodkake, han hadde skråma sund seg på svaberget han hadde landa på før han gleid ut i vatnet. Utruleg nok gikk det bra å koma opp på vegen. Mest som det var veg heilt opp. Og oppe på brua stod Brunen med høylasset. Honnom hadde eg ikkje ofra ein tanke før. Men Brunen var no slik, når far hadde stramma taumane så visste han at han skulle stå i ro. Far hadde hatt godt tak i taumane og det var nok det som gjorde at han ikkje gikk direkte på hovudet i elva, men handa vart aldri helt bra meir. Oppe i bakken på øystre sida stod det ein hestekøyrar og kom ikkje lenger. Det var Ola M. Sagvold som hadde vore ein tur på Grensvollen. Han såg litt undren ut, kva vi hadde vore ute for. Han kunne mest ikkje tru det eg fortalde.

Men vi laut heim fortast råd. Eg fekk velta lasset på rett kjø, samla taumane og ordna meg til å køyra. Eg ville ha far til å sette seg på las-set, men det nekta han for, da vart han frossen så blaut som han var. Så starta vi opp. Men far gikk berre og klagar på at eg køyrde av vegen. I sær var det ille i Langdalsbakkane og i Kleiva. Det var nok det at han ikkje såg så bra med det auge som hadde vorte blodig. Vi møtte ein del folk som såg storøygde på far, for han såg fæl ut. Da vi kom til Bjørstad, ville han eg skulle få med John heim, for at ikkje mor skulle bli for redd. John vart med. Men mor tok det med forstand, hadde vore med på mangt før ho.

Så var det å få tak i doktor. Næraste telefon var i Flyan. Eg tok beinvegen over skogen. Han Torvald Flyan ringde til doktor Wold, han stod på tur til Sul, men skulle koma straks lell. Da eg kom heim låg far som i ein døs. Han hadde klagar på at han ikkje greidde røra på handa.

Da doktor Wold kom, fann han ut at far hadde sterk hjernerystelse, og måtte ha ro. Han tykte det var rart at far hadde greidd å gå heile den lange vegen heim. Etter at han hadde flidd opp såra og bandasjert far noko, var så Wold ferdig til å dra til Sul. Det var ikkje snakk om noko sjukehus nei! Men far laut ha noko medisiner. Det var

ikkje så greit på seine laurdagskvelden. Men da var doktoren grei, han baud til han skulle ta meg med og køyra til Øra og ordna medisinen, og så køyra om Vuku att, så eg fekk skyss dit.

Så bar det i veg med oss. Wold ordna medisinen, og det bar opp over til Vuku att. Men eit par timar minst tok nok turen, dei var ikkje så lynraske bilane i den tida, og vegane dårlig brøytta.

Eg takka så Wold for skyssen og tok beina fatt. Det er den tyngste turen eg nokon gong har hatt. Tankane braut med mange ting. Eg visste ikkje korleis ei hjernerystelse virka heller, ung som eg var. Vart far bra att etter dette? Korleis kom det til å gå med alt vi hadde planlagt? Korleis skulle vi få fram tømmeret vi hadde kjøpt oppe i Geithøvillan, og fjellhøyet som enno var ukøyrd? Korleis vart det vel med flyttinga til Leksdalen på vårparten? Så krinsa tankane om hendinga oppe i elva nokre timar føre-ut.

Ja, Grundåkrane var lange denne føremiddnatta. Da eg kom forbi samlingshuset i Ulvilla, var det fest der. Her var nok dei andre ungdomane samla og hadde det moro. Nei det var ikkje greit å vera gutt no nei.

Men eg kom meg da omsider heim. Mor gav far medisiner, og vi roa oss for natta. Eg var no ordentleg trøyt etter alt styret, og sovna nok straks.

Utruleg nok rette det seg fort med far. Etter nokre dagar i senga var han oppe att. Men handa han hadde strekt var ikkje noko å skryte av. Og han plagast med henne heile livet.

Men vi fekk da heim høyet dette året og. Ut i januar var vi på plass oppe i Geithøvillan, og far bruka svansen mest som før.

Ja det er rart at det går an å berge livet etter eit slikt fall. Eg har ikkje målt høgda frå brua og ned, men fem seks meter er det nok. Vel var ho som sagt noko lågare den tida, men lell. Og enn om far hadde vore helt aleine.

Den 24. november går aldri noko år forbi utan eg minnes dette. Og kvart år, også etter eg flytta for meg sjølv, måtte eg treffa far denne dagen, med han levde, for å lik-som leva det oppatt.

Minner fra barndommen

Av Ingeborg Nilsen

Jeg har lest mye om skogsdrift i bygda fra gammel tid, og da jeg vokste opp på Lindseth, så har jeg mange ting som jeg husker fra første halvdel av 1920-årene. Det var mange skogsarbeidere som ikke kunne komme seg hjem hver kveld, noen av disse bodde i små koier, mens en del hadde losji på Lindseth. Jeg husker spesielt Andreas Hybertsen og hans far bodde der en vinter. De hadde hest med også. Det var flere også, men det blir vel for mye å ta med alle her.

Det sentrale her var Kværna, der alt tømmeret ble samlet i løpet av vinteren. Rett over fra Lindseth var «Lindseth-løyfta» som jeg husker best. Vi så hvordan tømmeret fylte opp «løyfta», som var dekket av tømmerlunner når våren kom. Litt øst for løyfta var det en provisorisk hengebru som ble benyttet under fløytinga. Det var nødvendig å komme over elva og den hadde stor vassføring når damvatnet kom. Denne brua besto av en stålkabel boltet inn i berget på hver side. Selve brua var sammenbundne tynne stokker opphengt med tykk jerstråd med ca. et par meters mellomrom. Så var det å gå sidelengs da, og holde seg fast i kablelen. Jeg gikk der i min ungdom, men jeg likte det ikke, det var for høyt for meg. Den ble benyttet av tyttebærplukkere, det har nok passert mange kilo bær over der i årenes løp. Jeg har hørt fortalt at min oldefar, Ola Johnsen Årstadvald var med og ledet arbeidet med å bygge denne brua. Det sies at kablelen henger der den dag i dag, men treverket er borte. Det ble fornyet med nye stokker og vedlikeholdt, men det ble ikke gjort når det ble slutt med fløytinga. Nå går det store lass med tømmer på biler på sørsida av elva.

Min far arbeidet en tid på Værdalsbruket og var blant annet med under fløytinga. Når tømmeret ble rullet ned fra løyfta, hendte det ofte at det floket seg til nedenfor, og da kunne det gå dagevis for å få det ut. Jeg husker et år de kom med en slags «kran», jeg fikk være med å se. Jeg kan ikke beskrive

dette nærmere, men jeg husker en lang stålkabel og to mann som sto og veiva. Det var sikkert ikke lett, men det var slik, det måtte håndmakt til i disse dager. Et år var min far damvakt i Kværndalen sammen med Iver Lindseth, som den gang bodde i Inndalen. Så var det en helg, arbeidsfolka var hjemme og dammen var stengt. Ut på søndag satte det inn med et kraftig regnvær. Far hadde det travelt, dammen måtte åpnes og han startet omgående. Da han kom fram var Iver nettopp kommet. Vanligvis var de to mann når de skulle åpne dammen, men der sto de på hver sin side av elva, det var for mye vann og de kom ikke over. Etter mye strev klarte far å få opp en luke, og da minket vannet så det var mulig å gå over. En annen gang holdt far på å falle i elva. Han stod på en bergskrent, og nedenfor var det en foss og en stor elv. Plutselig mistet han fotfestet og raste utfor. En spinkel bjørk sto rett ut øverst i berget, og han fikk slengt den ene armen rundt den og de andre hjalp ham opp. Anton Innhaug var med der, og han sa at det ble stille oppå berget der etterpå, karene var blitt skremt. Dette hørte jeg fortalt etter at jeg ble voksen, det ble ikke snakket så mye om slikt hjemme.

Min oldefar, Ola Johnsen Årstadvald (f. 1841-) døde før jeg ble født, men mor fortalte om han, deriblant var han på Lofotfiske. Han hadde fortalt om at de dypet votene i sjøen for å tine dem opp. Så var det bare å ta dem på igjen. Han ble beskrevet som en rolig og behersket type. Om han ble sint kom det skjelden til utbrudd av noe slag. Mor fortalte at de hadde en fin bordlampe. Den ble ikke brukt til hverdags, bare ved spesielle anledninger. Så var det en julekveld, jeg vet ikke om lampa skulle tenne eller ikke, men kona var så uheldig å slippe den i gulvet så den gikk i stykker. Da var det nok vanskelig å la være å skjenne på kona, men det var jo julekveld, så han besnnet seg og satte seg stille i ovnskråa. Om noen minutter kom det: «— Å de va sjøle staslam-

og du bli ventele den siste.» Det hører med til historien at han gikk til fots på Øra og kjøpte bøker.

En gang manglet mor noen skolebøker, og det var ingen annen råd enn å spørre han «far» som hun kalte ham. Han tenkte seg om et øyeblikk, så sa han: «Det skal bli i råd fer di ja Marie, æ hi kjøft bøker åt mang æ, du e den æljoft og du bli ventele den siste.» Det hører med til historien at han gikk til fots på Øra og kjøpte bøker.

Jeg har fått spørsmål om det har vært husmannsplasser under Lindseth, og det har det nok vært. Et stykke vest for gården er det en fin flate. Jeg husker midt på denne flata var det en steinrøys, og det skal ha vært rester etter murpipe og grunnmur. Det var husmannsplass der, husene brant ned og ble ikke bygget opp mere. Det heter brannåkeren den dag i dag.

Nede ved elva rett nedenfor Lindset skal det ha vært merker etter hus. Et gammelt sagn forteller om en mann som hadde kommet på kant med loven og gjemte seg der, men jeg har hørt at det var husmannsplass der senere. Det er mulig det har vært flere, men det kan jeg ikke stadfeste. Det sies at eiendommen fra gammel tid var større enn den er i dag.

Dette var en del personlige minner og ting jeg har hørt fortalt, minner om en tid som er forbi. Hvis jeg har skrevet noe som ikke stemmer så ber jeg om unnskyldning for det, kanskje noen vet mere så ville det være fint.

— æljoft — ellefte

Elgtelling fra fly

Av Kjell Minsaas

Tida går fort, det synes ikke lenge siden Normann Skjerve og jeg lå på vingene over Verdalsfjella og talte elg (20. mars 1968). (På samme måte var jeg over Inderøy og Sandvollan for Viltnemda der). Det er snart 20 år siden og det kan være riktig og ta et tilbakeblikk på måten og å følge elgens oppholdssteder vinters tid.

For enkelte kan dette med flyging og bilde av bakken sett ovenfra virke fremmedartet, men en ser ryer og spor, hare, rev, mår og storfugl og andre dyr og deres oppførsel i møte med fly. Noe av finessene med denne elgtellingen var at det skulle ha kommet 10-20 cm nysnø som hadde visket ut alle gamle sportegn.

Etter vanlig sjekking av flyet tar vi av fra Rinnleiret (på snø med ski på flyet). Vi går opp til ca. 600 meter og konstaterer god sikt. Det er en opplevelse og kunne se så godt.

En fin rosa farge over østhimmelen strekker seg i horisonten inntil den går over i svak blågrå tone mot hvite fjell med snødekte skogslirer som slynger seg ned i dalsidene og med farger som bare naturen kan frembringe. — I snøglitret av østhimmelen som lyset skaper fra denne synsvinkel, får fargene i skogen til skifte fra dyp grønn til lilla og blålig.

Langt forut ser vi Heimdalshaugen i harran, i vest Øyenskalven i Namdalseid. Snart ser vi Blåfjella i Sørli. Nærmer oss har vi Hervola, Skjærkerfjella og Hermannssnasa og alt av fjell som får en spesiell kontur fra lufta. Når en ser alle disse viddene som strekker seg så uendelig langt og hvor naturen er så allsidig og som er så lite brukt, hva mere kan vi ønske oss her i området for å verne om. Slik fra lufta oppdager du stadig nye områder som du fra bakken må utforske mer. Vi har en fantastisk natur i dette distriktet. Ut og bruk den, da får du glede av den!

I ca. 20 år hadde jeg anledning til å følge endel spesielle trekk i elgens vaner i vinterhalvåret uten at

jeg her skal gå i detalj. Dette var fordi jeg enkelte ganger med fly streifet, mer eller mindre planmessig, over de steder jeg viste elg forkom og at dette var interessante forhold og gjøre seg kjent med.

Felles trekk var når de elger som hadde bestemt seg en plass for overvintring, syntes som de hele vinteren gjennom, fra januar til mars/april holdt seg i konstant ro på dette lille område. Jeg hadde i enkelte tilfeller, men som jeg ikke har undersøkt nærmere, sett at det var lite av mat som den etter lære-boka normalt skal ha (salicsarter). Det er helt sikkert at bjørkeriset i fjellet var hovedretten sammen med litt einer.

Det var flere store og enkelte dyr som oppholdt seg alene og milevis fra andre elger hele vinteren. (Okser). Enkelte dyr beveget seg ikke stort mer enn 100-200 meter i løpet av en måneds tid. Jeg kunne ikke se at unge dyr var alene. Var det kalver med så var det som regel 2-3 dyr til.

Inntil desember måned beveger elgen seg stort sett i snøen. Det kan sees lange trekk. Enkelte steder, i fjellskogregion, har jeg imidlertid merket meg at flere og enkelte dyr venter på at snøen på fjellet skal pakke seg slik at den kan ta seg lengre turer.

Fra omkring 1970 til 1980 var største antall elg om vinteren samlet i enkelte konsentrerte områder. I Røesmarka og i brattheng mot framre Kvernaldal var den største samling med opptil 100 dyr og kanskje flere. Enkelte år i Kjesbu/Sør-Leksdalmarkene, Innaldalen, ved Helgaa og nedre del av Vedalselva var tidvis store samlinger. På flere plasser i fjellet var det alltid elg, men jeg observerte sjelden dyr på syd fjella.

Jeg er av den oppfatning etter disse iakttagelser at viltpleien, i kombinasjon med bakkeobservasjoner i langt sterkere grad og etter burde bruke fly. Det er opplagt lettere og sette inn nødvendige tiltak i rett tid og på rette plasser når en har flyovervåkning. Dette i

særdeleshet i trafikksammenheng, — jernbane, veg.

Nedenfor gjengis rapporten fra elgtelling 20/3-1968. Der er anført kontakt med tellemann så er det naturligvis synskontakt.

Rapport elgtelling 20/3-1968 pr. fly.

Avgang kl. 10.15 mot første område, Musumseter-Høysjø-Hervola: 2 dyr på grense mot Steinkjer komm. ved gammel setervoll. Kontakt med tellemann ved Høysjø. Indre Skjækkerdal n.v. side ingen dyr. Kontakt med tellemann. Indre Skjækkerdal s.ø. side: 1 dyr under Skjækkervola, 1 dyr syd for Hardbakkskaret, noe lengre syd spor etter 2 dyr, men fallvind fra fjellet umuliggjør nærmere undersøkelser. 1 elg syd for Storbekkdalen, ingen å se i Tverråholmtraktene. Kontakt med tellemann ved Sturvukuset. 3 elger syd for Grundtjern. 1 dyr nord i Stigådal, 1 dyr syd i Stigådal. Tilbake over Tverrådal, 3 dyr nord for Laketjern ved foten av Tverrvola. Vi undersøkte områdene Juldal-Billingsådal-Inns-Drivsjø-Kvernaldal, men områdene var så fullpakket av rein slik at nærmere undersøkelser var umulig. Sørfjella ble undersøkt, og i merket mellom Staten og Værdalsbruket var spor etter elg/(rein). I Kråksjøtraktene var ingenting å se, men i Risvasslia mot Mohaugen var 1 elgspor/(rein). Kontakt med tellemann. Ellers undersøkte vi Tverråtraktene-Styggdalen-Melbyvoll-Stuskinsvola-Lyngsvola, og landet på Rinnleiret kl. 14.05. Etter en Pause på Veresvatnet hadde vi da en samlet flytid på 2 tim. 55 min.

Vi hadde etter dette 13 elger og spor etter 5-6 elger. Skal en derimot dømme etter tidligere iakttagelser i områdene er det ikke uriktig og regne med elg i våre 0-områder, men rein og snødrev i fjelltraktene inntil dagen før vanskeliggjorde leitingen noe.

Det ser ut som elg kan stå i fjellet i lengre tid og maten synes å være bjørkeris og lav.

Det kan også bemerkes at forskjellig kjønn og aldersgrupper er iaktatt i fjelltraktene.

I det vi takker for interessant oppdrag, overleveres herved rapporten.

Med hilsen
Normann Skjerve Kjell Minsaas

Jule- og nyttårsminner

fra jeg var småjente og til året etter at jeg ble konfirmert

AV MARGOT SKOKNES

Julekvelden hjemme på Grindstad var slik som jeg håper julekveldene var ellers i Elnes-grenda. Tradisjonen var således heime at mest alt skulle gjøres julekvelden. Da skulle det bæres inn ved som rakk over første juledag, og det var ikke innlagt vann, så det og ble båret inn i mange bøtter og i en stor stamp. I fjøset var det like dan, der måtte det bæres vann til kuene og hesten. Jule-dagen skulle det gjøres minst mulig arbeid som en kunne ha gjort unna litt før. Jule-neket ble oppsatt av far, han satte juletreet på foten og bar det inn. Gulvene vart vasket i alle rommene og til slutt tok badinga til. Vi var 7 barn, 2 var da konfirmert, ellers skulle alle i baljen, så mor hadde et svare strev med å vaske langt hår som vi jentene hadde.

Det kunne bli sent mang en julekveld før vi var ferdige til å sette oss til bordet. Mor koka rømmegrøt, og det var nystekt flatbrød (god brød), pressesylte og grislabber, brun og kvit ost, melk og hjemmestegget øl. Mor brukte å bake små kaker til oss barna, det var tripp trapp helt til den minste som lignet på en stor hvetebolle. Det ble 7 småkaker det.

Saken var den at vi hadde en liten konkurranse oss i mellom hvem som kunne få kaken til å rekke helt ut jula. Det hendte at den siste skalken var så hard at vi ikke greidde å bite i den, det fantes ikke plastposar i den tiden.

Mens mor kokte grøten hjalp vi til å sette på bordet i stua. Ella og Magnar pyntet juletreet, det fikk vi ikke lov til vi som mindre var, det var noen store, fine, tynne julekuler, som mest ikke var å ta i, så den jobben fikk vi ikke være med på. Så satte vi oss til bords, et av barna leste bordbønna før maten, et etter maten, det var skikk og bruk alle leveåra jeg var heime, og den skikken har jeg tatt med meg i min heim.

Det var ikke noe som hette julegaver, men far hadde kjøpt noe småkjeks med ei glansrose på som vi kalte «knekk-knakk». Det var

hempe i den så den ble hengt på juletreet, og den dagen juletreet ble utkastet fikk vi disse kjeksene og spiste dem opp, rosen som var på brukte vi å bytte glans med på skolen.

Et særlig minne har jeg fra jula — nyttårsaften 1937-38. Det var da begynt å komme radioapparater på en og annen gården i grenda. Hos oss hadde de eldste guttene fått tak i et brukt apparat, en kasse av den eldre årgangen. Det var ikke noe utkrusing, ganske enkelt. Det var nytt og spennende, særlig å få høre «Lyktemannen.» Denne nyttårskvelden skulle det være midnattsmesse fra Oslo, og det var noe nytt, og vi var spente. Vi hadde spist kveldsmaten og vasket opp og satt og ventet på at klokka skulle bli elleve. Da knakket det på døra, inn kom morbror Johannes Kulsli, han var lærer i Leirådalen. Han hadde kommet til Elnes Østre i mellomjula, det var barnomsheimen hans, morfar levde enda, men var mest sengeliggende. Men morbror Ole med familie bodde på gården, det var ikke så rart om han besøkte sine. Han hilste, ønsket god jul og satte seg. Litt etter knakket det på igjen, og inn kom morbror Ole, strøk seg over håret, hilste og ønsket god jul. Han rakk å sette seg så kom et nytt knakk, en etter en kom inn, alle fra Elnes Østre. Det ble visst 7-8 stykker i alt, men alle knakket på, det var utspekulert føre ut, bare for å få til litt julemoro. Vi lo og syntes det var et artig påfunn. Men det var nyårs messa alle ville høre. Det var som å være i Vuku kirke, det var blikk stille, og høytidligheita senket seg over oss alle. Da messa var over og kirkeklokkene ringe nyåret inn, gikk vi rundt og tok hverandre i handa, ønsket godt nyttår og takket for alt vi hadde hatt i sammen i det gamle året. Etterpå ble det kaffi og kaker. Goro, smultringer, fattigmann og kjeks. Disse fire sortene var sikker som jula selv. Det ble en minnerik kveld som jeg aldri glemmer så lenge jeg lever.

Glimt fra en barndoms jul

Nella Haugen.

Stjerneklar himmel med kulde og stillhet i sitt følge, slik minnes Nella Haugen (77 år) så mange julekvelder på Rønningen. Spesielt godt minnes hun julekvelden i 1920, for da var alle hennes søsken samlet i lag med sine foreldre for første og siste gang i barnomsheimen.

På julekveldsbordet stod det risengrynsgrot, lefse med klining, julebrød med smør og gomme i lag med en stor og forlokkende juleost. Dette var tradisjonell julekveldskost på fjellgården så lenge Nella minnes.

Første juledag var dagen da alle skulle være heime, slik var det også på Rønningen.

Men da juledagsskumringen kom og senket seg over fjellbygda, og stjernene tentes på østhimmelen, fikk «rønningssongan» lov til å reise på julebesøk til «ongan» i Storluni, og Nella minnes skiturene dit, med stakk, skaut og bjørkeski, - som noe stort og begivenhetsrikt i en ellers så enkel julefeiring.

I «Luni» ble østerstua tatt i bruk, juletreet satt fram, og Magne spilte enradar mens de unge sang, lekte og danset til langt på natt.

H. E.

Juletreffest

Volden skole stod ferdig seinhausten 1923, og i mellomjula same året vart det halde juletreffest på nyskolen. Det hadde ikkje vore juletreffest i kretsen før, da det ikkje hadde vore noko lokale å arrangere ei slik tilstelning i. Det samla seg svært mykje folk der, som både kom gåande og køyrande med hest og slede, folk kom ikkje berre frå Volden skolekrets, men frå nabokretsane òg.

Dei som var valt til festkomité den gongen var Ingvar Helmo, Louise Varslot, Elise og Arnulf Leirset og Margit og Arne Leirset. Juletreet var plassert i småskolen og pynta med korger, kuler og levande lys. Elles vart det lagt ned mykje arbeid på pyntinga, slik at det skulle verta så triveleg som muleg. På veggane vart det dandert to store flagg, små flagg og einer. Ein måtte heile tida gå og passe på dei levande lysa på juletreet, slik at det ikkje skulle ta fyr.

Det var både fint og høgtidelig i skolestova da lærar Evjen åpna festen. På programmet elles var det gang rundt juletreet og sjølv-sagt servering.

Det vart kokt ekte sjokolade til ungane i ein stor kjeskjele som var lånt, og kaffi til dei vaksne i ein stor kopparkjele. Brødet kom frå bakar Hepso i Vuku.

Matordninga måtte foregå nedi kjellaren. Så var det å bera koppbretta opp gjennom kjellartrappa og trengja seg inn blant alt folket. Det var svært mykje folk den gongen, det var stappa fullt over alt. Serveringa var sikkert inga enkel oppgåve under slike forhold. «Gosset» frå kokinga i kjellaren stod utigjennom gangen da kjellardøra vart åpna. Det var svært kaldt denne jula. Serveringa tok forståeleg nok svært lang tid med så mykje folk. Det var heller ikkje koppar nok til alt folket, så dei måtte vaskast innimellom kvart «bordsett».

Ein kan undrast over kva alt folket sat på. Det fortelles at det vart saga til stabber og lagt plank oppå, eller det vart lagt plank oppå to

stolar og sett attmed veggene. Det var alminneleg å laga slike «setar» når det skulle samlast mykje folk. Det var ikkje brukeleg med noko anna, så det var ikkje noko problem.

Skulle det vera skikkeleg juletreffest, måtte det òg vera «gåttapåsså». Elise og søstra Ragna for iver tidlegare på dagen og skulle pakke ferdig posane, og Elise kan hugse at dei fekk naglebit medan dei heldt på, fordi det var så kaldt i kjellaren. Det var ikkje vanleg enno at det var nissar som delte ut gottane, det kom seinare.

Da dei vaksne for heim, var det ungdomane som «tok over». Dei fortsatte med gang og leik ikring treet til seint på kveld, og hadde det «litte arti te slut . . .»

Det var ikkje alltid like enkelt å skaffe til veie det som skulle til. Varene måtte fraktas med hest, og ein gong fraus både epler og appelsiner på hesteskysen oppover dalen. Etter 1923 var det årvisst med juletreffest i Volden, og han vart halde på skolen heilt til forsamlingshuset vart bygd, da vart festen flytta over dit til stor lette for dei som skulle hjelpa til. Men festane på «gammelskolen» har nok ein spesiell plass i minnet hos dei som var med der, både gamle og unge. Og det brukte å vera mykje folk der, dei stod som sild i tynne uti gangen, i loftstrappa og i kjellartrappa. Nokre kom kanskje aldri lenger enn uti gangen, og litt «sverming» var det nok òg i dei mørke trappegangane . . .

Trufaste hjelparar gjennom mange år var mellom andre Pauline Trøbakk, som var kokk, og Olai Langdal, som hjelpte til med serveringa. — «Fersyni mæ, det va trångt» mang ein gong da han for med «koppbretta».

Juletreffesten var eit av høgdepunkta i jula. Det var ikkje så mykje å vera med på den tida, så juletreffestane på «gammelskola» er nok imellom dei gode minnene som er gøynt frå den tida.

Brit Ness.

Nedskrive av
Peder Brønstad:

Salt på Gruvsteinen jolekvelden

Um Fly-kjerringa, Gunnhild fortel O. Flyum:

«Jolekvelden brukte Fly-kjerringa å leggja dygtigt med salt på gruvsteinen, ein stor haug, sikkert eit par kilo. Saltet la ho i ein halvrundering framfor elden. Dette saltet brukte ho sidan å ha atti maten til krottera utover vinteren.»

Jolestøbben

På den tid då O. Flyum var smågut og var i Flyum hoss Tore og Gunnhild brukte dei alltid å brenna ljøs inne i stova heile jolenatta. Det som vart att av desse joleljøsa, kalla dei: «Julestøbba», og brukte dei når kyrne hadde kalva. Dei tende «Julestøbben» og for omkring kujuret med den. Kyrne skulde verta so rolege å mjølka av dette.

Stål i alle hus jolekvelden

måtte det også vera. Det såg Tore etter, at det vart ordna med, både i fjøs og stall og låve. I buret trengte dei ikkje gjera noko serleg, for der var låane gøynt alltid.

Fortalt av
O. Flyum
24.7.33.

Blodslit for å leve

Av Jon Rydning

Mange husker vel de dårlige tredveåra. Høsten 1936 ble jeg til-delt ei handteig ved Slapgårdsholmen i Helgådalen. Jeg hogg like mye i mørket som på lys dag. Min dagsplan var minst femti stokk av bra stor skog. Så var årskvoten for meg oppbrukt. Dagpengene var ca. 3 kroner. I den tida var det ennu litt vilt i skogen, så jeg drev med jakt som livnæring. Den tid var skogsarbeid i Sverige mange-dobbelbetalt i forhold til i Norge. Utpå nyåret fikk jeg beskjed fra en tømmerkjører i Kall om jeg ville komme og hogge pimpel. Først på februar var jeg klar til å dra. Jeg starta fra Skjækermoen ved Skjækerfossen klokka 8 om morgenen, da var det 16 kuldegrader og austavind. Jeg slet meg til Vera etter å ha «våddå» snøen til knes på ski. Andre dagen kom jeg til Baksjøneset med opp-pakning og tredve-forti kilo på ryggen. Tredje dag slet jeg meg fram til skogs-koia. Jeg var litt betenkt da jeg fikk se skogen. Fordi jeg var litt sjaber etter den harde marsjen, tok jeg det ikke så hardt første dagen. Jeg hogg 25 bit. En av de andre hoggerne hadde hugsttabell og han rekna ut prisen. Da fikk jeg blod på tann, — i overkant på 12 kroner for femogtyve bit. Siden holdt jeg meg på 12 til 15 kroner pr. dag. Det var gammel urskog, tykk bork og veldig kvistet samt fire-fem bit pr. tre. Det var veldig kaldt, 40 kuldegrader helt til midten av april. Så slo været om og framkjøringa ble avbrutt.

Oppgjør for pimpelen måtte jeg vente på i ca. tre uker. Dette året var Tørrøen oppdemt av de store damanleggene ved Øver-Ång. Jeg spurte byggmesteren om arbeide til jeg fikk oppgjør. Svaret var: «Du får børja hos meg klokkan sju i morgon bitti.» Der arbeidet jeg i tre uker. Så kom oppgjøret på 500 kroner.

Under anleggsarbeidet bodde jeg hos Ole Anderson på Eide, med fritt husrom og gratis ved. Så tenkte jeg på hjemreise. Men enda kom et tilbud. Anderson hadde

gårdsbruk, men han kjørte tømmer-skute fra Gaundalen til Øver-Ång med en stor dampbåt. Han hadde to hundre kroner pr. døgn. Han hadde en voksen sønn som drev gården. Men så var ulykken ute for ham, han hogg seg meget alvorlig over hele fotbladet. Ole Anderson kom straks til meg og bad om jeg kunne gjøre våronna for ham.

Jeg begynte å få hjemlengsel, men jeg sa som Nordhus: Jeg tar saken. Da var det både vår og sommer. Da alt dette var overstått bar det hjemover med meg. Kristian Holmen var den gangen handelsmann på Skjækerfossen. På hjemreise kom jeg til Vera, og da ringte jeg til Holmen og spurte om han kunne hente meg ved Storlundammen. Det gikk i orden. Jeg satte meg ved Storlundammen og ventet på bilen.

Mens jeg satt der, telte jeg mine opptjente penger. Ikke rart at jeg såg lyst på livet, 517 kroner rene penger. Så kom han Holmen og vi kjørte hjem.

Under mitt fravær fikk kona mi ta ut varer på krita hos Kristian Holmen. Morgenen etter hjem-komsten gikk jeg til Kristian Holmen og bad om å få høre beløpet på boka. Han såg i boka, og sent omsider sa han: «Det er et alvorlig beløp, hele 137 kroner og noen ører. Hvor mye kan du betale av dette?»

Jeg var «karåt» og svarte: «Du skal få det hele. Får du det ikke i dag får du det aldri.»

Det vart et lyst smil i handelsmannens ansikt da han kvitterte for et beløp som på den tid ikke var hverdagskost.

Minner fra forbudstida

Av Tormod Skoknes

Innledning ved Lasse Johnson

Uttrykket forbudstida skriver seg fra tidsepoken 1919 til 1926 og gjelder forbud mot salg og omsetning av brennevin.

Brennevinsetningen var fri inntil 1916 da det fra landets myndigheter ble bestemt at samlaget skulle opphøre og utsalgene stenges. Som midlertidig ordning ble det gjennomført et såkalt resept- eller flaskesystem, som gikk ut på at en kunne få resept på brennevin hos leger.

Systemet var imidlertid uholdbart og påtrykket fra forbrukerne meget stort. Så ble det fra øverste myndighet fattet vedtak om at det skulle holdes folkeavstemning for hele landet. Den første avstemningen ble holdt 5/10 1919, og gav som resultat et overveldende flertall for forbud mot brennevinomsetning. Blant majoriteten hos velgerne var det en alminnelig oppfatning at dette var den beste løsningen, og at dette måtte la seg gjennomføre.

En ting som de ikke hadde regnet med var at brennevinet kunne komme hit fra andre land via sjøveien. Smuglingen tok seg veldig opp og ble etter hvert et uovervinnelig problem for kystvakten og tollvesenet. For det meste var det tyske båter som opererte langs norskekysten, men også fra andre nasjoner kom det forsyninger, og brennevinet ble lempet i land i kagger og kanner. Problemet bare økte og økte og det ble helt umulig for norske myndigheter å få bukt med uvesenet.

De såg seg nødt til å foreta en ny folkeavstemning. Denne ble avholdt den 18/10 1926 og gav som resultat flertall, om enn knepent, for at brennevinomsetningen skulle frigis på nytt. Avstemningen foregikk separat i hver kommune, og for Verdal kommunes vedkommende ble resultatet nei. På landsbasis var imidlertid ja-stemmene i overvekt og resulterte i at brennevinomsetningen kom inn i faste og

regulerte former, og A/S Vinmonopolet åpnet utsalg i Trondheim i 1927.

Året 1916, da den frie omsetning av brennevin opphørte og fram til første forbudsavstemning i 1919, ble vårt land så og si tørrlagt for omsetning av brennevin, bortsett fra siste del av de åra hvor det ble opprettet et reseptsystem.

Resepten var klæbet på en flaske ca. 500 gr. Denne kunne man få fylt på Apoteket, men ikke uvil-kårlig, altså at det var underlagt streng kontroll. Her vil jeg berette om et minne fra denne tid. Når vi skulle på Øra, var det sykkelen som var det vanlige transportmiddel, og de fleste ganger nattet vi over hos bekjente. Denne gangen da jeg kom dit, satt et lite lag og nydet en «pjolter» av nevnte vare. Imidlertid ble flasken tømt, og jeg ble da spurt om å gå og få den påfylt. Ja sier jeg, og går. Flasken ble fylt, og jeg betalte og gikk tilbake og overleverte varen.

Her må smettes inn at jeg ble ikke med på å tømme den. Om en tid er flasken tømt, og mannen kommer på nytt og spør. Da sier jeg bestemt nei, for de kjenner meg igjen. Nei, sier han, det gjør de ikke, men jeg fastholder mitt nei. Så tar mannen sin vårfrakk og drar på meg med disse ord: Nu kjenner de deg ikke. Jo, sier jeg. Da tar mannen sin «stivhatt» og setter på mitt hode. Gå og se deg i speilet, sier han. Jeg gjorde det, og kunne nesten ikke kjenne meg igjen. Jeg labbet i vei på nytt, og det gikk bra, men heller ikke denne gang noe på meg.

Dette var et tilfelle jeg opplevde, kanskje andre også opplevde noe lignende. Så, om høsten 1919 — 5. oktober var dagen for avstemningen. Som foran nevnt var majoriteten positiv til resultatet som ble av avstemningen, og trodde på at det skulle la seg gjøre å ha en sånn

ordning. Men akk o vé — slik gikk det ikke. Det første var å finne frem til utstyr for å lage sitt eget brennevin. Og dette lot ikke vente på seg så lenge.

Heimebrenningen startet og tiltok etter hvert i styrke, selv om produktet, særlig i førstningen, ikke var det beste. Og det viktigste av alt var, kanskje ingen hadde tenkt over vår langstrakte skjærgård og de tusener av smutthull som fantes, og som ble et eldorado for de som havnet i smugleryrket. Og i dette yrket ble det mange arbeidsplasser. Årsaken var nok så enkel.

De andre nasjoner visste at Norge var tørrlagt for denne vare, og satte i gang en storstilt smugling opp til vår kyst, hvor da våre lokalkjente tok imot varen og fraktet den videre inn til fastlandet. Og at de som drev med denne forretning hadde en bra fortjeneste, levnes ingen tvil. Denne virksomheten, i likhet med heimebrenning, ble utvidet og fikk større og større omfang. Skal her nevne om hvordan enkelte mennesker uttalte seg om forbudet, og dette var i julen 1924. Så sier vedkommende, jeg siterer: «De e nu fan å, at'n itj ska få ti en brennvinskveit så'n kann steill te'n karsk åt sæ å», og han gjentar sitt uttrykk. Er det alvor det, spør jeg. «Ha æ itj meint e så ha æ itj sagt e», var svaret.

Da sier jeg meg villig til å prøve. Får meg litt mat, har på mere klær, går til låven og henter sykkel og drar så iver. Det hadde før kommet en del snø, og siden mildvær og regn, slik at veiene var glatte. Etter en tid møtte jeg en mann, vi pratet litt om hálka på veien, og at han hadde kjørt omkull, og da hadde vært på heimvei. Jeg lurte da på om at også han hadde samme ærende som meg, og dette viste seg å være riktig. Han snudde og vi fortsatte, det gikk ikke fort, men vi kom da fram omsider.

Litt julebrennevin fikk vi kjøpt. På heimturen gikk det mest med «sneglefart» for å berge den dyre last. Og største delen av natten gikk med før vi var heime.

Denne uovervinnelige forretning fortsatte, og opinionen mot dette ble sterkere etter hvert. Folket ventet på at våre myndigheter skulle foreta seg noe, så det ble slutt på denne virksomhet, ikke minst for at prisen på varen ble for høy. Til slutt så også våre myndigheter at den eneste farbare vei var å skrive ut ny folkeavstemning.

Denne kom da den 18. oktober i 1926, og resultatet av denne ble det motsatte av den forrige.

Fra denne tid ble Vinmonopolet opprettet. Husker jeg ikke feil, kom den legale omsetningen i gang allerede året etter, i 1927. Og da kostet en flaske «Old Brandy» fem kroner. Slik fikk vi da etter 7 års forbud en lovlig omsetning.

Til slutt tar jeg med en historie fra 1850-60 åra som jeg som guttunge hørte fra min far. Før denne tid var det lovlig å lage sitt eget brennevin, og det fantes utstyr til

slik produksjon så og si på annen-hver gård. Så ble dette forbudt, og det kom pålegg om at alle apparater skulle innleveres.

Min farfar, Lars Mikelsen Helgås, bodde på Østre Helgåsen. Han var ikke villig til å innlevere sitt dyrebare apparat, men tok det med seg til skogs og gjemte det. Om noen spurte hvor han hadde gjort av det, svarte han bare at han hadde tatt det med øst i berga. Siden da har ingen sett det, og det ligger sikkert fortsatt i et berghol et eller annet sted oppe i Ilberget.

Spritapparat fra 1782. Akvarell av museumsbestyrer Steinar Berg.

(Foto: Geir Lervåg.)

VED NANSSENS HJEMKOMST

Velkommen hjem fra Palens Is
Du Norges kjække søn.
Nu Skalde synger Heltens pris.
I Norges Dale grøn.
Tak for Din stordaad kjække mand.
Tak for Du hædret Norges land.
Med Heltemod Du trængte frem.
blandt Polens Is og sne.
Mens folket i de tusind hjem
med spending ventede.
Imod Dit maal Du trolig strævet.
Og ei for savn og farer bæved.

Fornylig vendte Du tilbage.
fra Nordpolsturen frisk og sund.
For hjemmets hygge her at smage.
og hvile ud paa Hjemmets grund.
Velkommen fra Din forskerfærd.
Husk Norges folk forstaar dens værd.

En glædesdag det vil blive
I hver en vråa i Norges land
En velkomshilsen vil vi skrive
som vor beundring tolke kan
Leve Sverdrup og Johansen
Længe leve Fridtjof Nansen.

Skrevet af P.O. Mæhlen

Noen betraktninger

Av Steinar Grønn

I Helgådals-Nytt 1985 er det et interessant oppsett med personopplysninger om fire familier med tilknytning til Langdal store i tidsrommet 1666-1815. Som utgangspunkt for den andre familien er oppført Tomas Jacobsen. Det opplyses om at han i 1710 flyttet til Helgåsen, at han var født etter 1666, og sannsynligvis var sønn av Jacob Rasmussen på Leirset.

De to siste opplysningene om Tomas Jacobsen er nok ikke korrekte.

Fra 1666 fins den første fortegningen over «Suuls Mend» med sønner. Der nevnes bl.a.: «Jacob Thommes., 39 år. — Sønn: Thomas Jacobss., 1 år». Ved matrikuleringen av Sulgårdene i 1672 ble det bl.a. opplyst om en av de skyldsatte gårdpartene: «Jakob Tommesen Jamt har bebodd sin gård i 9 år. Han har intet skriftlig, men har gitt lensmann Åge Haug 3 riksdaler og et mårskinn, og siden en bukk årlig.»

Jakob Tomassen Jamt var altså fødd ca. 1627, tilnavnet viser at han var kommet fra Jämtland, og han bodde sannsynligvis på Østgården i Sul fra ca. 1663. Jämtland ble svensk ved freden i Brömsebro i 1645, men Jakob har i voksen alder gjort nordmann av seg på nytt, bare kort tid etter ufredsårene i 1657-1658. Det er vel ikke utenkelig at han har funnet seg en kone i Sul, og folkene i grensetraktene følte vel fellesskapet seg i mellom, uten hensyn til krigene som ble satt i gang over hodene på dem. Sønnen Tomas var 1 år i 1666, altså født ca. 1665.

Major Peter Schnitler reiste i årene 1742-1745 på norsk side av grensen mellom Sverige og Norge for å klarlegge grenselinjen mellom landene. Han samlet opplysninger ved å eksaminere lokal-kjente personer i grensetraktene. Tilsvarende arbeid ble utført på svensk side, og disse undersøkelsene var grunnlaget for fastsettelsen av den endelige grenselinjen mellom landene i 1751.

Om våren i 1742 kom major Schnitler fra Meråker til Verdalen. Han holdt først grenseeksaminasjon i Sul den 9. mai, Deretter bar det i veg over fjellet til Helgådalen, og den 12. mai ble retten satt på Julneset. Som lagrettemenn møtte Kristoffer Larssen Snekkemoen og Anders Olsen Kleppen. Som vitner ble framført Otte Lassen Brattås og «Tomes Jacobsen Helgaasen, Een gammel Døv-man, Som besværlig kunde høre». Om de to vitnene er det medtatt noen personalia, selvsagt oppgitt på direkte forespørsel. Om Tomes Helgåsen står det følgende:

«3die Viidne i Werdalen hvilcken Saasom hand var tung-høert, Saa Stoed hands Søn Arrendt hos ham og forclarede ham Rættens Spørsmaal. Dette Viidnes Nafn er Tomes Jacobsen Helgaasen, er Fødd på gaarden Suul i Werdalen, af bønder folck, er over 80 aar gammel, gift, har 6 børn, er boende Paa Helgaasen her i Helgaadalen.»

Her fremgår det klart at Tomas Helgåsen er fra Sul, og det er vel liten tvil om at dette er den samme som «Tomas Jacobss., 1 år» i 1666, sønn til Jacob Tomassen Jamt på Østgården i Sul. Etter dette skulle han ha vært 77 år i 1742, men det er typisk for aldersoppgavene på eldre folk i gamle dager at det lett ble noen år for mye. En skal vel heller ikke helt se bort fra at major Schnitler var interessert i å gjøre vitnene sine så gamle som mulig, for på den måten gi inntrykk av at vitneforklaringene om grensemærkene bygger på så gamle opplysninger som mulig. — Tomas Helgåsen var altså oppkalt etter farfaren sin, en Tomas et eller annet sted i Jämtland, kanskje født omkring år 1600.

Fra protokollen kan en trekke ut flere opplysninger om Tomas Jacobsen Helgås. Vitneforklaringen viser at han var den person i Helgådalen som hadde best kjennskap til fjellstrekningene og grensemærkene mot Sverige. Han beskriver

både beliggenheten og levemåten på gårdene på svensk side på en måte som tyder på personlig kjennskap til dem, gårder som Sundet, Gråsjön og Kolåsen i tillegg til selve Kallbygda. Han er ellers kjent i fjellet helt til Ogndalen og Gaundalen, i tillegg til fjellet sørover. Det tyder på at han har faret vidt omkring i fjellverdenen i grensetraktene, og vi kan lett tenke oss en mann som i yngre dager har skaffet seg mye av levemåten sin fra fjellet gjennom jakt og fiske. — Han forteller også om en gammel merkestein med skrift ca. 1/4 mils veg nordøst for Strådalsfossen. Denne opplyser han å ha sett i siste ufredstid, da han var på disse kantene samme med en general. Dette må ha vært i tida før Armfelts felttog i 1718, og historien viser at Tomas har vært brukt som kjentmann av militæret i en alder av over 50 år. Dette styrker antagelsene om at vi har å gjøre med en fjellkar litt utenom det vanlige.

Han fikk forøvrig føle på kroppen andre påkjenninger i krigens kjølvann enn det å være kjentmann. Soldatene til Armfelt plyndret gården for verdier til 17 riksdaler og 72 skilling, bl.a tok de tre kyr.

Kona Marit døde i 1739, 73 år gammel, født ca. 1666, og i Helgådals-Nytt antydes det at far hennes hette Arnt. Etter navna på barna kan en etter oppkallings-skikkene anta dette. Som en ren gjetning kan en også tenke seg hvem denne Arnt var: På noenlunde samme tid som Jakob Tomassen Jamt hadde kommet til Østgården i Sul, hadde Arnt Larssen overtatt en del av Sulstuen etter far sin i 1663. Faren er vel den «Laurs Suul» som nevnes i 1661 som en av «Suul Husmend under Iemtefield». Arne Sulstuen nevnes også i 1691. Det ville ikke vært noe unaturlig i at sønnen til Jakob i Østgården og datter til Arnt i nabogården slo seg sammen til et

par. — Men jeg vil understreke at dette er ren gjetning.

Marit og Tomas Helgåsen hadde bl.a. datteren Sunni. Hun er vel sikkert oppkalt etter ei av bestemødrene sine, mest trolig etter mor til Marit, slik at som en gjetning kan en anta at foreldrene til Marit Helgåsen hette Sunni og Arnt Larssen Sul.

Det er mange som kan føre slekta si tilbake til Tomas og Marit Helgåsen, men vi kan i vår tid vanskelig forestille oss slitet for det daglige brød som livet på en gård øverst i Helgådalen må ha vært i begynnelsen på 1700-tallet. Likevel gjør vi rett i å stanse opp og se tilbake på forfedrenes liv, og spesielt interessant blir det når det er mulig å finne opplysninger om dem utover kun navn og årstall.

Kilder:

1. Grunneksaminasjonsprotokollen 1742-1745, utdrag trykt i Verdal historielags årbok 1977.
2. Verdalsboka, bind V og bind VI b.
3. Jordebok for Stjør- og Verdal fogderi, - landkommisjonen 1661.

I Tosteigan. Sittende fra v.: Ingemar Skjelstad, Jan Hammer, Einar Høa, Ane Sjøli. 2. rekke fra v.: Ingvar Høa, Einar Røset, Bjarne Hammer, Alfild Høa, Agnes Bilstad. Bak fra v.: Olaf Tosteigan, Anders Tosteigan, Eline Bjørkhaug, Sofie Tosteigan Bendiksen, Emil Skjelstad.

Foto: Arne Bilstad.

En lang skitur

Av Bjarne Hammer

Søndag etter påske i 1938 ble endel Gaulstadbygger enige om å ta en tur på Hervola. Det var Emil Skjelstad, Ingvar Høa, Ingemar Skjelstad, Einar Rødset, Einar Høa, Arne Bilstad, Agnes Bilstad, Alfild Høa, Ane Sjøli, Jan Hammer og undertegnede.

Vi starta om morgonen fra Gaulstad og gikk over Mokkaavatnet til toppen av Hervola. Der tok vi en rast. Så ble vi enige om å gå ned til Tosteigan. Da vi ankom Tosteigan var Eline og Olaf heime sammen med datra Sofie. John var ikke heime. Eline satte på kaffekjelen og spanderte kaffe.

Så fikk vi høre at det var fest på Bjartråka, og da skulle vi selvsagt dit. Så bar det i veg med 8 av oss, Ingvar Høa, Emil Skjelstad og Ingemar Skjelstad gikk tilbake og varsla fra om at vi andre var reist på fest. Olaf Tosteigan og datra

vart med som vegvisere. Da vi kom til Skjækerfossen, fikk vi tak i et brød, smør, sukker og kaffe, og så bar det på fest. Det var korgfest, og vi kjøpte korga som to hadde ordnet til, den ene var datter av en Gaulstadbygg, Martin Lustad, jeg tror hun hette Margrethe, den andre husker jeg ikke.

Da vi kom til Bjartråka, hørte jeg ei som hvisket bak meg: «Dette er Bjarne Hammer». Jeg og Einar Rødset hadde nemlig kommet fra Vera året før og hadde vært innom Kleppen, og det var ei derfra som kjente meg igjen.

Vi danset til klokka 5 om morgonen, så spente vi på oss skiene og la på heimtur. Vi gikk om Tinsvollen og innover Skjækerdalen, om Fiskløsningen og heim til Gaulstad. Vi var heime klokka 11 på formiddagen.

Innbomming av tømmer

Av Thommas Kleppen

Det var vinteren 1938/39. Vi var ferdige med hogsten og skulle reise heim til Norge. Noen hadde allerede reist, så det var bare jeg, Gunnar Bakken og en svenske som hette Ed som var igjen i koia. En kveld kom skogvokteren med beskjed til oss om vi ville være att å legge bom over Viskis tjønna som var i forbindelse med Torrøn, så tømmeret ikke kom seg løs, for det lå bare løst på isen. Vi lovet det når Ed var med og var bas. Vi festa stokkene med kjetting, vi bora høl i stokkene til kjettingen.

Vi var tidlig ute om morgenen, for isen begynte å bli dårlig utpå dagen, for sola stekte nokså hardt. Vi arbeidet til klokka ti, så hadde vi opphold til klokken seks, da begynte det å fryse på litt så det bar ganske bra.

Det var en gang det holdt på å gå galt, det var nesten på slutten, isen var helt råtten selv om det var tidlig på morgenen. Det var ei stor åpen råk i vatnet, det lå noen store stokker oppe i lia ved sida av tjønna, vi brukte større stokker, for pimpelen som de kaller i Sverige, er bare ti fot, for mindre stokker ble for små til å feste kjettingen i.

Ved siden av tømmeret lå en bakkjelke, den lasta vi på og satte oss opp på lasset, men farten ble så stor at vi måtte kaste oss av. Jeg festet meg fast i en kvist og kom meg ikke løs før nær kanten av råka, og heldigvis, kanten holdt. Jeg ble så redd at jeg ålet meg over isen på magen. Jeg skalv lenge etterpå. Vi prøvde å få tak i kjelken, men vi måtte varsle dem måtte bruke båt for å hente kjelken når de begynte fløtinga.

Vi ble ferdig ca. en måned etter de andre dro. Vi tjente mange kroner etter de andre reiste heim. Men så fikk dem høre det også når vi kom hjem. Dem hadde så mye å gjøre heime sa dem, derfor hadde reist så fort.

Spelflåten på Veres- sjøen

Per Ward i Strådalen har laga ein tru kopi av ein spelflåte som vart brukt ved fløyting av tømmer over Veressjøen.

Namnet spelflåte kjem av at der var eit spel på flåten som mannskapet drog rundt som ei hestevandring. Wiren som gav framdrifta, vart fest i sjøbotnen med ein dregg eit godt stykke framanfor flåten. Den vart vunden inn på spelbommen etter kvart som bommen vart trekt rundt. Bommen

gjeikk under kjælenamnet Brura.

At det var ein tung jobb å dra fram ein tømmerbom på t.d. eitpar tusen stokkar skjønner vi når Per Ward fortel at det til vanleg var 8 mann som drog spelet.

Eitt av reiskapane på flåten var ei stor øks som ein mann måtte stå ferdig å kappe trekkwiren med i tilfelle flåten stod i fare for å bli trekt under. Det kunne skje når flåten var komen rett over dreggfestet og dreggen skulle trekast opp. Hadde så dreggen sett seg godt fast, wiren var stramma og det kom vind som pressa flåten fram, kunne han gå ned framme og opp bak. Og da var det om å gjere å vera snar med øksa.

Spelflåten var i bruk så lenge det vart lussa tømmer over Veressjøen. Nå går tømmeret derifrå også med lastebil. Og fløyting og spelflåte har blitt kulturhistorie.

Arnfinn Berstad

SMÅSTUBBER

Av Reidar Prestmo

«Det er rokken som spinner i stuen, spinner drømmer om fortidens gang»

Handteinen var enerådende for spinning fram til ca. år 1500—1600, da den vanlige spinne-rokken kom i bruk.

Men handteinen har nok vært i bruk helt opp til vårt århundre. Den var enkel og lett å ta med seg. Vart brukt under gjeting, på setra og av samene.

Passentre.

Det var Jenny Helberg på Tømmeråsen som først nevnte passentreet for meg. Siden har det vist seg at flere av den eldre garde har kjennskap til dette redskapet.

Gustava Vollen forteller at mor hennes, Gustava Væren, hadde kalt den «passaren».

Navnet passentre har en viss likhet med passaren som brukes ved oppmåling av areal i jordbruket.

Dette er vel ikke rart når en hører hva det ble brukt til. Det ble brukt til oppmåling av garn før

vev-oppsetting (renningsgarn).

Det finnes i dag eksempler på passentre i fra Jämtland.

«Lårspinning»:

Utdrag i fra Åsta Skei's arbeidsbok, med bakgrunn i danske kilder: «At dei trekte ut ulla med hendene, og satte på sno ved å rulle mellom handflatene eller mot låret.

Dette skal være den aller eldste spinne-måten før handteinen.»

★ ★

Helgådals-Nytt er interessert i meldinger fra leserne om bruken av Stannarrokk, handtein og passentre. Om eventuelle lokale navn. Om folk som måtte ha brukt disse redskapene.

Opplysninger kan gis til vår sekretær Brit Ness, tlf. 076-70 415.

«Rokkmann».

«Stannarrokk.»
(Tjukk n i uttalen).

Gustava Vollen forteller at hun i årene 1918—1920 tjente hos familien Moen på Holmen.

En dag kom Maria Moen ned i kjøkkenet i fra kvisten med en raring av en rokk som hun kalte «stannarrokk». Ung som jeg var den gangen, hadde jeg ikke større interesse av gamle ting. Jeg vet bare at rokken ble båret opp på kvisten igjen.

Dette skulle være en rokk-type som hadde vært i bruk for år tilbake.

**Handtein/Langrokk?/
på jämtska Sländan med hjul.**

En slik finnes hos Beathe Haldorsen i Vera. Her har vi med et meget gammelt spinne-redskap å gjøre.

Handteinen skal ha vært i bruk lenge før vår tidsregning og i forskjellige varianter.

Passentre.
Foto:
Rektor
T. Allengård.

«Å mess huva»

Uttrykket kan en vel høre av og til i dag og, men skikken har gått ut av bruk.

Skikken var slik at kom en til en familie som nyss hadde fått en liten, skulle ha en gave med til den nyfødte, ellers risikerte en å misse lua.

Denne historia er i frå 1915. forteller Gustava Vollan. På denne tid arbeidet min søster Maren (Gjefsjo) hos farbror Iver på Tronsmoen. Iver drev på denne tid både Tronsmoen og Sveet i Vera, inntil hans eldste sønn giftet seg og overtok Tronsmoen.

Da flyttet Iver med familie og alt sitt til Sveet.

Om høsten i 1915 fann Iver på at han skulle flytte over endel av husdyrene fra Tronsmoen til Sveet, ungdyr og vårbærkyr. Maren ble spurt om hun kunne tenke seg å være på Sveet og passe dyra. Det gikk Maren med på.

Da slapp Iver å hefte bort skogsarbeide med å kjøre høyet og myrslåtten over sjøen til Tronsmoen, de korte dagene før og etter jul. Høyhellene var oppfylt av heimeforet fra høsten av, så myrslåtten måtte kjøres heim litt om senn for plassens skyld.

En gang i blant kom Ingvald og en Oslo-gutt ved navnet Schreiner som var på Tronsmoen denne vin-

teren for å få seg litt skogbrukspraksis, med mat til «budeia». Dette var en kvikk trio, og guttene hadde nok spilt Maren en del «puss» da hun var på Tronsmoen.

Sjølanderfamilien losjerte på Sveet denne vinteren. De hadde sine rom, et dørkammer og stua. Maren hadde sitt rom på andre enden av gangen. Gjennom utedøra, som var noe utett, drev det nu og da snø inn. Det var over denne gangen barfotfarene til Hilda ble synlig når hun sprang over til Maren. Maren bare assisterte Hilda når hun fødte sin lille gutt denne vinteren.

En dag såg Maren at det var to karer på veg i mot Sveet. Det var Ingvald og Oslogutten. Da kom hun på at hun skulle takke dem for sist.

Da guttene vel var inne, sa Maren at Sjølander var hjemme og gjerne ville snakke med de, dermed strauk guttene inn til Hilda. Der inne satt Helga med den nyfødte. På spørsmål om hvor Sjølander var, kunne Hilda fortelle dem at han som vanlig var på skogsarbeide på svensk side.

Ingvald forstod straks at nu hadde de gått i ei felle. Besøket inne hos Sjølander ble heller kortvarig. I mellomtiden hadde Maren vært ute og gravet ned hvene i snøen.

Maren ble truet med både et og annet hvis hun ikke fortalte hvor luene var. De må da ikke ta meg for dette sa hun og lo. De veit da vel at luene kommer bort, når de ikke er «igjenløyst». Til slutt tok Schreiner og skyvde henne under ei seng som stod der, og lovt Maren at der skulle hun få ligge til hun leitte opp hvene. Det var golvkaldt under senga ja, sa Maren til meg senere, men jeg bestemte meg for å holde ut om det så vart til morgenen. Alt dette foregikk under munterhet.

Men det var ikke 8 timers dag i tømmer skogen heller den gang, så guttene måtte jo heim, — og da slapp «fangen» fri.

Det er fortalt at Henrikka fikk seg en god latter da hun såg disse to unguttene kom hvalaus tilbake i frå Sveet, og over at Maren fikk foreta seg så artig gjengjeldelse for de mange «prett» hun hadde vært utsatt for i fra de to karene på Tronsmoen.

Iver flyttet husdyrene tilbake fra Sveet til Tronsmoen en grytidlig mai morgen, mens skaren låg hard ved siden av vintervegen over Veres-sjøen.

Maren var med på å flytte husdyrene begge veier. Om våren sluttet hun i tjenesten hos Henrikka og Iver og reiste heim til Nord-Vera.

Dette var Gustavs første dag i skogen på nyåret. Søstra hans, Oline, (senere gift med Jørgen Sjømæling) ymta frampå, at han måtte vel følge god og gammel skikk.

Gustav forstod nok hva søstra meinte, men sa ingen ting.

Jeg fikk utrettet ærendet mitt og gjekk mot døra, da Gustav sa: «Bi litt». Han leitte da fram ei fin treause av bjørk for å røre i melke-mat, grøt eller suppe.

Slik vart jeg skogkjerringa til Gustav O. Væren i en alder av 11-12 år. Jeg tror nok Gustav syntes at jeg var litt ung til å bli skogkjerringa hans, sa Gustava. Dette var i årene rundt 1910-12.

hadde vært i skogen. Gaven kunne være ause, kopp e.l.

Sjøl var jeg skogkjerring en gang. Det gikk slik til. Far vart tobakkslaus og sendte meg til Ole Haldorsen for å låne tobakk til han. Du veit det var ikke i en snarvending å komme seg til handelsmann vinters tid i fra Vera den gangen.

Sønnen Gustav «Olsa» Væren kom fra skogen da jeg satt der.

Skogkjerring — gammel skikk i frå Vera og andre steder

Kalarmann og rokkmann har vel de fleste hørt snakk om, men skikken med skogkjerring hadde jeg aldri hørt snakk om. Det var Gustava Vollan som fortalte om den.

Første dagen på nyåret karene hadde vært i skogen, og det da i løpet av kvelden kom et kvinnfolk fra en annen gård innom, så vart ho skogkjerringa til vedkomende. Vedkomende dame skulle da ha en gjenstand av tre av karen som

«Bollestek»

Det er Gustava Vollan som forteller denne historia.

Hanna Væren, Ullvilla, kona til Andreas Væren fortalte meg om den gamle matretten engang jeg var inne hos henne i Ullvilla, og vi kom i snakk om gamle dager.

Hun fortalte det slik: «Andreas hadde kjøpt noen kjeunger, lamunger og en voksen vær av samene. Dette skulle slaktes hos dem, og jeg skulle være med og ta vare på slaktet.

Vi gikk ut i frå Sveet tidlig en høstmorgen, her var Iver, bror av Andreas leilending den gongen. Et par guttonger på 9-10 år ville være med... de tok sine pilbørser med.

Jeg og ungene skulle holde oss inne mens avlvingen av dyra skjedde. Gamlegubben som låg da vi kom inn, kom seg opp. Han hadde lege i ei kofte. Han begynte å friske opp varmen i ovnen, og satte på stekepannen. Idet han bøyde seg, kom blanke baken til syne, til stor moro for guttungene som gav seg til å sikte med pilbørsene sine på denne blinken — så kom det en pil og traff gubben, om det var vådeskudd eller ei, vet jeg ikke. Han skrek til og kom og skulle valse opp med guttungene, men de var mere enn snar til å komme seg ut og vekk i fra området.

Gubben gikk så ut etter den flådde værpungen. Det var denne han skulle ha opp i panna og som skulle bli «bollesteik».

Åt han virkelig dette da, sa jeg til Hanna. Å ja da... I gamle dager ble dette nyttet av den vanlige bonde-befolkningen og. Alt av slaktet skulle utnyttes.

Hanna Væren drev i mange år som høytids-kokke. Hun sto i som kokke i bryllupet til Oline og Jørgen Sjømæling i 1914, som varte i 3 dager. Jeg (Gustava) var der og gjette under bryllupet.

Hanna, som var født i 1853, tok noen år senere til å «trappe ned» som kokke.

Nålband-binding

Denne eldgamle «strikkemetode», om en kan kalle det det, har vært i bruk over store deler av verden, og var også vanlig her i Verdal over heile bygda til ut i 1800-åra. I dag finnes det vel noen få her som kan denne «teknikken». Etter det vi vet, er de fleste av disse innflyttere i fra andre bygder der denne tradisjonen har holdt seg lengre. I lag med søstra, Haldis, var jeg på besøk hos Kari Dillan på Ørmelen nu en kveld. Der fikk jeg en kopi av ei arbeidsbok nedskrevet av Åsta Skei fra Skogn, som i forordet skriver:

«Denne arbeidsboka er tenkt som minne om:

Min mor (Anna Skei [f. Schiefloe], min faster Ingeborg Håve [Skei] og mors venninne, Bergljot Nordnes [f. Dillan, Vuku i Verdal]).

Det blir alt for langt å ta med alt Åsta Skei har samlet og skrevet ned, men jeg får trekke ut litt av det som berører Verdal. Åsta starter sine nedtegnelser slik:

«Mor ville så gjerne at vi skulle lære denne gamle arbeidsmåten som vart kalla nålbandbinding. Mor hadde lært nålbandbinding av sin mormor på Rygg i Sparbu i 1880-90 åra, men hun hadde helt glemt arbeidsmåten. Så kom denne «trioen» (som er nevnt ovenfor) i prat om gamle arbeidsmåter, og så viste det seg at Bergljot Nordnes var den som kunne lære i frå seg nålbandbinding o.s.v. — Først i 1965-66 tok mor opp tanken, at no var det på tide at vi satte ord over i handling, og dermed starta «nålband-dåggån», der 3-4 generasjoner var med i Vuku i Verdal i 1965 hos Bergljot Nordnes.

Året etter samlas vi heime på Hotran i Skogn. På desse nålbanddagane våre kom minner fram frå den tida Nordnesfolket var på Skjerves-skola, og praten gikk livlig om arbeidsmåter, bygdeskole, gårdshistorie, møter og festtradisjoner m.m.

Åsta skriver videre: Skal prøve å få med litt av dagboknotatene mine: På side 4 skriver mellom anna Åsta dette: Bergljot Nordnes fann ein gammel utslitt vott med ein litt uvant (sjelden) teknikk oppi Vuku.»

Dette stemmer ikke helt med tradisjonen som går om dette her i bygda, kanskje er det noe som er litt uklart. Her i bygda går det nemlig ei fortelling om at Nordnes, som var lærer i Vera i årene 1903-1910, en gang kom heim med en påbegynt vott med nåla i. Ut i fra denne votten lærte Bergljot seg teknikken med nålbandbinding. Det fortelles og at Bergljot var litt av en ekspert på handarbeide, og gikk heller ikke av vegen for treskjæring.

Den påbegynte votten som Nordnes hadde med seg heim i fra Vera skal nok ha kommet fra Sisselvolden, der særlig Marie Sisselvold drev mye med slikt arbeide, men ellers var det flere i Vera som kunne denne teknikken til ut i dette århundret.

Mellom mangt anna nevner Åsta i fra treffet hos Nordnes, Bergljots store fine myrte som skal ha vært med og skaffa pynt til mang ei brur i Vuku. Laura Elnes, Nordnes-familiens gode fe i gjennom mange år, nevnes og (f. på plassen Lillemarka i Elnes i 1890). Av ting som vi vet vart laga av nålband-binding er: votter, ragger, tålladder, gensere, sjal (keep), vesker, lampeskjermer, silfilter, luer m.m.

Som en kuriositet kan nevnes at vår sekretær fikk ei nålbandlue til dokka si av Bergljot Nordnes.

Helgådals-Nytt ønsker flere opplysninger i fra sine lesere om dette emnet. Hva som finnes av gamle ting laget av nålband her i bygda. om kvinner som som var kjent for slikt arbeide.

Åsta Skei nevner silfilter laget av kutagl sammenbundet som nålbandbinding. Er det noen som har tradisjonsstoff om hva som vart brukt til silfilter her først på 1800-tallet og utover til 1850-60 åra? Får vi inn opplysninger, så skal vi komme tilbake til dette i neste nr. av bladet.

Til slutt en takk til Åsta Skei og Kari Dillan som meget velvillig svarte på mine spørsmål og stilte skriftlige nedtegnelser til min disposisjon. Åsta Skei er utdannet håndarbeidslærerinne, 83 år, og bor i eget hus ved Hottran i Skogn.

Peder Brønstad

var født 1876 på Sandnes i Snåsa. Som 15-åring begynte han i skredderlæra, som 18-åring på lærerskolen. Sin første lærerjobb her i bygda hadde han i Sjøbygda, og han har fortalt at han var på midnattsmesse i Stiklestad kirke da århundret gikk inn. Han ekserserte på Rinnleiret og var med på slokkingen av skogbrannen i Sjelheia sommeren 1901. Dette var kanskje hans første tur opp i dalen. Han ble så ansatt som lærer i Ulvillan høsten 1901, hvor han ble til han gikk av for aldersgrensen.

Julen 1902 ble han gift med Beret Marta Flyum, og de bodde i Prestenget til skolen ble bygd i 1908. Beret Marta var svak i helsa og døde i 1915. Brønstad ble så gift med Anna Holmli i september 1916. Ottar og Ola er barn av første ekteskap, Marta, Johan, Jens og Ivar av andre ekteskap. Peder Brønstad døde i 1957.

Brønstad var en evnerik mann med mange interesser. Han var en av initiativtagerne til stiftelsen av ungdomslaget Godt Haab i 1907, han stiftet avholdslag og sangkor og tok på andre måter aktivt del i mange av lokalsamfunnets aktiviteter. Utdannet skredder var han som nevnt, han drev også andre håndverk som maling og muring. Det fortelles at han murte opp gruva på Vangstadvollen, og malte husene hos Lerhagen og i Oppstu, Holmli. Han drev visst også Steingrunnan ei tid, han har fortalt at han hadde med seg den 2½ år gamle sønnen Ottar der da raset i Haugan gikk i 1906.

Hans aller største interesse var likevel lokalhistorien, og da i første rekke arkeologien. Han hadde kontakt med mange fagfolk på området, og det fortelles at Brønstad satte seg grundig i respekt blant fagfolkene med sin evne til å

se spor etter gammel menneskelig virksomhet ute i naturen.

Folk med historiske interesser vil sjelden isolere seg i et enkelt felt. Slik også med Brønstad. Vi vet at han studerte mye eldre norrøn litteratur, både norsk og islandsk, og det hendte han låg og leste astronomi til langt på natt, og da kunne han være grinete i skolestua dagen etter. Brønstad hadde stor interesse for hva eldre folk hadde å fortelle om slekter, av gamle sagn og historier. Alt dette noterte han omhyggelig ned med opplysning om kilde, datert og med skisser.

En del av disse notater har vi fått lånt til kopiering av Jens Brønstad, og vi vil i årene som kommer ha med en spalte på 2-3 sider med avskrifter av Peder Brønstads notater. Vi tør trygt påstå at dette er lokalhistorisk stoff av meget høy kvalitet.

JO

Ein sogemann og ei gamal klokka, 70 års helsing

Eg møtte ein dag ein sogemann, ein av dei gode gamle, ein som har gøymt på minnene frå fedrene og som all sin dag har vore ein nasjonal mann i den beste tydnad. Han fortalde meg so mangt frå gamle tider, um han Stor-Pål, folldalingen som kom på ski over alle fjell og ned til Helmoen i Verdal, og som hadde ei byrsa og ei veldig skinnbyrda på ryggen. Han hadde rømd frå kjerringtrollen, segjer segna, fortalde vidare um ho Bjønn-Beret frå Kvikne, ho som kom til Gaulstad-verket i Ogndalen, vart gift og buande uppi dalen her all sin dag, um ho Marit, sætertausa frå Midt-Grunnan, ho som var på Øyster-Juldalsvollen i 1806 då

Garnes-mordarane for um sæteren, denne setertausa som var so svær, at ho vog 7 våg. Det er berre nokre få av sogone hans eg her har nemnt, han visste mange fleire, um uår og svolt og den harde kampen for tilvere i gamal tid. Fare har han ogso både i Noreg og Sverige, høyrte, sett og gøymt. Mest har han gøymt på minnene frå fedrene sine, mest frå faren Gunnbjørn Johanneson Helmo f.p. Helmo 1823 d. 1919 og g.m. Ingeborg Arntsdr. Bjørstad f.p. Bjørstad 1820 d. 1896. Men han har ikkje berre gøymt på dei gamle sogone. Han har ogso gøymt på gamle ting. Han fortel meg soleis, at han har den eldste veggklokka i Verdal.

Um ho er absolut den eldste, kann kanskje vera vanskeleg å stadfesta, men gamal er ho likevel. Han har klokka som arv etter faren Gunnbjørn Johannessen. Han hadde ho også som arv etter sin far, Johannes Person Bjørstad. Denne Johannes kom og vart busitjande på Helmo-moen, som i den tid vanleg vart kalle Pål-moen etter veidningsmannen, den fyrnemde Pål folldaling. Johannes hadde fått tak i klokka på garden Haugen ved Elnes, Vuku. Kona der, Ingeborg var frå Midt-Hellan og g.m. ein Matias Haugen. Ho hadde fått klokka som heimanfylgje og sagt at det skulde vera den fyrste klokka som kom til Verdal. Klokka skal vera gjort i London og har havt eit årstall, men det er burtrusta. Eigarmannen segjer, at det har stått 16 hundrad og noko meire.

Um klokka ikkje er den eldste i Verdal — ho kann godt vera det — so er ho likevel so gamal no, at alle som har sans for å ta vare på gamle kulturminner, må vera glad og takksame over, at denne gamle klokka er teke vare på, soleis som skjedd, frå ætt til ætt. Vi segjer derfor eit æra vere til alle som vil vera med å verna um fedrearv. Med dette ynskjer eg 70-åringen Annæus Helmo, tillukka med dagen den 7. juni.

Stor-Pål

var folldaling og kom over fjella på ski ned til Hellmoen med børsa og ei stor byrda med skinn, bl.a. gaupe-skin. Han fekk lov til å slå seg ned som veidningsmann på Hellmo-moen, og vart soleis den første som bygde og budde der. Der kvilde ein viss mystik over heile karen. Ingen visste kor han kom ifrå eller kvifor han kom. Det var vel heller ikkje fritt for at folk trudde han kunde litt meir enn andre folk, at han kunde både det eine og anna. Seinare kom det for ein dag, at han hadde vore gift og haft reint eit troll til kjerring, ja, so slem, at han såg seg inga råd for å vera heime. So tok han skiene og børsa og matsekken og for over alle fjell frå Folldalen og til Øvre Verdal og vart verande der på Hellmo-moen til sin døyande dag.

Fortalt av Annæus Helmo, Vuku 21.5.34.

Nokre gamle brudlaups-skikkar

Når det i gamle dagar skulde vera storbrudlaup, byrja dei torsdagen — derav namnet torsdagsbrudlaup. — Igrunen byrja dei onsdagskvelden, då kom sendingstausane med store korgar med mat frå dei innbodne, ei taus frå kvar huslyd, og det var då um kvelden mat og drykk og spel og dans. Tredje brudlaupsdagen — laurdagen — skulde det vera svarthuvskjenk, og det gjekk for seg etter ein viss seremoni som var soleis: Brura gjekk vekk frå gjestene, tok av seg brurstasen og klædde seg i den då brukelege kjer-ringbunaden, vanleg ein brun stoffkjole. På hovudet hadde ho svarthuva og strimelta og hokoband. Hokobanda var lange og breide, upptil tre fengerbredder breide silkeband, brune eller svarte med blomor. Det var feste til huvebanda oppunder haka og hekk midt ned på brystet til den som bar dei.

Strimeltane var kvite og gjekk i ein krans på framkanten av svarthuva. Desse strimeltane var ihopskruva så dei likna ein prestekrage, men var berre so ein tomme breid. Når no brura kom kledd som kona, delte kvinnekloken seg, konone gjekk over på ei sida i stova og gjentone på den andre. Framfor gjentesida vart det set ein krakk, brura gjekk so dit og steig upp på krakken, gjentone tok so både krakken og brura, som stude seg på akslene til gjentone, og bar over til kjerringsida. Dette kalla dei: «Å opphøgja brura.» Det var vanleg at både brura og kjerringane og gjentone tok dette so alvorleg at dei måtte turka tårone. Etterpå at dette var gjort kom «svarthuvskjenken». Den nye kona skjenka vin og bad kvinnone burt til bordet og sa: «værsogod» til først konone og so gjentone. No fyrst var ho retteleg kona.

«Litl-martnan»

Oppe i Ulvilla hadde dei i gamle dagar skikken å halda «Litl-martna» Det vart vika etter marsmarknaden dette gjekk for seg. Det var borna som heldt litl-martna, men alltid i samråd med foreldra og etter deira vilje og råd. Det gjekk for seg på den måten at borna frå kvar heim fekk allslags god mat, kaffe og sukker, og dette la dei i eit skrin, martnasskrinet, sette så skrinet på ein kjelke, kledde seg so i den beste puss, tok så kjelkane og drog i flokk og fylgje ut på bygda. Ruta var nok lagt heime av foreldra, og det var til fatigfolk dei skulde fara, folk som hadde lite mat. Når då fylgjet kom fram til ein av heimane, dei skulde vitja, gjekk ein av fylgjet inn, kanskje helst den største eller eldste og spurde, um dei kunde få koma inn å kvila. Det fekk dei sjølv sagt. Så tok dei med seg skrina sine og opna dei og tok opp av alt det gode dei hadde med seg og spanderte på folket i huset på same tid som dei også forsynte seg sjølve. Når dei var ferdige, kunne dei også leggja att mat til folket i huset, og for så vidare til neste stasjonen også det same um igjen. Folk som fekk litl-martnasfolk på vitjing var glade, det var reine gjestebod kan ein skyna, for folk kappast um å senda det beste med barna sine, når de skulde i marknadsferd.

Johs. Johnsen Holmli-øystre fortalde dette til Peder Brønstad 24de august 1931. Han hugsar ikkje at han var med, men jamaldringane hans dei var med. Skikken var gamal, segjer han, og heldt seg heilt til omkring 1880-åra. Han visste ikkje um at dei brukte denne skikken andre stader i bygda. Johs. Holmi er født 1857.

Nyttårsoffer til elva

Gamall-Johan Fergerberg var kyrkjetenar, ringar og gravar ved Vuku kyrkja. Han var mange måtar ein original. Kvar nyttårsdag ofra han eit liv til elva, oftast ei katta. Dette gjorde han for, at han ikkje skulde drukna i elva det året, men det galdt berre dette året. Ved neste nyttår måtte han ofra på nytt.

Sak fra Helgådalen for amtstinget året 1902

Av Svein Haugan

Blant de 67 saker og 195 dokumenter som Nordre Trondhjems amtsting behandlet under sin samling på Namsos fra 4. til 13. juni 1902, finnes også en sak fra Helgådals-Nytt's nedfallsdistrikt. Saken gjelder søknad — eller «Andragende» som det heter — om nedsettelse av amtsskatten på grunn av skadene som Hærfossens gjennombrudd i 1893 stadig forårsaket.

Våren 1898 ble det holdt en midlertidig skjønnsforretning, men noen endelig fastsettelse av skadene — offentlig affældingsforretning — kunne enda ikke skje, da elva stadig tok med seg mere jord.

Så over til dokument nr. 46-1902:

Til Verdalens herredstyre!

Undertegnede andrager herved det ærede herredstyre om bistand med at indgaa til amtstinget med anmodning om nedsettelse af matrikkel-skatten for aaret 1902 i lighet med den midlertidige skjønnsforretning som blev afholdt vaaren 1898.

Grunden hvorfor vi endnu ikke har foretaget offentlig affældingsforretning er den, at det til enhver tid raser ud mere og mere af vore jorder forårsaget ved elvens gjennombrudd ved Hærfossen. Det viser sig saaledes at være for tidlig at afholde den nevnte forretning endnu.

Haabende at det ærede herredstyre anbefaler dette vort andragende paa det bedste.

Overmo den 15. februar 1902
John Overmo, Ole G. Røe, John E. Røe, S. Bjørstad, Arnt Overholmen, Peder Overholmen, E. Overholmen, Petter Volden, Anders O. Telsnæs, Peder Hansen Moan, J.M. Storvuku, S. Bynen, Ole E. Kulsli, Beret Martha Kulstad, Johannes J. Holmli, østre, Lars Haugå.

Saken ble anbefalt av formannskapet og oversendt lensmann Wessel, som bekreftet forholdet » . . . At forholdet ikke har forbedret sig, snarere det modsatte . . . » Saken går videre til fogd Chr. Lund som også gir sin anbefaling overfor amtmann H. B. Guldahl. Amtmannen anbefaler andragendet vedtatt, og amtstinget vedtok innstilling enstemmig og uten debatt. Beløpet var mrk. 46.06.

Lignende søknader er sendt alle år fra 1893 og fram til 1907, da ny skyld ble fastsatt for de fleste bruk. Søknaden fra 1905 har disse underskrifter:

Overmo den 6te mars 1905.

ÆRBØDIGST

John Overmo, Arnt Overholmen, John E. Røe, Erik Overholmen, Ole G. Røe, Peder K. Overholmen. Beret Martha Kulstad for Stengrunden, Anders O. Telsnesset, Peder Hansen Moan, Petter Volden, Sivert Bynen, Sefanias Bjørstad, Ole E. Kulsli, Sirianna Haugan, Johannes J. Holmli, Ole J. Storvuku.

Legg merke til forskjell i skrivemåte av navna i 1902 og 1905. Det er også verd å merke seg at det i 05 var to kvinner med som underskrivere. Beret Martha Kulstad var enke og satt i uskiftet bo. Sirianna Haugan var også enke — etter Lars Iversen Haugan — og drev gården Haugan et par år. Hun omkom i et jordskred ved Haugan 19. september 1906. (Lars Haugå i 1902 er sikkert feiltrykk for Lars Haugan som døde i 1904).

Det ser ut som det er John Olsen Overmo (1843-1916) som har vært foregangsmann og primus motor i denne skattesaken. Begge møter vi her har oversikt over et holdt på Overmoen. De offentlige instanser bruker også hele tiden formen «andragende fra John Overmo med flere».

Kjentfolk med «røtter» som går til Verdal

Harriet Andreassen født 1925. Kjent som sosialminister i regjeringa til Trygve Bratteli.

Har røtter tilbake til Skjækerdals-ætta. Johannes Simonsen født 1828 på plassen Marka under Elnes var hennes oldefar.

Tippoldeforeldrene var: Simon Larsen Elnesvald f. 1803. Gift i 1828 med Barbro Jonsdatter Julnes født i 1800. De flyttet i 1856 til Botnan ved Namsos med 5 barn, i fra plassen Sundbyenget like øst for Telsneset.

Både Telsneset og Sundbyenget er bortgravet av Helgåa.

Johan J. Jakobsen i fra Spillum. Kjent senterpartipolitiker, har røtter til m.a. Flyan-ætta.

Ingeborg Ulriksdatter født i 1754. Blir som enke gift i 1795 med Jonas Jonassen Reppe. Deres sønne-søn Johan Peter Jakobsen født i 1827 på Leklemsvald reiste i 1861 fra Verdald til Jøa.

Denne karen er J.J.J.s oldefar.

Kjersti Holmen, skuespillerinne som vart særlig godt kjent i gjennom filmen «Rød snø».

Hennes oldefar, Hans Bertrand Holmen vart født på Verdalsøra i 1863. Han er i 1875 gjeter på gården Halseth i Vuku. Som konfirmant er han på gården Lundskin. Ser ut til og ha hatt meget gode evner. Forlater Verdald i 1886, 23 år gammel, ugift, emissær og reiser til Hitra. Han kaller seg da Holmen. Trolig har han tjent på en av Holmengårdene i Vuku.

Jakob Heggli som bodde i Bjørge ser ut til og være hans halvbror.

R.P.

Gamle bilder fra bygda

Foran fra v.: Helmer Rydning, Magne Storlunet, J. Kulsli, Ola Tronsmo, Sigurd Væren. Bak fra v.: Borghild Storlunet, Beda Tronsmo, Ingeborg Olsen, Margrete Rydning, Othilda Ward, Mathilde Storlunet, Ingeborg Væren.

Foran fra v.: Teodor Nesseemo, Anton Ottermo. Bak fra v.: Martin Kleppen, Ole Skjækermo, Edvard Ottermo.

Katrine Røsten.

Småskulen i Volden 1925-26

Første og andre klasse

Lærarinna Mathilde Berg med elavane sine som no er pensjonistar. Første rekka: Jenny Nessemo Lunde, Ruth Hepsø, Tora Kolstad Kluken, Magnhild Nonset Holmen, Borghild Elnes Kolstad, Reidun Røsten Nessemo, Aslaug Langdal Ørtugen, Edel Trøbakkk Letnes. Andre rekka: Olaf Haugset, Peder Ørtugen, Magne Green, Alfred Bengtsen, Magne Selnes, Tora Ørtugen Torshaug, Jorun Kolstad. Tredje rekka: Magner Haugan, Konrad Elnes, Alf Elnes, Severin Bjørstad, og Ingolf Trøbakkk.

Johs. og Ingvald Tronsmo.

Ca. 1920.

Foran fra v.: Martin Mæhlen, Olai Langdal, Oscar Nordal. Bak fra v.: Rudolf Langdal, Olaf Lillegård.

Mine opplevelser i Verdalsfjellene

Av Eilif Hagen

Gjennom 15 år har jeg trasket og blitt kjent i Verdalsfjellene som har bydd på mange hyggelige og spennende opplevelser.

En ting som alltid har slått meg når jeg har gått i disse herlige trakter, er at man er alene om disse opplevelser som denne naturen gir deg. For meg er denne stillheten og roen en fin avkobling som gir meg styrke.

Mine turer har vært i forskjellige trakter som Bynavola, Serianavola, Rundvola, Harbakkfjellet, Tørrgranvola, Juldalen og Fiskeløsningen hvor det er meget vakkert, og som gir deg fantastiske naturopplevelser både sommer og vinter.

Da mitt utgangspunkt er Sørmø, har jeg gått mye i Hyllfjellet, Heggvola, Snusvola og Fagerlifjellet. En tur jeg alltid vil huske er en fisketur til Fagerlivannet sammen med min nevø Roy, som den gang var 15 år.

Det var en fin tur innover fjellet i sommervarmen, men masse mygg og klegg likte oss godt. Vi fisket og hadde det fint på alle måter. Da det var lenge lyst og fint vær, startet vi hjemturen sent på kveld. Litt dårlig kjent var jeg den gang, og det resulterte i at vi kom litt skjevt avsted når vi skulle ta fatt på nedstigningen til Melen. Det bar utfor bakke og brattere og brattere ble det, og til slutt var vi kommet langt ned mot stupet på Melaberget, vi ble hengende i armene med avgrunnen under oss. Det var store problemer å komme seg opp igjen, men etter mye slit kom vi endelig opp og kom frem til Sørmø kl. 06.00 om morgenen.

Det har vært mange episoder som jeg husker godt, og da særlig fra mine mange jakturer. Det var det året (1975) det regnet så, og hele fjellet fløt av vann. Jeg skulle jakte i Storbekkdalen sammen med min venn Eirik, vi skulle lig-

ge i telt og hygge oss på beste måte. Starten på turen var fin med varmt og fint vær, og alt så lovende ut. Vi fikk laget istand en fin telt-plass ved et lite tjern. Om kvelden la vi opp slagplan for første jakt-dag, tok noe å varme oss på før vi sovnet i soveposen. Da vi våknet opp ble vi møtt av et ufyselig vær med tåke, regn og sludd. Men ut bar det allikevel selv om det ble vanskelig både for hund og jeger. Neste dag var det samme været, og Eirik reiste til Trondheim mens jeg ble igjen i teltet. Været var så jævlig at det var nesten ikke til å holde ut, og etterhvert ble det vanskelig å holde varmen. Jeg måtte friste teltlivet i to dager, og passet på at ikke teltet ble blåst avsted i uværet.

Jeg lå i soveposen i hele 19 timer sammen med min hund Tussa som hjalp til å holde meg varm, men innimellom måtte vi ut for å gjøre det vi alltid må. Nå ventet jeg bare

Ved kaffebålet i ruskværet.

på at Eirik skulle komme tilbake fra Trondheim. Han hadde lovet meg en dram Genever, dette gav meg nytt håp om å overleve i fjellet. Endelig kommer Eirik tilbake, han pakker ut det jeg ventet på skulle gi meg ny gnist og livsstyrke. Men akk det gikk galt, tenk flasken glapp ut av hendene på Erik, og dermed ble det ingen oppkvikning på denne ellers sure tilværelse. Det blåste og regnet og vi fant ut at vi måtte prøve å komme oss over Fagerlifjellet. Det var begynt å bli mørkt, og ved hjelp av et dårlig lys fra lommelykten kom vi oss frem, og det hele endte bra også denne gang. Det var mye slit på denne turen som man senere glemmer, og bare husker turen som en hyggelig opplevelse.

En jakttur sent på høsten i Lakadalen sammen med mine gode venner Birger Stene og Arne Kolstad, vil jeg også huske. Det var en oktoberdag vi gikk innover fra Storlunet i snøslaps, det var derfor veldig tungt å gå. Etter en stund kom vi frem til Tverråa hvor det er et brospenn som vi skal gå over. Det var første gang min hund Tussa og jeg var der og jeg måtte se hvordan Birger og Arne med sine hunder gikk over. Arne med sin Palle var vant til denne turen og kom greit over. Birger med sin Tex kommer også greit over, men Tex tok sjøveien. Nå var det min tur, og jeg tar Tussa i halsbåndet og begynner å gå på de glatte bordene som ligger spredt på noen runde stokker. Tussa likte seg svært dårlig, og da vi var kommet midtveis, suter hun seg ut av halsbåndet og farer uti elvestryket. Tussa blir borte en god stund, og jeg regnet med at jeg aldri ville se henne mer, men Birger var som alltid like rolig og sier det går nok bra, og ganske riktig kommer Tussa opp igjen langt nede i elva og svømmer til land. Dette var en spennende og kald opplevelse for oss alle. Alle var glade for at det hele gikk bra, og etter en rast bar det videre avsted, og vi kom fram til hytta ved Einar-tjern i skumringen. Nå var det tid for en hyggekveld etter en lang dag.

Neste dag var det nye opplevelser. På hjemturen kom vi over merker hvor selve bamsefar hadde vært på ferde, han hadde gått løs på en stor furu og fått sin avre-

Tussa ved Tverråa.

Gangbrua over Tverråa ved Kroken.

aksjon på denne måten. Jo i Verdalsfjellene kan man oppleve villmarkslivet på nært hold om man ønsker.

Når du legger ut på turer i Verdalsfjellene om sommeren, kan du leve av fisk og multer som det er endel av. Ja herlighetene er der, bare så synd det er så få som oppsøker dette fine livet.

Jeg vil anbefale alle som kan og har anledning til det å benytte muligheter til turer i Verdalsfjellene. Du får da en sunn sjel og god tilværelse som kan være lurt å ta vare på. På turer i Verdalsfjellene må du alltid huske på at du har kart og kompass, da faste stier omtrent ikke finnes.

GOD TUR!

Årskavalkade

Av Johannes Overmo

Året 1986 var bare 11 dager gammelt da Helgadal idrettslag fikk overlevert Verdal kommunes første kulturpris. Det skjedde etter teatergruppas framføring av stykket «Kjære avdøde» på Bjartan samfunnshus, og det var formannen i kulturstyret Knut Tveita som foretok overrekkelsen av diplom og sjekk.

Vinteren 1986 vil bli husket for relativt stabilt kaldt vær. Den store oppslutningen om skiarrangementene uteble, det ser ut til at vi er nede i en bølgedal i alle idrettsgrener. Men noen gjorde det bra, og etter sesongslutt gav 82 år gamle John Rydning oppmuntringspriser til beste jente- og gutteløper innen laget, og det var ingen tvil om hvem som had-

Sture Sivertsen var raskeste mann i Hervolrennet, mens Jan Erik Grønn stakk avgårde med bestemannspremien i Vårlonken. Bildet er fra sistnevnte arrangement, stedet er matstasjonen i Hestådalen og vi ser fra venstre Kolbjørn Sellæg og Olav M. Kulsli som serverer drikke til Arnold Kjesbu, Knut Arne Bjartan og Runar Høknes.

Den 26. april 1986 skjedde en lekkasje ved kjernekraftverket ved byen Tsjernobyl i Sovjet, en ulykke som har fått og kommer til å få vidtrekkende konsekvenser også i vår lille krok av verden. Mange tidligere oppfatninger må revurderes etter dette. Vi tar med noen fakta om radioaktiviteten her i Helgådalen på slutten av denne artikkelen.

Den 12. mai rullet traktor og tilhenger i den flomstore Helgaa hos Einar Magnus Nesse mens han var i ferd med å tømme tilhengeren for stein. Heldigvis kom kjøringen seg unna, men traktoren fikk et tre ukers opphold i elvevannet før den kunne trekkes på land.

de fortjent disse. Ellen Julnes og Bjørnar Aksnes er to fine representanter for idrettsungdommen i Helgådalen, som gjør det godt både på sommer- og vinterføre.

Sin vane tro gav Kjell Bjartan en pokal også vinteren 1986 til den skiløper innen Helgadal i.l. som oppnådde flest poeng, så det er om å gjøre å delta i mange renn. Her ser vi Kjell Bjartan til venstre sammen med årets vinner Per Elnes.

Helgådalsvegen er utbedret på enkelte partier også i sommer. Vi helgådalinge skulle nok ønske litt større fart over utbedringsarbeidene, og vi har en bønn til Vegvesenet: Slipp «Fjellreven» løs på helgådalsvegen! Og gi han «hainnbåggår»! Her ser vi fjellsprenget ved Haugan og begynnelsen til en ny trasé mellom Bjørstad og Byna.

Ved Ulvilla grendehus var det også denne sommeren stor aktivitet på skotthyllbanen. Her et stil-

studium av Jens Busest, en av de største entusiastene i Ulvilla. Det må nevnes at alle tre kjeglene før overende i dette kastet!

Sportsbegivenhetene i Helgådalen i sommer fulgte tradisjonelt mønster. Helgådals-Maraton gikk av stabelen søndag 22. juni, i år med innlagt Midt-norsk mesterskap i halvmaraton. Til tross for en flott PR-innsats av komitéformann Odd Helge Roksvåg, godt backet opp av hans arbeidsgiver, ledelsen ved Trøndelag Meieri avd. Verdal, ble deltagelsen skuffende liten. Løpsprestasjonene var imidlertid svært gode. Det var oppsatt to spesialpremier som

det ble uttrukket vinnere av. Bjørge Sandnes fra Frol vant ei ukes hytteopphold ved Sveet gjestgiveri, mens Oddbjørge Thorsen fra Inderøy vant et pent veggur.

Veresfestivalen gikk av stabelen 11.—13. juli. Det var kjølig vær med regnbyger og med mindre deltagelse enn vanlig på fjelløpet.

Helgådals idrettslags Sommercup i fotball, som har gått av stabelen hver sommerferie i bortimot 20 år ble ikke arrangert i sommer på grunn av for liten interesse. Derimot hadde Orienteringsgruppa et kretsrenn den 2. august ved Green øvre. Deltagelsen var heller ikke her noe å skryte av, men løyper og arrangement forøvrig fikk god omtale av de vel 60 som dristet seg opp i Helgådalen.

Ellers prøvde laget å erstatte trimturene med såkalte aktivitetskvalder på Elneshøgda. Dette ble en fiasko i år. Kanskje kan en annen vri i opplegget virke mer tiltrekkende på folk.

Fotballguttene klarte også i år å berge plassen i 5. divisjon, og da var målet nådd. Damelaget hadde stor framgang fra jumboplass i 1985 til en plass midt på tabellen for 1986.

Helgådals skytterlags bane på Fåmyra ved Bjartan har gjennomgått en solid ansiktsløfting siste år. På bildet er lagets formann Inge Storholmen i sving med hammeren på taket av standplassen. Til høyre for storviltskivene i bakgrunnen, rett bak veien, er den nye skivevallen på 200 meter.

Helgådalingene hadde jevnt over problemer med å klare storviltprøven i høst. Her ser vi beholdningen av tomhylser på skytebanen etter at elgprøvene var vel overstått.

For øvrig var høsten 1986 våt, bøndene reddet sine avlinger «på luringa» og rypehøsten var heller skral for den som tenkte å sikre seg vinterforrådet på det viset.

Radioaktivt nedfall

Mengder av radioaktivt nedfall etter kjernekraftulykken i Tsjernobyl i slutten av april d.å. ser ut til å ha variert svært mye fra område til område innenfor en forholdsvis liten radius.

Et av de områder som er hardest rammet, også på landsbasis, er Høysjøen og traktene der omkring. Her skal gjengis noen resultater fra målinger foretatt i disse trakter, samt målinger fra andre deler av Verdal kommune.

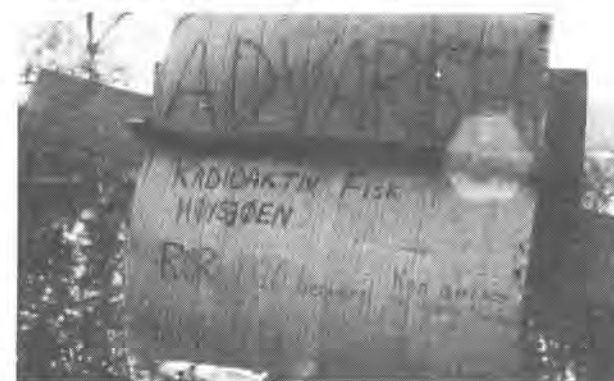
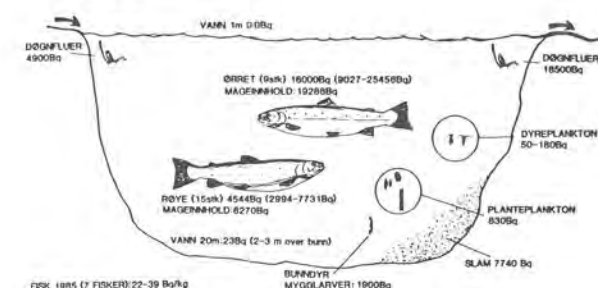

Høysjøen:

To stk. kvinender, h.h.v. 5180 og 800 BQ/kg. En stk. krikband, 500 BQ/kg. Dette er trolig en trekkfugl som bare har hatt et midlertidig opphold i sjøen. En voksen elg og en elgkalv fra Malså-Høysjøområdet inneholdt h.h.v. 715 og 1200 BQ/kg.

Vegetasjon: Starr vokst i vannkanten, 11 prøver, gjennomsnitt 6950 BQ/kg (2500—13000). Siv vokst neddykket, 3 prøver, gjennomsnitt 32700 BQ/kg (24900—42500). Det gjøres oppmerksom på at disse prøvene viser BQ pr. kg tørrvekt. Våtevektverdien ville blitt mye mindre.

Fisk: Fra Natur-Nytt, informasjonsblad for Direktoratet for naturforvaltning (DN), gjengis her en skisse som viser radioaktiviteten i ulike ledd av næringskjeden i Høysjøen.

Vi legger merke til at ørreten er mer utsatt enn røya, noe man i førstningen mente var det motsatte. Videre kan vi merke oss at vannet i sjøen på 1 m dyp er fritt for radioaktivitet, og at det på 20 m dyp, 2—3 m over bunnen inneholder kun 23 BQ/kg. Måling av 7 stk. fisk fra 1985 viser 22—39 BQ/kg. Disse målinger er utført av DN, og er avsluttet 16. juli 1986. Etter denne tid er det foretatt flere målinger som ennå ikke er ferdiganalyserte. Måling av radioaktiviteten i Høysjøen kommer til å fortsette i flere år.

Målinger av elg fra almenningene i Verdal:

Svarthovd, okse 235, Inns, ku 130, Indal øst, okse 90, Indal vest, ku 155, Tromsdal, okse 100, Ramsås, okse 50, Kverndal øst, okse 290. Like før høstens elgjakt ble målt en kalv fra Indal øst som viste 280, alt BQ/kg.

Andre målinger:

En elgokse fra Veresfjellet skutt like før elgjakta viste 79 BQ/kg. To tvillingkalver fra Veresfjellet, 296 og 302 BQ/kg for h.h.v. ku- og oksekalv. To okser ved Skavhaugstormyra i Indalen 775 og 900 BQ/kg. En elg fra Indalen i februar 1986 var helt fri for radioaktivitet. Rådyr fra Indalen 483 BQ/kg. Rådyr fra Stiklestad 489 BQ/kg. Hare fra Vuku 4051 BQ/kg. Lirype fra Drivsjøen 302 BQ/kg.

Fisk:

Veravannet, ørret 3020, røye 1335. Grunntjønn, ørret 690—1000 BQ/kg. Årvintjønn, ørret 1700 BQ/kg. Vestre Drivsjo, ørret 4618 BQ/kg. Østre Drivsjo, røye 4188 BQ/kg. Tjern mellom Drivsjoene, ørret 2977 BQ/kg. Verdalsgrønningen, ørret 3564 BQ/kg. Kråksjøen, ørret 6—700 BQ/kg. Holmtjønn ved Kråksjøen, ørret 7—800 BQ/kg. Oppdrettsfisk til Henrik H. Woll i Vera viste bare 229 BQ/kg.

Lasse Johnson.

Verdal kommunes kulturpris 1985, tildelt Helgådal idrettslag

Av Kultursjef Henrik E. Petersen

Det var ikke uventet at Helgådal idrettslag ble tildelt Verdal kommunes første kulturpris.

Årsaken til tildelingen av kulturprisen 1985, er nok idrettslagets allsidighet. I Helgådalen er idrettslaget en miljøfaktor som har klart å skape et helt spesielt miljø blant de omlag 300 husstander som sogner til Helgådal i.l.

Siden Helgådal i.l. i 1969 gikk ut av Øvre Verdal i.l., har laget bygd en lysløype på vel 2 km. ved Bjartan, videre en lysløype på 2,8 km. på Bjørstadhøgda. Her sto en tidtaker/smørebod ferdig i 1985. På Elnesshøgda har laget anlagt gress på sin gamle fotballbane, samt bygd klubbhus med nødvendige garderober og møterom. Videre er det anlagt lys på den gamle fotballbanen ved Røe bru.

Som om dette ikke er nok, har laget søkt om tippemidler til skiskytterarena i forbindelse med lysløypa ved Bjartan.

Videre har laget utarbeidet orienteringskart, og var i 1985 medarrangør av det internasjonale 3 dagersløpet Jubil-O-Trøndelag.

Laget driver trimaktiviteter både sommer og vinter, dette for også å gi et tilbud til ikke idrettsaktive.

En kan nevne arrangement som Helgådalstrimmen, Veresfestivalen med fjelløp og natursti på programmet, samt turrennene Hervolrennet og Vårloken.

I forbindelse med Tinsvollen, en setervoll laget har restaurert, slik den var mens den var i bruk, er det gjennom året forskjellige arrangement.

Også på teaterfronten har laget engasjert seg. Teatergruppa har som oftest en oppsetning i året.

Det som allikevel har gjort Helgådal i.l. best kjent utover bygdas grenser, er utgivelsen av tidsskriftet «Helgådals-Nytt». Første utgave av Helgådals-Nytt forelå til jul 1972, med et opplag på 250 eks., og kommer ut i år for 15. gang med et opplag på bortimot 2500.

Formannen i Verdal kulturstyre, Knut Tveita overrekker Kulturprisen til Jon Overmo, formann i Helgådal i.l.

Denne utvikling viser at redaksjonen har nådd frem med et innhold som leserne setter pris på.

Gjennom årene har Helgådals-Nytt rullet opp i mye som var i fare for å gå i glemmeboken. Her kan en nevne bosettingen ved Skjækervatnet, innvandringen fra Trysil til Vera rundt år 1800, innvandring fra Gudbrandsdalen og Nord-Østerdalen via Gaulstad og Møkk til Helgådalen og Vera.

Avisa har tatt vare på gamle stedsnavn i fjellet, gamle ferdselsstier og tradisjonsstoff om skogsarbeid, jakt og fiske. Samebosettingen i Vera og Helgådalen er nedskrevet, gruvedriften i Malsåsdaalen og Skjækerdalen likeens. Det samme om håndverk og virksomhet både utendørs og innendørs.

Skildringene av dagliglivet til folk som bodde ensomt til fra resten av bygda, som Harald fra Tverråholman og Jo Tosteigan er

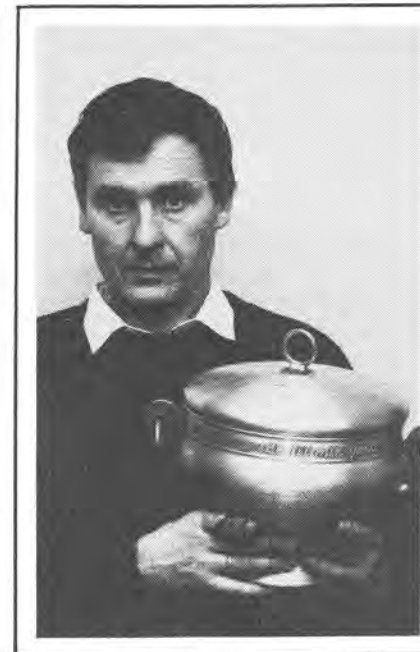
nok noe av det stoffet i Helgådals-Nytt som har slått best an hos leserne. Ved Tverråholman har laget reist en bauta ved den gamle boplassen.

Redaksjonen i Helgådals-Nytt har gjennom årene presentert en god del slektsstoff. Dette stoffet er av stor verdi for ettertiden, og har nok også en stor del av æren for at salgshallene nå ligger på nær 2000 i året.

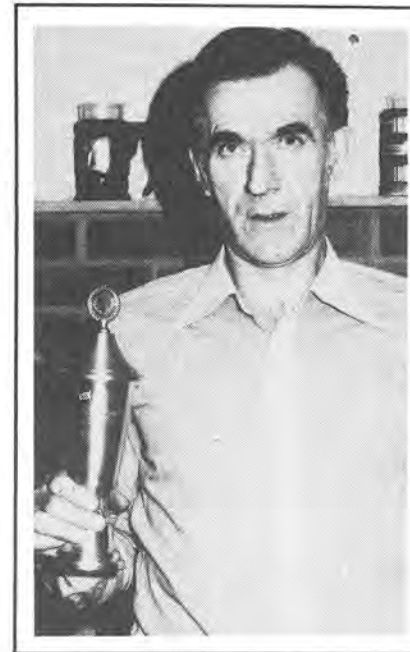
Vi vet at Helgådals-Nytt etter hvert har opparbeidet et verdifullt fotoarkiv med både gamle og nye bilder, og at samtidsstoffet i tekst og bilder er vist stor oppmerksomhet med sikte på fremtiden.

Det er vel en skjeldenhet at et idrettslag engasjerer seg på et så stort spekter innenfor kulturlivet som Helgådal idrettslag har gjort, — og gjør —, det er bare å gratulere med Verdal kommunes kulturpris 1985.

Prisvinnere i Helgådal i.l. 1986

Helgådal i.l.s Ærespris:
Asmund Leirset

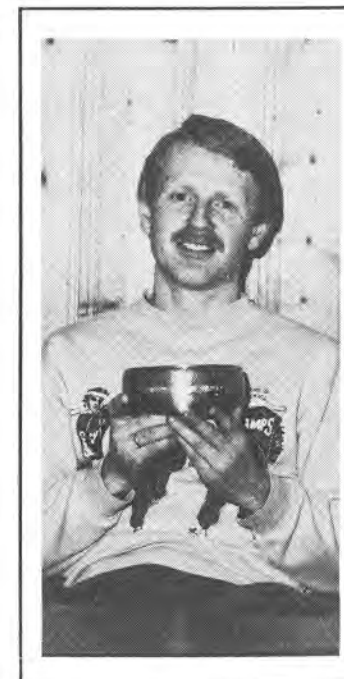
Innsatspokalen:
Leif Rotmo

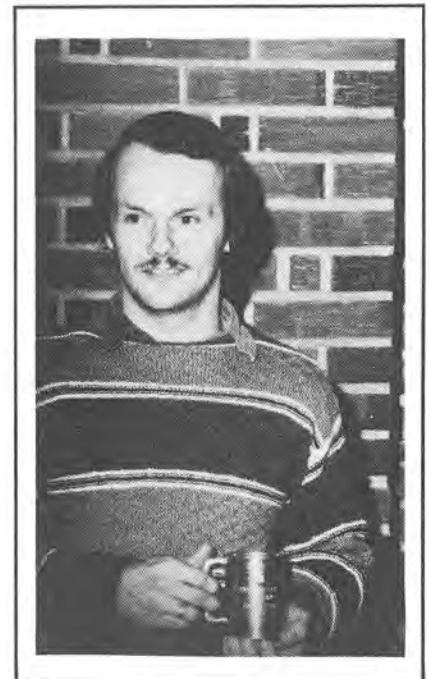
Yngres innsatspokal:
Ellen Julnes

Skifatet:
Per Elnes

Friidrettsbollen:
Odd Helge Roksvåg

Fotballkruset:
John O. Indahl

Helgådals-Nytts sommertur 1986

Denne sommeren skulle Helgådals-Nytts sommertur gå til Gaundalen i Snåsa, en fjellgård som ligger nær svenskegrensa, og som aldri har hatt veiforbindelse ned til bygda.

Vi ble nok litt skuffet da vi forventningsfulle kikket ut av vinduet den morgenen vi skulle legge i vei, for skydekket var lavt og det var slett ikke det godværet vi hadde håpet på. Likevel var det ingen av de sytten turdeltakerne som streift tanken om å sette bort ryggsekkene. Det største problemet er jo at vatnet i elvene stiger så fort når det regner i fjellet. Men vi måtte prøve. Skulle værgudene få problemer med å holde styr på temperamentet, gikk det jo an å snu, ble vi enige om.

Den første biten av turen gikk med buss, med Gaulstad i Ogn dal som endepunkt. Kjentmannen vår, Nils Christian Hagen, kom på bussen ved Støa i Ogn dalen, og han kunne fortelle mye om både vatn, fjell og gårder på veien mot Gaulstad. Dette var ukjente områder for de fleste av oss, slik at det var artig å få litt forklaring på det vi såg.

Ved Gaulstad monterte vi på oss

ryggsekkene og la i vei med friskt mot. Vi skulle hele tiden følge merkaløypa fra Gaulstad til Gaundalen.

Oppover de første bakkene var det bratt der vi gikk, men stien var fin. Vi stoppet opp på forskjellige steder og Hagen fortalte om Ogn dalsbrukets eiendom som vi nå befant oss på. På turen oppover kunne vi se fjelledelgran og engelmansgran. Disse var plantet av Ogn dalsbruket for ca. 12-15 år siden, og ser ut til å trives bra i Ogn dalen. Det vokste også orkideer, fruesko, et sted der.

Den første kaffepausen tok vi ved Skjellivatnet. Det er et vakert vatn med hytter fint plassert rundt. Skydekket hadde også lettet så mye at vi kunne skimte sola som holdt på å gå ned. Stemningsfull natur som alle skulle ha sett!

Hytta til Snåsa fjellstyre, som ligger ved Skjækervatnet, var første overnattingssted. Egentlig skulle vi ha fordelt oss på to hytter, men vi fant ut at det var plass nok i bare den ene hytta. Det var lurt, så fikk alle være med på alt.

Det ble fort varmt i hytta og lenge ble det heller ikke før det språk-

ka i steikepanna og kaffekjelen putra.

Tre av deltakerne var ute og prøvde fisken, og med hell, slik at vi fikk nystekt fisk utpå kvelden. Det smakte godt, både fisken og bequerellene.

De var ikke få de historiene som ble servert utover kvelden. Humøret var på topp og det var ikke til unngå at det ble senkveld. Ingen av oss hadde råd til å sove bort slik en kveld, vi kunne jo gå glipp av noe. Men tilslutt senket roen seg over hytta, og bare litt snorking fra enkelte av turdeltakerne kunne ødelegge idyllen.

Andre dagen måtte vi legge i vei i god tid, for det var en lang marsj vi hadde foran oss. Gaundalen var dagens mål. Gråværet ville liksom ikke helt slippe taket, og vi fant det mest fornuftig å fortsatt plasse regntøyet lett tilgjengelig i sekken.

Vi tok oss tid til en pause da vi kom til Gomolia, og Hagen fortalte oss om busettinga som hadde vært her. Her var det Ola Gomolia levde og virket i sine velmaktsdager, men en kjenner til busetting her lenge før hans tid. Om dette er det å lese i Helgådals-Nytt for 1982.

Nils Chr. Hagen orienterer om bosettingen i Gomolia.

Ved Fjellskjækra.

Rast ved Gauna

Utsikt fra Gaundalen.

Videre gikk turen i lett fjellterreng oppover mot Reinshorntjønna og Fjellskjækra. Skjækerfjella kom stadig nærmere og vi kunne se Kvitrevvola, Skjækerhatten, Sukkertoppen og Løsmundhatten. Vi kunne også få øye på Snødalen lengst i vest. Ved Reinshorntjønna var det noen som så sitt snitt til å få hengt uti fiskesnøret et øyeblikk. Fangst ble det her også. Vi andre begynte å gå mot Fjellskjækra der vi skulle raste. Vi leita fram maten, og da vi var godt i gang med kaketinga, åpnet alle himlens sluser seg. Regnet hølja ned og hele måltidet ble en meget fuktig fornøyelse. Det var bare å pakke sammen og traske videre fortest mulig.

Den første timen opp fra Fjellskjækra og over Fjellskjækerskardet var tung og seig, men det ble lettere da vi kom over på andre siden. Vi passerte her Skjækerelva. Etter at vi hadde passert den, tok vi fatt på siste stigningen før vi

kunne se kveldens mål, Gaundalen.

Flere av oss må vel innrømme at det var en underlig følelse å se gården. Fjellgården vi hadde hørt om, men som lå så langt unna. Bonden på Skei tødde synlig opp over synet fra denne høgda «De henne ha æ itj trudd æ skull opplåva» var første kommentaren hans.

Herfra kunne vi se Høgsete som er et eldgammelt grensemerke mellom Norge og Sverige og mellom Snåsa, Verdal og Steinkjer.

Nå var vi ganske høyt, noe som vegetasjonen fortalte oss. Norges minste tre dekte mye av lia nedover. Dette treet kalles musøre og er bare 2 cm. høyt. Ennå var det mye att av dagen og noen av oss begynte å nevne kaffekjelen. Midt på Gaundalen til kvelden, men dit var det fremdeles et godt stykke igjen. Vi kom oss vel over Gauna og snart hang svartkjelen på «mågen» over et godt bål.

Vi hadde hatt flere regnskurer om dagen, noe som var greit når vi var i bevegelse, men som kjent når vi ble sittende i ro. Kaffe smakte godt også denne gangen, og at formen hos alle var i orden var det ingen som tvilte på etter akkederinga og alle historiene å dømme. Dette var ei trivelig stund, noe som passa godt til turen forøvrig.

Siste etappe fram til gården gikk bra. Det viste seg at vi var litt svak i avstandsbedømmelse, men tross avstand og litt vanskeligheter med brua og passeringen av Litjelva, var vi fremme i god tid før middag.

Vel femme på Gaundalen ble vi godt mottatt av Steinar, Ingeborg og Erik Gaundal. Det lukta godt middag. Men vi var våte av regn og svette og ble straks vist til overnattingsplassene for å få på tørre klær. Alt som var vått, klær og støvler, var det bare å legge igjen i gangen, så ble det tatt hånd om av

Gaundalsfolket, Ingeborg, Erik og Steinar.

Teknikken har gjort sitt inntog på fjellgården Gaundalen. Steinar har privat fly og bruker gårdsvegen til flyplass.

Mye viten om fjellene i Verdal, Ogndal og Snåsa samlet på ett brett. Fra venstre: Per Leirset, Steinar Gaundal og Nils Chr. Hagen.

sjølfolket. Og takket være moderne hjelpemidler var alt tørt i løpet av kort tid.

Ingeborg bød på kjøttkaker, og det er vel ingen som tviler når vi sier at det smakte alle tiders etter alle kakmåltidene om dagen.

Det ble en trivelig lørdagskveld i Gaundalen. Historiene ble servert på løpende bånd, og det kunne virke som mange hadde utømmelige kilder å ta av. Vi hadde heller ikke denne kvelden råd til å gå til sengs da en kunne gå glipp av noe. Tilmene vi sov denne natta kan nok de fleste telle på en hånd.

Søndagsmorgen schein sola. Vi hadde nye etapper og nye mål for denne dagen, så det gikk ikke an å sove utpå noe. Det satte også sjefvekkeren Johs. stopper for.

Fra Gaundalen til Holdern var vegleia grei. Vi fulgte telefonledningen. Tråden som fortalte at kontakten med bygda var der og som sikkert løser mange problemer for folk som virkelig bor i fjellet. Været hadde vi med oss, så ingen skulle vel tro at det skulle bli mer regn på denne turen. Det ble heller varmt i motbakkene, og det gjorde godt med friskt fjellvatn fra bekkene vi passerte. I den forbindelse må kjeppen til Hagen nevnes. Den hadde to funksjoner. Først var den en utmerket kjepp, men ved å snu den oppned ble håndtaket en super kopp. Heimgjort og velgjort.

På slike turer i fjellet blir det lik som aldri slutt på nye opplevelser. Litt opp i høgda snudde vi oss og såg for første gang på turen Grøn-livatnet. Det er et viktig vatn for Gaundalen, da det skaffer vatn til gårdens kraftverk. Litt lengre til venstre blinka sola i Torrøen som ligger på andre siden av grensa.

Vi så Gaundalen ennå, og bare noen meter fra gården flystripa og privatflyet til Steinar. Dette forteller om en rivende utvikling og som i dag ser ut til å være tilgjengelig for alle. Det gikk heller ikke lenge før flyet var over oss og vin-ka farvel og god tur videre.

Det ble nok brukt mange kalorier på turen, men vi var flink til å passe på påfyllingene. Vel ferdig med stigningene var det bred enighet om pause og mat. Nå kom steikpanna fram og Per og Steinar steikte fisk fra Reinshorntjønn. Etter handlaget å dømme var det ikke første gang disse karene steikte fisk. Flere svartkjeler med kaffe ble tømt og det ble bare en skuffelse under rasten. Det begynte å skye over og ganske fort kom de første regndråpene.

Det første synet av Holdern glemmer nok heller ingen av oss. For de fleste av oss var nok dette også en ny plass. Holdern må vi finne oss i å dele med svenskene, men Holdern fjellgård ligger på norsk side og eies av av Statens skoger.

Lenger nord kunne vi se Gjevsjøen. Der er det også to bebodde gårder, men de ble for langt unna til at øye kunne nå dem. Videre hadde vi utsyn langt inn i Gressåmoen Nasjonalpark. Og aller lengst inne fikk vi øye på Blåfjellhatten som ligger i Sørli.

Etterhvert som vi nærma oss fjellgården kom sola fram på nytt. En elg sprang i lia nedenfor oss. Han lurte nok sikkert på hva slags karavane han såg. Bortover myrene lyste det rødt i moltekartene. Den fred og ro som hviler over disse plassene i fjellet kom over oss. Arbeid og stress prega ingen akkurat nå.

Det første som minte om busetting ved Holdern, var tomtene etter de gamle bygningene fra før gården ble flyttet. Litt lenger framme kom vi til Kvernelva. Den kommer fra Skjelbreiden og renner ned i Holdern.

Det var lagt ned litt av et arbeid på brubyggingen over elva. Det såg ut som rene kunstverk. Der hadde nok Wikkelsmo, oppsynsmannen på fjellgården hatt mange timers arbeid.

Da vi kom fram til fjellgården satt Wikkelsmo på trappa framfor hovedlåna og tok imot oss. Det var flere gjester på gården denne helga. Flere stod og kasta etter fisken i Holdern og det brann bål ved vasskanten. Vi hadde ikke tid til slike ting, men kaffe måtte det være. Lars var sjef for dette, og som vanlig smakte fjellkaffen godt.

Nå hadde vi bare biten fra Holdern og fram til Bjørkede igjen. Etter tempoet å dømme hadde nok heimlengselen og tanken på en god dusj begynt å snike seg inn hos de fleste, og da vi kom fram var bussen allerede der og ventet på oss. Det må vel også innrømmes at det var ganske godt å sette seg ned når vi kom inn i bussen.

Tilslutt, takk tē dokk som fekk alt i stand og la opp turen så vi all kom i land. Takk, Hagen, som leder for turen var 70, år men så sprek en kar. Din viten du delte med alle oss andre — å, det e trivele når vi fer slik å vandre.

Turen frå Gaulstad te Bjørkede gjekk og mange minner for livet vi fekk.

Anne-Lise, Marit og Kristin.

Foto: Johs.

Der Skjelbreia renner ut i Holden.

Hervolrennet

1937—1987

Av Håvard Elnes

Hervolrennet — det eldste turrennet på denne siden av «dalen» inntar fortsatt en sentral plass blant mange skiløpere i bygda. Derfor er det naturlig at Hervolrennet får sin forhåndsomtale foran sitt jubileumsrenn nå til vinteren (1987). Noen uttømmende beretning kan dette ikke bli, dertil er emnet så alt for stort. Men det er vårt håp at alle som «føler» noe for Hervolrennet vil finne noe av interesse i denne lille jubileumsberetningen.

Starten kan en føre tilbake til 1937, da idretten stod på et skille mellom to ulike forbund, et skille som også Hervolrennet fikk leve med i årene før krigen. Etter krigen, da idretten ble samlet, opplevde idrettsledere en interesse og entusiasme som i dag er nesten ufattelig. Slik var det også med Hervolrennet som da hadde en langt høyere status enn i dag. Ikke rart at mange skiløpere såg fram til den dagen de kunne representere sin klubb i Hervolrennet med ekte klubbfølelse og patriotisme i et turrennet som virkelig hadde sjarm og spenning. For da var en seier i Hervolrennet noe stort, noe som virkelig borget for kvalitet som skiløper.

I Hervolrennets lange historie er det mange gode skiløpere som har vunnet rennet. Ingen kan vel i ettertid bli enige om hvem som har vært den beste. Men det en med sikkerhet kan si er at dette tradisjonelle turrennet enda har livets rett, og at det å vinne Hervolrennet fortsatt må være et mål som er verd å strebe mot for gode skiløpere.

Ideen til Hærvolrennet kom fra Stiklestad arbeideridrettslag på nyåret i 1937. I et skriv til Helgådalen arbeiderungdomslag i februar s.å. er det forespørsel om samarbeid for arrangement av et turløp fra Stiklestad til Bjartråka. I protokollen for Helgådalen A.U.L. finner vi følgende referat fra styresmøte avholdt den 21.2. 1937: Det ble holdt styremøte angående en skrivelse fra Stiklestad A.I.L. om å holde et turløp fra Stiklestad til Bjartråka, med Stiklestad A.I.L. og Helgådalen A.U.L. som arrangører. Samt å velge en komite på fire mann fra hvert lag til å underhandle og ordne med dette løp. Foreslått og valgt ble Lorntz Rotmo, Ole Haugan, Arvid Holmen og John Haugan. Samt senere på et medlemsmøte å velge den resterende komite.

Allerede tre dager senere ble det holdt komitemøte for Stiklestad A.I.L. og Helgådalen A.U.L. angående rennet. Vi sakser rett fra protokollen: Møte ble holdt på Kaffe-stova på Verdalsøra den 24.2. 1937. Oppmøtte for Stiklestad var O. Hallem, A. Helberg og E. Fly-

um. For Helgådalen O. Haugan, L. Rotmo, A. Holmen og J. Haugan. Rennet ble besluttet å holdes den 21. mars, og at rennet blev åpent for alle løpere i Verdal som står tilsluttet et eller annet arbeiderforbund. Samt blev det vedtatt at alle som fullfører løpet på dagen får merket. Ingen premiering for løpet og ingen løper under 18 år får delta. Merkenes blev pålagt komiteen for Stiklestad A.I.L. å ordne med, samt starten. Matstasjon blev henlagt til Nordkløyva, og blev pålagt Helgådalen A.U.L. å ordne med, samt inkomsten. Løypa må oppgås fra kvar ende å møtes på Kultjerna onsdag den 17.3. kl. 13.00.

Det blev vedtatt å velge to mann fra kvart lag som tidtakere til rennet. Startkontingent blev satt til 1 kr. Innmeldelsen med startkontingent må innsendes innad 14. mars. Ingen etteranmeldelse godtas. Opprop på Hallem kl. 10.00 form. Vanlig klasseinndeling etter A.I.F.s turløp. Alle løpere er pliktig til å ha med mat og kleombytte, samt kaffekopp.

Referat fra medlemsmøte den 6.3. 37.

Sak 1 A. Valg av skikomite. (Vi går ut fra at samtlige valg var i forbindelse med Hærvolrennet). Valgt ble O. Haugan, J. Haugan, A. Holmen og L. Rotmo.

Sak 1 B. To mann til å ta imot innmeldelser til rennet. Valgt for Østbrekka: P. Sellæg, for ytre krets blev valgt O. Haugan.

Sak 1 C. Valg av to mann til å ta imot skiene til løperne. Valgt ble Sigbjørn Sellæg og Johannes Nonseth. Valg av to tidtakere. Valgt blev S. Bjørstad og P.A. Rotmo, som varamann ble valgt Oskar Berg.

Valg av to mann på matstasjon. Valgt blev P. Kolstad og Johannes Ørtugen.

Valg av løypesjef med komite. Valgt blev B. Haugan, Edin Haugseth og Lorntz Rotmo.

Vi merker oss at samtlige komite-medlemmer arbeidet meget effektivt og historiens første Hærvolrenn blev avviklet etter programmet søndag 21.3. 1937 med 42 deltakere.

Lasse Johnson.

SMÅPLUKK FRA HERVOLRENNET:

Fra protokollen:

Lørdag den 1.4.39 hadde komiteen for Hervolrennet møte for å ha oppgjør for rennet og festen ved Ulvilla.

Resultatet ble at inntekten viste kr. 253,54 og utgifta kr. 202,53 med et overskudd på kr. 51,01 som deles mellom Stiklestad og Helgådalen med kr. 25,50.

Denne summen skal så legges tilside til neste år.

For Hervolkomiteen
Ottleif Hallem
(sekr.)

Slenge armen ut av ledd

Hervolrennet søndag foregikk uten uhell fra løpernes side. Men et ganske eiendommelig uhell hendte ved innkomsten på Stiklestad planteskole. En av tidtakerne, som var svært sportsinteressert, markerte løpernes innkomst over mål med en kraftig armbevegelse. Det gikk bra en tid, men så med ett slengte han armen ut av ledd og måtte til lege for å få den på plass igjen. Tilfellet må sies å være ganske enestående.

Jubileumshilsen fra Olav Indahl

Fra Olav Indahl har vi fått følgende omtale av det Hervolrennet han vant, vel og merke, som han selv sier, sammen med Ivar Kjesbu.

Vi startet i Leksdalen et sted dette året, kan jeg huske, det var skarpt føre til å begynne med, og løypa gikk vel på nordre siden av Markvola om Hofstad-vollen, Fånettvatnet, Grunnflåa, Korpusdalen, Litl-Høysjøen, Tosteigan — lenger er jeg ikke kjent. Det ble for meg noe «dramatisk» i begynnelsen av dette rennet, da Ivar og jeg etter en tid drog i fra resten av klyngen. Det som skjedde var at jeg slet av den ene stavstroppen, og å følge med Ivar den gangen krevde at både utstyr og kropp måtte være i orden.

Dermed drog han i fra da jeg gang på gang mistet den stroppløse staven. Etter en tid nådde jeg igjen Magnus Hallem som var en

av dem som startet foran A og B-klassen. Han roper til meg og spør hva som har skjedd da jeg er så lenge etter Ivar allerede nå? Han fikk forklaringen, og dermed kommer han som et uvær opp på siden av meg og sier: «Ta staven min og lykke til.»

Denne tildragelsen er den jeg husker best fra min skikarriere, en skulle ønske at mange flere var i besittelse av en så fin idrettsånd. Men for Magnus tror jeg dette var en helt selvfølgelig gjerning, — grei, hjelpsom og resolutt i sin «gjøren og laden». Men vi skal videre, og i Tosteigan får jeg høre at Ivar er tre minutter foran, sist var det fem —, ja det er bare å kjøre på, og da plutselig «løste alt seg opp», det var bare å «følge på» skiene.

Plutselig får jeg se Ivar utmed en myrjare, ikke så langt foran, skrur opp farten litt til og så med ett er jeg innpå og roper løype! Ivar hogger ut med en gang og jeg sier følgende: «Heng deg på nå, for Arnold og Jan er ikke så langt etter.» Vi ble enige om å gå dødt løp, noe vi markerte med å gå hånd i hånd over mål i Bjartråka. Ellers må jeg si at det var en spesiell ånd over skiløpermiljøet i Helgådalen —, alle var med liksom, både små og store, og skientusiasmen var på topp. Til slutt vil jeg få takke alle Helgådalingene for denne tiden, og en spesiell takk til Gudvor og Arnold Kjesbu for godt og trivelig opphold.

Privat matstasjon

Hervolrennet stod alltid K. O. Sagvolds idrettshjerte nært. Ikke rart, for hans fire sønner var alle gode skiløpere som satte sitt preg på premielisten i Hervolrennet i mange år. I et entusiastisk og fargerikt skimiljø på Bjørstadhøgda, stod K. O. Sagvold sentralt. Alltid opptatt av sine sønners bravader og ellers ivrig og hjelpsom i alt som hadde med idrett å gjøre. Slik også i Hervolrennet i 1951. Da var gamle Sagvold tidlig på plass i Telefondalen (sør for Hervola) med blåbærssaft og termosflasker som han plasserte på rekke og rad langs løypa. For den gode Sagvold ble ventetiden lang, — han sovnet i bardungen i solhallinga og regi-

strerte ikke de første løperne som passerte. Først da Kjesbu'n kom, spratt Sagvold opp.

— Nei dæven, hi dæm ferri karran min?

— Nei, dæm kjæm ette, ropte Kjesbu'n før han «slo inn» to kopper med blåbærssaft som Sagvold delte ut.

Det hører med til historien at Arne (Sagvold) kom like etter og ble den beste av brødrene med sin sjetteplass.

Kjesbu'n

En fargerik person i Hervolrennets lange historie er uten tvil Arnold Kjesbu, eller rettere sagt Kjesbu'n. Da tenker en ikke spesielt på hans hvite skidress som ofte var «farget» av blåbærssaft fra topp til tå, og forårsaket det rene hysteri og sjokk blant tilskuerne både i løypa og i målområdet. Nei, — Kjesbu'n stod for noe langt mere i idrettssammenheng, for han var en fremragende skiløper uten å beherske hevertsystemet med blåbærssaft.

Det siste Hervolrennet Kjesbu'n vant, var i 1954 — 41 år gammel — uten tvil en sterk prestasjon.

Fortsatt er Kjesbu'n med — i sitt syttifjerde år — og like populær. Ved start er det alltid spørsmål om Kjesbu'n stiller, uti løypa fortelles det at Kjesbu'n alt har passert, og i målområdet har alltid Kjesbu'n det travelt med å få av seg ski og startnummer. Nei, — Kjesbu'n blir aldri for gammel, men så har han aldri brukt unødvendig tid og krefter på skismøring og skipreparering. Mange premier og mange minner har Kjesbu'n fra sin skikarriere. Premiene er for det meste lagt bort, men minnene tar han ofte fram og deler villig med andre. Under Hervolrennet i 1954 kjempet Kjesbu'n med Odd Julnes om seieren. Like før nedkjøringen til Langmyra (ovenfor Bjartan) maktet Kjesbu'n å «riste av seg Julnessingen», for så å kjøre det remmer og tøy kunne holde i håp om å få en nødvendig luke.

Da farten var på det høyeste og løypa minst oversiktlig, oppdaget Kjesbu'n til sin store forskrek-

SMÅPLUKK FRA HERVOLRENNET:

kelse at en person med ryggsekk og termos satt og drakk kaffi midt i løypa, totalt uvitende om Kjesbu'n sitt nærvær. For Kjesbu'n oppleves disse sekundene som en vond drøm uten muligheter til å svinge ut med skog og steinur på hver sin side av løypa. Løsningen blir et splitthopp med halvskrusom utføres under et forferdelig brøl, før han lander på en mesterlig måte — langt nede i bakken.

Tilbake på «valplassen» ligger Ole Helmo med sine effekter strødd utover i løypa. Han kunne aldri ha drømt om at Kjesbu'n kom så tidlig.

Jonas Danielsen

En av de mest populære vinnerne av Hervolrennet er uten tvil Jonas Danielsen, reingjeteren fra Femundmarka som vant rennet tre ganger på rad i de årene han bodde i Inndalen.

Jonas var ikke bare en god skiløper, men også en sympatisk og trivelig kar som fikk mange venner innen langrennsmiljøet i bygda. I de senere år er Jonas blitt kjendis både i bøker, ukeblad og TV. For historien om sameguttens som ble fødd i snøfonna, mens uvær og snøstorm raste over vidda, er stoff som virkelig har fenget. Derfor har vi sakset følgende historie fra «Samer i Marka», der Dagfinn Grønset møtte Jonas' mor, Signe Danielsen.

«Vi lå inne på fjellet, mannen min og jeg, og jeg kjente at tiden var inne. Først rodde vi Gruvelsjøen, så tok vi skiene på og dro sammen over fjellet. Jeg måtte ha jordmorhjelp. Men i fjellet sør for Gruvelsjøen orket jeg ikke mer. Jeg klarte ikke å flytte foten lenger, påkjenningen var for stor. Jeg visste ingen annen råd: — Du får dra, Elias, sa jeg. Du får hente hjelp — hit . . . Jeg rotet meg ned i snøhaugen mens Elias dro videre, flere kilometers vei, for å hente hjelp inn i fjellet og stormen. Uværet raste, vidda var i kok, og jeg la meg ned i snøen og fødte. Det var en gutt — Jonas — og jeg la den nyfødte inn til bringa. Jeg hadde kniv med meg og kuttet snøret på sekken, — det kom godt med nå. Så la

jeg sekken over den vesle og slik lå gutten og jeg til Elias kom med hjelp og fikk bragt oss fram til folk i bygda. Det kom en reaksjon da, men det gjorde ingenting — alt var jo over nå. Og gutten var velskapt. En ny samegutt var kommet til verden for å føre samelivet i Femundmarka videre.»

«Reddet» turklasse

Hervolrennet i 1972 startet på et gnistrende skareføre. Så raskt gikk det unna — fra Marka til Akervollen — at ikke en eneste tidtaker var på plass da de første i turklassen kom i mål. Heldigvis var Arne Sagvold på plass og noterte tidene til de beste — på en liten fyrstikkese — og reddet tidtakerne fra en liten arrangørtabbe.

Med jernstige over Malsåa

Under rennet i 1980 «kom plutselig» Malsåa og «reiste» med Hervolløypa. Heldigvis luktet n'Jo i Tosteigan faren og hentet en lang jernstige som han la over den djupe åpningen i elva. Slik kom ivrige turløpere seg over og fram til målet i Sør-Leksdalen, etter et tungt og slitsomt Hervolrenn som startet i Volden.

Adelskalender i Hervolrennet Menn (Utreknet etter den olympiske tabell):

Navn:	Poeng:
Stein Sivertsen	51
Snorre Green	46
Per Leirset	43
Sturla Green	39
Ove Bjørkeng	36
Lennart Leirhaug	29
Olav Sagvold	26
Sture Sivertsen	21
Jonas Danielsen	21
Odd Julnes	18
Arnold Kjesbu	17
Petter Woll	16
Ottleif Hallem	16
Ivar Kjesbu	16
Bernhard Olsen	15
Stein Sagvold	15
Hilmar Kjesbu	14
Harald Myhre	14
Snorre Myhre	14
Kjell Bjartan	13
Kåre Hallager	12
Jarle Leirset	12
Ole Sagvold	12
Magne Nordli	12
John J. Haugan	11
Jan Erik Grønn	10

Far og sønn — Olav og Stein Sagvold — begge vinnere av Hervolrennet. Her i sofakroken — rolig og avslappet — med seierstrofeet til Stein fra 1977 i behaglig avstand . . .

Kvinnene i Hervolrennet

Som mange andre arrangement har også Hervolrennet gjennom tidene vært heller mannsdominert. I styre og stell har det såvidt vi vet bare vært mannfolk med. Derimot har dristige kvinner gitt seg løypa i vold stort sett alle år etter krigen. Fra først av var det å fullføre en bragd stor nok, men etter at 1970 var passert, kom det med dameløpere som absolutt har holdt farten oppe, og har vist mange av sine mannlige konkurrenter ryggen. I så hen-seende må spesielt nevnes 1980 da Anna Bjørgan forserte flomstore bekker, deriblant Malsåa på takstigen hans John Tosteigan, og kom i mål som nr. 4 av samtlige, en prestasjon som må være av de aller største i Hervolrennets historie.

De beste kvinner

1947:		1955:		1965:	
1. Oddveig Benum	4.02.04	1. Haldis Nesse	4.44.44	1. Helga Kjesbu	3.19.57
2. Solveig Haugseth	4.02.06	2. Polly Leirhaug	5.27.45	2. Elsa Vandvik	3.19.57
3. Liv Karlgård	4.34.12	3. Solveig Risan	5.56.05	5. Aud Helberg	3.41.14
4. Magnhild Myhre	4.43.10			6. Åshild Hanssen	3.44.06
1952:		1956:		1967:	
1. Solveig Benum		1. Haldis Nesse	5.04.52	1. Else Vandvik	
2. Oddveig Benum		2. Ruth Storholmen	5.10.27	1. Vigdis Anderssen	4.06.20
		2. Alfheid Olsen	5.10.27	2. Else Kolstad	5.21.05
1953:		1958:		1968:	
1. Brit Johnsson	5.03.05	1. Bjørg Okkenhaug	4.41.02	1. Solbjørg Hallager	3.24.39
2. Ingeborg Bengtsson	5.03.05	2. Jorid Haga	5.01.11	2. Kjellaug Leirset	3.48.44
		3. Ellinor Lillesand	5.30.07	3. Liv Sagvold	3.48.45
		4. Haldis Nesse	5.42.50	4. Vigdis Anderssen	3.54.23
1954:		1962:		1970:	
1. Alvild Green	3.40.43	1. Solveig Lian Krokstad	5.10.56	1. Anne Lise Steinsli	4.32.00
2. Gunvor Skoknes	4.03.38	1. Hjørdis Nilssen	5.10.56	2. Aud Smulan	4.38.01
3. Haldis Nesse	4.14.48	3. Else Vandvik	5.19.59	3. Astrid Hallem	5.26.34
4. Eva Konstad	4.14.48	4. Gudrun Trondsmo	5.50.20		
5. Brit Johnsson	4.15.35	5. Marit Elnes	6.14.20		
6. Jorid Sellæg	4.30.30	6. Haldis Nesse	6.18.30		
		1963:			
		1. Hildur Julnes	3.01.25		
		2. Solbjørg Skrove	3.19.57		

4. Aud Høyem	5.26.45	2. Anna Bjørgan	2.17.28
5. Solveig Anderssen	5.26.47	3. Anne Lise Steinsli	2.53.25
6. Liv Skrove	5.36.16	4. Gunhild Leirset	3.13.32
1971:		5. Mildrid Lillegård	3.27.17
1. Iren Tuseth	3.07.11	6. Grete Ward	3.31.19
2. Anne Lise Steinsli	5.57.30		

3. Aud Smulan	4.16.31	1978:	
4. Mildrid Lillegård	4.40.18	1. Anna Bjørgan	2.06.58
5. Sissel Sende	5.02.08	2. Karen Ingeborg Røe	2.09.55
		3. Anne Lise Steinsli	2.37.49
		4. Grete Ward	2.57.37
		4. Gunhild Leirset	2.57.37
		6. Edith Seppola	2.59.52

1972:		1979:	
1. Solbjørg Hallager	2.07.52	1. Anna Bjørgan	1.43.27
2. Iren Tuseth	2.24.06	2. Edith Seppola	2.21.01
3. Anne Lise Steinsli	2.47.54	3. Jorunn Grande	2.24.27
4. Kari Morken	2.59.50	4. Ruth Berg	2.28.25
5. Gudny Haugan	3.18.00	5. Audhild Lillegård	2.30.59
6. Rannveig Gudding	3.20.00	6. Møyfrid Kvernmo	2.31.42

1973:		1980:	
1. Eva Kjesbu	3.12.45	1. Anna Bjørgan	2.15.14
		2. Gunhild Leirset	2.49.05
		3. Edith Seppola	3.16.34
		4. Ruth Berg	3.23.50
		5. Britt Liss Pedersen	3.28.14
		6. Agnes Bratli	3.34.05

1974:		1981:	
1. Anne Lise Steinsli	3.23.48	1. Anna Bjørgan	1.55.59
2. Jorun Green	4.21.27	2. Kjersti Sivertsen	2.02.31
3. Synnøve Langdal	4.21.32	3. Gunhild Leirset	2.11.45
4. Vigdis Sende	5.05.30	4. Britt Liss Pedersen	2.15.51
5. Oddlaug Sende	5.05.32	5. Brit Fredriksen	2.25.23
6. Brit Haug	5.25.30		

1975:		1983:	
1. Solbjørg Hallager	2.30.14	1. Anna Bjørgan	2.40.55
2. Anna Bjørgan	2.44.03	2. Hilde Hallem	3.09.57
3. Anne Lise Steinsli	2.55.44	3. Anne Birgitte Steinsli	3.22.50
4. Gunhild Leirset	3.06.15	4. Britt Liss Sagvold	3.46.58
5. Mildrid Lillegård	3.37.36		
6. Randi Selnes	3.53.46		

1976:		1984:	
1. Anna Bjørgan	2.47.31	1. Anna Bjørgan	1.59.29
2. Anne Lise Steinsli	3.34.13	2. Hilde Hallem	2.31.51
3. Møyfrid Kvernmo	4.02.30		
4. Arnhild Grindberg	4.15.27		
5. Randi Selnes	4.27.15		
6. Mildrid Lillegård	4.34.25		

1977:		1985:	
1. Karen Ingeborg Røe	2.12.24	1. Anna Bjørgan	2.16.21
		2. Hilde Hallem	2.51.10
		3. Anne Birgitte Steinsli	2.54.32
		3. Liv Magga	2.54.32
		5. Marit Elnes	3.31.06

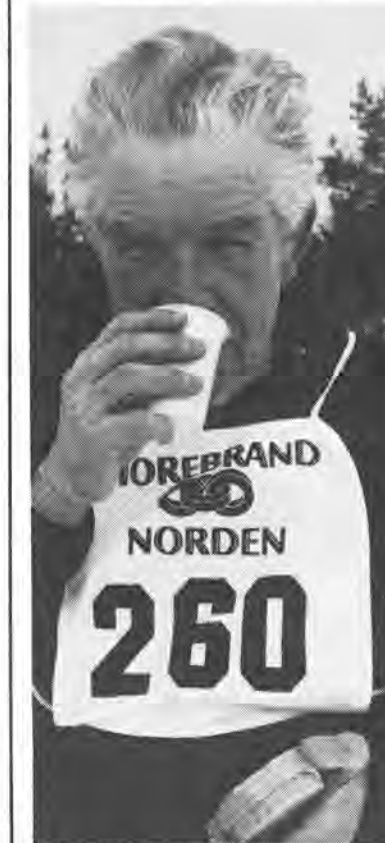
Adelskalender i Hervolrennet

Kvinner (Utreknet etter den olympiske tabell):

Navn:	Poeng:
Anna Bjørgan	66
Anne Lise Steinsli	40
Haldis Nesse	22
Solbjørg Hallager	21
Hilde Hallem	19
Gunhild Leirset	17
Anne Berit Steinsli	15
Oddveig Benum	14
Else Vandvik	14
Karen Ingeborg Røe	12
Iren Tuseth	12
Edith Seppola	10

Veteraner i Hervolrennet

Øystein Thomassen — veteran med 28 starter i Hervolrennet — som lover nye løp hvis helsa holder, — og det får en inderlig håpe. For han Øystein hører liksom Hervolrennet til, det er det ingen tvil om.

- 28. renn:** Øystein Thomassen
26. renn: Sverre Sende
24. renn: Oddbjørn Øgstad
23. renn: Alf Josve
 Arnold Kjesbu
22. renn: Tollef Øgstad
 Olav Sagvold
 Knut M. Green
 Gunnar Røstad
21. renn: Gunnar Eng
20. renn: Hilmar Kjesbu
 Einar Melby
 Oddvar Hofstad
 Søren Skrove
 Bjørn Steinsli

Fra rennet i 1938. Petter Woll (til h.), Ottleif Hallem og Einar Flyum.

Kjell Bjartan og Magne Nordli. Bildet er ikke fra Hervolrennet.

Severin Bjørstad — vinner i 1952 — lenket til rullestolen i 1953. Men idrettsmannen — med jernviljen — seiret til slutt over sjukdommen.

Jarle Leirset mot mål ved Ulvilla forsamlingshus i 1946.

Ole Sagvold med mange gode løp i Hervolrennet.

Tollef Øgstad og Jonas Danielsen fotografert etter Hervolrennet i 1963.

Per Leirset — en av de «store» i Hervolrennet.

Ove Bjørkeng.

Lennart Leirhaug, vinner av rennet i 1955 og 1967. Bildet er ikke fra Hervolrennet.

 Vinner 1937 Ottleif Hallem	Hervolrennets vinnere fra 1937-1986	 Vinner 1970-74-76 Stein Sivertsen
 Vinner 1938 Petter Woll		 Vinnere 1953 Jarle Leirset
 Vinner 1939 Sverre Sagvold	 Odd Julnes	 Vinner 1971-83 Ove Bjørkeng
 Vinner 1940-46-47 Olav Sagvold	 Vinner 1955 - 1967 Lennart Leirhaug	 Vinner 1972 Snorre Myhre
 Vinnere 1951 Olav Indal	 Vinner 1956 Magne Nordli	 Vinner 1973 Arvid Hagen
 Ivar Kjesbu	 Vinner 1958 Kjell Bjartan	 Vinner 1975-78 Snorre Green
 Vinnere 1952 Severin Bjørstad	 Vinner 1962-63-65 Jonas Danielsen	 Vinner 1977 Stein Sagvold
 Arnold Kjesbu, også vinner i 1954.	 Vinner 1968 Per Leirset	 Vinner 1979-80-81 Sturla Green
		 Vinner 1984-85-86 Sture Sivertsen

Vuku små- gutter krets- mester i fotball 1986

Av David
Mitchell

Foran fra v.: Ståle Nesse, Robert Storholmen, Knut Arne Bjartan, Nils Tore Aarstad, Eivind Haugnes, Rune Leirset, Bård Bratli, Torbjørn Leirset. 2. rekke fra v.: Bjørnar Aksnes, Jon Olav Hjelde, Jon Arild Grindberg, Ronny Mitchell, Jan Erik Haga, Stein Ivar Kjesbu, Jan Erik Myhre, Geir Martin Bjørkeng. 3. rekke fra v.: David Mitchell (oppmann), Torbjørn Hynne, Frode Green, Stein Otto Bjørkeng, Tore Øgstad, Thomas Nesse, Vidar Nesse, Snorre Hjelde (trener). Ikke til stede: Halvard Nesse (oppmann), Ole Håkon Kolstad, Geir Håvard Hjelde.

I fjor høst tok Helgadal i.l. kontakt med Vuku i.l. om et samarbeide i fotballavd. smågutte. Samarbeidet skulle vare i ett år. Laget startet i januar med innendørs trening en gang pr. uke, og økte så til to treningskvelder da seriestart nærmet seg. Litt spente var vi jo med mange nye spillere, men guttene viste god treningsinnsats og det ble et godt miljø innen laget.

Vårsesongen tok til og første motstander var Stjørdals/Blink, 1-1 ble resultatet. De neste kampene gikk vi seirende ut av, helt til vi møtte Nessegutten, 4-0, og vi hadde tapt vår første kamp i vårserien. Vi hadde hatt en god vårserie og var fortsatt med i 1. divisjon, så alle gledet seg til høstserien tok til.

I mellomtiden deltok laget i T-A cupen. Det skulle vise seg at Verdal og Vuku stod likt etter første runde, men Verdal gikk videre på bedre målforskjell. En god del diskusjon ble det angående T-A cupen. Vuku la inn protest, og etter en usedvanlig lang saksbehandling ble den avvist.

Sommerens høydepunkt var deltakelse i Norway Cup. Med god treningsinnsats av guttene og enorm støtte fra foreldrene igjen, følte vi oss godt forberedt da vi ankom Ekeberg. I første kamp var motstander Nittedal, med 2-0 seier for oss fikk laget den åpningen vi håpet på. Kl. 8.00 neste dag var vår andre kamp på programmet,

motstander var Løvenstad. En fin start på kampen og Vuku tok ledelsen 1-0 like etter avspark. Men plutselig var Løvenstad i ledelse 2-1, som forøvrig ble kampens resultat.

Malvik i.l. var vår motstander 3. dag. Vi var alle klar over vår oppgave, vi måtte vinne kampen med flere mål. Det ble en meget bra kamp med en del dramatik, og seieren gikk til oss, 4-0 ble resultatet. Dermed var vi klare for 64-dels finale, men vi var også blitt puljevinnere.

I 64-dels finalen møtte vi Ottestad, ny seier til oss, 3-0, og det bar videre i sluttspillet. 32-dels finale med Birkebeineren som ny motstander og nok en gang seier til oss, 2-1. I 16-dels finale møtte vi Utleira, kampen endte 0-0, og det betydde loddrekning om retten til videre sluttspill. Det ble et meget nervepirrende øyeblikk da den skulle foretas. Men lykken stod oss bi, og vi vant loddrekningen, og det var elle vill jubel og stor glede da.

Vi var kommet til 8-dels finale. Der møtte vi Strømmen, en bra kamp, men 2-0 tap for oss. Med det var årets Norway Cup slutt for oss. Sammenlagt delte Vuku niende plass av 220 lag. En virkelig sterk prestasjon av laget som vi er stolte av.

Så nærmet høstserien seg, og vårt mål var klart: vi skulle vinne vår avdeling og delta i kampen om

kretsmesterskapet. Det var kanskje store mål å sette, men vi visste hva guttene var gode for, og med deres iver og interesse på trening og kamper, viste det seg at det gikk rette vegen for oss. Dessuten hadde vi foreldrene som hele tiden var med og støttet laget. Ved serieslutt var vi avdelingsvinnere, og kampen om kretsmesterskapet sto nå mellom Vuku og Steinkjer.

Første kamp gikk på Steinkjer, en meget spennende og underholdende kamp som endte 3-3. Så var det klart for returkamp i Vuku med mange tilskuere til stede. De kunne konstatere at Steinkjer tok ledelsen 1-0 like etter avspark, og beholdt denne til andre omgang, da Vuku etter meget hardt press utlignet til 1-1. Dette ble kampens resultat, og med flest scorete mål på bortebane, var Vuku nå kretsmestere. Nå kunne jubelen bryte løs for alvor.

23 spillere har vært benyttet på dette laget. De som ikke har vært med på laget til enhver tid har spilt på smågutte II som har deltatt i kretsserien 2. divisjon og T-A cupen, med bra resultat. Selv om ikke alle har vært benyttet like mye på lag I, har alle en del av æren for at Vuku har tatt sitt første K.M. i aldersbestemte klasser.

Vi har hatt en fin tid med en god del spenning, men også mye moro sammen.

Helgådals-Nytt starter i år en ny serie — Min album — som vi håper skal bli en tradisjon i årene framover. Vi inviterer ivrige amatørfotografer til å åpne sin album og presentere noen av sine beste og mest minnerike bilder for våre lesere.

Først ute er Petter Reitan som kjøpte sitt første fotoapparat i 1937 for kr. 14,-, en ikke ubetydelig sum den gang.

For Petter ble fotografering en kjær hobby i mange år, helt til synet begynte å svikte. Likevel har han mange hundre bilder i sin samling — tildels av meget god kvalitet — fra skog og fjell og seterliv.

På besøk på Kulslivollen 1946. Fra venstre: Min gjeterkamerat i Roktdalen, Emma og Elfrida Kulslis.

Fra venstre: Kari Holmli, Gudrun Brueng, Gunvor Kolstad, Paula Vollan, Rut Holmli.

Små «gjeter» på Holmlivollen. Fra venstre: Åsta Nessemø og Jon Holmlimo.

Fra Tinsvollen. Fra venstre: Petter Reitan, Alf A. Holmli, Per Reitan, Reidar Elnes, Jon Nonset, Karla Nonset.

Idyll fra gjeterlivet i Roktdalen.

Ola Røsten.

Fra Fagerlivollen 1953. Sittende fra v.: Martin Nessemø, oppsynsmann, Kolbjørn Vollan. Stående bak: Edin Haugset, Olaf Haugset, ?

Fra v.: Magner Nessemø, Åsta Nessemø, Margrete Nessemø, Trond Holmli, Odd T. Holmli, Per Reitan, Martin Holmli, Alf A. Holmli, Arne Brueng, Jon Holmli, Ola Holmli, Petter Reitan og Kari Holmli. Bildet er tatt i østerstua i Vester-Holmlia etter trøskinga ca. 1943.

Bak fra v.: Magnus Vangstad, Ivar Jermstad, Odd T. Holmli, Arne Hauge, Per Reitan, Kolbjørn Vollan, Anders Grunnan, Alf A. Holmli. Foran fra v.: Klara Holmli, Olaug Selnes, Irene Framnes, Tora Vollan (1938.)

På påsketur til Holmlivollen.

HEDERSPRISEN TIL JOHN HUSEBY

John Huseby har gjennom alle år tatt idrettsmerkeprøvene. Idrettsmerket i bronse, sølv og gylt er det mange som har tatt, men deretter har Huseby i tur og orden gjort seg fortjent til Statuetten, Kruset, Miniaturstatuetten i bronse og gylt, og siste året passerte han 90 poeng og fikk utdelt den høyeste utmerkelsen, Hedersprisen. Og den henger høyt.

Her er John Huseby avbildet heime på Mæhlen med sine idrettsmerkepriser.

Vi gratulerer!

I fjor hadde vi feil bilde av Gustava Vollen. Vi gjør et nytt forsøk i år.

LEKSDALS FOTBALLAG 1936

Bildet er tatt på Henningbanen etter kampen mot Henning der Leksdal vant med 2-1.

1. rekke f.v.: Magne Kjesbu (v.b.), Steinar Pedersen (keeper), Leif Musum (h.b.).
2. rekke f.v.: Angel Kjesbu (v.h.), Harald Musum (s.h.), Torleif Holmvik (h.h.).
3. rekke f.v.: Ottar Musum (y.v.), Johannes Sende (i.v.), Toralf Eriksen (s.f.), Ole Leirdal (i.h.), Annar Kjesbu (y.h.).

Dette bildet var med i Helgådals-Nytt i 1985, men dessverre var det blitt et par feil navn. Fra en ivrig leser har vi fått følgende opplysninger om bildet:

Bildet er fra Nord-Kleiva ca. 1913-1915.

Nedafor Langdalsbakkene kaltes det Nord-Enget og der slåttefolkene står heter det Erik-åkeren. (Lenger mot nord-øst heter det Hans-åkeren.) Bildet er tatt litt lenger ned enn der husa til Kåre Green står i dag.

På bildet er det fra venstre: Ludvig Langdal, Ingemar Kolstad, Oline Langdal, Petter K. Langdal, Julius Kolstad.

Fotografen, Ole Snekkermo, var på veg til Malså Gruber på trampsykkel for å ta bilder under oppstarten der. Da det skulle tas bilder sprang Petter bak skuvriva fordi han var berrføtt.

Helgådals-Nytt 15 år:

Et tilbakeblikk

Av Lasse Johnson

Helgådals-Nytt fyller år, og vi velger å kalle årets utgave et jubileumsnummer. Ved hvert jubileum er det vanlig å ta et tilbakeblikk på det som har skjedd fra starten av og fram til dags dato. Det er sikkert mange på våre lesere som lurer på hvorledes det hele begynte, og i det hele tatt hvorledes det fungerer fra år til år. Vi skal gjøre et forsøk på å belyse enkelte spørsmål i denne sammenheng. Hovedstyret i Helgådals i.l. fattet i 1972 et vedtak om å forsøke å gi ut en klubbavis som i hovedsak skulle ta for seg aktivitetene innen idrettslaget. Det ble valgt en redaksjonskomite bestående av Johannes Overmo, Håvard Elnes og Lasse Johnson sen. Senere i året ble også Arnt Kjesbu innvalgt i komiteen, da med fotoarbeid som spesialitet. Disse fire har holdt ut i alle år og er fortsatt med i redaksjonen. Allerede året etter ble komiteen utvidet med et medlem, Hans Rotmo ble innvalgt og var med 3-4 år før han av tidsmessige og andre årsaker måtte takke for seg. Men han var med sine historiske interesser, særlig på lokalplanet, en meget verdifull og behagelig medarbeider som tilførte avisa nye ideer. Etter denne tid fortsatte de fire gjenværende ufortrødent videre og håpet at avisa fortsatt hadde livets rett. Etter hvert som avisa vokste ble også arbeidsbyrden større, og i 1981 ble Brit Ness innvalgt som sekretær, noe som var til stor hjelp og avlastning for oss andre. Fra og med 13. årgang ble Reidar Prestmo innvalgt i redaksjonskomiteen med slektgransking som spesialitet. Siste året fikk vi igjen ny tilvekst i det Joar Nesse og Bjørn Inge Langdal ble faste medarbeidere, slik at redaksjonskomiteen i jubileumsåret består av åtte medlemmer.

Så tilbake til begynnelsen. På idrettslagets årsfest i 1972, hvor samtlige medlemmer hadde anledning til å delta, ble det oppfordret

til å komme med forslag til navn på avisa. En del forslag kom inn, og hovedstyret skulle til slutt ta det endelige valg. I siste fase sto valget mellom «Helgådalingen» og «Helgådals-Nytt», hvorav det siste ble endelig valgt. Senere har vi år om annet fått henvendelser og delvis kritikk for navnet Helgådals-Nytt, etter som stoffet for det aller meste er fra eldre tid. Dette har de selvsagt rett i, og redaksjonen har flere ganger drøftet spørsmålet, men er alltid kommet til samme konklusjon. Selv om navnet til en viss grad er misvisende, er det enighet om at det er for sent å gjøre en forandring nå, til det er navnet for godt innarbeidet. Som tidligere nevnt var intensjonen med avisa hovedsakelig å ta for seg idrettslagets gjøremål, men hovedstyret gjorde det med en gang klart at redaksjonskomiteen til en viss grad sto fritt med hensyn til stoffvalget. Etter å ha avholdt første møte ble det i komiteen enighet om at vi måtte ut og snakke med folk. Dette resulterte i at første eksemplar besto av flere intervjuer med eldre idrettsutøvere i Helgådalen. Dette viste seg å slå godt an blant publikum og ble oppfulgt også i senere utgaver. Men avisa fikk etter hvert mer og mer preg av å være en lokalhistorisk avis. Det aller første eksemplar lå ferdig opptrykt til jul i 1972. I det distrikt som har tilknytning til Helgådals i.l. er det 200-250 husstander, og vi regnet med at et opplag på 300 skulle holde godt, hvilket det i første omgang også gjorde. Men allerede etter at årgang to, og særlig tre var på markedet, ble det spørsmål etter første eksemplar. Leserne fant etter hvert ut at avisa hadde en viss verdi som samleobjekt, og årgang nr. 1 ble fort utsolgt. Årgang to ble trykt i samme opplag som den første, og det viste seg at også den ble fort utsolgt, og opplaget ble året etter øket til 1000 eksemplarer.

Det første eksemplar av

Helgådals-Nytt betraktet vi som et prøvenummer, og reagerte lite på at vi i ny og ne fikk forespørsel om det var i handelen. Da etterspørselen etter årgang to økte, tok vi konsekvensen av det og fikk trykt opp et nytt opplag av årgangen. Opplagstallet har siden øket jevnt og trutt, og var siste året på 2200. Bortsett fra første årgang finnes det pr. i dag enno eksemplarer av alle årganger som er tilgjengelig om noen av våre lesere ønsker å komplettere sin samling.

Hvorledes arbeider redaksjonskomiteen?

I alle disse årene har Helgådals-Nytt vært i handelen i siste halvdel av desember, og er ment som et lite tilskudd til julelektyren i bygda.

Det aller meste blir solgt før jul, og allerede første uke på nyåret har vi første møte i redaksjonen. Dette blir mer som et oppsamlingsmøte hvor vi diskuterer resultatet med hensyn til hva vi har snappet opp av reaksjoner fra publikum og presse. De positive så vel som de negative oppfatninger tar vi oss ad notam, og er stadig opptatt av å gjøre avisa bedre. Videre gjør vi forsøk på å sette opp en disposisjon for innholdet i neste års utgave og fordeler oppgavene samtidig som vi oppdanner hverandre til å gjøre vårt beste. Senere fortsetter vi med ambulerende møter blant medlemmene regelmessig en gang i måneden til ut på ettersommeren, da møtevirksomheten blir mer intens, særlig november og desember blir alltid hektiske.

En ny vri

I alle år har redaksjonskomiteen samarbeidet meget godt uten at det har vært noen spesiell ansvarlig redaktør. Dette har stort sett fungert meget bra helt fram til siste fase hvor stoffvalg, oppsett og utforming av avisa har ført til en

del dissens blant medlemmene i komiteen. Vi har flere ganger vært inne på tanken om å utpeke en ansvarlig redaktør uten at noen har vært villig til å ta på seg oppdraget. På et av våre første møter i 1986 ble det enighet om at to av medlemmene skulle stå som ansvarlige redaktører, og at det skulle skiftes hvert år. I inneværende år ble det Lasse Johnson og Håvard Elnes som fikk oppdraget. Videre ble det vedtatt å lansere enkelte faste spalter som skal gå igjen fra år til år. Blant annet vil det bli reportasje fra en setervoll eller setergrend. Videre vil vi ta for oss lagsarbeidet i bygda med et lag eller forening for hvert år. Ellers blir det enkelte småspalter som blir gjengangere.

Hvor kommer stoffet fra?

De første år var det hovedsakelig komiteens medlemmer som sto for stoffet, hvilket førte til stor arbeidsbyrde. Etter hvert ble det flere gjesteskrivere som meldte seg, og avisa økte i omfang etter hvert. Frem til i dag er det ca. 35 personer som har vært innom avisa med forskjellig stoff. Siste året tok vi konsekvensen av dette og sendte forespørsel til samtlige om de kunne tenke seg å bidra med ett eller annet i årets jubileumsnummer. Det ble også utsendt oppfordring til 20-25 andre personer om å støtte avisa med stoff og opplysninger. Vi har fått god respons på vår forespørsel, og avisa kan også i år presentere flere nye bidragsyttere.

Samarbeid med trykkeriet.

De aller fleste år er det Verdal Boktrykkeri som har hatt ansvaret for trykkingen av avisa. Redaksjonskomiteen har hele tiden hatt et meget godt samarbeid med bedriften, og det har etterhvert utviklet seg til å bli en del av førjulstemningen når vi i desember samles på trykkeriet til felles innsats for å få avisa ferdig før jul. Mye av arbeidet foregår på overtid, og det er ikke uvanlig at det arbeides til kl. 23.00. Vi er glade og takknemlige for dette samarbeidet.

På Verdal Boktrykkeri. Fra v. Bjørnar Myhre, Johs. Overmo, Joar Nesse, Odd Vigen, Brit Ness, Bjørn Eriksen, Lasse Johnson.

Foto: Sissel Beate Eriksen Skar.

Avisas utbredelse

De første år var det hovedsakelig folk fra Helgådalen som kjøpte avisa. Etterhvert ble den solgt over hele kommunen, og i dag går salget så og si over det ganske land, og utrolig mange eksemplarer går til utlandet. Avisen har etterhvert blitt brukt som julehilsen til slekt og venner både i inn- og utland. Eksakte tall kan vi dessverre ikke gi, men vi antar at et hundretalls eksemplarer blir sendt over til Amerika. I denne forbindelse kan vi nevne at noen av artiklene er blitt oversatt til engelsk. Hvor mange eksemplarer som finner veien til Sverige vet vi heller ikke, men det er blitt noen hundrede etter hvert. Samtlige bidragsyttere får tilsendt et gratisnummer. Det samme er tilfelle med øvrige medarbeidere, bl.a. de som organiserer salget. Fra første års spede opplag på 300 stk. og et salg på ca. 250, har det øket for hvert år, og for 1985 var opplagstallet 2200, og salg og gratis eksemplarer var på ca. 1800. Etter ti-års jubileet ble samtlige ti eksemplarer innbundet til en pen bok som ble tildelt alle medlemmer i redaksjonskomiteen. I 1982 kom det forespørsel fra Verdal Historielag om å få utgi i bokform utdrag av Helgådals-Nytt gjennom 10 år. Historielaget skulle

le bekoste utgivelsen, og i tilfelle salget slo an skulle eventuelt overskudd deles likt. Etter en del møtevirksomhet ble det enighet om prosjektet. Til jul i 1982 kom boka på markedet som Verdal Historielags skrifter nr. 7, en bok på bortimot 250 sider. Det finnes ennå noen få eksemplarer igjen om noen skulle ha interesse av å kjøpe den.

I løpet av de 14 første år er Helgådals-Nytt blitt opptrykt i et antall av ca. 21000 eksemplarer. Salg og gratis eksemplarer utgjør ca. 18000. Om vi regner med at hvert eksemplar er blitt lest av i gjennomsnitt 3-4 personer, skulle det til sammen bli ca. 70 lesere.

Så kan en spørre hva som får en til å ofre store deler av sin fritid på slikt arbeid. For det første vil vi tro at det er et meget verdifullt fortagende som vil bli høyt verdsatt av kommende generasjoner. Videre gir det hver for oss en følelse av å ha medvirket til noe positivt. Arbeidet er meget interessant og lærerikt, og samarbeidet både innen komiteen og blant publikum er noe som vi setter stor pris på. Utrolig nok ser det ut til at det fortsatt er mye stoff å hente, og det er vårt håp at avisa vil fortsette å komme i mange år framover.

Dikt av Randi Schjølberg

Sommardansen

Og det var sommar, og der stod skogen
i grøne kjolen og venta meg.
Eg var så ung og så lett på foten
der glad eg sprang for å møta deg.
Den lange veka, no var den over,
no var det endeleg laurdagskveld,
og danseplattan der oppå sletta
den låg og lokka med leik og spell.

Ein småfugl song ifrå furugreina,
han sat og lokka på maken sin.
Og ingen skulle vel gå åleine
når skogen voggar i sunnavind.
Men stien var der, og stien bar meg
så eg kom nærare steg for steg.
Det stod ein unggut ved Kjempesteinen,
og denne ungguten det var deg.

Og himlen åpna seg når eg såg deg,
eg flaug så lett som ein fugl på veng,
og brått i armene dine låg eg
på mjuke angande sommar-seng.
Vi trødde dansen den lange natta
til sola steig over blanke fjell.
Så gjekk vi heim over mose-matta,
for dyra venta på morgonstell.

Du sit på trappa med sølv i håret,
kanhende drøymar du slik som eg,
om sommarnatta den gong, det året
vi dansa saman med lette steg.
Frå skogen høyrer du fuglesongen,
det angar sterkt ifrå blom og bar,
og vinden leikar i gras og greiner
og kviskrar stilt om ei tid som var.

Randi Schjølberg

Draumen

Og juletreet stod atter tent.
Mot helg og høgtid var sinnet vendt.

Kom, veslesøster og storebror,
no skal vi syngja om fred på jord.

Da banka det. Kven er ute no?
Ein liten smågut på trappa stod.

Ein liten smågut så stor som min,
han ba så tynt om å sleppa inn.

Han hadde gått gjennom mange land
og trudde sikkert eg venta han.

Han hadde høyrd mine vakre ord
om hjelp til dei som lid vondt på jord.

No kjende eg han. Han hadde rømt,
og mor og far hans var begge dømt.

Eg ville be han inn til mitt bord,
men kunne ikkje få fram eit ord.

Da slokna ljuset i augo hans.
Da miste stjernene brått sin glans.

«Eg skjønner nok at du gjerne vil,
men når det krevs strekk du ikkje til.»

Eg hørde orda, eg såg han gjekk.
Eg stod att fattig da han var vekk.

Og aldri draumen eg gløyma kan.
Eg spør meg sjølv: Var den draumen sann?

Randi Schjølberg

«I hjärtats gømma»

Jag vet en sång som du engång mig givit,
och jag kan inte glömma den ennu.
Jag ville fråga vem som sången skrivit,
men plötsligt visste jag at det var du.
För ingen kan väl skriva så om kärlek
som inte själv förlorat den engång,

och vem kan sjunga varma vakra visor
som aldrig sjöng sin egen kärleks sång.
Och varje vinst i livet kan man glömma,
men evigt skall vi äga vår förlust.
Vi bär det inom oss i hjärtats gømma
i längtan till vår ungdoms ljuva kust.

Randi Schjølberg

S. Berg 85